KIRMIZI ÖZEL KİTAPLAR SERİSİ

Maldoror'un Şarkıları

Comte de Lautréamont

Türkçesi:
Özdemir İnce

kırmızı

MALDOROR'UN ŞARKILARI

COMTE DE LAUTRÉAMONT

MALDOROR'UN ŞARKILARI

ISBN 978-975-9169-57-2

MALDOROR'UN ŞARKILARI / COMTE DE LAUTRÉAMONT

Birinci Baskı: Gece Yayınları, 1989, Ankara
İkinci Baskı: Gendaş Yayınları, 1999, İstanbul
Kırmızı Yayınları'nda Birinci Baskı: Şubat 2008, İstanbul

Genel Yayın Yönetmeni: Fahri ÖZDEMİR

Kapak Tasarımı: Akçura Serap ERTEMİN

Dizgi: Kırmızı Yayınları
Baskı ve Cilt: Euromat

© Kırmızı Yayınları, 2007, İstanbul
Bütün hakları saklıdır.

Kırmızı Yayınları
Bağdat Caddesi No. 142/13 Maltepe / İSTANBUL
Tel: (0.216) 371 36 29

Kırmızı Yayınları bir OPUS LTD. ŞTİ. kuruluşudur.

www.kirmiziyayinlari.com

COMTE DE LAUTRÉAMONT

MALDOROR'UN ŞARKILARI

Türkçesi
ÖZDEMİR İNCE

SORUSU SORULMAMIŞ YANITLAR

"On dokuzuncu yüzyılın sonu görecek kendi şairini." (Birinci Şarkı)

Yukarıdaki dizeyi yazdığında ya yirmi ya da yirmi iki yaşındaydı Isidore Ducasse. **Maldoror'un Şarkıları'**nı yazmaya başladığında adı Isidore Ducasse'tı; ama, yazma süreci içinde **Comte de Lautréamont**'a dönüştü. *Poésies*'yi yazarken tekrar kılık değiştirip Isidore Ducasse oldu. Ne var ki, tanımlamaya çalışacağımız kişilik için bu iki ad da yeterli değil; çünkü, en azından, ikinci doğuşu olan bu yüzyılın yirmili yıllarından bu yana tek bir kişilik var: Ducasse-Maldoror-Lautréamont.

Bu kendini beğenmiş(?), başta Gaston Bachelard olmak üzere kimilerine göre deli; bu adı *alıntı,* kitabının adı *yapıntı* ve yapıtının bir bölümü *çalıntı;* bu neredeyse *dâhi liseli*'nin (A. Camus) ülkemizde tanındığını söyleyemeyiz: Adını biliyoruz, edebiyat çevrelerinin bir kesiminde söylencesi dolaşıyor, birkaç çeviri[1] sayesinde yapıtı biraz aralandı, o kadar. Ama, başta Fransızlarınki olmak üzere üstgerçekçilerin (sürrealistlerin) yapıtlarında ve çağcıl şairlerin önde gelenlerinin çoğunda bir parça

[1] (Dergilerde): A. Emre, S. Maden, S. Hilâv, F. Edgü, C. Yücel ve Ö. İnce.

Ducasse-Lautréamont bulmamız hiç de zorlama sayılmamalı. "Bugünkü şiirin sorumluluğunda en büyük pay bu adama düşer."[2] diyen André Breton, bu düşünceyi büyük ölçüde doğruluyor. Anlama biraz bulanıklık getiren "sorumluluğunda" sözcüğünü "oluşumunda" olarak algılarsak, bu delikanlının şiirsel eylemi çok daha belirginlik kazanmış olur. Öte yandan bu görüşü paylaşan yalnızca Breton değil:

"Rimbaud'yu, **Maldoror**'un **VI. Şarkısı**'nı okuyunca kendi yapıtlarımdan utandım." (A. Gide)

"**Maldoror**'un birazcık tadına bakınca, bütün şiir yavanlaşıyor." (Aragon)

"Lautréamont'u açın! Bütün edebiyat şemsiye gibi tersine döner." (Francis Ponge)

Kısacık ömründe geleceği yaşamış; "bugün"ü yadsıdığı, "bugün"de "yarın"ı yaşadığı için çok uğultulu bir yalnızlığa kapanmış olan Lautréamont'un durumu birçok bakımdan çelişkili görünüyor. Marcelin Pleynet'ye göre[3], o olmaksızın Fransız kültürü eksik ve tamamlanmamış kalırdı; Fransız edebiyatı, tümüyle, yüzü geçmişe dönük bir tekrar taslağı izlenimi uyandırırdı. Demek oluyor ki, Lautréamont ve yapıtı, Fransız kültür ve edebiyatının "olmazsa olmaz" bir öğesi durumunda. Ama, bununla birlikte, en temel dayanaklarına varıncaya kadar yadsıyarak, tersine çevirerek bu kültürün içinde kendine ancak bir yer açabildi (o da yarım yüzyıl sonra). Kendinin taraf ve nesnesi olduğu bir *davada* Fransız kültür ve edebiyatına meydan okudu. Ama, yalnızca bu kültüre, bu edebiyata mı karşıdır bu benzersiz başkaldırı?

Poésies I'in başlarında "Anı bırakmayacağım arkamda," dediğini, yayıncısı Verboeckhoven'e, ölümünden dokuz ay, üç gün önce yazdığı 21 Şubat 1870 tarihli mektubunda, "Biliyorsunuz, geçmişimi yadsıdım," diyerek bu kararını pekiştirdiğini

[2] Gerçeküstücülük, Haz.: S. Hilâv, E. Ertem, S. Maden. De Yayınları, 1962.
[3] Marcelin Pleynet, *Lautréamont,* Ecrivains de Toujours/Seuil, 1978.

siz de okuyacaksınız. Nitekim, **Maldoror**'un birinci şarkısının ilk baskısında adı geçen lise arkadaşı Georges Dazet'nin adını ikinci baskıda kaldırıp yerine hayvan adları koyarak bizi Tarbes Lisesi'ne ve özel yaşamının bir dönemine götürecek yolun önünü tıkamak istemiştir. "On dokuzuncu yüzyılın sonu görecek kendi şairini" diyerek sonsuzlaşmak, ölümsüzleşmek isteğini hiç de alçakgönüllü olmayan bir biçimde dile getiren (bu saplantıyla **Şarkılar**'ın birçok yerinde karşılaşacağız) ve arkasında anı bırakmak istemeyen, kısacık bir ömrü, üç dört yıllık bir edebi yaşamın geçmişini silmeye kalkışan bir bilinç: Uçurumla doruğun çelişkisi; uçurumla doruğun baş döndürücü çelişkin birliği.

Ama, her şeye karşın geriye bir şeyler kaldı: İki ad, iki kitap, altı mektup ve ilk kez 1977 yılında yayınlanan bir tek fotoğraf.

ISIDORE DUCASSE'tan COMTE DE LAUTRÉAMONT'a

Isidore Ducasse 4 Nisan 1846 günü, Arjantinlilerin kuşatması altında bulunan Montevideo'da (Uruguay) doğdu ve Prusyalıların kuşattığı Paris'te, Komün'den üç ay kadar önce, 24 Kasım 1870 günü öldü. Toplam olarak 24 yıl, 7 ay, 20 gün yaşadı.

Isidore doğduğunda babası otuz yedi, annesi yirmi beş yaşındaydı. Annesi Célestine Jacquette Davezac (1821) ile babası François Ducasse (1809) Montevideo'da evlendiklerinde (21 Şubat 1846) Isidore'un doğumuna iki ay kalmıştı, yani annesi yedi aylık hamileydi.

Güneybatı Fransa'da, Tarbes yakınlarındaki Bazet'de doğdu François Ducasse. Aynı bölgede bulunan Sarniguet adlı köyde ilkokul öğretmenliği yaparken, bu köyde doğmuş olan Célestine Jacquette Davezac ile 1837-1839 yılları arasında tanıştı. François Ducasse'ın 1839 yılında Güney Amerika'ya git-

tiği, bundan üç yıl sonra da Célestine Jacquette Davezac'ın aynı yolculuğa çıktığı tahmin ediliyor.

1840 yılına doğru Montevideo Fransız Konsolosluğu'nda çalışmaya başlayan François Ducasse, oğlu Isidore'un doğumundan hemen sonra kançılar olmuştu. 1887 yılında öldü. O sıralarda, altı yedi bin dolaylarında Fransız göçmenin yaşadığı Montevideo'daki konsolosluk üstleri ile Dışişleri Bakanlığı (Paris) arasında yapılan yazışmalardan, François Ducasse'ın çok başarılı, çok yetenekli, çok çalışkan bir memur ve yönetici olduğu, görevinde övgüye değer roller oynadığı anlaşılıyor. Böylesine işi başından aşkın bir babanın oğluyla yakından ilgilendiği düşünülemez, hele karısının erken ölümünden sonra.

Annesi 9 Aralık 1847 günü intihar ederek (bu sava karşı çıkanlar da var) öldü. Demek ki, annesi öldüğünde Isidore yirmi aylıktı.

Isidore Ducasse'ın doğumuyla, öğrenim için Fransa'ya gönderildiği Ekim 1859 yılı arasındaki on üç yıllık yaşamına ilişkin hiçbir bilgimiz yok, Uruguaylı Alvaro Guillot Munoz'un bulup 1925 yılında *Lautréamont et Laforgue* adlı kitapta yayınladığı 16 Kasım 1847 tarihli vaftiz belgesi (Montevideo Katedrali) dışında.

Aslına bakarsanız, 1859-1863 Tarbes Lisesi, 1863-1865 Pau Lisesi yaşamından hemen hemen hiçbir bilgimiz yok, Pau Lisesi'nden sınıf arkadaşı Paul Lespès'in anıları dışında. Zaten Paul Lespès, etiyle kemiğiyle Isidore Ducasse'ı gördüğünü söyleyen, görgü tanıklığına dayanarak onunla ilgili bilgi veren iki kişiden biri.

Ağustos 1865'te Pau Lisesi'nden ayrılan Isidore Ducasse'ın izini 21 Mayıs 1867 tarihine kadar yitiriyoruz; 21 Mayıs günü Tarbes Valiliği'nden bir pasaport ve 25 Mayıs günü de Uruguay için vize aldığını kayıtlardan biliyoruz. Aynı yıl Paris'e döndüğü ve bir *edebiyatçı* olarak 23, rue Notre-Dame-des-Victoires adresine yerleştiği biliniyor.

Ducasse'ın **I. Şarkı**'nın elyazmasını Ağustos 1868'de basımcı Balitout'ya teslim ettiği tahmin ediliyor. **I. Şarkı**'nın bu baskısı yazarın adı olmaksızın yayınlandı. Evariste Carrence'ın Bordeaux Şiir Yarışması'na katılan şairlerden derleyerek Ocak 1869'da yayınladığı **Parfums de l'âme** adlı ortak kitapta ikinci kez ve gene imzasız olarak yayınlanan **I. Şarkı**'da bazı düzeltmeler yapıldığı görülüyor. Aynı metnin bazı değişikliklere uğramış kesin biçimi, aynı yılın yaz aylarında **Les Chants de Maldoror I. II. III. IV. V. VI.** başlığıyla yayınlanan tam metin içinde yer alacaktır. Lacroix ve Verboeckhoven adlı yayıncıların Brüksel'de yayınladıkları yapıtın yazarı olarak ilk kez **Comte de Lautréamont** adı görülmektedir. Ancak, şairin 27 Ekim 1869 tarihli mektubunda kabul ettiği anlaşmaya karşın, yayıncılar yapıtı depolarında tutacaklar ve yazar kitabının Paris kitapçılarında satışa çıktığını göremeden bu dünyadan göçüp gidecektir. İşin aslı şudur: Kitabın adı, *Yurtdışında Basılmış, Fransa'da Yasak Yayınlar Bülteni*'nde yer aldığı için basımcılar korkmuş ve kitabı dağıtmamıştır. Bununla birlikte yazarın eline 10-20 nüsha geçmiştir.

İçişleri Bakanlığı'na Nisan 1870 günü teslim edilen **Poésies I** ve Haziran 1870'de teslim edilen **Poésies II**'nin yazarı olarak Isidore Ducasse görünmektedir.

Birkaç ay sonra, 24 Kasım günü, 7 rue du Faubourg-Montmarte adresinde ölecek ve ertesi gün geçici olarak, Montmartre mezarlığına gömülecektir. Belirtilen tarihte öldüğü kesin, çünkü Seine ili tarafından düzenlenmiş ve yirmi dört yaşındaki Isidore Lucien Ducasse adlı edebiyatçının saat sekizde öldüğünü bildirir bir belge var. İlkin, 25 Kasım 1870 günü kuzey (Kuzey-Montmartre) mezarlığının 35. bölümüne gömülen ceset, 20 Ocak 1871'de 49. bölüme aktarılacak ve nihayet kemikleri 1890 yılında Pantin kemikliğine taşınacaktır.

Lacroix ve Verboeckhoven'in 1869 yılında bastığı, ama dağıtmayıp depoda sakladığı **Maldoror'un Şarkıları,** Brük-

sel'deki Jean-Baptiste Rozez kitabevi tarafından 1874 yılında satışa çıkartıldı, ama hiçbir başarı kazanmadı. **Şarkılar,** ölüm belgesi üzerinde Ducasse'ın doğum ve ölüm tarihlerini saptayan ve onun bankacı Darasse'a yazdığı iki mektubu bulan Léon Genonceaux tarafından yeniden basıldı (1890), ama Lacroix-Rozez baskısı henüz tükenmemişti.

1870 yılında yayınlanan **Poésies I** ve **II**'nin, 1891 yılında Remy de Gourmont tarafından Ulusal Kitaplık'ta bulununcaya kadar, yirmi bir yıllık bir dönemde herhangi bir yerde izine rastlamıyoruz. Léon Genonceaux'nun yayınından sonra, bu sırada Ulusal Kitaplık'ta çalışmakta olan Remy de Gourmont, Isidore Ducasse'ın yapıtı üzerine yaptığı araştırmaları **Mercure dé France**'ın Şubat 1891 sayısında yayınladı. Birçok değerli bibliyografik bilgiyi ona borçluyuz. Bundan yirmi sekiz yıl sonra André Breton Ulusal Kitaplık'a gidecek (1919), birinci ve ikinci kitabı eliyle kopya edecek ve bunlar *Littérature* dergisinin nisan ve mayıs sayılarında yayınlanacaktır.

Poésies I ve **II** tek kitap olarak 1920 yılında, Philippe Soupault'nun önsözüyle **Au Sans-Pareil**'de yayınlandı.

Sonuç olarak, Isidore Ducasse/Comte de Lautréamont'un ve yapıtlarının okurla gerçek tanışmasının 1920'den itibaren, yani ölümünden elli yıl sonra gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

İKİ TANIKLIK

Isidore Ducasse'a ilişkin ve çoğu hâlâ varsayımdan öteye gitmeyen birkaç bilginin toplanması için tam yüz yıl gerekti. **Şarkılar**'ın üçüncü yayıncısı L. Genonceaux'nun, ilk yayıncı Lacroix'nın (Isidore Ducasse'ı gördüğü bilinen iki kişiden biri) tanıklığına dayanarak verdiği bilgiye göre, "Isidore Ducasse Paris'e Politeknik Okulu'nda ya da Madencilik Okulu'nda okumaya gelmişti. 1867 yılında, 23, rue Notre-Dame-Des-Vistoires adresinde bulunan otele yerleşmişti Güney Amerika'dan gelir

gelmez. Esmer, uzun boylu, tüysüz, sinirli, düzenli ve çalışkan bir delikanlıydı. Ancak geceleri ve piyanosunun başında yazardı. Cümlelerini yüksek sesle tekrarlayarak müzik eşliğinde kurardı." Gecenin herhangi bir saatinde başlayan çalışmalardan, yataklarından fırlayarak uyanan öteki otel müşterileri şikâyetçiymiş. Isidore Duccasse'ın ölümünden yirmi yıl sonra yayınlanan bu satırların doğruluğunu (ya da tersini) kanıtlamak olanaksız. Buna karşın Gomez de la Serna'nın (1925), André Malraux'un (1920), Philippe Soupault'nun (1946) bu kaynaktan yararlandıkları görülür.

İkinci tanık, François Alicot'nun kendisiyle söyleşi yaptığı yıl (1927) 81 yaşında olan, Ducasse'ın okul arkadaşı Paul Lespès. Ducasse'ı 1864 yılında Pau Lisesi'nde tanıdığını söyleyen Lespès, onunla ilgili olarak şu bilgileri veriyor:

"Bu uzun boylu, sırtı biraz kambur, soluk tenli, uzun saçları alnının üzerine dökülen, ekşimtrak sesli delikanlı hâlâ gözümün önünde. Çekici bir özelliği yoktu yüzünün... Kederli ve sessizdi, içine kapalıydı. Mutlu ve özgür bir yaşam sürmüş olduğu denizötesi ülkelerinden bana birkaç kez heyecanla söz etti."[4]

Lespés'ın verdiği bilgiye göre, Gustave Hinstin'in belagat dersine büyük ilgi gösterirmiş Ducasse; Racine ve Corneille'i ve özellikle de Sofokles'in **Kral Oidipus**'unu severmiş; Edgar Poe ve Théophile Gautier'ye hayranmış. Birinde kendisine garip ritimli, karanlık düşünceli birkaç şiir göstermiş. "Ducasse Latin koşuğundan tiksinirdi" diyor Lespés.

Lespés'in konuşmasının tümünü buraya aktarmamızın olanağı yok. Ancak onun yaptığı tanım, Genonceaux'un betimlemesini doğruluyor: "Esmer, uzun boylu, tüysüz, sinirli, düzenli ve çalışkan bir delikanlıydı."

Okul belgelerinden, lise birinci sınıfta aritmetik, geometri ve resim derslerinde sınıf birincisi, Latinceden Fransızcaya çe-

[4] Isidore Ducasse-Comte de Lautréamont, *Œuvres completes,* Poésie/ Gallimard, s. 453-457.

viride beşinci, Fransızcadan Latinceye çeviride dördüncü, dilbilgisi dersinde dördüncü olduğu anlaşılıyor. Sınıf onur listesinde üçüncüymüş. Öteki sınıflarda da aşağı yukarı aynı düzeyi tutturduğu görülüyor.

Fen derslerine, özellikle de biyolojiye yatkınlığına **Şarkılar**'da sık sık tanık olacağız. Bu alanlardaki bilgilerini bir şiirsel metne geçirmekten alaylı bir kıvanç duyuyor gibidir.

LAUTRÉAMONT–MALDOROR–DUCASSE

Max Chaleil'e göre şöyle bir denklem yazılabilir:[5]

Ducasse + Maldoror = Lautréamont

Isidore Ducasse'ın Lautréamont'a dönüşmesi ve Maldoror sözcüğü uzun süre bilmece olarak kaldı. Maldoror bilmeceliğini sürdürüyor, ama Lautréamont'un kaynağını biliyoruz artık: Eugéne Sue'nün LATRÉAUMONT[6] adlı romanı. M'nin önündeki 'U' harfi, birinci T'nin önüne gelerek Lautréamont'u oluşturuyor. Bu seçim ayrıca **Maldoror'un Şarkıları**'nın yapısal ve yöntemsel bakımdan halk romanı (roman populaire) ve kara romanla (roman noir, korku romanı) ilişkisini de açıklamış oluyor.

Basit bir ödünç alma (kimlik, ad, kişilik) olayıyla mı, yoksa bir değişim, bir başkalaşımla (metamorphosis) mı karşı karşıyayız? Ducasse'ın, ikinci yapıtı **Poésies**'yi bir geriye dönüş yaparak kendi adıyla imzaladığı göz önünde bulundurulacak olursa, "metamorphosis" anlamında sürekli bir kimlik değişiminden söz etmek oldukça güç görünüyor. Bu değişim söz konusu olsa bile **Maldoror'un Şarkıları**'nın sınırlarını aşmıyor gibi. Ancak J.M.G. Le Clézio'nun *"Maldoror et les Métamorphoses"*[7]

[5] *Entretiens,* Lautréamont Özel Sayısı, 1971.
[6] Libraire Charles Gosselin, 1838.
[7] La Nouvelle Revue Française, 1 Novembre 1985, No: 394.

(Maldoror ve Değişimler) adlı incelemesinde, "**Şarkılar**'da en önemli özellik değişimdir. Hiçbir XIX. yüzyıl şiirsel yapıtı bu yöntemi bunca ısrarla kullanmadı. Bu, gerçekten bir yöntem mi, bilinçli bir kullanım mı? XIX. yüzyıl dağarcığında sık başvurulan bir sözcük olmamasına karşın **değişim** (métamorphose) sözcüğü düzenli aralarla yedi kez kullanılıyor." cümlesini okuduğumuz ve altı şarkıda insanın birçok kez hayvana, altıncı şarkıda da Tanrı'nın gergedana dönüşümüyle karşılaştığımız zaman, Comte de Lautréamont adının bir ödünç alma (takma ad, müstear ad) eyleminden çok bir kimlik değişimine yakın olduğunu düşünebiliriz. Öte yandan, birinci şarkının iki kez yazarın adı belirtilmeksizin (anonim) yayınlandıktan sonra, tamamlanmış altı şarkılık yapıtın yazarlığını Lautréamont'un yüklenmesi, yukarıdaki "Ducasse + Maldoror = Lautréamont" denkleminin olasılık payını güçlendiriyor. Nitekim, Maldoror aradan çekilince, **Poésies**'de yerini Isidore Ducasse'a bırakıyor Lautréamont. Ancak **Poésies**'de Maldoror'un kendisinin değilse bile gölgesinin bulunmadığını ileri sürmek de acelecilik olur: Çünkü, **Poésies**'de Maldoror'un köktenci, alaycı ve "günahkâr" tutumunu tanımakta güçlük çekmiyoruz. **Maldoror'un Şarkıları** yazı'ya, rahat'a, uygun'a ne kadar karşı ise **Poésies** de o kadar karşıdır.[8]

Isidore Ducasse'ın aralanmaz karanlığı bu ad bağlamında da direnmesini sürdürüyor. Yorum olanaksız, bir ödünç alma mı yoksa bir değişim mi? Hâlâ soruyoruz. Bildiğimiz en kuşkusuz gerçek, bu adın bir halk romanının adından bir harfin yer değiştirmesiyle türetilmiş olduğu.

MALDOROR'a gelince, bu ad bir çoğul yoruma açık görünüyor:

Roland Derche'e[9] göre, "Maldoror, kinin oğlu, bir şeytanın adıdır."

[8] Rimbaud, Lautréamont, Corbière, Cros, Robert Laffont Ed. 1980; "Preface de Hubert Juin."
[9] Roland Derche, *Etudes de Textes Français* Société d'Edition, Enseignement Superieur, 1959.

René Crevel'e göre, "Maldoror, Kötülük'ün şafağıdır" (Maldoror, aurore du mal). Robert Amadou'ya göre, "Maldoror, şafağın şeytanıdır" (Maldoror, le Mauvais de l'aurore).

P.O. Walzer'e göre, Tanrı'nın bağışı anlamına gelen Théodore'un olumsuzlanması, tersine çevrilmesidir Maldoror: "Don du Mal" yani Kötülük'ün bağışı. Albano Rodriguès'e göre, İspanyolca "Kötü acı"nın (Mal dolor) dönüştürülmüş şeklidir.

Marcel Jean ve Arpad Mezei'ye[10] göre Maldoror, mald (lanetli) ve oror (aurore, şafak) sözcüklerinden oluşmuştur, yani şeytandır (Lucifer).

Marcelin Pleynet'ye göre[11] Maldoror, "Şafak bunalımı" ya da "şafağın kötülüğü"dür (maldoror, le mal de l'aurore).

Philippe Sollers de "La Science de Lautréamont"[12] başlıklı yazısında Pleynet'nin görüşünü desteklemektedir.

Şu ya da bu yorum; hiçbiri ne yeterli, ne de yetersiz. **Şarkılar**'ı okurken tek tek bu varsayımların hepsini doğrulayabilecek nitelikte dizelerle karşılaşacağız. Maldoror, yorumu ne olursa olsun, Baudelaire'in **Les Fleurs du Mal**'i, Rimbaud'nun **Illuminations**'u kadar çoğul bir bilmece sunuyor bize.

Bütün görünüşlere ve yazarın birinci şarkıdan sonra geçirdiği değişime (la mutation) karşın ne Lautréamont, ne de Maldoror tıpatıp benzeri ya da suretidir Ducasse'ın. Maldoror'un değişimleri; eylemlerin kip ve zamanlarının durmadan değişmeleri; öznenin "ben"den "sen"e, "sen"den "o"na dönüşümleri; teatral konuşmalar ya da aktarılan konuşmalar; dolaylı ya da doğrudan biçem, bize, gerçek ve tek kılavuzun okur olduğunu gösteriyor. Kendini okuma ortamında bir yere yerleştirecek ve kendisine bir bakış açısı seçecek olan okurdur.

İyi ama, yazar ve yarattığı kişinin eytişimine ilişkin olarak Faust'da "Sonuçta, kendi yarattığımız yaratıklara bağımlıyız"

[10] Lautréamont, Œuvres Completes, Ed. Eric Losfeld, 1971.
[11] M. Pleynet, age.
[12] Critique, Octobre 1967, No: 245.

diyen Goethe'nin, Ducasse, Maldoror ve Lautréamont ilişkisine bir parçacık olsun aydınlık getirmediğini ileri sürebilir miyiz?

TARİHSEL ORTAM

İlerde belki bir kez daha tekrarlayabiliriz, ama **Şarkılar** ve **Poésies**'nin alnacında şu tanımı okuyabiliriz: Bu iki yapıt, *güç*'e (otorite) karşı açılmış savaştır; kaynağı ne olursa olsun (Tanrısal, doğal, toplumsal, yazınsal ve ruhsal...) Güç'e karşı dönüşsüz bir başkaldırıdır. Daha somut konuşacak olursak, Tanrı, III. Napoléon ve burjuvazinin işbirliğine ve bu işbirliğinin her türlü yansımalarına karşı amansız bir başkaldırıdır. Bu nedenle, bu başkaldırı ve savaşın oluştuğu tarihsel ortamı tanımak, Ducasse'ın yapıtının çözümlenmesine büyük ölçüde yardımcı olabilir.

1846 yılında doğup 1870 yılında ölen Isidore Ducasse, XIX. yüzyılın ikinci yarısının siyasal ve toplumsal bakımdan olumsuz, bilimsel gelişmeler bakımından olumlu ikinci yarısına tanık oldu:

İkinci Cumhuriyet'e son verip İkinci İmparatorluk'a yol açan III. Napoléon'un 1851 darbesi devleti küçük burjuvazinin hizmetine sundu. 1852-1870 yılları arasını kapsayan İkinci İmparatorluk ülke içinde demokrasiyi geriletip III. Napoléon'u, bu çağdaş diktatörlerin ilk örneğini, bir "proto-faşist" durumuna getirdi. Bu dönem, yurtiçinde kapitalist sömürünün doruklara tırmandığı, sınıf bilincinin biçimlendiği; yurtdışında da emperyalist politikanın iyice hızlandığı yılları kapsamaktadır. Emperyalist politikanın yurtiçine aktardığı bolluk, sınıfsal çelişkileri törpülemek yerine daha da keskinleştirmekteydi. Kuzey Afrika, Hindiçin ve Senegal'e yerleşen Fransız sömürgeciliği ülkeyi zenginleştirirken, Paris Komünü'yle noktalanacak toplumsal çalkantıları da mayalandırıyordu. Bu yıllar Ortaçağ

Parisinin yıkılıp günümüz Parisinin kurulduğu; Printemps, Samaritaine gibi büyük mağazaların açıldığı; Uluslararası İşçiler Birliği'nin kurulduğu yıllardır. Bunların yanı sıra sanayi gelişmekte ve sanayi toplumu kurulmaktadır. Bunlara koşut olarak Mendeleev kimyasal maddeleri sınıflandırarak bilimsel çalışmaların önünü açmış, Darwin de *Türlerin Kökeni* (1866 yılında Fransa'da ikinci baskısı yapıldı) ile insan kavramına zihinleri ve ruhları sarsan dindışı bir görüş getirmiştir. İnsan artık "kutsal" değildir, Tanrı'nın sureti değildir. Klasik dünya yıkılırken, burjuvazinin öncülük ettiği çağcıl dünya kurulmaktadır. Lautréamont'un **Şarkılar**'da biyoloji ve bilimlere başvurmasının, Ducasse'ın **Poésies**'de başta Pascal olmak üzere klasik dünyanın yazar ve düşünürlerine saldırmasının nedenlerini bu köklü değişimlerde aramamız gerekmektedir. Toplumsal değişimlere koşut olarak, romantik estetik iki bin yıllık klasik estetiği parçalamış, yerine burjuvazinin yeni estetik değerlerini getirmiştir; romantizme yol açan "çağ bunalımı" (le mal du siécle), aynı zamanda gerçekçiliği de (1815, 1830, 1848 ve 1851 olaylarından geçerek) hazırlamıştır. Devrimler, bastırılan devrimler, karşı-devrimler: Tam anlamıyla bir kaos! Klasik estetik parçalanırken Grek-Roma ve Yahudi-Hıristiyan insan anlayışı da yıkılmış, felsefede pozitivizm konuşmaya başlamıştır. İnsanın iç ve dış dünyası bir sarsıntı yaşamaktadır; insan, nesnel gerçeklikler karşısında, bir atılım ve kaçış ikilisini ve ikilemini birlikte duyumsamaktadır. Bu kaosun Ducasse-Lautréamont'un yapıtına yansımadığını kim ileri sürebilir?

Isidore Ducasse'ın bu dönemdeki yaşamına ilişkin somut bilgilerimizin bulunmamasına karşın, yapıtının **muhalif** yapısı, onun toplumsal muhalefetin içinde olduğunu düşünmemize olanak veriyor. Bu görüşü güçlendiren bazı veriler de var: Bir düelloda III. Napoléon'un amcası Prens Pierre Bonaparte tarafından öldürülen ve yüz bin kişinin katıldığı cenaze töreni bir ayaklanmaya dönüşen gazeteci Victor Noir'ın adı **Poésies**

I'de geçmektedir. Yayıncısı Lacroix, İmparatorluk sansürüyle başı dertte olan bir muhaliftir (Bkz. Darasse'a 12 Mart 1870 tarihli mektup); **Poésies**'yi ithaf ettiği dergi yöneticisi Frédéric Damé, Komün'e katıldığı için Romanya'ya sığınmak zorunda kalmıştır; gene de ithaf listesinde bulunan Joseph Durand'ın da Komün'e katılmış olduğu ileri sürülmektedir. Ducasse'ın bu dönemde yaşadığı "Grands Boulevards" çevresinde bulunan "Madrid" ve "Suède" kahveleri, çoğu Komün'e katılacak olan gazeteci ve yazarların toplandığı yerlerdir. **Şarkılar** ve **Poésies**'nin yıkıcı zihniyeti, yazarın bu muhalif çevreyle bir ilişkisi olduğunu düşünmemize yol açıyor. Yoksa, yapıtlarının efsane yıkıcı (démystification) girişimi nasıl açıklanabilir?

KAYNAKLAR VE YÖNTEM

Lautréamont yorumcularının çoğunun düşüncesini Maurice Blanchot'nun[13] şu cümlesi özetliyor gibidir: "Onun imgelem gücü kitaplarla kuşatılmıştır." Marcelin Pleynet, bu önsözün en önemli kaynaklarından biri olan Lautréamont adlı kitabında "hangi kitaplar?" diye sorduktan sonra bu sorunun yanıtını arıyor. **Poésies**'de romana karşı olduğunu açıklayan Isidore Ducasse'ın en önemli kaynağının kara roman (korku romanı, tale of terror) olması da onun çelişkili tutumuna ters düşmüyor. André Breton, Edmond Jaloux, Julien Gracq ve Paul Eluard, kaynaklar arasında aslan payını kara romana ve halk romanına ayırıyorlar. Bu romanlar arasında İrlandalı romancı Charles Robert Maturin'in (1782-1824) **Melmoth the Wanderer**'ı ile İngiliz romancı Horace Walpole'ün (1717-1797) **The Castle of Otranto**'su en önemli yeri tutuyorlar. Bunların arasına adını romanından ödünç aldığı Eugène Sue'nün, Walter Scott'ın ve Ann Radcliffe'in yapıtlarını da kata-

[13] Maurice Blanchot, *Lautréamont et Sade*, 10/18, 1963.

biliriz. Ne var ki, şiir sanatının Racine'den sonra bir milimetre ilerlememesinin sorumluları kabul ettiği "Çağımızın Büyük Uyuşuk-Kafaları" arasında "Kafadan Çatlak Hayalet" Ann Radcliffe'in ve "Karanlıkların Dalavere Ortağı" Maturin'in de adlarını sayması son derece ilginç olsa gerek. **Şarkılar**'da kara romanın yalnızca gerçek ve doğaüstünün (fantasmagorie) oluşturduğu içeriğin değil, aynı zamanda okurun merakını gıdıklayan yöntemin de etkili olduğunu (özellikle **VI. Şarkı**'nın bölüm sonlarında) saptayabiliriz.

Lautréamont'un kaynakları üzerine bir tez hazırlayan Pierre Capretz[14] onun bir **Sade** okuru olduğunu ileri sürer; Maturin'in **Bertram**'ını, Goethe'nin **Faust**'unu, Klopstock ve Leconte de Lisle'i okuduğu kanısındadır. Capretz kaynaklar arasında *İncil* ve *Tevrat*'ı, dönemin dergilerini ve özellikle Doktor Chenu'nün **Encyclopedie d'Histoire Naturelle**'ini anar. **Maldoror'un Şarkıları**'ndaki kuş ve hayvan betimlemeleri neredeyse sözcüğü sözcüğüne Dr. Chenau'nün "Doğabilim Ansiklopedisi"nden aktarılmıştır.

Daha ileride bir kez daha değineceğiz: Ducasse'ın yazılı kaynaklardan yaptığı "kolaj"ın başlıca amacının, değerlerin tersine çevrilmesi olması gerekir (Hubert Juin). **Poésies I** ve **II**'yi yazarken tekrar Isidore Ducasse'a dönüşen Lautréamont, Vauvenargues ve Pascal'ın özdeyişlerini tersine çevirirken, kültürün ancak bir iktidar bağlamında anlaşılabileceğini anlatmak istemektedir. Kabul edilmiş bir özdeyişin tersine çevrilmesi ise egemen iktidara karşı çıkmaktan başka bir şey değildir. Yöntem **Maldoror'un Şarkıları**'nda aynı ölçüde anlamlıdır: Kendini gizleyen yazar, ansiklopedik bilgiye karşı güvensizliğini dile getirmektedir. Gerçekten de ansiklopedi, kabul edilmiş bilgilerin toplamından başka nedir ki? Şiirsel söylem ise uzlaşmanın geri çevrilmesiyle bilinmeze çıkılan yolculuktur. Böylece,

[14] *Quelques Sources de Lautréamont,* daktilo yazması tez, Sorbonne, Paris, 1950.

Lautréamont, **Maldoror'un Şarkıları**'nda onaylanmış bilgileri sarsmakta, hümanistlerin yaptığı insan heykelinin altından altlığını çekmektedir. "Uygun olan" alaya alınmakta ve hiçe sayılmaktadır.

Marcelin Pleynet ise, yukarda adını andığımız kitabında, etkilenme kaynakları olarak *İncil* ve *Tevrat,* Baudelaire, Murger, Musset, Poe, Sade, Scott, Flaubert, Goethe, Homeros, Hugo, Gagne, Klopstock, Shakespeare, Eugène Sue, Wagner, Young'ı ve **le Magasin Pittoresque** adlı dergiyi sıralar.

Julia Kristeva'ya[15] göre ne **Maldoror'un Şarkıları**'nda, ne de **Poésies**'de basit bir aşırma (intihal) olayı söz konusudur; özellikle **Poésies**'de dizgesini çıkardığı yöntem bağlamında doğru bir metinlerarası ilişkidir bu. Çünkü yararlanılan kaynak metinler yeni bağlamlarında bir değişim geçirmişler, "mülk" olmuşlar ve yeni bağlamlarına uydurulmuşlardır.

Kristeva'ya göre **Poésies I**, genel olarak romantik söylemi mülk edinmekte; adını andığı romantik yazarların metinleri olduğu gibi aktarılmaksızın izlekleri eleştirilmektedir. Bu özelliği ile **Poésies I** olumsuzladığı yazarlara karşı ötedilsel (métalinguistique) bir yanıttır. **Poésies II**'de ise bu olumsuzlama ve tersinleme daha da karmaşıklaşmakta, tam olumsuzlama, simetrik olumsuzlama ve kısmi olumsuzlama[16] kullanılmaktadır.

Şunu gönül rahatlığıyla söyleyebiliriz ki, eylemin *"ne...pas"* arasını alınmasıyla sağlanan basit bir olumsuzlama sayesinde, bir budala özdeyiş olan cümle, birdenbire bir ışık, bir dehâ kazanmakta ve tatsız bir cümle şiirsel bir söyleme dönüşmektedir. Ya da olduğu gibi aktarılan birinci cümleyi izleyen olumsuzlanmış ikinci cümlenin ortaya çıkardığı çelişki, saçmalık boyutlarına ulaşmakta ve gizli düşünce kara mizaha dönüşmektedir.

---

[15] Julia Kristeva, *La Révolution du Langage Poétique,* Editions du Seuil, 1974; ("Fonction Metalinguistique").

[16] Julia Kristeva, Semeiotiké Recherches pour une Sémanalyse, Ed. du Seuil, 1969.

Isidore Ducasse'ın **Poésies II**'de özellikle Pascal ve Vauvenargues'ı nişan tahtası durumuna getirmesi, bu iki yazarın XIX. yüzyıl liselerinde bir beyin yıkama aracı olarak kullanılmaları göz önünde tutulacak olursa, çok anlamlıdır. Isidore Ducasse, savaş açtığı bir kültürün savunucuları, dayanakları saydığı bu iki yazarı acımasızca gülünçleştirerek bu kültürün temellerine, dolayısıyla da toplumun ve kurulu düzenin yapısına saldırmaktadır.

Okurların, kaynak metinler ile üretilen metinler arasındaki ilişkiyi izleyebilmelerine olanak sağlamak amacıyla kaynak metinler kitabın sonundaki notlar bölümünde gösterilmektedir.

BAŞKALDIRAN ŞİİR

Albert Camus **Başkaldıran İnsan**'da[17] "Lautréamont'la başkaldıranın delikanlılık olduğu anlaşılır." der ve ekler: *"Maldoror'un Şarkıları* neredeyse dâhi bir liselinin kitabıdır; dokunaklılığı tam olarak, evrene ve kendisine karşı ayaklanmış bir çocuk yüreğinin çelişkilerinden kaynaklanmaktadır." Şair dünyayı olduğu gibi kabul etmektense kıyamet ve yıkımı seçmiştir.

Dünyayı olduğu gibi kabul etmemek yalnızca zihniyet düzeyinde kalmamakta, yirmi bir yirmi iki yaşındaki şair, öteki ucunda Mallarmé'nin bulunduğu şiir dilinde devrim yapmaktadır.[18] Kullandığı *kolaj* yöntemi bir yararlanmadan çok bir yıkımdır, dilin yıkımıdır. Ölçü ve uyak bu devrimin bakış açısı içinde sanki hesapta yok gibidir; devrim dilin dışından çok içine yönelmekte, dilin kendisi devrim geçirmekte ve anlam bağlamında düzyazıdan bağımsız yeni bir "semantik" önerilmektedir. Dünyayı olduğu gibi kabul etmeyen, bu nedenle de kıyamet ve yıkımı seçmiş olan şair, bu dünyanın, yani Tanrı-İmparatorluk-Büyük Burjuvazi koalisyonunun her türlü *dilini*

[17] Albert Camus, *L'Homme Révolté,* Idee/NRF.
[18] Julia Kristeva, La Révolution du Langage Poétiyue.

yıkmayı amaçlamaktadır. Sözdizimsel olduğu kadar dilin ruhunda gerçekleştirilmek istenmiş bir devrimdir bu. Bu nedenle şiirsel söylemin yalnızca ses katmanında (hem gösteren, hem de gösterilen) değil, aynı zamanda ve belki de ondan çok daha ileri bir düzeyde anlam katmanında, gösterilen nesneler katmanında "klasik"ten kopuşma gerçekleşmekte; ses katmanı, ölçü ve uyak gibi dış olanaklardan bağımsız, özel ve özgün düzenlemelerin ürünü bir ahenkle (ve o ahenkle) ortaya çıkan bir yapı söz konusu olmaktadır. Bilindiği gibi, klasik dünyada şiiri düzyazıdan ayıran iki özellik, iki olanak vardı: Ölçü ve uyak, daha çok da ölçü. Yani düzyazı ile şiir arasında söylemsel bir ayrım yoktu, daha doğrusu şiirsel söylem henüz yoktu diyebiliriz. Yalnızca düzyazıya uygulanan bir koşuk tekniği vardı. Soruna bu açıdan bakınca, Batı dünyasında, şiir ile düzyazının resmi boşanmasının romantiklerle başladığını da görürüz. Gérard Genette'in[19] sözünü ettiği, şiirsel dilin yapısında meydana gelen ve ölçü dizgesinde *geriye* dönüşsüz bir değişikliğe yol açan devrimin en önemli üç oluşturucusundan birinin, Camus'nün deyimiyle, bu delikanlı olduğunu söyleyebiliriz (öteki ikisi Rimbaud ve Mallarmé'dir). Boşanma romantikler döneminde başlamıştır, ama biçimsel ve söylemsel olarak yirminci yüzyıl şiirinin temellerini atan devrim, şiirsel söylemin anlam ve gösterilenler katmanında Lautréamont ve Rimbaud sayesinde gerçekleşmiştir. Anlam ve gösterilenler katmanı birimlerinin özgürlüğüne kavuşmasıyla da "ses" katmanında gerçek bir gelişim süreci başlamıştır: Her şiirde yeniden bulgulanan ve tekrarlanması olanaksız, "trade mark"lı (alâmeti farika) bir ses. Artık şair ve şiiri gerçekten özgürlüğüne kavuşmuştur!

Yirmi iki yirmi üç yaşında bir delikanlının (Rimbaud da daha yaşlı değildi) bunca değişime yol açan girişiminin tam anlamıyla bilinçli olduğunu ya da olmadığını tartışmanın bir ya-

[19] Gérard Genette, *Figures II*, Editions du Seuil, 1969.

rarı olduğu kanısında değiliz. Çünkü bir bütünün tümüne karşı olmak için (bu bütün bir dizge ise) bu bütünün bir bölümüne karşı olmak yeterlidir; bir dizgenin çökmesi o dizgenin bir biriminin çökertilmesiyle sağlanabilir: Denklem bozulur ve bozulurken yeni denklemin dengelerini kuracak olan ayrıntıların da yolunu gösterir.

Bugün tersine bir yolculuk yaptığımız zaman, şiirsel devrimin gerçekleşme sürecini kavrayabiliyoruz. XIX. yüzyılın Tanrı'sına ve toplumsal değerlerine karşı çıkan zekâ, Pascal'ın cümlesini olumsuzlama formülüne oturtarak şiirsel devrimde önemli bir adım atıyordu. Julia Kristeva şiirsel söylemin doğal olumlama biçiminde bile kendiliğinden *olumsuzlamayı* da içerdiğini irdelerken, **Poésies**'yi tanık ve kanıt seçmesi boşuna değil.[20] Bir dizenin ya da bir şiirsel sözün aynı anda *olumlu* ve *olumsuz* anlamı içerdiği savı, şiir için devrimsel bir dönüm noktasıdır ("Kösnül nesneler vardır," cümlesi aynı zamanda "Kösnül nesneler yoktur" anlam düzeyini de içermektedir). Böylece yalnızca şiirsel üretimde değil, aynı zamanda bu ürünün okunmasında da devrim gerekli olmaktadır. Isidore Ducasse-Comte de Lautréamont'un getirdiği şiirsel düzlem yeni bir *okuma*'yı da zorunlu kılmıştır. Onun yirminci yüzyıl için en önemli özelliği budur.

Şu anda, XX. yüzyılın sonuna yaklaşırken, bütün dünyada egemen olan şiir türü, 1850 yılları dolaylarında Fransa'da doğdu. Alman Novalis ile Amerikalı E. A. Poe'nun sezinlediği, Baudelaire'in tasarladığı biçimleri Rimbaud ve Mallarmé, şiirin tehlikeye düştüğü noktalara kadar götürerek, şiirsel söylemin en uç sınırlarını çizdiler.[21] Ama Lautréamont'un, bu iki şair kadar önemli olduğunu artık kimse yadsıyamaz. Isidore Ducasse'ın yapıtının 1870-1920 arasında gömüldüğü sessizlik, onun

[20] Julia Kristeva, Sémeiotiké, Recherches Pour une Sémanalyne.

[21] Hugo Friedrich, *Structure de la Poésie Moderne,* Ed. Denoël/ Gonthier, Paris 1976 - Die Struktur der Moderne Lyryk, Rowohlt Taschenbuch Verlag, Hambourg, 1956.

bugün sahip olduğu önemi gölgeleyemez. Hugo Friedrich'in[22] dediği gibi, yirminci yüzyılın şairleri, değerleri ne denli büyük olursa olsun, bu biçimlere yeni bir şey getirmeyecektir. Şiir artık temelde biçimsel olarak evrenselleşmiştir. Artık şairin bağlandığı bir biçimsel tür sorunu değildir *özgünlük:* Bir nitelik, bir yetkinlik sorunudur.

Jean Cohen'in[23] dediği gibi, "Karşı-şiirsel bir estetik olan klasik estetiğin, kendinin ve kendi özünün bilincinde olan bir şiirin estetiğine dönüşmesi"nde Lautréamont'un yeri Rimbaud ile Mallarmé'nin arasındadır.

ÇEVİRİ YÖNTEMİ ÜZERİNE

"Maldoror'un Şarkıları" ile **"Poésies"**nin çevirisi çok önemli bir şey öğretti bana: Yorumdan kaçınmak. Şiir çevirisinde amaç dille yapılan yorumun çoğul anlam olasılıklarını azalttığını fark ettim. Bu da benim kaynak metne olan bağlılığımı çoğaltti. Bu bağımlılığın, bu bağlılığın Ducasse/Lautréamont'un yeni diline uygun bir "kekre" söyleyişe yol açtığı kanısındayım Türkçede. Öte yandan, metinlerin kaynaktaki yabanıllığını Türkçede korumak için bindirme (superposition) yöntemini seçtim. Sonuçta ortaya epeyce "çeviri kokan" bir metin çıktı. Zaten amaç da buydu: Kendi dilinde yabanıl ve azgın olan bir metni Türkçede "ehlileştirmek" haksızlığını göze alamazdım. Örneğin, "Söylenmesi çok güç doğum günümden bu yana, uzlaşmaz bir kin besledim uyku veren tahtalara" **(V. Şarkı)** dizesinde, cümlenin ilk bölümünü bir yana bırakalım, ikinci bölümündeki tahtalar sözcüğünü, doğal olarak "yatak, kanepe, sedir" sözcüklerinden biriyle karşılayabilirdim; ama çağrışımı yoksullaştırmış olurdum. Örneğin, "köpüğün kirpiği" yerine "denizin kirpiği" diyebilirdim; "kırların pürtüklü

[22] Age.
[23] Gérard Genette, in *Figures II.*

ovaları"nı "kırların engebeli ovaları" olarak yorumlayabilirdim. Bu tür yorumlardan özellikle kaçındım.

Türkçenin sözdizimsel yapısı gereği, *mensur* şiir çevirisinde, şiir dilini düzyazıdan kurtarmak için, dilimizin bağışladığı o büyük armağana, devrik tümceye başvurdum zaman zaman. Devrik tümcenin, başka dillere oranla, bu tür çevirilerde bizlere büyük olanaklar sunduğunu düşünüyorum.

İlk üç şarkıda görülen ama dördüncü şarkıdan itibaren yoğunluk kazanan alaycı dili belirginleştirmek için zaman zaman "hususunda" gibi, "malûm" gibi, "misillû" gibi Osmanlıca sözcüklerden yararlandım.

XIX. yüzyıl geç romantik dönem Fransızcasını Türkçede karşılamayı amaçlamadığımı söylemek isterim: Böyle bir tasam olsaydı Türkçede kurmayı amaçladığım kekre ve yabanıl dilin tadına su katmış olurdum.

Kaynak metindeki cümlenin/dizenin bölünmezliğine saygı gösterdim. Cümleyi bölseydim belki anlam biraz daha saydamlaşmış olurdu, ama anlam katmanlarının iç içeliği ve sarmallığı yaralanırdı.

Birkaç yıl süren çalışmalarım sırasında benden değerli yardımlarını esirgemeyen değerli dostlarım René Gaudy, İsmet Birkan ve Abidin Emre'ye; ayrıca, tıkandığım noktalarda engin sezgisiyle önümü açan ve Türkçe metni İngilizce çeviri metinle denetleyen Ülker İnce'ye teşekkürlerimi sunarım.*

Özdemir İNCE
Ankara, 2 Şubat 1988

* Bu önsözün yazıldığı 1988'den bu yana yirmi yıl geçti. Bu süre içinde Lautréamont"la ilgili bir tek kitap yayınlandı Türkçede. Görkemli bir çeviri örneği olan bu kitabı okurlara haber vermek istiyorum: Jeremy Reed, *İsodore (Lautréamont'un Romanı)* Çev: Ülker İnce, Telos Yayıncılık. 1998.(3 Ocak 2008)

LAUTRÉAMONT

MALDOROR'UN ŞARKILARI

1869

Birinci Şarkı

Tanrı'dan dilerim ki, yüreklenen ve okuduğu kitap gibi geçici olarak canavarlaşan okur, bu kasvetli ve zehirli sayfaların ıssız bataklıklarında sarp ve yabanıl yolunu şaşırmadan bulur; çünkü kesin bir mantık ve en azından kuşkusuna denk bir ruhsal gerilimle başlamazsa okumasına, bu kitabın saçtığı kokular tıpkı şekerin suyu içmesi gibi emecektir ruhunu. Bundan sonraki sayfaları her önüne gelenin okuması hiç de hayırlı olmaz; ancak pek az insan tadına varabilir, başını belaya sokmadan, bu acı meyvenin. Öyleyse, sen, çekingen ruh, böyle el değmemiş fundalıkların uzak derinliklerine girmeden önce adımlarını ileriye değil geriye at. İyi dinle sana söylediğimi: Adımlarını geriye at, ileriye değil, annesini soylu bir bakışla seyreden bir oğulun gözlerini saygıyla başka yöne çevirmesi gibi; ya da, daha doğrusu, birden, fırtınanın habercisi garip ve güçlü bir rüzgârın çıktığı ufkun belli bir noktasına doğru, sessizlik içinde, bütün gücüyle kanat çırpan, kışın soğuğunda titreyen, derin düşüncelere dalmış, uçsuz bucaksız bir turna katarı benzeri. En önde tek başına uçan ve durumu görünce başını sağduyulu bir insan gibi sallayan ve gagasını durmadan takırdatan en yaşlı turna, tüyleri dökülmüş ve üç turna kuşağının tanığı kocamış boynunu, gittikçe yaklaşan fırtınayı kestiren öfkeli hareketlerle sallarken hiç de hoşnut değildi (ben de değilim, olmak istemezdim onun yerinde). Birkaç kez dört bir yana deneyimli gözlerle çekinerek bakan kılavuz turna (çünkü

kendisinden akılca daha aşağı düzeyde bulunan öteki turnalara kuyruğunun tüylerini gösterme ayrıcalığına sahipti) ortak düşmanı geri püskürtmek için o karakaygılı nöbetçinin uyanık çığlığını saldı ve geometrik şeklin ucunu (belki de üçgendi, ama bu ilginç göçmen kuşların havada oluşturdukları üçüncü kenar görünmüyordu) büyük bir esneklikle bir sancak, bir iskele yönüne çevirdi tıpkı usta bir kaptan gibi; ve, bir serçeninkinden daha büyük görünmeyen kanatlarını kullanarak, çünkü hiç de budala değildi, bir başka ve daha güvenli felsefe yoluna doğru uçtu.

✵

Sen, ey okur, bu yapıtın başında kine başvurmamı istersin belki de! Güzel ve kara bir havada, tıpkı köpekbalığı gibi engin bir kösnüye gömülmüş durumda sırtüstü devrilip, gururlu, geniş ve ince burun deliklerinle istediğin kadar kini içine çekemeyeceğini kim söyledi sana, eğer bu eylemin önemi kadar senin o kızıl kokulara olan haklı iştahının önemini de ağır ağır ve görkemle anlıyorsan? Daha önce eğer Tanrı'nın lanetli vicdanını arka arkaya üç bin kez içine çekmeye kendini kaptırmazsan, inan bana ey canavar, çirkin suratının o iki biçimsiz deliğini eğlendirecektir o kokular. O sözle anlatılmaz hazlardan alabildiğine hoşnut kalacak olan burun deliklerin, güzel kokulardan, buhur kokularından başkasını duymak istemeyecekler bir daha; çünkü, o cânım göklerin görkeminde ve dinginliğinde yaşayan melekler gibi eksiksiz mutlulukla tıka basa doymuş olacaklar.

✵

Maldoror'un mutlu yaşadığı o ilk yıllarda nasıl iyi yürekli biri olduğunu anlatacağım birkaç satırla. Daha sonra, kötü ruhlu doğmuş olduğunu fark etti: Ne garip yazgı! Kişiliğini elinden geldiğince gizledi uzun yıllar, ama, sonunda, şu alışık olmadığı gerilim yüzünden, her gün kan beynine çıkmaya başladı; böylesine bir yaşama artık katlanamadığı için de, sonunda, kararlı

bir biçimde kötülük mesleğine adandı... bu tatlı dünyaya! Pembe yanaklı küçük bir çocuğu sevip dururken yanaklarını usturayla kesip koparmak isteyeceği kimin aklına gelir ve eğer Adalet'in türlü türlü cezaları gözünün önüne gelmemiş olsaydı kim bilir kaç kez yapardı bu işi. Yalancı biri değildi, gerçeği kabul ediyor ve kendisinin bir kan dökücü olduğunu söylüyordu. İnsanlar, duydunuz mu? Bu titreyen kuş teleği kalemle de aynı şeyi tekrarlamaktan utanmıyor. Sanki istençten de güçlü yetke... Bir lanet! Yerçekimi yasalarına karşı koyabilir mi taş? Olanaksız. Kötülük, iyilikle bağlaşma yapmak isterse, olanaksızdır. Yukarıda söylediğim de buydu benim zaten.

❋

İmgelemin yarattığı ya da kendi sahip oldukları, soylu duygular sayesinde insanların övgülerini kazanmak için yazar kimileri. Ben, kan dökücülüğün tadını betimlemek için kullanıyorum dehâmı! Gelip geçici, yapay zevkler için değil; ama insanla başlamış, insanla sona erecek olanlar için. Tanrı'nın gizli kararlarına uygun olarak kan dökücülükle bağlaşma yapamaz mı dehâ? Ya da, kan dökücü biri dehâ sahibi olamaz mı? Bunun kanıtını benim sözlerimde bulacaksınız; isterseniz, beni dinleyip dinlememek sizin elinizde. Bağışlayın, bana öyle geliyor ki saçlarım diken diken oldu; ama önemli değil, çünkü, elimle, kolayca eski durumlarına getirebilirim onları. Bu, şarkı söyleyen kişi, tek sesli parçalarının bilinmedik şeyler olduğunu ileri sürmüyor; aksine, kahramanının kibirli ve kötücül düşüncelerinin bütün insanlarda bulunmasına alabildiğine seviniyor.

❋

Yaşamım boyunca, istisnasız hepsi de budalaca işler yapan dar omuzlu insanlar gördüm ve çoğu türdeşlerini şaşkına çevirip ruhları türlü şekilde baştan çıkarırlardı. Eylemlerine gerekçe olarak "ün"ü gösterirler. Onları görünce herkes gibi gül-

mek istedim ben de; ama böylesine tuhaf bir öykünme olanaksızdı benim için. Keskin ağızlı bir bıçak aldım, dudaklarımın birleştiği yerlerde etimde yaralar açtım. Amacıma ulaştığımı sandım bir an. Kendi elimle yara açtığım bu ağıza baktım aynada! Bir yanılgıydı! İki yaradan akan kan, gerçekten başkalarının gülüşü olup olmadığını anlamama engel oluyordu aslında. Ama bir süre karşılaştırma yaptıktan sonra, gülüşümün insanların gülüşüne benzemediğini gördüm, yani gülmüyordum ben, gülüşüm yoktu benim. Çirkin suratlı, korkunç gözleri karanlık gözevlerine gömülmüş insanlar gördüm; kayanın sertliğini, dökme çeliğin katılığını, köpekbalığının kan dökücülüğünü, gençliğin küstahlığını, cânilerin mantıksız öfkesini, ikiyüzlülerin ihanetlerini, en olağanüstü oyuncuları, rahiplerin kişilik gücünü ve dışardan bakınca en içe kapalı, dünyaların ve göklerin en soğuk yaratıklarını aşıp geride bırakmışlardı; ahlakçılar bitkin düşmüştü, yüreklerindekini görmeye, Tanrı'nın amansız öfkesini başlarına yağdırmaya çalışırken. Hepsini bir arada gördüm; kimi zaman, belki de bir cehennem cini tarafından kışkırtılmış, dondurucu bir sessizlikte gözlerine hem yakıcı hem kinli bir pişmanlık acısı sıvanmış durumda, annesine daha şimdiden başkaldıran bir çocuk benzeri en sıkı yumruklarını havaya kaldırdıklarını, bağırlarının gizlediği o alabildiğine adaletsiz ve dehşet yüklü, tutkulu ve düşman düşüncelerini ortaya çıkarma yürekliliğini gösteremediklerini ve bağışlayıcı Tanrı'yı merhametten kederlendirdiklerini gördüm; kimi zaman, günün her ânında, yediden yetmişe insanlara, soluk alan her şeye, kendilerine ve Tanrı'ya karşı mantıksız ve akıl almaz lanetler yağdırırlarken, kadınları ve çocukları kötü yola düşürürlerken, vücudun edep yerlerini kirletirlerken gördüm onları. O zaman, sularını yükseltir deniz, tekneleri dipsiz derinliklerinde yutar; kasırgalar ve depremler yerle bir ederdi evleri; veba, türlü türlü hastalıklar kırıp geçirirdi yakaran ailelerini. Ama insanlar anlamaz bunları. Yeryüzündeki davranışları yüzünden utanç-

tan kızarırken, sararırken de gördüm onları; ama pek ender. Kasırgaların kız kardeşi fırtınalar; güzelliğini kabul etmediğim mavi gökkubbe; yüreğimin imgesi ikiyüzlü deniz; bağrı gizemli dünya; öteki gezegenlerin halkları; bütün evren; onu cömertçe yaratan Tanrı, sana yakarıyorum: İyi bir insan göster bana!.. Lütfun on katına çıkarsın doğal güçlerimi; çünkü bu canavarı görünce şaşkınlıktan ölebilirim: Daha azı için bile ölünebilir.

❋

Tırnaklarını şöyle on beş gün uzatmalı insan. Ah! nasıl da hoştur, üstdudağında henüz bir şey bulunmayan, gözleri kocaman kocaman açılmış bir çocuğu yatağından hoyratça koparıp almak ve elini alnının üzerinden usulca geçirir gibi yapıp güzelim saçlarını geriye yatırmak! Sonra, birden, hiç beklemediği bir anda, öldürmeyecek şekilde, uzun tırnakları onun yumuşak göğsüne daldırmak; çünkü, eğer ölürse, daha sonraki mutsuzluklarını görmek zevkinden yoksun kalırsınız. Sonra, yaralarını yalayarak kanını içersiniz; ve bu, sonsuzluk kadar uzun süre içinde, çocuk ağlar. Biraz önce anlattığım yöntemle sağlanan ve henüz sıcaklığını yitirmemiş kandan daha hoş bir şey yoktur yeryüzünde. Yeter ki bu, tuz gibi acı gözyaşları olmasın. İnsanoğlu, parmağını kazara kestiğin zaman hiç kendi kanını tatmadın mı? Nasıl da hoştur, öyle değil mi? Hiçbir tadı yoktur çünkü. Ayrıca, bir gün, iç karartıcı düşüncelere dalmışken, gözlerinden dökülenlerle ıslanmış hastalıklı yüzüne bu çukur eli nasıl götürmüştün anımsamıyor musun? Ve bu el daha sonra, kaçınılmaz bir biçimde ağıza gitmiş ve ağız, kendini bunaltmak için dünyaya gelmiş olana kaçamak bakan bir okul çocuğunun dişleri gibi titreyen bu kupadan nasıl kana kana içmişti gözyaşlarını? Nasıl da hoştu gözyaşları, değil mi? Çünkü sirke tadı vardır gözyaşlarında. En büyük aşkla seven kadının gözyaşları sanki; ama damak zevki için en bulunmazı çocuğun gözyaşlarıdır. Henüz kötülük nedir bilmediği için size

ihanet etmez. Er geç ihanet eder kadının en çok seveni... Dostluk ve sevginin ne anlama geldiğini bilmesem de (bunları benimsememe kesinlikle olanak yoktur; en azından, insan soyundan kaynaklananları) örnekseme yöntemiyle kestiriyorum bunu. Öyleyse, kendi kanından, kendi gözyaşlarından iğrenmediğine göre, beslen, güvenle beslen yeniyetmenin gözyaşlarıyla. Çırpınan etlerini parçalarken, gözlerini bağla onun ve bir savaşta, yaralıların çıkardığı tiz hırıltıları andıran yüce çığlıklarını saatlerce dinledikten sonra, bir çığ gibi fırlayacaksın komşu odadan, ve sanki yardım etmeye gelmiş gibi davranacaksın. Çözeceksin, damarları, sinirleri şişmiş ellerini, gözyaşlarını ve kanını yalayarak onun ürkmüş gözlerine görüşünü geri vereceksin. Nasıl da gerçek bir şeydir pişmanlık! İçimize taşıdığımız ve kendisini çok ender gösteren bu kutsal parıltı ortaya çıkar; ama çok geç! İncitilmiş bir masumu avundurabildiği için nasıl da sevinçle dolup taşar insanın yüreği: "Amansız acılara katlanmış olan çocuk, bir ad bulup da nitelendiremediğim bu suçu kim işledi size karşı? Nasıl da mutsuzsunuz! Nasıl da acı çekiyor olmalısınız! Suçluları düşündükçe tüyleri diken diken olan anneniz, olanları bilseydi, şu anda benim olduğumdan daha yakın olamazdı ölüme. Ah! öyleyse nedir iyi ve kötü? Güçsüzlüğümüzü, ve en saçma yollardan bile olsa sonsuzluğa ulaşma tutkumuzu, öfkeyle dile getirdiğimiz araçlar mıdırlar, tek ve aynı şey midirler? Yoksa birbirlerinden farklı iki şey midirler? Evet... Tek ve aynı şey olsalar çok daha iyi olur... Çünkü yargı gününde ben ne yaparım yoksa? Bağışla beni, yeniyetme; şu anda senin soylu ve kutsal yüzünü seyreden insanı, kemiklerini kıran ve vücudunun her yanından sarkmakta olan etlerini parçalayan kişiyi. Hasta usumun bir taşkınlığı mı, düşüncelerime bağlı olmayan, tıpkı avını parçalayan kartalınkine benzeyen gizli içgüdü mü beni bu cinayeti işlemeye yöneltti; ama gene de, kurbanım kadar acı çekiyordum! Bağışla beni, yeni yetme. Bu gelip geçici yaşamdan kurtulunca, sonsuzluk boyu

birbirimize karışalım istiyorum; bir tek varlıkta buluşmak istiyorum, ağzım üzerinde ağzının. Ne var ki, bu şekilde, tamamlanmayacak cezam. Şimdi, sen parçalayacaksın beni, bir an bile durmadan, dişlerinle, tırnaklarınla. Gövdemi güzel kokulu çiçeklerle donatacağım, bu günah ödeme töreni için; ve ikimiz birlikte can çekişeceğiz, ben, parçalandığım için; sen, parçaladığın için beni... Ağzım üzerinde ağzının. Ey sarı saçlı, güzel gözlü çocuk, yapacak mısın şimdi, sana öğütlediğim şeyi? Sana karşın, yapasın istiyorum ben, ve mutlu kılacaksın vicdanımı." Böyle konuşunca, bir insan varlığına kötülük etmiş olacaksın ve aynı varlık sevecek seni, aynı zamanda: Düşünülebilecek en büyük mutluluk. Daha sonra hastaneye yatırabilirsin onu; çünkü kendi hayatını kazanacak durumda olmayacak bu kötürüm. İyi insan, diyecekler sana, ve defne çelenkleri, madalyalar gizleyecek çıplak ayaklarını, bir büyük mezarın üzerine yayılmış, yaşlı suratlı. Ey sen, suçun kutsallığını kutsayan bu sayfaya adını yazmak istemediğim, biliyorum ki evren kadar uçsuz bucaksızdır bağışlaman. Ama ben, hâlâ varım!

✵

Ailelere nifak tohumu ekmek için bir anlaşma yaptım fuhuşla. Anımsıyorum bu tehlikeli bağlaşmadan önceki geceyi. Önümde bir mezar gördüm. Bir ev kadar büyük bir ateşböceğinin bana şöyle dediğini duydum: "Aydınlatacağım seni. Oku yazıtı. Benden gelmiyor bu yüce buyruk." Görür görmez çenelerimi çatırdatan, elimi ayağımı kesen, uçsuz bucaksız, kan rengi bir ışık, ta ufka kadar yayıldı havada. Az kalsın düşüyordum, bir yıkık duvara yaslandım ve okudum: "Veremden ölen bir yeniyetme yatıyor burada: Biliyorsunuz nedenini. Dua etmeyin ona." Birçok insan benim kadar gözüpek olamazdı belki. Bu sırada, çırılçıplak, güzel bir kadın gelip ayaklarımın dibine uzandı. Kederli bir yüzle, "Ayağa kalkabilirsin," dedim kadına. Kardeş katilinin kız kardeşini boğazladığı eli uzattım ona.

Ateşböceği seslendi: "Hey sen! Bir taş al ve öldür onu." –Niçin? diye sordum ona. Ateşböceği bana: "Kendine dikkat et," dedi; "güçsüz olan sensin, güçlü olan benim çünkü. *Fuhuş*'tur bu kadının adı." Gözlerimde yaşlar, yüreğimde öfke, bilinmez bir gücün doğduğunu duyumsadım içimde. Kocaman bir taş aldım yerden; güçlükle göğsüme kadar kaldırdım; ve omzuma aldım taşı sonra. Bir dağı doruğuna kadar tırmandım: Oradan ezdim ateşböceğini. İnsan boyunda bir çukura gömüldü toprakta başı; altı kilise boyu yüksekliğe sıçradı taş. Sonra gidip bir göle düştü, bir anda, döne döne, uçsuz bucaksız, ters bir koni oyarak çekildi gölün suları. Ortalık duruldu; parıldamadı artık kan ışık. "Yazık! Yazık!" diye haykırdı çıplak ve güzel kadın; "ne yaptın böyle?" – Ben seni yeğliyorum, dedim ona, çünkü acırım mutsuzlara. Sonsuz tüze yarattıysa seni, suç senin değil. Yanıtladı beni: "Bir gün," dedi, "hakkımı teslim edecek insanlar. Söyleyecek başka sözüm yok. Bırak da gideyim, sonsuz acımı derinliklerine gömeyim denizin. Bir sen varsın hor görmeyen beni, bir de bu karanlık uçurumlarda kaynaşan iğrenç canavarlar. İyisin sen. Elveda beni sevmiş olan sana!" –Elveda! dedim ona, tekrar elveda! Hep seveceğim seni... Bugünden tezi yok terk ediyorum erdemi. İşte bu nedenle, ey insanlar, kış yelinin denizin üzerinde ve kıyılarda ya da uzun süredir benim için yas tutan büyük kentlerin üzerinde ya da kutup bölgelerinin soğuklarında uğuldadığını duyduğumuz zaman şöyle söyleyin: "Tanrı'nın ruhu değildir geçen: Fuhuş'un, Montevideolunun iniltileriyle birleşen derin kederli iç çekişidir." Çocuklar, bunu ben söylüyorum size. Öyleyse, diz çökün acıma duyguları içinde ve bitlerden daha çok olan insanlar uzun uzun yakarsınlar.

✵

Her şeyin sarı, belirsiz, tuhaf biçimlere girdiğini görür, ay ışığında, denize yakın kırların ıssız köşelerinde acı düşüncelere

dalmış insan. Ağaçların gölgesi kimi kez hızlı, kimi kez yavaş, değişik biçimlerde, yassılarak, yere yapışarak, koşar, gider, geri gelir. Bir zamanlar, gençliğin kanatlarıyla havalarda uçarken, bu beni düşlere salar, bana olağandışı görünürdü; şimdi, alıştım ona. Rüzgâr baygın ezgilerini ağaç yaprakları arasında inlemeye koyulur, ve baykuş, duyanın tüylerini diken diken eden kötü ağıtını söyler. O zaman, çılgına dönen köpekler zincirlerini koparıp uzaklardaki çiftliklerden kaçarlar; kudurmuşçasına kırlarda koşup dururlar. Birden dururlar, yabanıl bir tedirginlikle dört bir yana bakarlar, gözlerinde yalımlar; ve, tıpkı, fillerin ölmeden önce, kulaklarını düşürüp umutsuzluk içinde hortumlarını kaldırarak çölde son bir kez gökyüzüne bakmaları gibi, köpekler de kulaklarını kısıp başlarını havaya kaldırarak korkunç boyunlarını şişirirler ve ulumaya başlarlar, sırayla, bazen açlıktan haykıran bir çocuk gibi, bazen bir çatının üzerinde karnından yaralanmış bir kedi gibi, bazen doğurmak üzere olan bir kadın gibi, bazen hastanede vebadan can çekişen hasta gibi, bazen yüce bir ezgiyi söyleyen bir genç kız gibi, kuzeydeki yıldızlara karşı, doğudaki yıldızlara karşı, güneydeki yıldızlara karşı, batıdaki yıldızlara karşı, aya karşı; karanlıkta yatan, uzaktan dev kayalara benzeyen dağlara karşı; burun deliklerini kızartıp yakan, içlerine ciğer dolusu çektikleri soğuk havaya karşı; gecenin sessizliğine karşı; gagalarında bir sıçan ya da bir kurbağa, yavrularının hoşuna giden bu canlı besinleri yuvaya götürürken burunlarını sıyırırcasına geçen gecekuşlarına karşı; kaşla göz arasında sıvışan tavşanlara karşı; bir suç işledikten sonra atının sırtında dörtnala kaçan hırsıza karşı; derilerini ürperten, dişlerini gıcırdattıran, o fundalıkları kımıldatan yılanlara karşı; kendilerini de korkutan kendi ulumalarına karşı; bir çene darbesiyle işlerini bitirdikleri karakurbağalarına (neden bataklıktan uzaklaştılar?) karşı; tembel tembel sallanan yapraklarının büyük gizini bir türlü kavrayamadıkları, zeki gözlerini dikip anlamaya çalıştıkları ağaçlara karşı; uzun bacak-

ları arasında asılı duran, kendilerini kurtarmak için ağaçlara tırmanan örümceklere karşı; gün boyu yiyecek bir şey bulamayan ve yorgun kanatlarla yuvaya dönen kargalara karşı; kıyının kayalıklarına karşı; görünmez gemilerin direklerinde parlayan ışıklara karşı; dalgaların boğuk uğultusuna karşı; yüzerken kara sırtlarını gösterip derinliklere dalan büyük balıklara karşı; ve kendilerini köleleştiren insana karşı. Daha sonra, yeniden kırlarda koşmaya başlarlar, kanlı ayaklarıyla hendeklerin, yolların, tarlaların, otların ve dik kayaların üzerinden atlayarak. Sanki kuduza yakalanmışlar da susuzluklarını gidermek için büyük bir gölcük aramaktadırlar. Sürüp giden ulumaları doğaya korku salmaktadır. Yolunda gecikmiş yolcunun vay haline! Bu, mezarlıkların dostları adamın üzerine çullanacaklar, parçalayacaklar, kan akan ağızlarıyla yiyecekler onu; çünkü dişleri sağlamdır köpeklerin. Bu insan eti şöleninden pay kapmak için yaklaşmayı göze alamayan yabanıl hayvanlar, korku içinde, arkalarına bakmadan kaçarlar. Birkaç saat sonra, orada burada koşmaktan bitkin düşmüş, dilleri dışarı çıkmış yarı ölü köpekler, ne yaptıklarını bilmeksizin, birbirlerine saldırırlar ve inanılmaz bir çabuklukla birbirlerini bin parçaya ayırırlar. Yırtıcı olduklarından değildir böyle davranmaları. Bir gün annem, donuk gözlerle bakarak, bana şöyle demişti: "Yatağında yatarken, kırlarda köpek havlamaları duyacak olursan, yorganının altına gizlen, yaptıklarını alaya alma: Sonsuzluğun o tutkusu yatışmaz hasretini çekmektedir onlar, tıpkı senin gibi, benim gibi, tıpkı soluk, zayıf yüzlü öteki insanlar gibi. Dahası, bu oldukça yüce görünümü pencereden seyretmene de izin veriyorum." O gün bu gün, ölü anacığımın öğüdüne uyarım. Ben de tıpkı köpekler gibi sonsuzluk gereksinimi duyuyorum... Ama, çaresizim, doyuramıyorum bu açlığı! Bana söylediklerine göre, bir erkekle bir kadının oğluymuşum. Bu hayrete düşürüyor beni... daha üst düzeyde olduğumu sanırdım! Hem zaten, bence bir önemi yok nereden geldiğimin? Ben, kendi payıma,

kendi istencime bağlı olsaydı, açlığı fırtınalarla dost olan dişi köpekbalığı ile yırtıcılığıyla ünlü kaplanın oğlu olmak isterdim: Bunca kötü olmazdım. Siz, beni seyredenler, uzaklaşın yanımdan, çünkü ağuludur benim soluğum. Daha henüz hiç kimse görmedi alnımdaki yeşil kırışıklıkları; ne de zayıf yüzümdeki, bazı büyük balıkların kılçıklarına, ya da deniz kıyılarını kucaklayan kayalara, ya da başımdaki saçlar başka renkken sık sık aştığım sarp Alp Dağları'na benzeyen çıkık kemiklerimi gören oldu. Ve, fırtınalı gecelerde, gözlerim çakmak çakmak, saçlarım fırtınada kamçı gibi savrulurken, ben, tıpkı yol ortasında yapayalnız bir taş gibi, insan konutlarının çevresinde dolaştığım sırada, bacaların içine sıvanan kurum gibi kapkara bir kadife parçasıyla örterim yıpranmış yüzümü: Yüce Yaratıcı'nın güçlü bir kin gülümsemesiyle bana bağışladığı çirkinliği kimsenin görmesi gerekmez. Her sabah, güneş, bütün doğaya sağaltıcı sevinç ve sıcaklık yayarak başkaları için doğarken, ben, beni şarap gibi esriten bir umutsuzluk içinde, sevgili inimin taa dibinde çömelmiş, karanlıklarla yüklü boşluğa gözlerini dikerek, yüzümün tek çizgisi kımıldamadan, güçlü ellerimle paramparça ederim göğsümü. Bununla birlikte, kuduza yakalanmamış olduğumu duyumsarım! Bununla birlikte, acı çeken tek kişinin ben olmadığımı duyumsarım! Bununla birlikte, soluk aldığımı duyumsarım! Tıpkı, yazgısını düşünerek kaslarını deneyen ve yakında darağacına çıkacak olan bir mahkûm gibi, ot yatağımın üzerinde ayakta, gözlerim kapalı, saatler boyu, boynumu sağdan sola, soldan sağa çeviririm ağır ağır; birdenbire ölmem. Zaman zaman, boynum aynı yöne dönmekten yorulup, karşı yöne dönmek üzere durunca, giriş yerini örten sık çalıların açık bıraktığı ender aralıklardan birden ufka bakarım: Hiçbir şey görmem! Hiçbir şey... ağaçlarla ve havayı bir baştan bir başa geçen uzun kuş dizileriyle birlikte döne döne raks eden kırlardan başka. Kanımı, beynimi altüst eder bu... Peki, kimdir öyleyse, örse inen çekiç gibi, başıma demir çubukla vuran?

✵

Sizin az sonra dinleyeceğiniz soğuk ve ağırbaşlı şiiri, hiç heyecana kapılmadan, haykırarak okumayı düşünüyorum. Size gelince, içeriğine dikkat edin ve karışık imgeleminizde, bir yüzkarası gibi, dayanılmaz bir izlenim bırakmasına karşı sakının kendinizi. Ölmek üzere olduğumu sanmayın sakın, çünkü iskeletleşmedim henüz, ve yaşlılık sıvanmadı alnıma. Can vermekte olan kuğu ile beni karşılaştırma düşüncesini bir yana bırakalım, ve karşınızda, yüzünü görmediğiniz için mutlu olduğum bir canavar bulunduğunu bilin; ama, bu yüzün ürkünçlüğü ruhunun yanında hiç kalır. Bir câni değilim bununla birlikte... Üzerinde fazla durmayalım bu konunun. Çok olmadı, tekrar gördüm denizi ve gemilerin güvertesini çiğnedim, ve anılarım bunlar, daha dün yaşanmış gibi diri ve sıcak. Bununla birlikte, size sunduğum için daha şimdiden pişmanlık duyduğum bu şiir karşısında, başarabilirseniz eğer, benim gibi sakin kalın, ve insan yüreğinin ne olduğunu düşünerek yüzünüz kızarmasın. Ey ahtapot, ipek bakışlı! sen, ruhu benim ruhumdan ayrılmaz olan; sen yeryüzü küresinin en güzel yaratığı; sen, dört yüz vantuzlu bir sarayın padişahı; sen, açık yürekli, uysal erdemin ve tanrısal iyiliklerin oybirliğiyle ve dile sığmaz bir bağla, kendi doğal yurtlarındaymışçasına, soylu bir şekilde yurtlandıkları sen, neden benimle birlikte değilsin, senin civa karnın benim alüminyum bağrıma dayanmış, ikimiz kıyının kayalıkları üzerinde, seyretmek için bu taptığım manzarayı!

Billur dalgalı yaşlı okyanus, muçoların yaralı sırtında görülen mor izlere benziyorsun biraz; yeryüzünün vücuduna dövülmüş uçsuz bucaksız bir mavisin sen; seviyorum bu karşılaştırmayı. Senin, ilk görüşte, tatlı melteminin mırıltısıymış gibi gelen uzun bir keder esintisi, silinmez izler bırakarak geçer derinlerinden sarsılmış ruhun üzerinden, ve farkına varmadan sana vurulanların anısını hatırlarsın, ve insanın, yakasını bir daha

bırakmayan acıyla tanıştığı o ilk zor yılları. Selamlıyorum seni, yaşlı okyanus!

Yaşlı okyanus, geometrinin katı yüzünü şenlendiren uyumlu küresel biçimin, nasıl da insanın, küçüklükleriyle yabandomuzunun, kusursuz yuvarlaklıklarıyla da gecekuşlarının gözlerine benzeyen küçük gözlerini anımsatır bana. Bununla birlikte, çağlar boyu hep kendi güzelliğine inandı insan. Ben, özsaygı yüzünden kendi güzelliğine inandığını sanıyorum biraz; ama gerçekten güzel değildir insan ve kuşku duyar bundan; çünkü neden benzeşinin yüzüne bunca tiksinmeyle baksın? Selamlıyorum seni, yaşlı okyanus!

Yaşlı okyanus, özdeşliğin simgesisin sen: Hep kendine eşit. Özde hiç değişmezsin, ve, dalgaların bir yerde kudurmuşsa, daha uzakta, bir başka yerde, tam bir dinginlik içindedir. Sokakta, birbirinin boğazını parçalayan iki buldog köpeğini seyretmek için duran, ama bir cenaze geçerken durmayan; sabahları canayakın, akşamları mendeburun teki olan; bugün gülüp yarın ağlayan insan gibi değilsin sen. Selâmlıyorum seni, yaşlı okyanus!

Yaşlı okyanus, beslediğin türlü soydan balıklar arasında kardeşlik bağı yok. Hepsinin ayrı ayrı olan huyu ve yapısı, başlangıçta bir düzgüsüzlük gibi gelen durumu yeterince açıklıyor. Mazereti aynı olmayan insanın da durumu böyle. Bir toprak parçasını ele geçirmiş olan otuz milyon insan, sınırdaş bir toprak parçasına kök salarak yerleşmiş komşularının yaşamına karışmamak zorunda olduğuna inanır. Büyükten küçüğe, her insan kendi ininde bir yabanıl gibi yaşar, ve kendisi gibi kendi inine çökmüş olan türdeşini ziyaret etmek için pek ender çıkar buradan. Evrensel büyük insan ailesi, beş paralık bir mantığa yaraşan düşten başka bir şey değildir. Ayrıca, senin verimli memelerinin görünümünden nankörlük kavramı yayılır; çünkü, iğrenç birleşmelerinin ürününü ortalığa bırakarak Yaratıcı'ya karşı oldukça nankör davranan sayısız anababaları düşündü-

rürler. Selamlıyorum seni, yaşlı okyanus!

Yaşlı okyanus, senin özdeksel büyüklüğün, kapsadığın kitlenin tümünü oluşturmak için gerekmiş olan etkin doğal güçle ölçüştürülebilir ancak. Seni şöyle bir bakışta göremez insan. Seni görmek için gözlerin sürekli bir hareketle teleskobunu ufkun dörtbir yanına çevirmesi gerekir, tıpkı bir matematikçinin, bir cebir denklemini çözmek için, problemi ele almadan önce çeşitli olasılıkları gözden geçirmek zorunda olması gibi. Besleyici maddeler yer insan, ve besili görünmek amacıyla, daha iyi bir yazgıya yaraşır daha başka çabalar da gösterir. İstediği kadar şişsin, semirsin bu sevimli kurbağa. İçin rahat olsun, erişemeyecektir senin boyutlarına; en azından ben öyle sanıyorum. Selamlıyorum seni, yaşlı okyanus!

Yaşlı okyanus, acıdır suların senin. Eleştiricilerin, güzel sanatlar, bilimler ve tüm öteki şeylere ilişkin olarak damıttıkları safranınki gibidir tadın tamı tamına. Bir dâhiyle karşılaşırlarsa, sanki bir budalaymış gibi sunarlar onu. Güzel vücutlu biri, korkunç kamburun tekidir onlara göre. Kuşkusuz, kusurunu böylesine eleştirebilmek için, dörtte üçü kendisinden kaynaklanan bu eksikliği alabildiğine güçlü duyumsaması gerekir insanın. Selamlarım seni, yaşlı okyanus!

Yaşlı okyanus, yöntemlerinin yetkinliğine ve bilimin araştırma olanaklarından yararlanmaklarına karşın, uçurumlarının baş döndürücü derinliğini ölçebilir duruma gelemedi insanlar: En uzun, en zahmetli iskandiller kanıtlamıştır, senin öylesine uçurumların var. Balıklara vergi bunu yapmak: İnsanlara değil! Çoğu zaman düşünmüşümdür, hangisini bulgulamak daha kolay diye: Okyanusun derinliğini mi yoksa derinliğini mi insan yüreğinin? Çoğu kez, direklerin arasında, düzensiz bir biçimde sallanırken ay, ben, elim alnımda, teknenin üzerinde ayakta ve peşine düştüğüm amaçtan başka her şeyi dışlamış, bu zor sorunu çözümlemeye çalışırken yakalarım kendimi! Evet, hangisi daha derin, ikisinden hangisi daha ulaşılmaz: Okyanus mu

yoksa insan yüreği mi? Otuz yıllık yaşam deneyimi belli bir noktaya kadar, dengeyi bu çözüm yollarından birinden ya da ötekinden yana bozabilirse, diyebilirim ki, bu konuda bir karşılaştırma yapılacak olursa, derinliğine karşın insan yüreğinin derinliği ile boy ölçüşemez okyanus. Erdemli insanlar tanıdım. Altmış yaşlarında ölmüştüler, ve hepsi de şöyle haykırmaktan geri durmadı: "Bu yeryüzünde iyilik yaptılar, yani hayır işlediler: Hepsi bu kadar, hiç de güç değil, herkes yapar bu kadarını." Bir gün önce birbirine tapan iki sevgilinin, kötü yorumlanmış bir sözcük yüzünden, kin, öç, aşk ve acı dikenleriyle birlikte, iki ters yöne gitmelerini ve ikisinin de kendi yalnız gururlarına sarınarak birbirlerini artık görmemelerini kim anlayabilir? Her gün tekrarlanan bir tansıktır bu, ama gene de şaşırtıcı. Yalnızca türdeşlerimizin talihsizliklerinden değil, üstelik kendileriyle birlikte acı çekmemize karşın en yakın dostlarımızın talihsizliklerinden keyiflenmemizi kim anlayabilir? İşi uzatmamak için işte size yadsınmaz bir örnek: İnsan ikiyüzlülükle evet der, ama kafasındaki hayır'dır. İşte bu nedenledir ki insanlığın yabandomuzu yavrularının birbirlerine karşı büyük bir güvenleri vardır ve bencil değildirler. Gelişme yolu daha çok uzun ruhbilimin. Selamlıyorum seni, yaşlı okyanus!

Yaşlı okyanus, öylesine güçlüsün ki, bunu bedelini ödeyerek öğrendi insanlar. Üstün yeteneklerinin bütün olanaklarını boş yere harcadılar... sana egemen olamadılar. Efendilerini buldular. Kendilerinden daha güçlü bir şey bulduklarını söylemek istiyorum. Bu bir şeyin adı var. Adı: Okyanus! Öylesine bir korku salmışsın ki içlerine, sana saygı duyuyorlar. Buna karşın, en ağır makinelerini iyilikle, incelikle ve kolayca döndürüp duruyorsun. Göğe ulaşan akrobat sıçrayışları ve kendi ülkenin diplerine kadar görkemli dalışlar yaptırıyorsun onlara: Görse kıskanırdı bir panayır cambazı. Demiryolsuz, sudan bağırlarında, balıkların ve özellikle de kendilerinin nasıl davrandıklarını göstermek için, onları kaynayan kıvrımlarınla kıskıvrak sarma-

dığın zaman çok mutludurlar. İnsan der: "Okyanustan daha zekiyim ben." Olasıdır; dahası oldukça da doğrudur; ama onun okyanusta yarattığı ürküntüden daha çoğunu okyanus onda uyandırır: Kanıtlanması gereksiz bir şey. Gözünden hiçbir şey kaçmayan bu ihtiyar, asılı yerküremizin ilk dönemlerinin çağdaşı, ulusların deniz savaşlarına tanık olduğunda acıyla gülümser. Al sana insan elinden çıkma yüz kadar ejderha. Üstlerin tumturaklı komutları, yaralıların çığlıkları, ateş eden toplar, birkaç saniye içinde yok etmek için bile bile çıkartılan gürültü. Öyle görülüyor ki kıyım sona erdi ve okyanus hepsini yutup mideye indirdi. Kocaman ağız. Dibe doğru devsel olmalı, bilinmez yönünde! Bu ilginç bile olmayan budala güldürüyü taçlandırmak için, yorgunluktan geride kalmış birkaç leyleğin uçarken, göğün ortasında, durmadan haykırmaya başladıkları görülür: "Bak hele! Hiç hoşlanmadım bundan! Aşağıda kara kara noktalar vardı; gözlerimi kapattım: Görünmez oldular." Selamlarım seni, yaşlı okyanus!

Yaşlı okyanus, ey büyük bekâr, soğuk krallıklarının görkemli yalnızlığını bir baştan bir başa dolaşırken, doğuştan gelen görkeminle haklı olarak gururlanırsın, ve ben de sana gerçek övgüler sunmak için can atarım. Yüce gücün sana bağışladığı özelliklerden en büyüğü olan görkemli yavaşlığının nemli kokusuyla keyifle salınarak, kara bir gizemin ortasında, benzersiz dalgalarını baştanbaşa o yüce yüzeyine yayarsın, sonsuz gücünün verdiği o dinginlik duygusuyla. Küçük küçük aralarla, birbirlerini izlerler. Biri biraz alçalacak olsa, bizde her şeyin köpükten yaratıldığı izlenimini uyandırmak için dağılan köpüğün üzünçlü sesinin eşliğinde, bir başkası hemen onun yerini alır (İnsanoğulları da böyle, bu canlı dalgalar da birbirleri ardınca, tekdüze, ölürler; ama köpüğün ezgili sesini bırakmadan). Göçebe kuş güven içinde dinlenir üzerlerinde, ve onların mağrur bir incelikle dolu devinimlerine bırakır kendini, kanatlarının kemikleri gökyüzü hac yolculuğunu sürdürebilmek için

gerekli olan o her zamanki gücüne tekrar kavuşuncaya kadar. Yalnızca senin somut yansıman olmasını isterdim yüce insanın. Çok şey istiyorum, ve bu içten dilek bir övgü senin için. Sonsuzun simgesi olan tinsel büyüklüğün, uçsuz bucaksızdır filozofun düşüncesi gibi, kadının sevgisi gibi, kuşun kutsal güzelliği gibi, şairin içe dönüşü gibi. Geceden de güzelsin sen. Kardeşim olmak ister misin, söyle bana, okyanus? Coşkuyla kımılda... biraz... biraz daha, seni Tanrı'nın öcüyle karşılaştırmamı istiyorsan eğer; uzat kurşuni mor tırnaklarını, kendi bağrında bir yol açarak kendine... Güzel. Haydi yay korkunç dalgalarını, yalnız benim anladığım ve saygıyla önünde yere kapandığım çirkin okyanus. İğretidir insanın yüceliği; zorla kabul ettiremez kendini bana. Ama sen, evet. Ah! Bir saray gibi giz dolu kıvrımların içinde, sen büyücü ve acımasız, kim olduğunu bilmenin bilinciyle dalgalarını birbiri ardınca salarak yüksek ve korkunç sırtınla ilerlediğin, benim bulgulayamadığım bir yoğun acıyla bunalmış bir durumda, insanların o çok korktukları boğuk ve sonsuz uğultunu göğsünün derinliklerinden koyverdiğin, kıyıda güvenlik içinde bile seni titreyerek seyrettikleri sırada, sana eşit olduğumu ileri sürecek bir düzeyde bulunmadığımı anlıyorum. Bu nedenle, üstünlüğün karşısında, senin yanında en alaylı karşıtlığı, dünyada eşi benzeri görülmemiş en gülünç zıtlığı oluşturan benzeşlerimi bana acı acı düşündürmeseydin bütün sevgimi (güzele olan özlemlerimin kapsadığı sevginin niceliğini kimse bilemez) sana verirdim; sevemem seni, nefret ediyorum senden. Cayır cayır yanan alnımı okşamak için açılan ve dokunur dokunmaz ateşini alan o dost kollarına bininci kez neden geri dönüyorum? Bilmiyorum gizli yazgını; ilgimi çekiyor seninle ilgili ne varsa. İblis'in barınağı mısın değil misin, haydi söyle bana? Söyle bana... söyle bana, okyanus (henüz senin gözbağcılıklarından haberleri olmayanları üzmemek için yalnızca bana), bulutlara değen tuzlu sularını ayaklandıran fırtınaları İblis'in soluğu mu çıkartıyor? Söylemelisin ba-

na, çünkü sevindirecek beni, insanın cehenneme bu kadar yakın olduğunu bilmek. İstiyorum ki bu benim yakarışımın son dizesi olsun. Öyleyse, bir kez daha, seni selamlamak ve seninle vedalaşmak istiyorum! Billur dalgalı okyanus... Gözlerime sel gibi yaşlar doluyor ve sürdürecek gücüm yok; çünkü, hödük görünüşlü insanların arasına dönme zamanının geldiğini duyumsuyorum; ama... cesaret! Büyük bir çaba gösterelim, ve görev duygusuyla, bu dünyadaki yazgımızı gerçekleştirelim. Selamlıyorum seni, yaşlı okyanus!

✵

Kimse son ânımda (bunu ölüm döşeğimde yazıyorum) yanımda rahip göremeyecek. Fırtınalı denizin dalgalarının kucağında ölmek istiyorum ben, ya da dağlarda ayakta... gözlerim yukarıda değil; hayır: Biliyorum, eksiksiz olacak yokoluşum. Aslında bağışlanma da ummuyorum. Cenaze odamın kapısını açan da kim? Girmemesini söylemiştim kimsenin. Kim olursanız olun, uzaklaşın hemen buradan; ama sırtlan yüzümde (sırtlanın benden yakışıklı olmasına, daha yüzüne bakılır olmasına karşın yapıyorum bu benzetmeyi) bir acı ya da korku izi göreceğini sanan varsa aranızda, kurtulsun yanılgısından: Yaklaşabilir. Bir kış gecesindeyiz, doğa güçleri birbiriyle çarpışmakta dört bir yanda, korku içinde insan, ve yeniyetme, dostlarından birine karşı bir cinayet tasarlamakta, benim gençliğime benziyorsa eğer gençliği. Rüzgâr ve insan yaratıldı yaratılalı dertli esintileri insan soyunu üzen rüzgâr, ben ruhumu teslim etmeden az önce, ölümümü görmek için sabırsızlanan dünyada kanatlarının kemikleri üzerinde taşısın beni. İnsan kötülüklerinin sayısız örnekleriyle gizlice göneneceğim (bir kardeş, kardeşlerinin yaptıklarını görünmeden seyretmeyi sever). Kartal, karga, ölümsüz pelikan, yabanördeği, gezginci turna, uyanık ve soğuktan titrerlerken, korkunç ve hoşnut bir hayalet olarak geçtiğimi görecekler şimşeklerin aydınlığında. Bunun ne anlama

geldiğini bilemeyecekler. Karada, engerek, kurbağanın kocaman gözü, kaplan, fil; denizde, balina, köpekbalığı, çekiçbalığı, biçimsiz kedibalığı, kutup fokunun dişi, doğanın yasasına aykırı olan bu şey neyin nesidir diye düşünecekler. Tirtir titreyen insan, hıçkırarak alnını toprağa yapıştıracak. "Evet, doğuştan gelen ve benim yok edemeyeceğim kıyıcılığımla hepinizi geride bıraktım. Karşımda yılışmanız bu yüzden mi? Ya da, kanlara bulanmış uzayda korkunç bir kuyruklu yıldız –yeni bir olgu– olarak uçtuğumu gördüğünüz için mi? (Uçsuz bucaksız gövdemden, fırtınanın önünde sürüklenen kara bir bulut gibi bir kan yağmuru yağmakta). Korkmayın, kargışlamak istemiyorum sizi çocuklar. Yaptığınız kötülük çok büyük bana, çok büyük size yaptığım kötülük, bile bile. Sizlere gelince, siz kendi yolunuzda yürüdünüz, ben kendi yolumda, aynı ikisi de, ikisi de sapkın. Kaçınılmazdı bu kişilik benzerliğinde buluşmamız; bunun sonucunda gelen sarsıntı da hepimiz için bir yazgıydı." O zaman, yüreklenen insanlar, boyunlarını salyangoz gibi çıkartarak böyle konuşan kişiyi görmek için başlarını birazcık kaldıracaklar. Korkunç tutkular sergileyen, ateşli ve kokuşmuş suratları, birden öylesine buruşacak ki kurtlar görse ödleri kopar. Hepsi birden büyük bir güçle dikilecekler. Nasıl bir kargışlama! Nasıl bir cırtlak ses! Tanıdılar beni. İşte, yeryüzünün hayvanları insanlarla bir araya geliyorlar, garip uğultular çıkartıyorlar. Karşılıklı kinleri yok artık; ortak düşmana yönelmiş durumda iki kin, bana; genel bir onayla yaklaşıyorlar. Beni tutan rüzgârlar, daha yükseklere kaldırın beni; hayinlikten korkuyorum. Evet, yavaş yavaş gözlerinden uzaklaşalım artık, bir kez daha tutkuların sonuçlarına tanık, tam anlamıyla hoşnut... Sağ ol nalburunlu yarasa, kanatlarının devinimiyle beni uyandırdığın için, sağ ol, sen, burnu at nalı biçiminde bir tümsekte duran: Gerçekten de, ne yazık ki bunun geçici bir hastalıktan başka bir şey olmadığını fark ediyorum ve yaşama dönüş yaptığımı tiksinti ile duyumsuyorum. Vücudumda bulu-

nan azıcık kanı emmek için yaklaşmakta olduğunu söylüyor kimileri: Neden gerçek değil de bir varsayım bu!

Bir aile, masada duran lambasının çevresinde.

– Şu sandalyenin üzerinde duran makası bana ver oğlum.

– Makas yok anne orada.

– Git öteki odaya bak. Dünyaya gelmesiyle bizim ikinci kez doğacağımız, bize yaşlılığımızda dayanak olacak bir çocuğumuz olması için yakardığımız dönemi anımsar mısın, sevgili efendi?

– Anımsıyorum ve Tanrı dileğimizi yerine getirdi. Bu dünyadaki kısmetimizden yakınmamalıyız. Lütufları için her gün şükrediyoruz Tanrı'ya. Annesinin bütün iyilikleri bizim Edouard'ımıza da geçmiş.

– Ve babasının erkek nitelikleri.

– İşte makas anne; buldum sonunda.

Tekrar işinin başına döndü... Ama giriş kapısında bir yabancı belirdi ve gözünün önünde duran görünüme baktı bir süre:

– Anlamı ne bu görünümün! Bir yığın insan var daha az mutlu bunlardan. Yaşamı sevmelerini sağlayan kanıt ne? Çek git buradan Maldoror, bu dingin evden; senin yerin değil burası.

Yabancı gitti!

– Nasıl oluyor bilmiyorum; yüreğimde savaşa tutuşan insana özgü nitelikleri duyumsuyorum. Yüreğim kaygılı ve nedenini bilmiyorum; hava ağır.

– Aynı duygular bende de var hanım; başımıza bir felaket gelecek diye ödüm kopuyor. Tanrı'ya güvenelim, biricik umut onda.

– Anne soluğum daralıyor; başım ağrıyor.

– Sen de mi oğlum! Alnını ıslatayım, sirke süreyim şakaklarına.

– Hayır anneciğim.

Sırtını sandalyeye dayıyor, bakın, yorgun.

– Anlayamadığım bir şeyler dönüyor içimde, ufacık bir şey altüst ediyor şimdi beni.

– Nasıl da solgunsun! Bir uğursuzluk üçümüzü de umutsuzluk gölüne daldırmadan sona ermeyecek bu gece! En dokunaklı acının uzun çığlıklarını duyuyorum uzaklardan.

– Oğlum!

– Ah! anne... korkuyorum!

– Acı duyuyorsan hemen söyle bana.

– Acı duymuyorum anne... Gerçeği söylemiyorum.

Baba kendisini şaşkınlıktan kurtaramamıştır.

– İşte, yıldızsız gecelerin sessizliği içinde kimi zaman duyulan çığlıklar. Duyabiliriz bu çığlıkları, ama yakınlarda değildir çığlıkları atan kişi; çünkü, rüzgâr bir kentten bir kente taşıdığı için üç fersah öteden duyulur bu iniltiler. Bu olaydan sık sık söz edilmişti bana; ama doğruluğuna kendim tanık olma olanağı bulamamıştım. Hanım, felaketten söz ediyordun bana; eğer, uzun zaman sarmalında en gerçek bir felaket varsa, şimdi benzeşlerinin uykularını allakbullak eden kimsenin felaketidir bu...

En dokunaklı acının sürüp giden çığlıklarını duyuyorum uzaklarda.

– Tanrı'dan dilerim ki, onu kendi bağrından uzaklaştıran ülkesi için büyük bir yıkım olmaz dünyaya gelişi. Ülkeden ülkeye gidiyor, her yerde nefretle karşılanıyor. Çocukluğundan bu yana, doğuştan gelen bir deliliğin hışmına uğradığını söylüyor kimileri. Kimileri de, kendisinin de utanç duyduğu acımasızlığının çok aşırı ve içgüdüsel olduğuna ve anababasının

bu yüzden acı çekerek öldüğüne inanırlar. Gençliğinde bir takma adla dağlandığını, bunun acısını ömür boyu çektiğini ileri sürenler de var; çünkü bu damgada, insanların ilk günlerinde ortaya çıkan ve daha sonra giderek çoğalan kötülüğünün çok belirgin bir kanıtını görüyormuş onun yaralı onuru: *Kan emici hortlak*'tı bu takma ad.

En dokunaklı acının sürüp giden çığlıklarını duyuyorum uzaklarda.

– Geceler, gündüzler boyu, korkunç karabasanlar yüzünden, ağzından ve kulaklarından kan geldiğini; yatağının başucuna kurulan hayaletlerin, karşı koyamadıkları, bilinmez bir gücün etkisiyle, kimi zaman tatlı bir sesle, kimi zaman savaş naralarına benzeyen bir sesle, ama benzersiz bir inatla, bu her zaman canlı kalan, her zaman korkunç ve ancak evrenle birlikte ortadan kalkacak olan takma adı onun yüzüne vurduklarını eklerler. Kimileri de onu bu duruma sevginin düşürdüğünü; ya da bu çığlıkların, onun gizemli gecesine gömülü bir suçun pişmanlığına tanıklık ettiğini savundular. Onun, bir zamanlar tıpkı Şeytan gibi, sınırsız bir gururun pençesinde kıvrandığına ve Tanrı'ya şirk koşmak istediğine inanır ama büyük çoğunluk.

En dokunaklı acının sürüp giden çığlıklarını duyuyorum uzaklarda.

– Olağanüstü sırların açıklanması bunlar, oğlum; bu yaşta işittiğin için üzgünüm bunları, umarım ki öykünmezsin bu adama.

Konuş, yavrum Edouard; hiçbir zaman öykünmeyeceğini söyle bu adama.

– Ey anne, beni dünyaya getiren sevgili anneciğim, bir çocuğun verdiği kutsal sözün bir değeri varsa eğer, bu adama kesinlikle öykünmemeye söz veriyorum sana.

– Çok güzel oğlum; ne olursa olsun, boyun eğmek gerek anneye.

Duyulmuyor artık haykırışlar.

– İşini bitirdin mi hanım?

– Epeyce uzayacak gece ama, birkaç yer daha var gömlekte yapmam gereken.

– Ben de öyle, başladığım bölümü bitirmedim henüz. Yararlanalım lambanın son ışıklarından; pek yağ kalmadı çünkü, ve bitirelim işlerimizi...

Çocuk haykırdı:

– Tanrı korusun hepimizi!

– Gel bana, mutluluk meleği; sabahtan akşama kırlarda gezineceksin; hiç çalışmayacaksın. Duvarları gümüş görkemli sarayının, sütunları altın, ve kapıları elmas. Canın istediği zaman yatacaksın, tanrısal bir müziğin eşliğinde, duanı yapmadan. Sabahleyin, güneş parlak ışıklarını saçacak; sevinçli tarlakuşu havalarda göz alabildiğine ötüşlerini dağıtacak ve sen hep yatakta kalacaksın, yoruluncaya kadar. En değerli halıların üzerinde yürüyeceksin; çevrende her zaman güzel kokulu bir hava, hoş kokulu çiçekler.

– Ruhu ve vücudu dinlendirmenin zamanı geldi. Ayağa kalk, evin annesi, sağlam ayaklarının üzerine. Katılaşmış parmakların şaşkın dikiş iğnesini tutamıyor artık. İyi değildir aşırılık.

– Ah! hayatın nasıl da hoş olacak! Sihirli bir yüzük vereceğim sana; yakutunu çevirir çevirmez görünmez olacaksın, peri masallarındaki prensler gibi.

– Koruyucu dolabına koy gündelik silahlarını, ben kendi eşyalarımı toparlarken.

– Yüzüğü normal durumuna getirince, doğanın seni yarattığı biçime gireceksin tekrar, ey genç büyücü. Böyle, çünkü seviyorum seni, mutluluğunu hazırlamak istiyorum sana.

– Def ol, kim olursan ol, tutma omuzlarımdan.

– Çocukluk düşlerine kendini kaptırmışken hiç uyuma oğlum: Akşam duası başlamadı daha ve giysilerin sandalyenin üzerine özene bezene konulmadı... Diz çökelim! Evrenin yüce yara-

tıcısı, küçücük şeylere varıncaya dek tükenmez iyiliğini gösteriyorsun.

– Kırmızı, mavi ve gümüş renkli küçük küçük balıkların kayıp gittiği pırıl pırıl dereleri sevmiyorsun demek ki? Güzel bir ağ alacaksın eline, balıkları kendiliğinden içine çekecek ağ, tıkabasa doluncaya kadar. Yüzeyden bakınca pırıl pırıl çakıltaşlarını göreceksin, mermerden daha parlak.

– Anne, şu çırnaklara bak; güvenmiyorum ona; ama rahat vicdanım, üzülecek bir şey yapmadım.

– Bize bak, büyüklüğünün duygusu altında ezilmiş, ayaklarına kapanmışız. Gururlu bir düşünce imgelememize işleyecek olsa, onu hemen horgörü tükürüğüyle dışarı atarız ve senin için bağışlanmaz bir sungu yaparız onu.

– Küçük kızlarla yıkanacaksın orada, seni kollarıyla saracaklar. Yıkanma sona erince, güllerden, karanfillerden taçlar örecekler sana. Saydam kelebek kanatları, güzel alınlarının üzerinde savrulan uzun, dalgalı saçları olacak.

– Sarayın billurdan da güzel olsa, bu evden ayrılıp senin peşinden gelmem. Sanırım dolapçının birisin sen, çünkü benimle fısıltıyla konuşuyorsun, seni duymalarından korkuyorsun. İnsanın anababasını ortada bırakması iyi bir şey değildir. Nankör bir oğul değilim ben. Senin şu küçük kızlara gelince, annemin gözleri onlardan çok daha güzel.

– Senin şanının ezgilerine adadık bütün yaşamımızı. Şimdiye kadar böyleydik, hep böyle olacağız, senden, bu yeryüzünden ayrılmak buyruğu gelinceye kadar.

– Senin en küçük işaretine boyun eğecek kızlar ve bir şey düşünmeyecekler senin hoşuna gitmekten başka. Sana getirecekler onu, eğer hiç dinlenmeyen kuşu istersen. Göz açıp kapatıncaya kadar seni güneşe götürecek kar arabanı isteyecek olursan, sana getirecekler onu. Ne istersin de getirmezler sana! O kule gibi büyük ve birinin aya gizlediği ve kuyruğunda, ipek iplerle türlü türlü kuşların asılı olduğu uçurtmayı bile istersen,

onu da getirecekler sana. Kendine dikkat et... öğütlerimi dinle.

– Canın ne isterse yap; yardım istemek için duamı kesmek istemiyorum. Kendimden uzaklaştırmak istediğimde vücudun uçup gitse de, bil ki korkmuyorum senden.

– Hiçbir şey büyük değildir senin huzurunda, saf bir ruhun yalımı değilse eğer.

– İyi düşün sana söylediklerimi, pişman olmak istemiyorsan eğer.

– Göksel baba, engel ol, ailemizin üzerine çöken bu felaketlere engel ol.

– Hâlâ defolup gitmek istemiyor musun, kötü ruh?

– Umutsuz anlarımda beni avunduran bu sevgili kadını koru...

– Mademki beni reddediyorsun, ağlatacağım seni ve asılanların dişleri gibi gıcırdatacağım dişlerini.

– Ve, hayatın şafağının öpücükleriyle dudakları aralanan bu sevgili oğulu.

– Boğuyor beni anne... Baba, kurtar beni... Artık soluk alamıyorum... Dua edin benim için!

Gökyüzüne uçsuz bucaksız bir alay çığlığı yükseldi. Bakın, sersemlemiş kartallar nasıl da düşüyor yüksek bulutların üzerinden, döne döne, tam anlamıyla hava akımıyla çarpılmışlar.

– Yüreği durmuş... Öldü karım, bağırlarının yavrusuyla birlikte, aynı anda, öylesine biçimsizleşti ki artık tanıyamıyorum bu yavruyu... Karıcığım!.. Oğlum!.. Bir koca ve bir babaydım bir zamanlar, anımsıyorum.

Gözünün önünde dikilen bu görüntü karşısında, bu haksızlığa dayanamayacağını söyledi kendi kendine. Cehennem iblislerinin kendisine verdiği ya da daha doğrusu kendi varlığından gelen güç gerçekten etkiliyse, gece sona ermeden artık yaşama veda etmeliydi bu çocuk.

✵

Norveç'te bulunduğunu fark etti, o, ağlamayı bilmeyen kişi (çünkü bastırdı acılarını, kendi içine attı). Deniz kuşu yuvalarının araştırmasına katıldı, Folrol Adaları'nda, sarp yamaçlarda, ve şaşırdı araştırmacıyı uçuruma indiren üç yüz metre uzunluğundaki ipin bunca sağlam oluşuna. Ne derlerse desinler, insan soyunun iyiliğinin çarpıcı bir örneğini görüyordu bunda ve inanamıyordu gözlerine. İpin kopması ve avcıyı denize uçurması için birkaç yerinden keserdi, ipi hazırlayan kişi kendisi olsaydı eğer! Bir mezarlığı ziyarete gitti bir akşam; aynı zaman dilimi içinde geçecek sahnede yer alan şu konuşmayı duyabilirlerdi, isteselerdi eğer, yeni ölmüş güzel kadın cesetlerinin ırzına geçmekten hoşlanan delikanlılar.

– Benimle sohbet etmek istersin, öyle değil mi, mezarcı? Bir ispermeçet balinası yavaş yavaş denizin yüzeyine yükseliyor ve sulardan başını çıkartıyor, bu ıssız açıklardan geçen gemiyi görmek için. Evrenle birlikte doğdu merak.

– Ahbap, seninle böyle şeyler konuşmam olanaksız benim. Ayın yumuşak ışıkları çoktandır mezarların mermerlerini parıldatmaya başladı. Yıldızların kaynaştığı bir kara gece gibi, kan lekeleriyle kaplı kefenlerini sürükleyen zincire vurulmuş kadınların ortaya çıkmasını düşlediği sessizlik saatindeyiz şimdi birçok insanın. Uyku uyuyan, bir ölüm mahkûmu gibi inilder, uyanıncaya kadar ve uyanınca gerçeğin düşten üç kez daha beter olduğunu görür. Şu mezarı kazmayı bitirmek zorundayım, yorulmaz kazmamla, hazır olması gerek yarın sabaha. İşini iyi yapmak istiyorsa insan, iki işi birden yapmamalı aynı zamanda.

– Ciddi bir iş olduğunu sanıyor mezar kazmanın! Mezar kazmanın ciddi bir iş olduğuna mı inanıyorsun?

– Yabanpelikanı kendi bağrını kendi yavrularına parçalatmaya karar verdiğinde, insanları utandırmak için böylesine bir sevgiyi yaratanın dışında bir başka tanığı yoktur, bu kendini esirgemezlik, bu özveri büyüktür, ama bu eylem gene de anlaşılır. Bir delikanlı, taparcasına sevdiği kadını en yakın arkadaşı-

nın kolları arasında görünce, bir sigara yakar; evden çıkmaz olur ve acıyla bir daha kopmaz bağlar kurar; bu eylem de anlaşılır. Bir lise yatılı öğrencisi, yüzyıllara bedel yıllar boyunca, gözlerini üzerinden eksik etmeyen bir uygarlık paryasınca baskı altında tutulursa, sabahtan akşama akşamdan ertesi sabaha, amansız bir kinin uğultulu dalgalarının yoğun bir duman benzeri yükseldiğini duyumsar, kendisine patlamaya hazırmış gibi gelen beyninin içinde. Hapse atıldığı günle yaklaşan çıkış günü arasında, yoğun bir ateş sarartır yüzünü, kaşlarını çatıklaştırır ve oyar gözlerini. Düşlere dalar geceleri, uyumak istemez çünkü. Gündüzün, bu alıklaştırma evinin duvarlarının dışına fırlar düşüncesi, bu sonsuz dehlizden kaçıp kurtulacağı, ya da kendisini buradan bir vebalı gibi dışarı atacakları âna uzanır; bu eylem de anlaşılır. Kendi ülkesine gelen ve bir zamanlar canlı olan insanların yanaklarına bütün gün çırpıntılar içinde dokunduktan sonra, titreyen ellerle bu kazmayı tutmak zorunda olan kişi, insanlığın henüz çözümlemek gücüne erişmediği korkunç sorunu dile getiren ve her tahta haçın üzerine yalımdan harflerle yazılı sözceyle, 'ruhun ölümlülüğü ya da ölümsüzlüğü' sözcesiyle her akşam karşı karşıya gelirken, ilkin bizi besleyen daha sonra, bizi, bu soğuk ülkede öfkeyle esen kış rüzgârlarından koruyan rahat bir yatak veren toprağı, kazma nasıl kazsın istersin ey yabancı! Evrenin yaratıcısına karşı sevgimi her zaman korudum; ama, ölümden sonra artık yaşamamamız gerekiyorsa, peki ben, birçok geceler, her mezarın açıldığını ve sakinlerinin temiz hava solumak için kurşun kapakları usulca kaldırdıklarını niçin görüyorum?

– Bırak çalışmayı. Bütün gücünü yok ediyor heyecan; bir kamış gibi zayıf görünüyorsun bana; çalışmayı sürdürmen büyük çılgınlık. Güçlüyüm ben; ben alacağım senin yerini. Sen kenara çekil; bir yanlış yapacak olursam uyarırsın beni.

– Kol kasların nasıl da güçlü, toprağı bu denli kolayca kazışını seyretmek nasıl da zevkli!

– Yararsız kuşkunun, zihnini karıştırmasına izin verme: Bir mezarlığın içine dağılmış olan bütün bu mezarlar, bir çayırdaki çiçekler benzeri (gerçekliği eksik bir benzetme) filozofun dingin pergeliyle ölçülmeye layıktırlar. Gündüzleri de gelebilir tehlikeli sanrılar; ama özellikle geceleri gelirler. Bu nedenle, gözlerinin gördüğünü sandığın o düşsel görüntülere şaşırma. Gündüzün kafan dinginken, bilincine sor; insanı kendi ruhunun bir parçasından yaratan Tanrı'nın iyiliğinin sonsuz olduğunu ve yeryüzü ölümünden sonra, bu başyapıtı kendi bağrına kabul edeceğini kesinlikle söyleyecektir sana. Niçin ağlıyorsun, mezarcı? Bir kadınınkine benzeyen bu gözyaşları neden? İyi anımsa, bu direkleri kırık gemide acı çekmek için bulunuyoruz bizler. İnsan için ne büyük onur, Tanrı'nın insanı en ağır acıları yenebilecek yetenekte görmesi. Senin o çok değerli dileklerine göre, mademki acı çekmeyeceğiz, herkesin ulaşmak için bunca çaba gösterdiği ülkü, bu erdem neye dayanacak? Öteki insanlarınkine benzer bir dilin varsa, söyle!

– Neredeyim ben? Kişilik değiştirmedim mi? Kaygılarından kurtulmuş alnımı okşayan güçlü bir teselli esintisi duyumsuyorum, yaşlıların umutlarını canlandıran ilkbahar meltemi gibi. Her önüne gelenin dile getiremeyeceği şeyleri yüce bir dille söyleyen bu insan kimdir? Bu nasıl uyum böyle, sesinin benzersiz ezgisinde! Başkalarının şarkısına yeğlerim onun konuşmasını. Ne var ki, yüzünün içten olmadığını görüyorum, kendisini inceledikçe. Ağzından çıkan ve ancak Tanrı esini olabilecek sözlerle çelişiyor, yüzündeki çizgilerin genel anlamı. Silinmez bir izle dağlı, üzerinde birkaç çizgi bulunan alnı. Onurlu mu, yoksa utanç verici mi, kendisini olduğundan daha yaşlı gösteren bu iz? Hayranlıkla bakılmaya değer mi bu kırışıklıklar? Bilmiyorum ve bilmekten de korkuyorum. İçindeki yıkık erdemin geriye kalan kırıntılarıyla coşup böyle davranması için özel nedenleri olduğuna inanıyorum, düşünmediği şeyleri söylüyorsa da. Bilmediğim düşüncelere dalıp gidiyor, ve çabasını

ikiliyor, hiç alışkın olmadığı çetin bir işi yaparken. Vücudu ter içinde, ama o bunun farkında değil. Bir beşik çocuğu görmenin esinlendirdiği duygulardan daha kederli. Ah! İçi nasıl da kararmış!.. Nereden geliyorsun?.. Sana dokunmama izin ver, yabancı, canlıların vücuduna pek ender ulaşan ellerim senin vücudunun soyluluğuna dokunsun. Ne olursa olsun, ne yapacağımı çok iyi bileceğim. Ömrüm boyunca dokunduklarımın en güzeli bu saçlar. Saçlarımın güzelliğini bilmediğimi ileri sürmeye kim cesaret edebilir?

– Ben bir mezar kazarken ne istiyorsun benden? Karnını doyururken tedirgin edilmek istemez aslan. Haydi, çabuk, ne istediğini söyle hemen.

– Dokunuşlarımla titreyen ve beni titreten şey insan eti, hiç kuşku yok. Doğru... düş görmüyorum. Ben, başkalarının ekmeğini yiyen bir tembel gibi hiçbir şey yapmadan böyle dururken, bir mezar kazmak için orada eğilip kalkan sen kimsin? Uyku ya da rahatı bilim için feda etmenin saati şimdi. Her ne olursa olsun, herkes evinde, ve hırsızların girmesine engel olmak için kapıları kapatmayı unutmamış. Eski ocak elindeki son ısı kalıntısıyla salonu sıcak tutmaya çalışırken, yapılacak en iyi iş evden dışarı adım atmamak. Başkaları gibi davranmıyorsun sen; uzak bir ülkeden geldiğin anlaşılıyor giysilerinden.

– Yorulmadım, ama mezarı daha fazla kazmanın bir yararı yok. Şimdi, soy beni, sonra buraya, içine yatıracaksın.

– İkimizin bir süredir yaptığımız konuşma öylesine garip ki seni nasıl yanıtlayacağımı bilemiyorum... Sanırım şaka yapmak istiyorsun.

– Evet, evet, doğru, şaka yapıyordum, üzerinde durma söylediklerimin.

Yığılıp kaldı, ve mezarcı onu tutmaya çalıştı.

– Neyin var?

– Evet, evet, doğru, yalan söyledim... kazmayı bıraktığımda yorulmuştum... Böyle bir işi ilk kez yapıyorum... sen benim

söylediğime bakma.

– Düşüncem giderek sağlamlaşıyor: Korkunç acılar çekiyor bu adam. Dilerim Tanrı'dan, ona soru sorma düşünceme engel olur. Bende öylesine bir acıma duygusu uyandırıyor ki belirsizliği yeğlerim. Beni yanıtlamak istemediği de kesin üstelik: Doğal olmayan bir durumda yüreğini açmak, iki kez acı verir insana.

– Bırak da çıkayım şu mezardan, yoluma gideceğim.

– Bacakların artık çekmiyor seni; yolunu şaşırıp yitersin. Benim görevim sana kaba bir döşek sunmak; başkası yok. Güven bana; çünkü, gizlerine saygı göstermemi gerektirir, konukseverlik.

– Ey kutsal bit, vücudu dışkanatlardan yoksun olan sen, kendini ele vermeyen yüce zekânı yeterince sevmediğim için bir gün beni acı acı azarlamıştın; belki de haklıydın, bu adama karşı minnet borcu bile hissetmediğime göre. Maldoror'un feneri, nereye götürüyorsun onun adımlarını?

– Benim evime. İster cinayetini işledikten sonra, sağ elini sabunla yıkamak önlemini bile almayan bir cani ol, ki bu ele bakınca kolayca anlaşılır; ister krallığından kaçmış, tahtını yitirmiş bir hükümdar ol; ister kız kardeşini yitirmiş bir ağabey ol, gerçekten görkemli sarayım seni ağırlamaya layıktır. Elmaslarla, değerli taşlarla yapılmadı, çünkü alt tarafı derme çatma bir kulübe; ama bu ünlü kulübenin, şimdinin yenilediği ve kesintisiz süren bir tarihsel geçmişi var. Konuşabilseydi eğer, hiçbir şeye şaşmayacağını sandığım sen bile şaşırıp kalırdın. Onunla birlikte ben, kaç kez, kısa bir süre sonra şu sırtımı dayadığım kapının arka yüzünden çok çürüyecek olan kemikleri taşıyan cenaze tabutlarının geçtiğini gördüm önümden. Sayısı sayılmaz konuklarım her gün çoğalmakta.

Bunu anlamak için belirli dönemlerde sayım yapmamın gereği yok. Burada da, tıpkı canlılar dünyasında olduğu gibi; herkes bir vergi öder, kendi seçtiği konutun görkemiyle oran-

tılı olarak ve katılma payını ödemek istemeyen bir cimri çıkacak olursa, buyruğu verdim miydi söz konusu zat bir kapıcı muamelesi görür: Karnını güzelce doyurmak isteyen çakal ve akbabalar ne güne duruyor. Bir zamanlar yakışıklı olanın; ölümden sonra çirkinleşmemiş olanın, ölümün bayrağı altında toplandığını gördüm; erkeği, kadını, dilenciyi, kral oğullarını; gençliğin düşlerini, yaşlıların iskeletlerini, dehâyı ve deliliği; tembelliği ve tersini; yanlış olanı, doğru olanı; mağrurların maskesini, alçakgönüllünün gösterişsizliğini; çiçekle taçlanmış kötülüğü ve ihanete uğramış sağlığı.

– Hiç kuşkusuz, evinde kalmam önerini geri çevirmeyeceğim, tam bana göre, şafak sökene kadar kalacağım, o da yakın zaten. İyiliğine teşekkür ederim... Güzeldir kentlerin yıkıntılarını seyretmek, mezarcı; ama insanların yıkıntılarını seyretmek çok daha güzel.

✵

Ağır ağır ilerliyordu ormanda sülüğün erkek kardeşi. Duruyor birkaç kez, konuşmak için ağzını açıp. Ama boğazı sıkışıyor ağzını açınca ve başarısızlığa uğruyor çabası. Haykırıyor sonunda: "Ey insan, bir engele sıkışıp kalmış, ters dönmüş bir köpek ölüsü görecek olursan, sakın gidip alma elinle onun şişmiş karnından çıkan kurtları, başkaları gibi, şaşkın bakışlarla inceleme onları, açma bıçağını, sonra küçük küçük parçalara bölme onları, bir gün senin de bu köpeğin durumuna düşeceğini söyleyerek. Aradığın nasıl bir giz? Ne ben, ne de Kuzey okyanusu denizayısının yüzgeçli dört ayağı, gizini bulabildik yaşamın. Dikkatli ol, yaklaşıyor gece, ve sen sabahtan bu yana buradasın. Ne söyleyeceksin, eve bunca geç kaldığını gören ailene, küçük kız kardeşine? Boşver, ilgilenme, seni uyuduğun yere götürecek olan yolu tut... Şu yaratık da neyin nesi, orada, ufukta, korkusuzca bana yaklaşmayı göze alan, yampiri ve düzensiz sıçrayışlarla; ve dingin bir incelikle karışmış bu görkem

de ne böyle! Tatlı ama derin bakışları var. Yelde oynuyor kocaman kocaman gözkapakları, ve canlı görünüyorlar. Tanımıyorum bu yaratığı. Bütün vücudum titriyor korkunç gözlerine bakınca; anne denilen şeyin kuru memelerini emdiğimden bu yana böyle bir şey ilk kez geliyor başıma. Göz kamaştırıcı ışık aylası gibi bir şey var çevresinde. O konuşmaya başlayınca, doğadaki her şey sustu, ve derinden titrediğini duyumsadı. Mademki mıknatısa tutulmuş gibi yanıma gelmek istiyorsun; karşı koymayacağım buna. Bu ne güzellik böyle! Bunu söylemek acı veriyor bana. Güçlü olmalısın; çünkü bir üstinsan yüzün var, evren gibi hüzünlü, intihar gibi güzel. Tiksinebildiğim kadar tiksiniyorum senden; senin gözlerini görmektense, yüzyıllardır boynuma dolanmış yılanı göreyim daha iyi... Nasıl!.. Sen kurbağa, koca kurbağa!.. Bahtsız kurbağa!.. Bağışla!.. Bu kargınmışların dünyasında ne işin var senin? O iğrenç ve yapışkan, irin dolu kabarcıklarını ne yaptın da bu denli cana yakın oldun? Yeryüzünde yaşayan çeşitli soyları avundurmak göreviyle, yüce bir buyrukla, yukarıdan geldiğinde, bir çaylak hızıyla, dünyanın üzerine çullandın, kanatların yorgun değildi bu uzun ve görkemli yolculuktan; gördüm seni! Zavallı kurbağa! İşte o zaman sonsuzluğu ve kendi güçsüzlüğümü düşündüm." İşte, yeryüzündekilerden üstün bir yaratık daha, dedim kendi kendime; Tanrı'nın buyruğu böyle, demek ki. Peki ben de neden böyle değilim? Yüce yargıların arasında bu tüzesizliğin işi ne? Deli mi Yaratıcı? Gene de en güçlü odur ve korkunçtur öfkesi! Ancak Tanrı'nın bağışlayabileceği o aylayla donanmış olarak çıktın karşıma, sen, su birikintilerinin ve bataklıkların efendisi, bir parça avundurdun beni; ama, bunca büyüklük karşısında yıkıma uğruyor sendeleyen aklım! Peki kimsin sen? Kal... ah! daha kal bu dünyada! Katla beyaz kanatlarını ve yukarıdan bakma tedirgin gözkapaklarınla... Gideceksen, birlikte gidelim! Kurbağa (insanınkilere benzeyen) arka bacakları üzerine çöktü ve, salyangozlar, tespihböcekleri ve sümüklüböcekler bu can

düşmanlarını görüp tabanları yağlarken, konuşmaya başladı: "Dinle beni, Maldoror. Bir ayna gibi dingin yüzüme dikkatle bak, ve sanırım seninkine eşit bir zekâm var. Bir gün beni yaşamının dayanağı olarak tanımlamıştın. O günden bu yana bana gösterdiğin güveni boşa çıkarmadım. Doğru, sazlar dünyasında yaşayan basit bir yaratığım ben; ama senin bana dokunman sayesinde, ve sende güzel olan şeyleri senden alarak, aklım gelişti, ve seninle konuşabiliyorum işte. Seni uçurumdan çekip almak için sana geldim. Yüzü sararmış, kamburu çıkmış sana, tiyatrolarda, kiliselerde, halka açık yerlerde rastladıklarında ya da üzerindeki siyah palto giymiş hayalet-efendisiyle, yalnızca geceleri, dörtnala giden şu atı sinirli sağrılarından tanıyınca, acıyarak bakıyorlar, senin dostun olduklarını söyleyenler. Yüreğini ıssız çöle çeviren düşünceleri bırak artık; ateşten daha yakıcıdır onlar. Öylesine hasta ki beynin, anlamıyorsun bunu ve, iblisçe büyüklükleri olsa da, ağzından ne zaman anlamsız sözler çıksa kendini doğal durumda sanıyorsun. Zavallı! Ne demiştin daha doğduğun gün? Ey, Tanrı'nın bunca sevgiyle yarattığı ölümsüz bir zekânın acınacak kalıntısı! Bir aç panterin görünüşünden çok daha korkunç felaketler döllemekten başka bir şey yapmadın. Ben, senin yerinde olmamak için, gözkapaklarımın yapışık kalmasını, kolsuz ve bacaksız bir vücudum olmasını, bir insan öldürmeyi yeğlerdim! Nefret ediyorum çünkü senden. Kişiliğin neden şaşırtıyor beni? Üzerinde yaşayanları alaya almak için hangi hakla geldin bu dünyaya, ey kuşkuculuğun yozlaştırdığı, kokuşmuş serseri? Hoşlanmıyorsan eğer buradan, geri dön geldiğin gökküreye. Bir kentlinin, tıpkı bir yabancı gibi, köylerde yaşamaya hakkı yoktur. Uzaylarda, bizimkinden daha büyük küreler bulunduğunu, buralarda yaşayanların bizim tasarlayamayacağımız kadar akıllı olduklarını biliyoruz. Öyleyse, git! çek git bu geçici dünyadan!.. Şimdiye dek gizlediğin yüce özünü göster artık; ve, en kısa zamanda kendi gökkürene uçarak ağ, ki senin gibi bir

kendini beğenmişi kıskanmayalım artık! Bir insan mısın ya da insandan daha fazla bir şey misin henüz kavrayamadım çünkü! Haydi elveda; bu kurbağayı artık bir daha göreceğini sanma. Benim ölümümün nedeni sensin. Ben sonsuza dek gidiyorum, senden bağış dileyeyim diye."

✵

Bazen olguların görünüşüne güvenmenin usa yatkın olduğunu kabul edecek olursak, burada bitti ilk şarkı. Katı olmayın, sazını daha yeni deneyen birine karşı: Çıkardığı ses ne garip! Bununla birlikte, yansız olmak isterseniz, bütün kusurlarının ortasında, şimdiden, güçlü bir etki bulgulayabilirsiniz. Bana gelince, çok gecikmeden ikinci şarkıyı yayınlatmak için, hemen çalışmaya koyulacağım. On dokuzuncu yüzyılın sonu görecek kendi şairini (bununla birlikte, başlangıçta, bir başyapıtla başlamamak, doğanın yasasını izlemek gerek); şair Amerika kıyılarında doğdu, bir zamanlar birbirine düşman olan iki halkın, şu anda, özdeksel ve tinsel gelişmeyle kendilerini aşmaya çalıştıkları yerde, Plata Irmağı'nın ağzında. Büyük halicin gümüşlü sularından dost ellerini uzatıyorlar, güneyin ecesi Buenos-Aires ile cilveli Montevideo. Ama, egemenliğini kurdu bu topraklar üzerinde ölümsüz savaş, ve kurban hasadı yapıyor neşe içinde. Elveda, ihtiyar, ve düşün beni, yazdıklarımı okuduysan eğer. Sen, delikanlı, kaptırma kendini umutsuzluğa, çünkü, sen tersini düşünsen de bir dostun var bu kan emici hortlakta. Dostun iki olacak, uyuzböceği kurdundan türeyen uyuzu da hesaba katacak olursak.

BİRİNCİ ŞARKININ SONU

İKİNCİ ŞARKI

Nasıl bir yazgısı oldu acaba Maldoror'un birinci şarkısının, onu dillendirdiğinden bu yana güzelavratotlarıyla dolu ağzı, öfkenin krallıkları arasında, bir düşünceye dalış ânında? Ne oldu bu şarkıya?.. Bilemiyoruz tam olarak. Ne ağaçlar, ne de rüzgârlardır onu koruyan. Ve bu parçaya şöyle bir göz atıp, bu yakıcı sayfalarda kendisinin güçlü bir savunucusu bulunduğunu kestiremeyen Aktöre, kararlı ve sağlam adımlarla, bilinçlerin karanlık köşelerine, gizli duyarlıklarına yöneldiğini gördü onun. Bilim adına kazanılan şu oldu en azından: O gün bu gündür tanımıyor artık kendini kurbağa suratlı insan, ve kendisini bir orman hayvanına dönüştüren öfke nöbetlerine giriyor çoğu zaman. Onun suçu değil bu. Daha ilk günden, gözkapakları alçakgönüllülüğün rezeda çiçekleri altında ezilmiş durumda, yalnızca bol kepçe iyilik ve birazcık da kötülükten yaratılmış olduğuna inanmıştı, her zaman. Yüreğinin içini ve dalaverelerini ortaya çıkartarak, aslında kendisinin çokça kötülük ve yasacıların korumakta güçlük çektikleri azıcık iyilikten oluştuğunu birdenbire öğrettim ona. Ona yeni bir şey öğretmeyen ben, sonsuz bir utanç duymasını isterdim acı gerçeklerin karşısında, ne var ki, bu dileğin gerçekleşmesi uygun düşmezdi doğanın yasalarına. Gerçekten de, söküp çıkardım, göründüğü gibi olmayan o çirkef sıvalı yüzündeki maskeyi, ve bir gümüş havuza fildişi taneleri gibi birer birer düşürdüm o kendi kendini aldattığı kocaman kocaman yalanları: Akıl, gururun karanlıkla-

rını dağıttığında bile, yüzünün bir türlü dinginliğe kavuşamaması anlaşılır bir şey öyleyse. Bu nedenle, saçma sapan insanseverlik söylevleri yüzünden uzlaşmaz kinlere hedef olmaktadır, kendisinin her şeye bağışık olduğunu sanan insanlığa karşı saldırıya geçen yarattığım kahraman; bazen, aklım başımda olmadığı zamanlar, tuhaf ama sıkıcı bir güldürü olduğunu düşündüğüm bu söylevler kum taneleri gibi doldurmuştur kitaplarını. Kendisi böyle öngörmüş. Kitaplıkları dolduran kâğıt yığınlarının alınlıklarına iyilik yontusu dikmek yetmez. Ey insanoğlu! İşte sen, şimdi çift ağızlı elmas kılıcımın karşısında, bir solucan gibi çırılçıplaksın! Bırak yaşam yöntemini; geçti artık gururlanma zamanı: Duamı gönderiyorum sana, secdeye varmış. Suçlu yaşamının en küçük devinimlerini gözetleyen biri var; zorlu zekâsının becerikli ağıyla sarılmış durumdasın. Güvenme ona sana sırtını dönse de; çünkü sana bakmaktadır. Gözlerini kapatsa da güvenme ona; çünkü sana bakmaktadır. Gözlerini kapatsa da güvenme ona; çünkü gene sana bakmaktadır. Kurnazlık ve kötülük konusunda, senin korkunç kararlılığının, benim kafamdaki çocuğu geride bırakmasını tasarlamak kolay değil. En küçük darbesi bile etkili olmakta. Kurtlar ve haydutların kendi aralarında birbirlerini parçalamadığını bilmediğini sanan kimseye gerçeği salınımla öğretmek olasıdır: Belki de alışkın değildirler. Sonuç olarak, varlığının bakımını ona bırak korkmadan: Kendi bildiğince yönlendirecektir onu. O, güneşte parıldattığı, seni değiştirmek niyetine inanma; çünkü, doğrusu, sana pek aldırdığı yok; doğrulamamın iyi niyetli ılımlılığına, eksiksiz gerçeği henüz yaklaştırmıyorum. Ama onun sevdiği şey sana kötülük yapmak, inandırıcılığı yadsınmaz bir biçimde senin de kendisi kadar kötü olman, ve sırası gelince, cehennemin açık uçurumunda kendisine eşlik etmen. Çoktandır belli onun yeri; zincirlerin ve halkaların asılı olduğu o demir darağacı nerede görülürse, orası. Yazgısı onu oraya götürdüğünde, ne ölüm çukuru daha lezzetli bir avın tadına bakmış,

ne de kendisi daha uygun bir konut seyretmiş olacak. Bana öyle geliyor ki, böyle, isteyerek babaca konuşuyorum, ve yakınmaya hakkı yok insanlığın.

✵

Elime aldım ikinci şarkıyı yazacak olan kalemi... kızıl renkli bir akkuyruklu kartalın kanatlarından yolunmuş bu teleği! Ama... o da ne, nesi var parmaklarımın? Çalışmaya başlar başlamaz kötürümleşiyor sanki eklemler. Her şeye karşın yazmak zorundayım. Ama olanaksız! Pekâlâ, yineliyorum işte: Düşüncemi yazmak zorundayım; bu doğal yasaya uymak herkes gibi benim de hakkım... Hayır, hayır, bana mısın demiyor telek!.. Şuraya, kırlarda, uzaklarda çakan şu şimşeğe bakın. Uzayı alabora ediyor fırtına. Yağmur yağıyor... hep yağmur yağıyor... Nasıl da yağıyor!.. Yıldırım çatırdadı... aralık duran pencereme düştü, alnıma çarpıp beni yere serdi. Zavallı delikanlı! Mevsimsiz çizgilerle, doğuştan çirkinlikle yeterince süslenmiş olan yüzünün hiç de gereksinimi yoktu bir başkasına, bu upuzun kükürtlü çizgiye! (Pek hızlı olmasa da yaranın iyileşmiş olduğunu sanıyorum.) Nedir bu fırtınanın nedeni ve parmaklarımın kötürümleşmesi neden? Yazmama engel olmak için, kocaman ağzımın salyalarını ortalığa saçarak kendimi attığım tehlikeyi daha iyi düşünmem için, yukardan gelen bir uyarı mı yoksa? Ama, bu fırtına korkutmadı beni. Fırtınanın taburu vız gelir bana! Yalnızca alnımdaki yaraya bakarak bir yargıya varacak olursam: Ağır görevlerini yerine getirmek için büyük bir çaba gösteriyor bu göksel kolcular. Bu üstün becerisinden dolayı teşekkür borçlu değilim Tanrı'ya; gönderdiği yıldırım yüzümü tam ikiye böldü, yaranın en tehlikeli yeri olan alnımdan başlayarak: Başkaları kutlasın onu! Ama, fırtınaların saldırdığı kişi onlardan çok daha güçlü. Demek ki, engerek suratlı korkunç Tanrı, ruhumu, deliliğin sınırı ile ağır ağır öldüren çılgınca düşüncelerin arasına koymak doyurmadı seni, bir de, Haş-

metlim, iyice düşünüp taşındıktan sonra, alnımdan bir tas dolusu kan akıtmayı gerekli görüyorsun!.. Ama, bütün bu olanlardan sonra ağzını açan oldu mu sana? Seni sevmediğimi, tersine senden nefret ettiğimi biliyorsun: Neden diretiyorsun böyle? Gülünç görünüşlerin arkasına gizlenmeyi ne zaman bırakacak davranışın? İçten konuş benimle, tıpkı bir dost gibi: Uzun sözün kısası, iğrenç işkencelerinde, yüksek rütbeli meleklerinin seni uyarmayı göze alamadıkları safça bir sabırsızlık gösterdiğinden hiç kuşkulanmıyor musun? Benliğini saran nasıl bir öfke? Yaşamımı gözaltında tutmayı bırakmazsan, bil ki, sana minnet duyacağım... Haydi, Sultan[1], yala dilinle, döşemeyi kirleten şu kandan kurtar beni. Sargılama işi bitti: Kanaması duran başım tuzlu suyla yıkandı, ve yüzümü sargı beziyle sardım. İş bu kadarla bitse iyi: Kana bulanan dört gömlek ve iki mendil. Maldoror'un atardamarlarında bunca kanı olması inanılmaz bir şey aslında; çünkü yalnızca ceset parıltısı vardır yüzünde. Ama, işte, durum böyle. Belki de vücudundaki kan aşağı yukarı bu kadardı ve belki de kendisine pek fazla bir şey kalmamıştır. Yeter, yeter, açgözlü köpek; bırak döşemeyi, olduğu gibi kalsın; iyice doldu işkemben. İçmeyi bırakmalısın; çünkü, az sonra kusacaksın. İyice doydu karnın, git kulübene, yat artık; mutluluk içinde yüzdüğünü düşün; büyük bir hazla mideye indirdiğin yuvarlar sayesinde, üç sonsuz gün boyunca düşünmeyeceksin açlığı. Sen, Leman, eline bir süpürge al; ben de davranmak isterdim, ama bunu yapacak gücüm yok. Gücümün tükendiğini anlıyorsun değil mi? Ağlamanı kes artık; geçmiş zaman gecelerinde unuttuğum bir işkencenin yol açtığı büyük bir bıçak yarasına, soğukkanlılıkla bakacak yüreğim olmadığını düşüneceğim yoksa. Git çeşmeden iki kova su getir. Döşemeyi yıkadıktan sonra, bu çamaşırları yan odaya götür. Her zamanki gibi, çamaşırcı kadın akşam gelince, kendisine

[1] O zamanlar Fransa'da çok yaygın bir köpek adı.

verirsin; ama bir saattir yağmur yağdığı ve yağmayı sürdürdüğü için, evinden çıkacağını sanmam kadının; bu durumda yarın gelecek demektir. Kanın nedenini sana soracak olursa, kendisini yanıtlamak zorunda değilsin. Ah! Nasıl da güçsüzüm! Olsun, ne yapalım; gene de elime diviti alacak ve düşüncemi deşmeye cesaret edecek kadar gücüm var. Sanki bir çocukmuşum gibi, yıldırımlar yağdıran fırtınayla beni tedirgin ederek, ne geçti Tanrı'nın eline? Bunu yaptı diye yazmak kararlılığımdan uzaklaşmış değilim. Sargı bezleri canımı sıkıyor; odamın havası kan kokuyor...

❋

Lohengrin[2] ve benim, birbirimize sürtünerek, fakat bakışmaksızın, iki aceleci yabancı gibi, yan yana yürüyeceğimiz gün gelmesin sakın! Ah! bu varsayımdan uzaklaşabilmek için dünyanın öbür ucuna gidebilsem! Tanrı dünyayı olduğu gibi yarattı: Bir kadının kafasını bir çekiç darbesiyle dağıtmak söz konusu olsaydı, bunun için gereken süre içinde çok daha akıllı davranırdı, bir sandalın dibinde debelenen bir balık gibi, içinde boğulduğumuz gizleri bize açmak için kendi yıldızsal görkemini unutabilseydi eğer. Ama büyük ve soyludur o; kendi düşüncelerinin gücüyle üstün gelip kazanmıştır; yüzü utançtan kızarırdı, insanlarla tartışacak olsaydı. Ama, nasıl da aşağılıksın! Neden kızarmıyor yüzün? Bizi dört bir yandan saran özdeksel ve tinsel acılar ordusu yeterince kalabalık değil: Hırpani yazgımızın gizi bize açıklanmış değil. Onu, Kadiri Mutlak'ı tanıyorum... ve o da beni tanıyor olmalı. Bir rastlantıyla, aynı patikada yürüyorsak, delici gözleri beni uzaktan görüyor: Doğanın bana dil olarak verdiği o üçlü platin mızraktan kendini korumak için, yolunu ters yöne çeviriyor! Ey Yaratıcı, duygularımı açıklamama izin verirsen, sevindirirsin beni. Soğuk ve

[2] Bir Alman efsane kahramanı; Wagner'in operası.

katı bir elle, korkunç alayları ustalıkla kullanarak, sana haber veriyorum ki, varlığımın son ânına kadar sana saldırmak için, yüreğimde yeterince duygu var. İçi çürümüş gövdene öylesine vuracağım ki, kendine eşit yaratmaktan kıskandığın için insanlara vermek istemediğin ve açık gözlerimle bir gün bulup ele geçireceğimi ve benzeşlerime dağıtacağımı bilmiyormuş gibi, ey kurnaz haydut, bağırsaklarına küstahça sakladığın o artan zekâ parçalarını ortaya saçacağım. Dediğimi yaptım, ve, şimdi artık korkmuyorlar senden; gücüne karşı güçle çıkıyorlar. Öldür beni, gözü pekliğimi ödetmek için: Bağrımı açıyorum ve alçakgönüllülükle bekliyorum seni. Haydi ortaya çık, sonsuz cezanın aşağılık gölgesi!.. Abartılan simgelerin tumturaklı gösterisi! Kendisini küçümseyen kanımın dolaşımını durdurmak gücünden yoksun olduğunu gösterdi. Bununla birlikte, yaşamın tadına daha yeni varan başka insanların genç yaşta soluklarını kesmekte duraksamadığını gösteren kanıtlarım var. Düpedüz acımasızlık bu; ama, yalnızca, benim yetersiz görüşüme göre! İşe yaramaz acımasızlığını bilerken, yaşlıları ve çocukları yok eden yangınları ateşlerken gördüm Yaratıcı'yı! Saldırıya geçen ben değilim; çelik telli bir kırbaçla, bir topaç benzeri, kendisini çevirmeye beni zorlayan kendisi. Kendisine karşı suçlamaları bana sağlayan da kendisi değil mi? Korkunç uzsözlülüğümün kaynağı hiç kurumayacak! Uykusuzluklarıma işkence eden saçma karabasanlarla besleniyor çünkü. Bu yukardakiler Lohengrin yüzünden yazıldı; şimdi ona dönelim. Sonradan, öteki insanlara benzemesinden korktuğum için, çocukluk çağından çıkar çıkmaz, bir bıçak darbesiyle öldürmeye karar vermiştim onu, ilkin. Ama düşündüm, ve bu kararımdan akıllıca vazgeçtim, zamanında. Yaşamının çeyrek saat boyunca tehlikeye girmiş olduğundan kuşkusu yok. Her şey hazırdı, bıçak alınmıştı. Pek sevimliydi kama, öldürücü araçlara varıncaya dek incelik ve sadelikten hoşlanırım; ama uzun ve sivriydi. Boyunda, şahdamarı kesen bir tek yara açmak, amaca ulaşmak

için, sanırım, yeterliydi. Davranışımdan hoşnutum; daha sonra pişman olacağım. Öyleyse, Lohengrin, istediğini yap, canının istediği gibi davran, bütün yaşam boyu karanlık bir zindana kapat, tutsaklığıma yoldaş olarak akrepler ver, ya da bir gözümü oy, yere düşsün, sana karşı en küçük bir sitemde bulunmayacağım; ben sana aitim, senin malınım, kendim için yaşamıyorum artık. Bana vereceğin acı, cani elleriyle beni yaralayan kişinin, benzeşlerinden daha kutsal bir ruhla yıkanmış olduğunu bilmenin verdiği mutlulukla karşılaştırılamaz! Evet, bir insan varlığı uğruna yaşamını vermek, ve böylece bütün insanların kötü olmadığı umudunu korumak hâlâ güzel bir şey, mademki acı sevgimin kuşkucu tiksintilerini zorla kendi üzerine çekmeyi beceren biri var aralarında.

❋

Gece yarısı; bir tek omnibüs[3] bile yok Bastille'den Madeleine yönüne giden. Yanılmışım; işte bir tane, birden çıkıveriyor, yerden çıkar gibi. Gecikmiş birkaç kişi dikkatle bakıyorlar ona; çünkü ötekilere benzemiyor bu. Ölü balık gözlü, ölü bakışlı insanlar oturmuşlar arkada. Tıkış tıkış, sanki ölmüş hepsi; aslında yolcu sayısı yönetmeliklere uygun, fazla değil. Arabacı atları kırbaçlıyor, ama sanki kolu kırbacı değil de kırbaç kolunu kaldırıyor. Bu garip, bu dilsiz yaratıklar topluluğu da neyin nesi? Ay sakinleri mi yoksa? Bazen buna inanası geliyor insanın; ama daha çok cesede benziyorlar. Son durağa varmak için acele eden omnibüs, hızla yol alıyor, yoldan kıvılcımlar çıkıyor... Uzaklaşıyor!.. Ama, biçimsiz bir kitle, inatla izliyor onu, tozların arasında. "Durun, yalvarırım, durun... Bütün gün yürümekten ayaklarım şişti... dünden bu yana bir şey yemedim... annembabam sokağa attılar beni... çaresizim... eve dönmeye karar verdim... bana bir yer verirseniz çabucak va-

[3] Her durakta duran; önceleri atlı tramvay.

rırım... sekiz yaşında küçücük bir çocuğum, bütün güvencim sizsiniz..." Uzaklaşıyor!.. Uzaklaşıyor!.. Ama, biçimsiz bir kitle, inatla izliyor onu, tozların arasında. Bu soğuk bakışlı adamlardan biri yanında oturanı dirseğiyle dürtüyor; kulağına gelen bu berrak tınılı haykırışlardan duyduğu hoşnutsuzluğu anlatmak istiyor sanki ona. Öteki onaylama anlamında belli belirsiz eğiyor başını, ve tıpkı kabuğunun içine çekilen kaplumbağa gibi bencilliğinin içine gömülüyor sonra. Öteki yolcuların da bu iki yolcu gibi düşündükleri yüzlerinden okunuyor. Çığlıklar iki üç dakika daha duyuldu, gittikçe tizleşerek. Bulvara bakan pencereler açıldı ve elinde ışık tutan şaşkın bir surat yola göz attıktan sonra panjuru hızla kapatıp kayboldu... Uzaklaşıyor!.. Uzaklaşıyor!.. Ama, biçimsiz bir kitle, inatla izliyor onu, tozların arasında. Yalnızca biri, bu taştan insanların arasında kendini düşlere kaptırmış bir genç, acı karşısında merhamet duymuşa benziyor. Acıyan küçük bacaklarıyla omnibüse yetişeceğini sanan çocuğu korumak için sesini yükseltmeye cesaret edemiyor; çünkü öteki adamlar küçümseyerek, tepeden bakıyorlar ona, ve o da onlara karşı ne yapacağını bilemiyor. Dirseklerini dizlerine dayamış, başı ellerinin arasında, şaşkın şaşkın düşünüyor, *insanlık erdemi* dedikleri şey bu mudur? diye. O zaman bunun boş laftan başka bir şey olmadığını, şiir sözcükleri arasında bile bulamadığını anlıyor ve kabul ediyor yanlışını. "Gerçekten de, neden ilgilenmeli bu çocukla? Boşver şimdi onu!" diyor, kendi kendine. Bununla birlikte, az önce küfür işleyen delikanlının yanağına yakıcı bir gözyaşı indi. Güçlükle alnına götürdü elini, donuk karanlığı ruhunu karartan bir bulutu kovalamak istermişçesine. İçine fırlatılmış olduğu bu çağda çırpınıp duruyordu, ama boşuna; bu çağda yeri olmadığını biliyordu, ama kurtulmasının da olanağı yoktu. Korkunç bir zindan! İğrenç bir yazgı! Lombano, o günden bu yana hoşnutum senden! Öteki yolculara karşı aynı kayıtsızlığı duyarken hep seni izledim. Öfkeyle ayağa kalkıyor delikanlı, istemeyerek de olsa,

kötü bir eyleme katılmamak için uzaklaşmak istiyor. Bir işaret çakıyorum ona, yanıma oturuyor... Uzaklaşıyor!.. Uzaklaşıyor!.. Ama, biçimsiz bir kitle inatla izliyor onu, tozların arasında. Haykırışlar birden duruyor, çünkü ayağı bir kaldırım taşına takıldı çocuğun ve düşüp başını yardı. Omnibüs uzaklarda kayboldu ve sessiz sokak bomboş... Uzaklaşıyor!.. Uzaklaşıyor!.. Ama, biçimsiz bir kitle inatla izlemiyor artık onu, tozların arasında. Elinde solgun bir fenerle geçen şu paçavracıya bakın; omnibüste bulunanların hepsinden daha büyük bir yürek var onda. Çocuğu yerden kaldırıyor; emin olun iyileştirecek onu, anababası gibi sokağa atmayacak. Uzaklaşıyor!.. Uzaklaşıyor!.. Ama, bulunduğu yerden, paçavracının delici bakışları inatla izliyor onu, tozlar arasında! Ahmaklar, budalalar soyu! Pişman olacaksın, böyle davrandığın için. Görürsün sen! Pişman olacaksın, görürsün, pişman! Şiirimle, bütün olanakları kullanarak, insan denen bu yırtıcı hayvanın, ve böyle ciğeri beş para etmez birini yaratmaması gereken Tanrı'nın canına okuyacağım. Kitap üstüne kitap yığılacak, taa yaşamımın sonuna kadar, ama yalnızca şu anda bilincimde olan tek bir düşünce yer alacak şiirlerimde.

✵

Günlük gezintimi yaparken, her gün bir dar sokaktan geçiyordum; her gün, incecik, on yaşında bir kız izliyordu beni, bu yol boyunca, uzaktan, sevgi ve merak dolu gözlerle bakarak. Yaşına göre iriceydi, ince uzun bir yapısı vardı. Mermer omuzlarına iki ayrı belik halinde dökülüyordu, başında ikiye ayrılan gür siyah saçları. Bir gün, her zamanki gibi izliyordu beni kız; halktan bir kadının güçlü kolları saçlarından yakaladı onu, tıpkı kasırganın yaprağı yakalaması gibi, bu mağrur ve dilsiz yüze iki acımasız tokat indirdi ve eve soktu bu yolunu şaşırmış yaratığı. Boşunaydı aldırmaz görünmem; uygunsuzlaşan varlığıyla beni izlemeyi inatla sürdürüyordu. Yoluma git-

mek için bir başka sokaktan geçecek olsam, kendini tutmak için büyük bir çaba göstererek, bu dar sokağın ucundaki bir Sessizlik anıtı gibi duruyor, ve arkamdan bakıyordu ben gözden yitinceye kadar. Birinde, sokakta önüme geçti, yürüyüşüme ayak uydurdu. Kendisini geride bırakmak için hızlı yürüyecek olsam, aradaki mesafeyi korumak için âdeta koşmaya başlıyordu; ama onunla aramda yeteri kadar bir uzaklık olması için adımlarımı yavaşlatacak olsam, o zaman o da yavaşlıyordu, ve bunu bir çocuk sevimliliğiyle yapıyordu. Sokağın sonuna gelince, yolumu kesercesine ağır ağır döndü. Sıyrılmaya olanak bulamadım; burun buruna geldik. Şişmişti, kıpkırmızıydı gözleri. Belli ki benimle konuşmak istiyor, ama bunu nasıl yapacağını kestiremiyordu. Bir ceset gibi sararıp birden konuştu: "Lütfedip saatin kaç olduğunu söyler misiniz?" Kendisine saatim olmadığı yanıtını verdim ve hızla uzaklaştım. O günden sonra, sen, tedirgin ve erken gelişmiş imgelemli çocuk, ağır sandallarıyla, dolambaçlı kavşağın kaldırım taşlarını yorgun yorgun çiğneyen bu gizemli delikanlıyı bir daha göremedin. Bu alevler sarınmış kuyrukluyıldız, aşırı merakın yöneldiği bu hüzünlü insan, senin düş kırıklığına uğramış gözleminin alnaçında parıldamadı bir daha; ve sen, sık sık, çok sık, belki de her zaman düşüneceksin, yaşanan dünyanın iyilik ve kötülüklerine aldırmazmış gibi görünen, ve korkunç ölü yüzü, diken diken saçları, sallana sallana yürüyüşü ve yazgının acımasız kar tarağının iş gördüğü uzayın uçsuz bucaksız bölgelerinde sürekli olarak oyalanıp duran umudun kanlı avını ararmış gibi eter denizinin gülünç sularında körlemesine yüzen kollarıyla rasgele ilerleyen bu insanı. Beni göremeyeceksin artık, ben de seni!.. Kim bilir? Göründüğü gibi değildi bu genç kız. Saflık örtüsü altında, eşi benzeri bulunmaz hile gizliyordu, on sekiz yılın birikimini ve kötülüğün büyüsünü. Britanya Adaları'ndan göç edip, neşe içinde Manş Denizi'ni geçen aşk satıcıları gördük biz. Paris'in ışıkları karşısında, bir altın kovan

gibi, döne döne kanatlarını parlatırlardı; onları görünce şöyle derdiniz: "Ama bunlar henüz çocuk; yaşları olsa olsa en fazla on on iki." Gerçekte yaşları yirmidir bu kızların. Ah! Bu tahminde, lanet olsun bu karanlık sokağın dolambaçlarına! Korkunç! Korkunç! Burada olanlar. Mesleğini gerektiği gibi yapmadığı için annesinden tokat yediğini sanıyorum. Gerçekte bir çocuk da olabilir, bu durumda annesi daha da suçlu. İnanmak istemiyorum bu tahmine, bence bir varsayım bu, başka bir şey değil ve ben, bu düşçül kişilikte, erkenden ortaya çıkan ruhu sevmeyi yeğliyorum... Ah! Görüyorsun ya çocuğum, o daracık sokaktan bir daha geçecek olursam, gözüme görünmeni salık vermem sana. Böyle bir şey pahalıya patlar! Şimdi bile kanım beynime sıçrıyor, öfkem kabarıyor. Türdeşlerimi sevecek kadar yüce gönüllü bir insanım ben! Hayır, hayır! Doğduğum gün karar vermiştim buna. Ama onlar sevmiyorlar beni. Dünyaları yerle bir olacak, ve granit kayalar karabatak gibi dalgaların üzerine inecek, daha ben bir insanoğlunun pis eline dokunmadan. Geri çekilsin, geri çekilsin, bu el! Genç kız, bir melek değilsin sen, sen de öteki kadınlar gibi olacaksın sonunda. Hayır, hayır, yalvarırım; bir daha görünme çatık ve namussuz kaşlarıma. Bir şaşkınlık ânında, kollarını tutup, suyu sıkılan bir çamaşır gibi burabilirim ya da kuru dallar gibi çatırtıyla kırabilirim, ve sonra, zor kullanarak yedirebilirim sana onları. Başını ellerimin arasına alıp, gayet tatlı ve yumuşak görünerek, dudaklarımda bir gülümseme, yaşamın sonsuz uykusuzluğuyla sızlayan gözlerimi yıkamak üzere etkili bir yağ çıkarmak için daldırabilirim açgözlü parmaklarımı masum beyninin kıvrımlarına. Göz kapaklarını iğneyle dikerek evreni görmene engel olup, yolunu bulamaz duruma sokabilirim seni; sana yol göstereceğimi de sanma. Erden vücudunu demir bir kolla havaya kaldırıp, bacaklarından yakalayıp, seni tıpkı bir sapan gibi havada çevirebilir ve bütün gücümü son dönüşte toparlayıp duvara çarpabilirim seni. O zaman, vücudundaki her kan yuvarı, korkut-

mak ve kötülüğümün bir örneğini kanıtlamak için bir insan göğsüne sıçrayacak! Kurtulmak için çılgınlar gibi kendi etlerini parça parça, lokma lokma edecekler; ama kan damlası olduğu yerde, olduğu gibi kalacak ve parlayacak bir elmas gibi. İçin rahat olsun, vücudunun kutlu parçalarını saklamak ve yırtıcı köpeklerin açlığından korumak buyruğu vereceğim yarım düzine uşağa. Hiç kuşkusuz, yere düşmeyecek, olgun bir armut gibi duvara yapışacak olan gövde; dikkat edip gerekli önlem alınmazsa oraya sıçrayabilir köpekler.

❋

Tuilleries Bahçesi'nde, bir sırada oturan şu çocuk nasıl da sevimli! Uzaklarda, bazı görünmez nesnelere dikilmiş cesur gözleri, boşlukta. Sekizden yukarı değil yaşı, gerektiği gibi eğlenmiyor bununla birlikte. Hiç değilse gülmesi, arkadaşlarıyla dolaşması gerekirdi, böyle tek başına duracağına; ama bu onun kişiliğinde yok.

Tuilleries Bahçesi'nde, bir sırada oturan şu çocuk nasıl da sevimli! Gizli niyetleri olan bir adam, gelip yanına, aynı sıraya oturdu, davranışları kuşkulu. Kim bu adam? Bunu size açıklamam gereksiz; çünkü siz kendiniz tanıyacaksınız onu gizli kapaklı konuşmalarından. Dinleyelim onları, tedirgin etmeden:

– Ne düşünüyorsun, küçük?

– Gökyüzünü düşünüyorum.

– Ne gereği var gökyüzünü düşünmenin; yeryüzünü düşünmek yeter de artar bile. Daha yeni doğmuş olduğun halde yaşamaktan mı yoruldun?

– Hayır ama herkes gökyüzünü yeryüzüne yeğ tutar.

– Herkes öyle, ama ben değil. Çünkü gökyüzünü de yeryüzü gibi Tanrı yarattığına göre, burada olduğu gibi orada da kötülükle karşılaşacaksın. Ölümden sonra, yeteneklerine göre ödüllendirilmeyeceksin; çünkü bu dünyada sana haksızlık yapılırsa (bunu daha sonra, deneyerek, kendin öğreneceksin),

öteki dünyada da aynı şeyi tekrarlamamalarının bir nedeni yok. Senin için yapılacak en iyi şey, Tanrı'yı düşünmek ve başkaları yapmak istemediklerine göre, kendi öcünü kendin almak. Arkadaşlarından biri sana hakaret edecek olsaydı, onu öldürmek mutlu etmez miydi seni?

– Ama, öldürmek yasaklandı.

– Yasaklanmış değil, öyle senin sandığın gibi. Yalnızca, yakalanmayacaksın. Yasakların getirdiği tüzenin hiçbir değeri yok; önemli olan hakarete uğrayanın göstereceği yasal kanıt. Diyelim ki bir arkadaşından nefret ediyorsun, durmadan gözünün önünde dolaşması, onu düşünmek mutsuz etmez miydi seni?

– Doğru.

– Al sana, seni hayat boyu mutsuz edecek bir arkadaş; çünkü nefretinin şiddete başvurmayan türden olduğunu görerek seni önemsemeyecek ve bedelini ödemeden sana kötülük yapmayı sürdürecek. Bu duruma bir son vermenin tek bir yolu var: Düşmanından kurtulmak. İşte günümüz toplumunun nelerin üzerinde durduğunu sana anlatabilmek için, varmak istediğim gerçek. Herkes kendi tüzesini kendisi sağlamalıdır, yoksa budala sayılır. Türdeşlerine karşı utku kazanan kişi, en kurnaz ve en güçlü olandır. Bir gün türdeşlerine egemen olmak istemez misin?

– Evet, evet.

– Öyleyse en güçlü ve en kurnaz olacaksın. En güçlü olamayacak kadar küçüksün henüz; ama bugünden başlayarak, üstün yetenekli insanların aracı olan hileyi kullanmaya başlayabilirsin. Çoban Davud'un, sapanla savurduğu taşla dev Golyat'ı alnından vurarak yere sermesi, Davud'un düşmanını yalnızca kurnazlıkla yendiğinin görkemli bir kanıtı değil mi? Eğer, bunu yapmasaydı da elense dalsaydı, dev kendisini bir sinek gibi ezmez miydi? Senin için de aynı şey söz konusu. Üzerlerinde egemenlik kurmak istediğin insanları açık savaşta kesinlikle yenemezsin; ama, hile sayesinde, hepsini yere serebilirsin

tek başına. Zenginlikler, güzel saraylar, şan şöhret istemez misin? Yoksa bu soylu tutkuları onaylarken aldatıyor muydun beni?

– Hayır, hayır, aldatmıyordum sizi. Ama istediğim şeyleri başka yöntemlerle elde etmek isterdim.

– Öyleyse, avucunu yalarsın. Erdemli ve safça yöntemler bir şey kazandırmazlar sana. Daha etkili kaldıraçlar, akıllı dolaplar kullanmak gerek. Sen daha erdemin sayesinde ün kazanıp amacına ulaşmadan, yüzlercesi senin sırtında takla atmaya, senden önce mesleklerinde doruğa çıkmaya fırsat bulacaklar; demek ki hayat hakkı yok senin darkafalılığına. Günümüz ufkunu bütün büyük boyutlarıyla kavramak gerek. Örneğin, utkuların kazandırdığı uçsuz bucaksız görkemlerden söz edildiğini duymadın mı hiç? Ama, ne var ki, utku dediğin şey gerçekleşmez kendi kendine. Utku kazanmak ve bunları fatihlerin önüne yığmak için, kan dökmek, çok kan dökmek gerek. Kanın ustaca döküldüğü, beceriyle kırım yapılan alanlarda gördüğün cesetler, parçalanmış gövdeler olmasaydı, savaş, savaş olmazdı, savaş olmadan da utku kazanılmazdı. Görüyorsun, insan ün kazanmak istiyorsa, kurbanlık koyunlarla beslenen kan sellerine dalmayı göze almalıdır. Kullanılan aracı bağışlatır amaç. Ünlü olmak için gereken ilk şey, paradır. Paran olmadığına göre, bunu ele geçirmek için insan öldüreceksin; ama hançer kullanmak için yeterince güçlü olmadığına göre, kolların güçleninceye kadar parayı çal. Ve, kollarının çabucak güçlenmesi için de sana beden eğitimi yapmayı salık veririm, günde iki kez, bir sabah, bir akşam. Bu sayede, daha on beş yaşında cinayet işleme alanında kesin bir başarı kazanırsın, yirmi yaşına gelmeyi beklemeden. Ün tutkusu her şeyi haklı kılar, ve belki, daha sonra, türdeşlerinin efendisi olduğun zaman, başlangıçta yaptığın kötülük kadar kendilerine iyilikte bulunursun!..

Karşısındaki çocuğun beyninde kanın fokurdamaya başladığını sezinledi Maldoror; çocuğun burun kanatları şişmiş, du-

daklarına hafiften beyaz bir köpük sıvanmıştı. Nabzına baktı, atışlar hızlanmıştı. Ateş basmıştı incecik gövdeyi: Sözlerinin sonuçlarından korktu; çocukla daha uzun süre konuşamadığına öfkelenip alıp başını gitti uğursuz yaratık. Olgunluk çağında bile, iyilikle kötülük arasında, tutkuları dengede tutabilmek bunca güçken, ne yapabiliriz deneyimsiz bir ruhta? Çocuk üç gün yatakta yatarak iyileşebilir. Tanrı'ya şükür ki, güzel bir ruhu olan bu duygulu ve narin çiçek, anne elinin bir okşamasıyla erince kavuşur.

✵

Orada, çiçeklerle çevrili ağaçlıkta, çimenlerin üzerinde, kendinden geçmiş hünsa uyumakta, yüzü kendi gözyaşlarıyla ıslanmış. Ay yuvarlağı bulut yığınından kurtardı kendini; şimdi solgun ışıklarıyla güzelim yüzünü okşuyor bu yeni yetmenin. Yüz çizgilerinde en erkek güç ile kutsal bir bakirenin inceliği var aynı anda. Hiçbir şey doğal görünmüyor onda, dişi biçimlerin uyumlu çizgileri arasından kendine bir yol açan vücut kasları bile. Kolunun biri alnı üzerinde kıvrılmış, öteki kolunu göğsüne bastırmış, sanki bütün giz açmalara kapalı ve sonsuz bir gizin ezici ağırlığıyla yüklü bir yüreğin vuruşlarını önlemek istermiş gibi. Yaşamdan yorgun düşmüş, kendisine benzemeyen varlıklar arasında yürümekten utanmış, ruhunu bir umutsuzluk sarmış, bir dilenci gibi yapayalnız ilerliyor vadilere. Yaşam için gereken şeyleri nasıl sağlıyor acaba? O bu gözetimden kuşkulanmadan, onun yanı başında geceliyor merhametli ruhlar, ve hiç yüz çevirmiyorlar ona: Öylesine iyi! Öylesine yazgısına boyun eğmiş! Bazen duyarlı kişilerle, kendilerine eliyle dokunmadan kolayca konuşuyor ve uzak duruyor düşsel bir tehlike korkusuyla. Kendisine yalnızlığı neden eş seçtiği sorulacak olsa, gözlerini gökyüzüne doğru kaldırır ve Esirgeyici'ye olan siteminin gözyaşlarını güçlükle tutar; ama yanıtlamaz gözkapaklarının karına sabah gülünün kızıllığını yayan bu düşün-

cesiz soruyu. Konuşma uzarsa, kaygılanır, yaklaşan bir görünmez düşmanın varlığından kaçmaya çalışıyormuş gibi gözleriyle ufkun dört bir yanını tarar, eliyle çabucak vedalaşıp uyanan utancının kanatları üzerinde uzaklaşır ve ormanda yitip gider. Onu genellikle deli sayarlar. Bir gün, dört maskeli adam, aldıkları buyruk gereği, üzerine çullandılar, bacaklarını kımıldamayacak şekilde, sımsıkı bağladılar. Sırtını adamakıllı kamçıladıktan sonra geç kalmadan Bicêtre[4] yolunu tutmasını söylediler. Kırbaçlanırken gülümsemeye başladı ve incelediği insan bilimleri konusunda, daha gençliğin eşiğini bile aşmamış bir insanda derin bir bilgi birikimini kanıtlayan ve insanlığın yazgısı üzerine de ruhunun şiirsel soyluluğunu ortaya serdiği, öylesine duygulu, öylesine zekice bir konuşma yaptı ki, yaptıkları kanlı işten korkuya kapılan saldırganlar, kırılmış el ve ayaklarını çözdüler, dizüstü gelerek bağışlanmalarını dilediler, bağışlandılar, ve genellikle insanlara gösterilmeyen bir saygıyla oradan uzaklaştılar. Çok sözü edilen bu olaydan sonra herkes gizini öğrendi onun, ama acılarına acı katmamak için sanki bilmiyormuş gibi davranıldı; ve hükümet de, bir ön araştırma filan yapılmaksızın zorla tımarhaneye kapatılmak istenmesi olayını unutturmak amacıyla, kendisine uygun bir şeref ödeneği bağladı. Paranın yarısını kendisi için kullandı; geri kalanını yoksullara verdi. Çınarlı yolda gezinen bir kadın ve bir erkek gördüğü zaman, bütün vücudunun yukardan aşağıya ikiye yarıldığını ve her yeni parçanın gezmecilerden birine sarılmaya gittiğini duyumsardı; ama bu sanrıdan başka bir şey değildi ve us etkisini göstermekte gecikmezdi. Bu nedenle, ne erkeklerin, ne de kadınların arasına karışırdı; çünkü bir aykırı yaratıktan başka bir şey olmadığı düşüncesinden doğan aşırı utancı, ateşli sevgisini herhangi bir kimseye vermesine engel olmaktaydı. Çünkü kendisine ve başkalarına saygısızlık etmiş olacağını sanıyordu. Ken-

[4] Paris'in bir banliyösü; tımarhane.

disine şu beliti tekrarlıyordu gururu: "Herkes neyse öyle kalsın." Gururu, dedim, yaşamını bir kadın ya da bir erkeğe bağlarsa, organsal yapısının er geç büyük bir kusur olarak kınanmasından korkuyordu. Bu nedenle, kendisinden kaynaklanan bu dine aykırı varsayımla incinen özyazgısına sığınıyor, ve avunmasız durumda yalnız kalmakta direniyordu acıların ortasında.

Orada, çiçeklerle çevrili ağaçlıkta, çimenlerin üzerinde, kendinden geçmiş hünsa uyumakta, yüzü kendi gözyaşlarıyla ıslanmış. Uyanan kuşlar, bu üzgün yüzü hayranlıkla seyrediyorlar ağaç dalları arasından, ve billur ezgisini duyurmak istemiyor bülbül. Mutsuz hünsanın gecesel varlığıyla bir mezar gibi yüceldi orman. Daha çocuk yaşında anandan, babandan kopmana neden olan serüven düşkünü ruhunla; çölde susuzluğun yol açtığı acılarınla; yabancı ülkelerde bir sürgün gibi uzun süre dolaştıktan sonra, belki de aradığın yurdunla; sürgüne ve serseri mizacının seni dolaştırdığı ülkelerin hava değişikliklerine seninle birlikte katlanan sadık dostun, atınla; uzak ülkelerde ve bulgulanmamış denizlerde kutup buzullarının arasında ya da kızgın güneşin altında yapılan yolculukların insana kazandırdığı saygınlıkla, sen, ey yolunu şaşırmış yolcu, toprağa yayılmış ve yeşil otlara karışan bu saç lülelerine elinle dokunma, meltemin hışırtısı gibi. Birkaç adım uzaklaş, iyi edersin böyle yaparsan. Kutsaldır bu saçlar; hünsanın kendisi istedi böyle yapmanı. Ne dağ yelinin soluğuyla kokulanmış saçlarını, ne de şu anda gökyüzünün yıldızları gibi parıldayan alnını sofuca öpsün istiyor insan dudakları. Ama en iyisi, bir yıldızın yörüngesinden ayrılıp, uzayı geçerek bu görkemli alnın üzerine konduğuna ve elmas aydınlığıyla tıpkı bir ayla gibi onu sardığına inanmak. Hüznünden kurtulan gece, soyluluğun bu somut örneğini, meleklerin saflığının bu kusursuz yansımasının uykusunu kutlamak için bütün güzellikleriyle donatıyor kendini: Böceklerin uğultusu daha az duyuluyor. Onu çiğden korumak için sık yapraklarını üzerine eğiyor dallar, ve tatlı sesli harpının tel-

lerine dokunan meltem de neşeli ezgilerini, asma dünyaların uyumlu konserinde hazır bulunduğunu sanan, kımıltısız, kapanmış gözkapaklarına gönderiyor, evrensel sessizliğin içinden. Mutlu olduğunu görüyor düşünde; vücut yapısının değiştiğini; ya da, en azından, bir erguvan bulutun üzerinde, yapıca kendisine benzeyen varlıkların yaşadığı bir başka gezegene uçtuğunu. Ne yazık ki, şafak sökünceye kadar sürüyor düşü. Çevresinde çiçeklerin halka olup, uçsuz bucaksız, çılgın taçlar halinde raks ettiklerini, kendisi, büyüsel güzellikte bir insanoğlunun kolları arasında sevda ezgileri söylerken, hoşların hoşu çiçek kokularının içine işlediğini görüyor düşünde. Ama, kollarıyla sardığı bir seher vakti sisinden başka bir şey değil; ve uyandığında, kolları saramayacak artık bu buğuyu. Uyanma, hünsa; uyanma daha. Niçin inanmak istemiyorsun bana? Uyu, hep uyu. Sen mutluluğun çılgınca umudunun peşindeyken göğsün havayla şişsin, izin veriyorum buna; ama açma gözlerini. Ah! Açma gözlerini! Seni bu durumda bırakıp gitmek istiyorum, uykudan uyanışına tanık olmamak için. Belki bir gün, kalın bir kitabın tutkulu sayfalarında, içeriğinden ve çıkan derslerden ürke ürke öykünü anlatacağım senin. Şimdiye kadar yapamadım bunu; çünkü, ne zaman bir girişimde bulunmak istesem, gözyaşı sağnakları iniyordu kâğıdın üzerine ve parmaklarım titriyordu, ve elbette yaşlılıktan değil. Ama, bunu göze almak istiyorum sonunda. Senin büyük mutsuzluğunu her düşünüşümde, bir kadından daha güçlü olmadığım, küçük bir kız gibi kendimden geçtiğim için kızıyorum kendime. Uyu, hep uyu; ama açma gözlerini! Her gün, senin için Tanrı'ya yakarmayı unutmayacağım (kendim için olsaydı, kesinlikle yakarmazdım). İçin rahat olsun!

✵

Soprano sesli bir kadın, dokunaklı ve kulağa hoş gelen notalarını söylemeye başlayınca, bu insan ezgisini duyan ku-

laklarımda top sesleri gümbürder gibi olurken, gözlerim gizli bir yalımla dolar ve acı dolu kıvılcımlar saçar. İnsanla ilgili olan her şeye karşı bu derin iğrenme nereden kaynaklanıyor acaba? Ezgiler bir çalgının tellerinden çıkıyorsa, haz duyarak dinlerim havanın esnek dalgaları arasından düzenle sızan bu kusursuz notaları. Duyma, sinirleri ve düşünceyi yumuşatacak bir dinginlik izleniminden başka bir şey ulaştırmaz kulağıma; söze gelmez bir yumuşama, duyularımın etkin gücünü ve imgelemimin canlı erklerini, tıpkı gün ışığını eleyen bir tül gibi, büyülü haşhaşlarıyla sarar. Sağırların kollan arasında doğmuş olduğumu anlatırlar! Çocukluğumun ilk dönemlerinde, duymazdım bana söylenen şeyleri. Büyük güçlüklerle bana konuşmayı öğrettikleri zaman, ancak birinin bir kâğıda yazdığı yazıyı okuduktan sonra, ben de düşüncelerimin akışını iletmeyi başarabildim. Bir gün, uğursuz bir gün, güzellik ve saflık bakımından gelişiyordum; herkes bu olağanüstü yeni yetmenin zekâ ve iyiliğine hayranlık duyuyordu. Birçok bilinç, onun ruhunun tahtını yerleştirdiği duru çizgileri görünce kızarırdı. Gözlerinde bir meleğin bakışlarını gördüklerinden, ona ancak saygıyla yaklaşıyorlardı. Ama hayır, bütün annelerin kendilerinden geçercesine öptükleri onun o gösterişsiz ve soylu alnında, gençliğin mutlu güllerinin bin bir çeşit çelenkler halinde sonsuza dek açmayacağını çok iyi biliyordum. Kaygısız ve tedirgin edici kürelerle yıldızlanmış kubbesiyle evrenin belki de düşlediğim kadar büyük olmadığını duyumsamaya başlıyordum. Bir gün, artık, yeryüzü gezisinin sarp patikalarında taban tepmekten ve hayatın karanlık yeraltı mezarlıklarında bir sarhoş gibi sendeleyerek yürümekten yorgun düşüp, kocaman mor halkalarla çevrili kederli gözlerimi ağır ağır gökyüzünün içbükeyliğine kaldırdım, ve bunca genç ben, gökyüzünün gizlerini kavramaya kalkıştım! Aradığımı bulamayınca, ürkmüş gözlerimi daha yukarlara, daha... daha yukarlara kaldırdım, kendisine Yaratıcı adını yakıştıran birinin, budalaca bir gurur ve yıkanmamış has-

tane çarşaflarından dikilmiş bir kefenle üzerine kurulduğu, insan dışkılarından ve altından yapılmış bir tahtı görünceye kadar! Ölmüş bir insanın kokuşmuş gövdesini elinde tutmakta ve onu önce gözlerinden burnuna, sonra da burnundan ağzına götürmekteydi; sıra ağıza gelince ne yaptığını anlamak hiç de güç değildi. Ayağını içine soktuğu kaynayan kan göletinin yüzeyinde, tıpkı oturağın içindeki boklarda kaynayan tenyalar gibi, birden, iki üç sakınımlı kafa beliriyor ve sonra hemen bir ok hızıyla gözden kayboluyordu: Burun kemiği üzerine şöyle esaslı bir tekme, başka bir ortamı solumak gereksiniminin neden olduğu, yönetmeliğe başkaldırıya karşı uygulanan malum ödüldü; her şeyden önce, balık değillerdi çünkü bu insanlar! Olsa olsa; kurbağagiller gibi hem karada hem de suda yaşayan türdendiler. Kararsızlık içindeydiler bu iğrenç sıvıda!.. Elindekini temizleyen Yaratıcı, ayağının ilk iki cırnağıyla, bir başka dalgıcı boynundan bir kerpetenle yakalar gibi yakalayıp, içinde o kırmızımtırak, lezzetli salça bulunan oturaktan dışarı çıkarıp havaya kaldırıncaya kadar! Buna da ötekine yaptığını yapıyordu Yaratıcı. Önce kafa, kol ve bacakları yiyordu, sonra da gövdeyi; her şeyi silip süpürene kadar; çünkü kemikleri de kıtır kıtır yiyordu. Sonsuzluğunun öteki saatlerinde de bu böyle sürüp gidiyordu. Arada bir bağırıyordu: "Sizi ben yarattım. Öyleyse, size dilediğimi yapmaya hakkım var. Bir kötülük yapmadınız bana, kabul ediyorum. Size eziyet ediyorum, evet, bu da benim zevkim." Korkunç yemek şölenini sürdürüyordu sonra, altçenesi açılıp kapandıkça üzeri beyin parçalarıyla dolu sakalı oynayıp duruyordu. Ey okur, bu son ayrıntı ağzını sulandırmadı mı senin? Çeyrek saat önce *balıklı* gölden avlanan böylesine lezzetli, böylesine taze bir beyni kim yemek istemez ki. Elim ayağım kötürümleşmiş, nutkum tutulmuş durumda, bu manzarayı bir süre seyrettim. Çok güçlü bir heyecanla çarpılırcasına üç kez sırtüstü düşeyazdım; üç kez de dengemi korumayı başardım. Bütün tüylerim diken diken olmuştu; bir volkanın

içindeki lavlar nasıl titreşirse öyle titriyordum. Sonunda, sıkışan göğsüm yaşam kaynağı havayı yeterince soluyamadığı için dudaklarım aralandı ve bir çığlık attım... korkunç bir çığlık... ve duydum kendi attığım çığlığı! Kulağımın duymasını önleyen engeller birden ortadan kalktı, benden öteye, büyük bir güçle püskürtülen sesli hava kitlesinin çarpmasıyla kulakdavulları çatırdadı ve doğanın mahkûm ettiği bu organda yeni bir olay gerçekleşti. Bir ses duymuştum! Beşinci duyu uyanıyordu varlığımda! Ama, bu bulgudan nasıl bir kıvancım olacaktı? Artık, büyük bir haksızlık karşısında duyulan acımanın yol açtığı acı duygusuyla geliyordu kulağıma insan sesi ancak. Birisi benimle konuştuğunda, bir gün, görünür alanların üzerinde görmüş olduğum şeyi ve çınlayışı türdeşleriminkine benzeyen şiddetli bir çığlıkta boğulan duygularımın dile gelişini anımsıyordum! Yanıtlayamazdım onu, çünkü insanın güçsüzlüğüne yapılan işkenceler, bu kırmızı, bu korkunç denizde, alnımın önünden derisi yüzülmüş filler gibi kükreyerek geçiyor ve ateşten kanatlarıyla kavrulmuş saçlarıma dokunuyorlardı. Daha sonra, insanlığı daha iyi tanıyınca, duygusuz çocukları ilenmek ve kötülük etmekten başka bir şey bilmeyen bu huysuz ana, bu dişi kaplana karşı yoğun bir öfke de eklendi bu acıma duygusuna. Sunturlu yalan! güya kötülük kendileri için bir ayrıksı durummuş!.. öyle söylerler. Şimdi, bitti artık, çoktandır, çoktandır kimseyle bir şey konuşmuyorum. Ey, siz, kim olursanız olun, yanımda olduğunuz zaman hiç titreşmesin ses telleriniz; devinimsiz gırtlağınız bülbülü bastırmaya kalkışmasın; ve siz de dil aracılığıyla bana ruhunuzu tanıtmayı kesinlikle denemeyin. Hiçbir şeyin bozamayacağı bir dinsel sessizliği koruyun; ellerinizi göğsünüzün üzerinde alçakgönüllülükle kavuşturun ve aşağı indirin göz kapaklarınızı. Bana yüce gerçeği gösteren gönül gözümün açılmasından sonra, anısı hiç peşimden ayrılmayan o korkunç saatte duyumsadığım acıları, düşünerek bile olsa. yeniden yaşamak gözü pekliğini gösterebilmek için, geceler gün-

düzler boyunca, nice gözü doymaz karabasanın gırtlağını emdiğini söyledim size. Ah! Soğuk dağdan düşen çığı; çorak çölde, yavrularını yitirdiği için sızlanan dişi aslanı; kendi yazgısının gereğini yerine getiren fırtınayı; giyotine gitmeden önce zindanda inleyen mahkûmu; ve, yüzücüler ve kazaya uğrayanlara karşı kazandığı utkuları denizin dalgalarına anlatan yırtıcı ahtapotu dinlediğiniz zaman duyduğunuz sesler, bu görkemli sesler, insanın alaylı gülüşünden daha güzel değil midir, söyleyin bana?

İnsanların masraflarını kendi keselerinden ödeyerek beslediklerî bir böcek var. Bu böceğe herhangi bir borçları yoktur, gelgelelim korkarlar ondan. Kana bayılır şarabı sevmeyen bu böcek, yasal gereksinimleri karşılanmayacak olsaydı, gizli bir güç sayesinde bir fil kadar irileşip ezebilirdi insanları başak taneleri gibi. Bu nedenle, insanların kendisine nasıl saygı gösterdikleri, nasıl bir köpek saygısıyla yanından bir an olsun ayrılmadıkları, dünyanın bütün hayvanları arasında onu nasıl en saygın yere oturttukları görülmeye değer bir şeydir. Başlarını taht olarak sunarlar ona ve o da onların saç köklerine saygınlıkla daldırır tırnaklarını. Daha sonra, yağlanıp da iyice yaşlandığı zaman, eski bir ulusun göreneklerine uyarak öldürürler onu, yaşlılığın yıkımlarını kendisine duyumsatmamak için. Ona bir kahramana yaraşır görkemli cenaze törenleri düzenlenir, ve kendisini doğruca mezar kapağının altına götürecek olan tabut en önde gelen yurttaşlar tarafından omuzlarda taşınır. Mezarcının becerikli küreğiyle kazdığı nemli toprağın üzerinde, ruhun ölümsüzlüğüne, hayatın hiçliliğine, Yaratan'ın açıklanmaz iradesine ilişkin çok renkli cümleler döktürürler, ve artık bir cesetten başka bir şey olmayan bu çok güngörmüş varlığın üzerine sonsuza dek kapanır mermer. Kalabalık dağılır ve gece karanlığı mezarlığın duvarlarını örtmekte gecikmez.

Ama, insanlar, bu acı yitişten dolayı teselli olun. Şu güzellik bakımından benzersiz, bilge tavırlı canavarlar, daha sonra birer görkemli bite dönüşecek olan şu kudurgan eciş bücüşler sürüsü, hoş varlıklarıyla acınızı hafifletmek ve yumuşatmak için size bile bile armağan ettiği sayıyla sayılmaz ailesi, işte size doğru ilerliyor. Bu korkunç yabancıların azgın emişleriyle içleri kuruyan saçlarınızın diplerinde, yüzlerce sevgili yumurtayı kuluçkaya yatırdı, anaç kanatlarının altında. Çabucak geldi yumurtaların çatlama dönemi. Bu gelip geçici yaşamda büyümekte gecikmeyecek bu genç filozoflar, hiç kuşkunuz olmasın. Öylesine büyüyecekler ki, cırnaklarıyla, emici organlarıyla bunu kanıtlayacaktır size.

Başınızın kemiklerini niçin kemirmediklerini, hortumla kanınızın özünü emmekle niçin yetindiklerini bilemezsiniz sizler. Biraz bekleyin nedenini söyleyeceğim size: Bunu yapacak kadar güçlü değildirler de ondan. Çene kemikleri sonsuz tutkularına uygun olsaydı, hiç kuşkunuz olmasın, ne beyniniz, ne gözlerinizin ağ tabakası, ne belkemiğiniz kalırdı, hepsini silip süpürürlerdi. Bir genç sokak dilencisinin başındaki biti iş başındayken inceleyin mikroskopla; o zaman anlarsınız ne demek istediğimi. Ne yazık ki küçüktür bu uzun saç haydutları. Boyları yasaların istediği ölçüye uygun olmadığı için askere alınmaları olanaksızdır. Kısa oylukluların cüceler dünyasındandırlar ve körler bunları en küçük yaratıklar arasına sokmakta duraksamazlar. Bir bitle çarpışacak ispermeçet balinasının vay haline! O iri gövdesine karşın göz açıp kapayana kadar tamamdır hesabı. Olan bitene tanıklık edecek buyruk bile kalmaz geriye. Okşanmasına göz yumar fil. Ama bit asla. Bu tehlikeli deneye girişmenizi öğütlemem size. Eliniz kıllıysa aman dikkat; parmaklarınızda kemik ve etten başka bir şey olmamalı. Yoksa işi tamamdır parmaklarınızın. İşkenceden geçmiş gibi kırılırlar. Garip bir büyüyle yok oluverirler. İmgelemlerinin düşlediği düzeyde kötülük yapamaz bitler. Yolunuzun üzerine

bir bit çıkacak olursa, değiştirin yolunuzu ve dilinin kabarcıklarını yalamayın. Bir kaza gelebilir başınıza. Ne olduğu bilinen bir şey. Zararı yok, ey insan soyu, sana yaptığı kötülüklerden nicedir hoşnutum ben; ancak, daha fazla kötülükte bulunsun isterdim.

Yakarmalarına, kendisine günah ödeyici kurban olarak sunduğun cömert sungulara karşı duyarsız davranan Tanrı'nın çürümüş dinine daha ne kadar bağlı kalacaksın? Bak, çiçek çelenkleriyle sofuca bezenmiş sunaklarına döktüğün tas tas kan ve beyinden dolayı minnet bile duymuyor bu korkunç Tanrı. Minnet duymuyor... çünkü dünya kuruldu kurulalı yer sarsıntıları, fırtınalar hâlâ ortalığı kasıp kavurmakta. Ve, bununla birlikte, gözlemeye değer bir gösteri, o kayıtsız kaldıkça sen daha çok hayranlık duyuyorsun ona. Gizlediği özel niteliklerine karşı kuşku duyduğun görülüyor; ve kanıtın şu düşünceye dayanıyor: Dinine boyun eğen inanmışlara karşı bunca aşağsamayı ancak aşırı güçte bir Tanrı gösterebilir. İşte bu yüzdendir ki her ülkede değişik tanrılar var, burada timsah, orada orospu; ama, bit, bu kutsal ad, söz konusu olunca, ulu tapınağın iç avlusunda, çirkin ve acımasız putun ayaklığı önünde, bütün uluslar kölelik zincirlerini hep birlikte öperek dize gelirler. Kendi sürünme içgüdülerine boyun eğmeyen ve başkaldırır gibi olan halk, amansız Tanrı'nın öcüyle bir güz yaprağı gibi yok olup, yeryüzünden er geç silinirdi.

Ey büzülmüş gözbebekli bit, ırmaklar sularını denizin dipsiz derinliklerine akıttıkça; dönencelerinin yoluna tırmandıkça yıldızlar; sınırsız kaldıkça dilsiz boşluk; kendi böğürlerini ölümcül savaşlarda parçaladıkça insanlık; tanrısal tüze öç alıcı yıldırımlarını bu bencil yerküre üzerine yağdırdıkça; Yaratıcı'sını tanımadıkça insan ve onu horlayıp küçümsedikçe (elbette bir nedeni var), egemenliğin sağlamlaşacak evrende ve hanedanın yüzyıllar boyu sürecek. Selamlıyorum seni, doğan güneş, göksel kurtarıcı, seni, insanın görünmez düşmanı. Buyurmayı sür-

dür ki kirli kucaklaşmalarda insanlarla birleşsin ve ona sonsuza dek bağlı bir sevgili olarak kalacağına (ama boş laflarla değil yeminlerle) ant içsin pislik. Sana yapmakta kusur etmediği önemli hizmetlerin anısına, bu koca utanmazın giysilerini öp zaman zaman. Şehvet uyandırıcı memeleriyle insanı baştan çıkartamadıysa, belki de senin var olmayışındandır, bu sağduyulu ve tutarlı çiftleşmenin ürünü olan senin. Ey pisliğin oğlu! söyle anana, eğer ıssız yollarda tek başına ve hiçbir dayanağı olmadan yürümek için insanın yatağından uzaklaşacak olursa, saygınlığının lekelendiğini görecektir varlığının. Kokulu çeperleri içinde seni dokuz ay taşıyan karnı, bunca sevimli, bunca kaygısız, ama daha şimdiden soğuk ve kan dökücü olan meyvesinin, bu yüzden koştuğu tehlikeleri bir an düşünüp telaşlansın. Pislik, ulu ece, karnı aç yavrunun kaslarının ayrımına varılmaz gelişmesinin görünümünü ölümsüzleştirir kinimin gözlerinde. Bu amaca ulaşmak için, kendini insanın böğürlerine daha sıkı yapıştırman gerektiğini biliyorsun. Utanma sakıncası olmadan yapabilirsin bunu, uzun süredir evli olduğunuza göre ikiniz.

Bana gelince, bu övgü şiirine birkaç sözcük eklememe izin verilirse, derinliği de kendi boyutlarına uygun kırk kilometre karelik bir çukur yaptırdığımı söyleyeceğim. Burada, canlı bir bit madeni yatmaktadır, iğrenç bakireliğiyle. Çukurun dibini doldurmakta ve daha sonra geniş ve sık damarlar halinde bütün yönlere kıvrılmakta bu maden. Şöyle gerçekleştirdim bu yapay madeni. İnsanlığın saçlarından bir bit kopardım. Onunla art arda üç gece yattım, sonra onu çukura attım. Böylesine durumlarda daha önce bir işe yaramayan insan dölü, bu kez, yazgının lütfuna mazhar olup maya tuttu; ve birkaç gün sonra, yoğun bir madde kitlesi halinde kaynaşan binlerce canavar geldi dünyaya. Bu iğrenç kitle, cıvanın sıvı niteliğini kazanarak, alabildiğine büyüdü zamanla, yeni doğan ve annenin yaşamasını istemediği bir piçi ya da geceleyin bir genç dişiden kloro-

form vererek keseceğim bir kolu yem olarak kendilerine atmadığım zamanlar, birbirlerini parçalayarak (ölümden fazlaydı doğum) beslenen birçok kola ayrıldı. İnsanla beslenen bit kuşakları, her on beş yıldır, önemli oranda azalmakta ve toptan yok oluş çağının yaklaştığını bizzat kendileri kesin olarak söylemekteler. Çünkü, onu yenmeyi başarıyor, düşmanından daha akıllı olan insan. Bunu göz önünde tutarak, gücüme güç katan korkunç bir kürekle, bu bitimsiz madenden dağlar büyüklüğünde bit kitleleri çıkartıyor, bunları balta vurarak parçalıyor ve gecenin derinliklerinde kentlerin ana yollarına taşıyorum. Buralarda, insan ısısının etkisiyle, çözülüp, yeraltı madeninin dolambaçlı dehlizlerinde oluşmalarının ilk gününe dönüşerek, kumların arasından kendilerine bir yatak kazıp, dereler gibi akarak konutlara dağılıyorlar, tıpkı zararlı ruhlar gibi. Bir bilinmeyen yaratıklar sürüsünün duvarların gözeneklerini delip geçerek, uykunun başucuna korku taşıdığını sanıp, boğuk boğuk havlıyor evin bekçisi. Bu tür uzun ve acılı havlamaları yaşamınızda hiç olmazsa bir kez olsun siz de duymuşsunuzdur belki. Güçsüz gözleriyle gece karanlığını delmeye çalışıyor bekçi; çünkü, anlamıyor olanları onun köpek beyni. Sinirlendiriyor onu bu uğultu, ihanete uğradığını duyumsuyor. Kentlerin üzerine, çekirge bulutları gibi çullanmakta milyonlarca düşman. On beş yıl için yeter bu kadarı. İnsana saldırıp ağır yaralar açacaklar. Bu sürenin sonunda, başkalarını da göndereceğim. Canlı maden yığınlarını kırdığım zaman, bir parça öteki parçadan daha ağır olabilir. Birimler, insanlığın acı çektirmek amacıyla, topluluklarından ayrılmak için çılgınca çaba gösteriyorlar; ama bütün sağlamlığıyla direniyor bağlantı. Aşırı çırpınmalarıyla öylesine bir güç yaratıyorlar ki, canlı öğelerini dağıtamayan taş, sanki barutla fırlatılmış gibi göklere yükseliyor ve yere düşerek toprağın derinliklerine gömülüyor sonra. Bir hava taşının uzayı diklemesine yarıp aşağıda bir mısır tarlasına yöneldiğini görüyor bazen bir şaşkın köylü. Taşın nereden gel-

diğini bilemiyor. Olayın açık ve özlü açıklamasını öğrenmiş bulunuyorsunuz şimdi.

Deniz kıyısındaki kum taneleri gibi, bitlerle kaplı olsaydı eğer yeryüzü, insan soyu korkunç acıların pençesinde yok olup giderdi. Ne gösteri! Ve ben, melek kanatlarımla, havada kımıltısız duruyorum bunu seyretmek için.

Ey yalın matematik, unutmadım seni, o baldan tatlı, karışık derslerin yüreğime girdi gireli. Güneşten daha yaşlı kaynağından su içmeye can atıyordum içgüdüsel olarak, taa beşikten bu yana ve öğrencilerinin en sadığı olan ben, görkemli tapınağının iç avlusunu arşınlıyorum hâlâ. Bir boşluk vardı ruhumda, ne olduğunu bilmediğim, duman gibi yoğun bir şey; ama sunağına ulaştıran aşamaları sofuca aşmayı başardım, ve sen, rüzgâr kelebeği nasıl kovalarsa, dağıttın şu karanlık örtüyü. Aşırı bir soğukluk, yetkin bir sakınım ve şaşmaz bir mantık koydun onun yerine. Zekâm gelişti güçlendirici sütün sayesinde, ve seni içten bir sevgiyle sevenlere savurganca armağan ettiğin için o olağanüstü aydınlığın içinde büyük boyutlar kazandı. Aritmetik! cebir! geometri! ey yüce üçlem! ışık saçan üçgen! Akılsızın tekidir seni bilmeyen! Aldırmazlığında gerçeği görmez bir küçümseme bulunduğu için en acımasız işkencelerden geçirilmeye layıktır bilisiz kişi; ama seni bilen ve seni seven insan umursamaz artık yeryüzü nimetlerini; senin büyülü zevklerinle yetinir; ve senin kanatlarının üzerinde, yeğni bir uçuşla sarmal bir ağış çizerek, göklerinin küresel kubbesine doğru yükselmekten başka bir şey istemez artık. Ahlaksal kuruntu ve düşlerden başka bir şey vermez ona yeryüzü; ama sen, ey özlü matematik, sağlam önermelerinin kesin bağlantısı ve demirden yasalarının sürekliliğiyle, dünyanın düzeninde damgası gözlemlenen bu yüce gerçeğin güçlü bir yansımasını ışıldatırsın büyülenmiş gözlerde. Ama seni kuşatan ve, özellikle, Pitagoras'ın

dostu karenin kusursuz düzenliliğiyle betimlenen düzen daha da büyüktür; çünkü senin teorem hazinelerini ve eşsiz görkemini kaosun içinden çıkartan o unutulmaz çalışmada, kendini ve özel niteliklerini eksiksiz olarak açıkladı Kadiri Mutlak. Eski ve yeni çağlarda birçok yüce insan imgelemi, evrenden önce var olan ve ondan sonra da sürecek olan, bilisiz halk yığınlarının anlayamayacağı belitlerin ve hiyerogliflerin göz kamaştırıcı açınlanışından başka bir şey olmayıp gizli bir solukla yaşayan o nice gizemli imler gibi yanmış kâğıtlar üzerine çizilmiş simgesel şekillerini seyrederken onun ürkütücü dehâsını gördü. Yazgısal bir soru işaretinin uçurumuna eğilen bu yüce insan imgelemi, matematiğin bunca etkileyici büyüklük ve bunca yadsınmaz gerçeği nasıl olup da kapsadığına şaşar, oysa bunları insanla karşılaştıracak olsa, sahte gurur ve yalandan başka bir şey bulamaz onda. O zaman, senin öğütlerinin yüce içtenliğinin, insanlığın küçüklüğünü ve benzersiz çılgınlığını duyumsattığı bu kederli yüce varlık, aklaşmış başını zayıflıktan kemik kalmış ellerinin arasına gömüp doğaüstü düşüncelere dalar. Önünde dizleri bükülür ve senin kutsal yüzüne saygı gösterisidir tapınması, tıpkı Kadiri Mutlak'ın öz görüntüsüne saygı gösterir gibi. Çocukluğumda, ay ışıklı bir mayıs gecesi, pırıl pırıl bir derenin kıyısındaki yeşermiş bir çimenlikte göründünüz bana, üçünüz de incelik ve utanmada denk, üçünüz de kraliçeler gibi görkemler içinde. Üzerinizde buhar gibi dalgalanan uzun giysiler, birkaç adım attınız bana doğru ve mağrur memelerinize çektiniz beni kutsanmış bir oğulmuşum gibi. Koştum sabırsızlıkla ve ellerim beyaz göğsünüze kapandı. Hayat veren, tükenmez besininizle beslendim, minnet duyarak ve insanlığın büyüdüğünü, daha iyiye doğru geliştiğini duydum kendi içimde. O zamandan bu yana, ey rakip kraliçeler, bırakmadım sizi. O zamandan bu yana, tıpkı mermere kazınmış gibi yüreğimin sayfalarına kazınmış olduğuna inandığım nice gözüpek tasarı, nice sevgi, söken şafağın gecenin karanlığını silişi

gibi, biçimlerini veren çizgilerini, gözü açılan usumdan yavaş yavaş silmediler mi? O zamandan bu yana, ölümün, mezarları doldurmak, insan kanıyla semirmiş savaş alanlarını kasıp kavurmak ve ölü kemikleri üzerinde sabah çiçekleri açtırmak niyetini çıplak gözlerle gördüm. O zamandan bu yana, yerküremizin devrimlerinde hazır bulunduğum; depremler, yakıcı lavlarıyla volkanlar, çölün samyeli ve gemileri batıran fırtına, nasıl bir duygusuz seyirci olduğumu gördüler. O zamandan bu yana, birçok insan kuşağının, son değişimini esenleyen krizalitin acemi neşesiyle, sabahleyin, kanatlarını ve gözlerini uzaya yükselttiklerini, ve akşamleyin, güneş batmadan önce, rüzgârın dertli ıslığının salladığı solmuş çiçekler benzeri, boyun eğip öldüklerini gördüm. Ama siz, hep aynı kaldınız. Kimliğinizin sarp kayalarına, uçsuz bucaksız vadilerine dokunamıyor hiçbir değişiklik, hiçbir pis kokulu yel. Aptallığın ve köleliğin yükselttiği o karınca yuvası Mısır piramitlerinden daha çok yaşayacak sizin gösterişsiz piramitleriniz. Yüzyılların sonu, gizemli sayılarınızın, özlü denklemlerinizin, heykelsi çizgilerinizin, Kadiri Mutlak'in öç alıcı sağ yanında, zamanın yıkıntıları üzerinde ayakta, yer aldığını görecek; oysa, yıldızlar, korkunç ve evrensel bir gecenin sonsuzluğuna kendilerini bırakacaklar, burağanlar gibi, umutsuzluk içinde ve sırıtkan insanlık, kıyametin yargı günüyle hesaplaşmayı aklından çıkarmayacak. Bana yaptığınız sayısız yardımlar için teşekkürler. Zekâmı zenginleştirdiğiniz o olağandışı nitelikler için teşekkürler. Siz olmasaydınız, yenik düşerdim belki, insana karşı yaptığım savaşta. Siz olmasaydınız, ayaklarının tozunu öptürürdü, beni yere devirip. Siz olmasaydınız, etimi, kemiklerimi parçalardı sinsi bir pençeyle. Ama tetikte durdum, deneyimli bir atlet gibi. O, tutkuya bağışık yüce öğretilerinizin ürünü olan duygusuzluğu verdiniz bana. Kısa yolculuğumun gelip geçici zevklerini küçümseyerek geri çevirmek, türdeşlerimin sevimli ama aldatıcı sunularını kapımdan kovmak için bunlardan yararlandım. Hayranlık uyan-

dırıcı çözümleme, bireşim ve tümdengelim yöntemlerinizde adım başı ortaya çıkan o inatçı sakınımı verdiniz bana. Korkunç düşmanımın tehlikeli hilelerini boşa çıkarmak, sonra da ona ustaca saldırmak ve sonsuza dek gövdesine gömülü kalacak sivri bir hançeri insanın bağrına saplamak için yararlandım bunlardan; çünkü, onu ondurmaz bir yaradır bu. Bilgelik dolu öğretilerinizin ruhu olan mantığı; ve onun, karmaşıklaştıkça anlaşılırlığı artan tasımlarını (kıyaslarını) birlikte verdiniz bana. Böylece, gözü pek güçlerinin iki katına çıktığını duyumsadı zekâm. Bu korkunç yardımcı sayesinde, diplere doğru dalarken, kin kayalığının karşısında, göbeğini hayranlıkla seyrederken, zararlı miyasmalar ortasında kokuşmuş bir yaşam süren kara ve iğrenç kötülüğü bulguladım insanlıkta. Barsaklarının karanlığında, şu zararlı kusuru, onun varlığında iyilik karşısında baskın olan kötülüğü bulguladım ilk önce. İnsanlığın alçaklığından yapılmış olan Yaratıcı'yı üzerinde bulunduğu ayaklıktan aşağı indirdim, bana ödünç verdiğiniz zehirli silahla! Dişlerini gıcırdattı ve sineye çekti bu iğrenç hakareti; çünkü karşısında kendinden daha güçlü bir hasım vardı... Düşünür Descartes, birinde, sizin üzerinize sağlam hiçbir şeyin kurulmamış olduğu düşüncesini ortaya atmıştı. Sizin paha biçilmez değerinizi herkesin hemen anlayamayacağını gösteren ustaca bir yöntemdi bu. Gerçekten de, devsel mimarinizin yüce doruğu üzerinde, bir tek taç gibi birbirine geçmiş olarak yükselen, o daha önce adı anılmış olan, üç temel niteliğinizden daha sağlam ne var? Elmas madenlerinizde yapılan gündelik bulgular ve görkemli alanınızda bilimsel buluşlarla durmadan büyüyen bir yapısınız siz. Ey kutsal matematik, sürekli çabalarınla, insanlığın kötülüğünü, En Büyük'ün adaletsizliğini unuttur geri kalan günlerime!

❋

"Ey gümüş ağızlı lamba, katedral kubbelerinin dostu, gözlerim görüyor seni havalarda ve bu asılı duruşun nedenini anlamaya çalışıyor. Işıltılarının, geceleyin, Kadiri Mutlak'a tapınmaya gelen güruhu aydınlattığını ve pişmanlık getirenlere sunağa giden yolu gösterdiğini söylüyorlar. Dinle, bu çok olası; ama, hiçbir şey borçlu olmadığın kimselere bu tür yardımda bulunmaya gereksinimin mi var? Bırak, büyük kiliselerin sütunları karanlıklarda kalsın; ve üzerinde şeytanın fırıldak gibi döndüğü bir fırtına dalgası çevresine korku salarak kutsal yere girdiği zaman, kötülük prensinin pis kokulu borasına karşı cesaretle çarpışmak yerine, diz çökmüş müminler arasında görünmeden kurbanlarını seçebilmesi için, ateşli soluğu altında, hemen söndür kendini. Bunu yapacak olursan, bütün mutluluğumu sana borçlu olduğumu söyleyebilirsin. Sen böyle, ölgün ama yeterli ışığınla parıldarken, kişiliğimin kışkırtmalarına uymayı göze alamam, ve kutsal revakın altında, Tanrı'nın cennetinde öcümden kurtulanlara, aralık kapıdan bakarak öyle dururum. Ey şiirsel lamba! Beni anlayabilseydin dostum olacak olan sen, gecenin karanlık saatlerinde ayaklarım kilisenin bazaltlarını arşınlarken, neden, doğrusunu söylemek gerekirse, bana olağanüstü görünen ışıklarını saçıp durursun? Yansımaların o zaman elektrik ışığının beyaz ayrımcıklarıyla renklenir; göz senin üzerine dikilemez; yeni ve güçlü bir yalımla Yaratıcı'nın tırtılının en küçük ayrıntılarını aydınlatırsın, sanki kutsal bir öfkenin kurbanıymış gibi. Ve ben, küfür işledikten sonra çekip gidince, yeniden ışığını kısıp sönükleştirirsin, dürüst bir davranışta bulunduğuna inanarak. Söyle bana, yürek çarpıntılarımı anladığın, nöbet tuttuğun yerde ortaya çıktığım zaman, tehlikeli varlığımı haber vermek ve tapınanların dikkatini, insanların düşmanının göründüğü yere çekmekte hiç gecikmediğin için mi bu? Bu düşünce ağır basıyor bende! Çünkü ben de seni tanımaya başlıyorum; ve kim olduğunu biliyorum senin, garip efendisinin horoz ibiği gibi şişindiği kutsal tapınak-

lara göz kulak olan yaşlı büyücü. Uyanık bekçi, çılgınca bir görev yüklenmişsin. Uyarıyorum seni: Bir daha beni görünce fosfor ışınlarını çoğaltarak türdeşlerimi uyaracak olursan, zaten hiçbir fizik kitabında yer almayan bu optik olaydan hiç hoşlanmadığım için, cırnaklarımı kel boynunun karakabuklarına geçirerek göğsünden tuttuğum gibi Seine Nehri'ne atacağım seni. Bilinçli olarak bana zarar verici bir davranışta bulunmazsan, sana bir şey yapmayı kesinlikle istemiyorum. Orada Seine Nehri'nde, hoşuma gittiği sürece parıldamana izin vereceğim; orada önlenilmez bir gülümsemeyle küçümseyeceksin beni; orada, suçlu yağının güçsüzlüğüne inanıp acı içinde işeyeceksin üzerine." Böyle konuştuktan sonra, çıkmadı tapınaktan Maldoror ve gözlerini kutsal yerdeki lambaya dikip öyle kaldı... Yersiz varlığıyla kendisini alabildiğine kızdıran bu lambanın davranışında bir tür kışkırtma sezinlediğini düşünmekteydi. Eğer bu lambanın içinde bir ruh varsa, böylesine haklı bir saldırıyı içtenlikle yanıtlamayarak alçaklık ediyor, dedi kendi kendine. Güçlü kollarını havada salladı, lambanın insana dönüşmesini isterdi; canına okuyacaktı o zaman, böyle karar verdi. Ama bir lambanın insana dönüşmesine olanak yoktur. Ama pes etmedi, yoksul tapınağın iç avlusunda, ince uzun ağızlı, yassı bir taş buldu. Bütün gücüyle havaya fırlattı... ortasından koptu zincir, tıpkı orağı yemiş ot gibi, ve tapınma aracı yere düşüp yağı döşeme taşlarına yayıldı... Dışarı çıkartmak için kaptı lambayı, ama karşı koydu lamba ve büyümeye başladı. Lambanın yanlarında iki kanat görür gibi oldu Maldoror, ve lambanın üst kesimi bir melek gövdesine dönüştü. Kanatlanıp havalara yükselmek istiyordu lamba; ama o sıkı sıkı tuttu onu güçlü elleriyle. Bir lamba ve bir meleğin oluşturduğu bir vücut; insanın öyle kolay kolay görebileceği bir şey değildir. Lambanın biçimini çıkartıyordu; meleğin biçimini tanıyordu; ama ikisini birbirinden ayıramıyordu kafasında; aslında, gerçekten, birbirlerine yapışıktılar; bağımsız ve özgür bir vücut oluştur-

muşlardı; ama o, bir bulutun gözlerini perdelediğini, iyi görmesine engel olduğu inancındaydı. Bununla birlikte, gözü yılmadan çarpışmaya hazırladı kendini, çünkü korku nedir bilmiyordu hasmı. Saf yürek kişiler, saldırıya uğrayan tapınağın duvarları arasında yapılan bu dinsiz çarpışmaya kimsenin tanık olmaması için, dertli zıvanası üzerinde dönerek kendi kendine kapandığını anlatırlar kutsal kapının, inanmaya hazır olanlara. Pelerinli adam, görünmez kılıçtan ağır yaralar alırken, meleğin yüzünü ağzına yaklaştırmaya çalışıyordu; yalnızca bunu düşünüyor, ve bütün gücünü bu amaç için harcıyordu. Lamba melek gücünü yitiriyordu, sezinler gibiydi sonunu. Artık güçlükle çarpışıyordu, hasmının onu kolayca öpebileceği ânın yaklaştığı görülüyordu, eğer buysa istediği. Ve o an geldi işte. Güçlü elleriyle meleğin boğazını sıkmaya başladı, soluk alamayan hasmını iğrenç göğsüne bastırarak başını geriye devirdi. Bir an, seve seve dostu olmak isteyeceği bu göksel varlığı bekleyen sonu düşünerek acıdı ona. Ama, onun Tanrı'nın elçisi olduğunu anımsadı, ve öfkesine engel olamadı. Olan oldu, korkunç bir şey zamanın kafesine girecek! Eğiliyor, ve kendisine yalvararak bakan bu meleksi yanağa tükrük saçan dilini yaklaştırıyor. Dilini bir süre yanağın üzerinde gezdiriyor. Ah!.. bakın bir bakın!.. Pembe beyaz yanak kapkara kesildi, tıpkı kömür gibi! Çürümüş miyasmalar çıkartıyor yanak. Kangren bu; hiç kuşku yok. Kemirgen hastalık bütün yüze yayılıyor, kocaman, iğrenç bir yaraya dönüşecek az sonra bütün vücut. Kendisi de ürküyor bundan (dilinde böylesine güçlü bir ağu bulunduğunu sanmıyordu çünkü), ve lambayı bırakıp kiliseden kaçıyor. Dışarı çıkar çıkmaz, göğe doğru güçlükle yükselen, kavrulmuş kanatlı, karamsı bir şekil gördü havada. Melek, iyiliğin dingin göklerine yükselir, Maldoror, tersine, kötülüğün baş döndürücü uçurumuna inerken, göz göze gelip bakıştılar... Ne bakış! İnsanlığın altmış yüzyıldır düşündüğü ve gelecek yüzyıllarda da düşüneceği her şey vardı bu bakışlarda, birbirlerine nice şeyler

söylüyorlardı bu yüce ayrılışta! Ama, insan zekâsından çıkabileceklerden çok daha üst düzeyde olduğu anlaşılıyordu bu düşüncelerin; ilkin, bu iki kişi nedeniyle; sonra da, koşullar. Ölümsüz bir dostlukla bağladı onları birbirine bu bakış. Tann'nın böylesine soylu ruhlu din yayıcılarının olabilmesi şaşırtıcıydı. Bir an, yanıldığını sandı Maldoror, şimdiye kadar olduğu gibi kötülük yolunda gidecek miydi, bunu düşündü. Şaşkınlık geçti; kararında direndi; onun yerine bütün evrene ve böylesine güzel meleklere egemen olmak için, önünde sonunda Kadiri Mutlak'ı yenmek, ona göre, görkemli bir şeydi. Gökyüzüne yükseldikçe gerçek biçimine tekrar gireceğini, hiç konuşmadan, Maldoror'a sezdirmişti melek; kendisine kangren bulaştıranın alnını gözyaşlarıyla serinletti; tıpkı bir kartal gibi bulutların arasında yükselerek gözden yitip gitti. Olup bitene neden olan lambaya baktı suçlu. Sokaklarda bir deli gibi koştu, Seine Nehri'ne doğru, ve lambayı korkuluk duvarının üzerinden fırlattı. Bir süre burgaçlandıktan sonra, kesin olarak, çamurlara gömüldü lamba. O günden bu yana, her akşam, hava kararır kararmaz, suların içinden ışık saçan bir lambanın çıktığı ve Napoléon[5] Köprüsü'nün orada, nehrin üzerinde alımlı alımlı durduğu görülür; kulp yerinde, iki yanda iki şirin melek kanadı. Suların üzerinde ağır ağır ilerler, Gar Köprüsü'nün, Austerlitz Köprüsü'nün kemerlerinin altından geçer ve Seine üzerindeki sessiz yolculuğunu Alma Köprüsü'ne kadar sürdürür. Buraya gelince dönüp akıntıya karşı kolayca ilerler ve dört saat sonra çıkış noktasına varır. Bu gidiş dönüş bütün gece sürer. *Elektrik ışığı gibi beyaz yalımları,* iki kıyı boyunca uzanan gaz lambalarının ışıklarını siler, ve, bunların arasından, *yağı acıyla yayılmaksızın, önlenmez bir gülümsemeyle* bir ece gibi ilerler, yapayalnız, içine kapalı. Başlangıçta gemiler onu avlamaya çalışıyorlardı, ama o bütün çabaları boşa çıkartıyor, bütün ko-

[5] Bercy şarap depolarının yakınlarında bulunan bu köprüye daha sonra, 1870 yılında, National Köprüsü adı verildi.

valamalardan bir cilveli kadın gibi dalarak kurtuluyor, ve çok uzaklarda suyun yüzeyine çıkıyordu tekrar. Şimdi, boş inançlı gemiciler, onu görünce, ters yöne kürek çekip şarkılarını kesiyorlar. Geceleyin, köprüden geçerken, dikkat edin; şurada ya da burada, lambanın parıldadığına inanıyorsunuz; ama herkese görünmediği söyleniyor. Yürek karası olan biri köprüden geçecek olursa, birden ışıklarını söndürüyor, ve ürken yolcu, umutsuz gözlerle boş yere araştırıyor nehrin yüzeyini ve çamurlu sularını. O bunun ne anlama geldiğini biliyor. Kutsal ışığı görmüş olduğuna inanmak isterdi; ama ışığın gemilerden ya da gaz lambalarının yansımalarından geldiğini söylüyor kendi kendine, ve hakkı var... Bu yitişin nedeninin kendisi olduğunu biliyor, ve kederli düşüncelere dalıp, evine ulaşmak için hızını arttırıyor. O zaman gümüş ağızlı lamba tekrar suyun yüzeyinde görünüyor, ve yoluna devam ediyor, zarif ve özençli kıvrımların arasında.

✵

Dinleyin, uyandığım zamanki çocukluk çağımın düşüncelerini, kırmızı kamışlı insanlar: "Az önce uyandım; ama zihnim hâlâ uyuşuk. Her sabah bir ağırlık duyumsarım kafamda. Pek enderdir gerçekten dinlendiğim geceler; çünkü uyumayı başarabildiğim zaman, korkunç düşler bunaltır beni. Gündüzleri, tuhaf düşüncelerle yorulur kafam, gözlerim rastgele aylaklık eder boşlukta; ve geceleri uyuyamam. Ne zaman uyuyabiliyorum öyleyse? Önünde sonunda haklarını istemek zorundadır doğa. Kendine aldırmadığım için, yüzümü soldurur ve sayrılık ateşinin yakıcı yalımıyla ışıldatır gözlerimi. Zaten sürekli düşüncelerle kafam yorulmasa daha fazlasını istemezdim; ama ben istemesem de üzgün duygularım belli etmeden sürükler beni bu yamaca. Başka çocukların da bana benzediklerini anladım; ama, daha da solgun onlar, ve kaşları çatık, tıpkı yetişkinlerinki, ağabeylerimizinki gibi. Ey evrenin Yaratıcısı, bu sa-

bah, çocuk yakarılarımın övgüsünü sunmamazlık etmeyeceğim sana. Bazen unuttuğum oluyor, ve gördüm ki kendimi her zamankinden daha mutlu duyumsuyorum o günler; bütün baskılardan kurtulan göğsüm genişleyip ferahlıyor, kırların misk kokulu havasını çok daha rahat soluyorum; oysa, ana babamın buyruğu gereği sana her gün övgüler ezgisi sunmanın o çekilmez görevini yerine getirdiğim ve bu sunturlu yalanın yol açtığı, ezginin ayrılmaz yoldaşı can sıkıntısını yaşadığım zaman, bütün gün üzgün ve öfkeli oluyorum, çünkü düşünmediğim şeyleri söylemek mantıklı ve doğal gelmiyor bana, o zaman kendimi uçsuz bucaksız yalnızlıkların kollarına atıyorum. Ruhumdaki bu garip durumun açıklamasını soracak olsam onlara, beni yanıtlamazlar. Seni sevmek, sana tapınmak isterdim; ama çok güçlüsün sen, ve ezgilerimde korku var. Düşüncenin tek bir belirtisiyle dünyaları yok edip dünyalar yaratabiliyorsam, benim güçsüz yakarılarımın sana bir yararı olmayacaktır; canının istediği zaman, kentleri kökünden kazıyan kolera ya da ayrım gözetmeden yaşamın dört çağını pençeleriyle alıp götüren ölüm gönderdiğine göre, senin gibi böylesine korkunç bir dostla ilişki kurmak istemem. Karşı çıkışımı yönlendiren kin değil; ama tersine, ben senin kininden korkuyorum, bir özençli buyrukla o senin yüreğinden çıkıp And Dağları'nın akbabasının kanat yayılımı gibi uçsuz bucaksız olabilecek kininden. Senin kaypak eğlencelerin düzeyimde değil benim ve büyük bir olasılıkla ilk kurbanları ben olabilirim. Kadiri Mutlak'sın sen; yadsımıyorum bu unvanı, mademki yalnızca senin hakkın var onu taşımaya; sonuçları ister uğursuz, ister mutlu olsun mademki bütün arzularına sınır koyan yalnızca kendinsin. Gökyakut harmaninin yanında yürümenin bana acı gelmesinin nedeni işte bu, elbette kölen olarak değil, ama köle olmam olasılığı her an söz konusu. Hükümdar davranışlarını incelemek için kendi varlığının derinliklerine indiğinde, en sadık dostun olarak sana her zaman boyun eğmiş olan şu mutsuz

insanlığa karşı işlenmiş eski bir haksızlığın hayaleti, bir öç alıcı omurganın devinimsiz omur kemiklerini karşına dikerse, yabanıl gözlerinden geç kalmış vicdan azabının ürkü salan gözyaşları döküldüğü doğrudur, ve o zaman, saçların diken diken içler acısı olmasaydı gülünç kaçacak olan kaplan imgeleminin anlaşılmaz oyunlarına, hiçliğin çalılıklarında, sonsuza dek bir son vermek kararına içtenlikle vardığına inandığın doğrudur; ama, süreklilik'in kendi ebedi konutunun zıpkınını senin kemiklerine direşken bir öz olarak yerleştirmediğini ve senin ve o senin yanılgının kara cüzamı sıvanmış düşüncelerinin, karanlık kargışların kasvetli gölüne oldukça sık düştüğünüzü de biliyorum. Bunların bilinçsiz (gene de öldürücü zehirleri var) olduklarına ve bir arada bulunan kötülük ve iyiliğin, tıpkı selin kör bir gücün gizli büyüsüyle kayalıklarda akışı gibi, senin görkemli ve kangrenli göğsünden köpüre köpüre yayıldığına inanmak istiyorum; ama elimde bunun kanıtı yok. İğrenç dişlerini öfkeyle takırdattığını ve bu bönce varsayımın işaret direği önünde beni uzun süre durdurabilmek için insanların yaptığı birkaç küçük zevzeklik yüzünden, zamanın yosunlarıyla kaplı ulu yüzünün tıpkı akkor kömür gibi kızardığını sık sık gördüm. Zorunlu olduğum için, ellerimi birbirine kavuşturup, sana uysal yakarımın seslerini sunacağım her gün; ama, yalvarırım sana, sen Esirgeyici'miz düşünmesin beni; bir kenara at beni, toprağın altında sürünen solucan gibi. Bil ki, tropikal dalgaların kendi köpüklü bağırlarından yarattığı yabanıl ve bilinmeyen adaların deniz bitkileriyle karnımı tıka basa doyurmayı yeğlerim, beni sürekli olarak gözetim altında tuttuğunu ve sırıtkan neşterini bilincimde denediğini bilmektense. Düşüncelerimin tümünü sana açıkladı bilincim, ve umarım ki, bunların silinmez izlerini taşıdığı sağduyuyu kolayca alkışlayacaktır sakınımın. Seninle korumak zorunda olduğum şu az çok içli dışlı ilişkilerin türüyle ilgili olarak belirtilen çekincelerin dışında, benim iyilik sevdasıyla coşup iyinin peşine düşmem gibi, tanyerinin

canfes kıvrımlarında ışığı arayan mavimsi şafağın sökmesiyle birlikte, senin o gösteriş düşkünlüğünün bütün insanlardan zorla istediği o yalan dalgasını, günün her saatinde söylemeye hazır ağzım. Pek yaşlı sayılmam, ama gene de, iyiliğin, sesli hecelerin ekleşmesinden başka bir şey olmadığını daha şimdiden duyumsuyorum; hiçbir yerde bulamadım onu. Hemen ele veriyorsun kimliğini, oysa daha ustalıkla gizlemen gerek onu. Belki de ben yanılıyorum aslında, bile bile böyle yapıyorum; çünkü nasıl davranman gerektiğini herkesten daha iyi bilirsin sen. Sana öykünerek görkem arıyor insanlar; bu yüzden olacak, kutsal erdem, tapınağını bulamıyor onların gözlerinde: Babasına layık bir oğul. Zekân konusunda ne düşünülürse düşünülsün, ben bir yansız eleştirmen gibi söz ediyorum ondan. Yanılgıya düşmüş olmaktan daha fazlasını istemiyorum. Sana karşı duyduğum ve sevilen bir kız gibi, sevgiyle düşündüğüm kinimi sana göstermek istemiyorum; çünkü, en iyisi onu senin gözlerinden saklamak ve, huzurunda, senin pis işlerini denetlemekle görevli yaman bir denetimcinin görünümüne girmek yalnızca. Böylece, onunla olan bütün etkin alışverişini keseceksin, onu unutacaksın ve karaciğerini kemiren bu açgözlü tahtakurusunu tamamen yok edeceksin. Sana düşsel ve tatlı sözler dinletmek isterdim daha çok... Evet, dünyayı ve onun kapsadığı her şeyi yaratan sensin. Kusursuzsun sen. Erdemden yana hiçbir eksikliğin yok. Kadiri Mutlak'sın sen, herkes biliyor bunu. Bütün evren, her an senin ölümsüz ezgini söylesin! Kuşlar kırlarda havalara yükselerek kutsasınlar seni. Bütün yıldızların sahibi sensin... Amin!" Bu başlangıçtan sonra, beni olduğum gibi bulmak şaşırtmıyor mu sizi?

Bana benzeyen bir insan arıyordum, ama bulamıyordum. Bütün köşe bucaklarını arayıp taradım yeryüzünün; boşunaydı direnmem. Yalnız kalamıyordum bununla birlikte. Kişiliği-

mi onayan biri olmalıydı; benim gibi düşünen biri olmalıydı. Sabahtı; bütün görkemiyle ufukta yükseldi güneş, ve işte gözlerimde bir delikanlı beliriyor, geçtiği yerde çiçekler açtırıyor varlığı. Bana yaklaşıyor, elini uzatarak: "Sana geldim, beni arayan sana. Kutsayalım bu mutlu günü," diyor. Ama ben yanıtlıyorum: "Defol! Çağırmadım seni; gereksinim yok senin dostluğuna..." Akşamdı; örtüsünün karalığını sarmaya başlıyordu gece doğanın üzerine. Güçlükle seçebildiğim bir güzel kadın, üzerime büyüleyici etkisini yayıyor ve acıyarak bakıyordu bana; benimle konuşmayı göze alamıyordu bununla birlikte. Dedim: "Yaklaş bana, yüzünün çizgilerini iyice görebileyim, çünkü yeterince güçlü değil yıldızların ışıkları, bu uzaklıktan aydınlatacak kadar onları." Bunun üzerine, gözleri yerde, çekingen çekingen, bana doğru geldi, çimenlerin arasından yürüyerek. Haykırdım onu görür görmez: "Görüyorum ki iyilik ve tüze, senin yüreğini mesken tutmuşlar kendilerine: Olanaksız birlikte yaşamamız. Şu anda, birçok kadını altüst eden güzelliğime vuruldun; ama er geç beni sevdiğine pişman olacaksın; çünkü, tanımıyorsun ruhumu. Sana bir gün vefasızlık edeceğimden değil: Kendini bunca bırakış ve güvenle bana teslim eden kadına, ben de teslim ederim aynı bırakış ve güvenle kendimi; ama şunu kafana sok ve hiçbir zaman unutma: Kurtlarla kuzular birbirlerine dostça bakmazlar." Öyleyse, ben, insanlığın sahip bulunduğu en güzel şeyi bunca tiksintiyle geri çeviren ben, ne istiyordum! Ne istiyordum, bilmiyorum. Felsefenin salık verdiği yöntemleri kullanarak usumun olgularının kesin bir sayımını yapmaya alışmamıştım henüz. Bir kayanın üzerine oturdum, deniz kıyısında. Yöreden ayrılmak üzere bütün yelkenlerini açmıştı bir gemi; ufukta belli belirsiz bir nokta belirmiş, boranın önünde hızla büyüyerek yaklaşıyordu yavaş yavaş. Saldırıya geçmek üzereydi fırtına, gökyüzü şimdiden kararmış, insan yüreği kadar çirkin bir karaya bürünmüştü. Büyük bir savaş gemisiydi tekne, bütün demirlerini atmıştı kı-

yıdaki kayalara bindirmemek için. Rüzgâr dört bir yandan kudurmuşçasına esiyor, yelkenleri lime lime ediyordu. Şimşekler arasında gök gürüldüyor, ama temelsiz evden, devingen gömütten yükselen iniltilerin gürültüsünü bastıramıyordu. Su kitlelerinin saldırısı çapaların zincirlerini kıramamıştı, ama darbeleri geminin bordalarında bir delik açmıştı. Büyük bir gedik; çünkü köpüre köpüre güverteye dağlar gibi saldıran tuzlu su dalgalarını boşaltmaya yetmiyordu tulumbalar. Tehlikeye düşen gemi, toplarıyla imdat atışları yapıyor; ama ağır ağır batıyor... görkemle. Kasırganın, durmadan çakan şimşeklerin, koyu karanlığın ortasında, umutsuzluk içinde çırpınan yolcu ve mürettebatıyla birlikte batan bir gemi görmemiş bir insan, hayat acılarından habersiz demektir. Bu arada, deniz korkunç saldırılarını arttırırken, büyük bir acının evrensel çığlığı yükseldi gemiden. Tükenen insan gücünün attığı çığlıktı bu. Herkes tevekkül harmanisine sarındı ve yazgısını Tanrı'nın ellerine bıraktı, koyun sürüsü gibi birbirine sokuldu insanlar. Tehlikeye düşen gemi toplarıyla imdat atışları yapıyor; ama ağır ağır batıyor... görkemle. Bütün gün çalıştı pompaları. Boşuna çaba. Gece indi, koyu, amansız, bu çarpıcı gösteriyi doruk noktasına çıkarmak için. Suya girer girmez soluk alamayacağını düşünür herkes; çünkü ne kadar eskiye doğru anımsamaya çalışırsa çalışsın, hiçbir balık anımsayamaz atalarının arasında; iki dakika daha fazla yaşamak için, soluğunu olabildiğince tutmaya çalışır ama; ölüme sunmak istediği öc alıcı alaydır bu... Tehlikeye düşen gemi, toplarıyla imdat atışları yapıyor; ama ağır ağır batıyor... görkemle. Geminin, batarken, çevresinde güçlü bir çalkantı anaforu yarattığını; balçığın bulanık sulara karıştığını; yıkımlarını yukarda yapan fırtınaya karşı tepki olarak aşağıdan gelen bir gücün, kısa aralıklı ve canlı devinimleri ilettiğini bilmez insan. Böylece, önceden toparladığı soğukkanlılık yedeğine karşın, boğulma adayı, daha boyutlu düşününce, uçurumun anaforlarında doğal havanın yarısıyla yaşamını uzatabilirse, her

şeyin hakkını fazlasıyla verdiği için mutluluk duyacaktır. Demek ki ölümü küçümsemesi olanaksız, yüce dileğini. Tehlikeye düşen gemi, toplarıyla imdat atışları yapıyor; ama ağır ağır batıyor... görkemle. Bir yanılgı. Artık ne top atışları yapıyor, ne de batıyor. Bütünüyle yok oldu deniz kabuğu. Ey Tanrı! bunca zevk duyduktan sonra nasıl yaşayabilir insan? Türdeşlerinin birçoğunun ölürken can çekişmelerine tanık olmak sunuldu bana. Can çekişmelerinin gelişmesini, sırayla, dakikası dakikasına izledim. Bazen, korkudan çıldırmış bir yaşlı kadının böğürtüsü duyuluyor. Bazen, bir emzik çocuğunun tek bir çığlığı manevra komutlarının duyulmasına engel oluyordu. Fırtınanın getirdiği iniltilerin ayrımına varamayacağım kadar açıktaydı gemi; ama ben onu istemimle yakınlaştırıyordum, ve tamdı görsel yanılsama. Her çeyrek saatte bir, ürkmüş fırtına kuşlarının çığlıkları arasından ölüm bildirisini gönderen ötekilerden daha güçlü bir rüzgâr, gemiyi boylamasına bir çatırtıyla parçalar ve ölüme kurban olarak sunulacak insanların iniltilerini çoğaltırken, yanağıma bir sivri demir ucunu gömüyor ve gizlice düşünüyordum: "Onlar daha çok acı çekiyorlar." Böylece, hiç olmazsa, bir ölçüştürme öğesi bulmuştum. Kıyıdan, kargışlar yağdırarak, tehditler savurarak, paylıyordum onları. Beni duyduklarını sanıyorum! Bana öyle geliyordu ki, mesafeyi aşan kinim ve sözlerim, sesin fizik yasalarını ortadan kaldırıp, gazaba gelen okyanusun kükremesiyle sağırlaşmış kulaklarına açık seçik ulaşıyordu! Bana öyle geliyordu ki, beni düşünmüş ve öçlerini geçersiz bir öfke halinde dile getirmiş olmalıydılar! Anakara üzerinde uykuya dalmış kentlere göz atıyordum zaman zaman; ve kıyının birkaç mil açığında, bir yırtıcı kuşlar taçlı, boş karınlı ve su devleri ayaklıklı bir geminin batacağını kimsenin düşünmediğini görüp tekrar yürekleniyordum, umutlanıyordum yeniden: Kesindi bence yitirmeleri! Kurtulmaları olanaksızdı! Ayrıca, bir önlem olarak çiftemi almıştım elime, deniz kazasına uğrayanlardan biri, iyice yaklaşan ölümden kur-

tulmak için yüzerek kayalığa ulaşmaya kalkışacak olursa, omuzuna bir kurşun yapıştırıp kolunu kırarak, amacına ulaşmasını engellemek için. Fırtınanın en azgın ânında umutsuz çabalarla suyun üzerinde kalmayı başaran, saçları diken diken, gözü pek bir baş gördüm. Litrelerce su yutmuş, mantar gibi sallana sallana uçuruma gömülüyordu. Ama, az sonra, saçlarından sular akarak tekrar ortaya çıkıyor; ve gözlerini kıyıya dikip, sanki ölüme meydan okuyordu. Hayranlık uyandırıcıydı soğukkanlılığı. Denizin içinde gizli bir sivri kayanın, korkusuz ve soylu yüzünde açtığı büyük yara kanıyordu. On altıdan fazla değildi yaşı; çünkü, geceyi aydınlatan şimşekler çakınca, dudağının üzerindeki şeftali tüyleri belli oluyordu hemen hemen. Ve şimdi, yalıyardan uzaklığı iki yüz metreden fazla değildi; onu kolayca görebiliyordum. Ne cesaret! Ne baş eğmez ruh! Yol vermeyen denizin dalgalarını gücüyle yararken, başının devinimsiz duruşu sanki yazgıyı umursamıyor gibiydi!.. Buna önceden karar vermiştim. Sözümü tutmaya kendimi adamam gerekiyordu: Hepsinin son saati gelmişti, hiç kimse kurtulmamalıydı. Buydu kararım; hiçbir şey değiştiremezdi bunu. Tok bir silah sesi duyuldu, bir daha görülmemek üzere sulara gömüldü baş. Sanıldığı kadar zevk almadım bu cinayetten; çünkü, doğrusu, öldüre öldüre öldürmeyi kanıksamıştım, bir türlü vazgeçilemeyen, basit ama bununla birlikte birazcık zevk veren bir alışkanlıkla yapıyordum bu işi artık. Körelmiş, katılaşmıştı duyu. Gemi batar batmaz, dalgalara karşı son savaşlarının gösterisini bana sunmaya hazırlanan yüzden fazla insan varken, ölümünden nasıl bir zevk alabilirdim bir tek insanın? Tehlikenin ürpertisini bile duyumsamamıştım bu ölümle; bu korkunç gecenin kasırgasıyla sallanan insan tüzesi, benden birkaç adım uzakta, evlerde uykuya dalmıştı çünkü. Yılların ezici ağırlığının omuzlarımı çökerttiği bugün, şunu içtenlikle, yüce ve görkemli bir gerçek olarak dile getiriyorum: Daha sonra insanların anlattıkları kadar acımasız değildim; ama, kimi zaman, onların kötü-

lükleri, yıllar boyu, inatçı yıkımlarını sürdürdü. O sıralar, öfkeme sınır falan tanımazdım; kan dökücülük nöbetlerine tutulup, yabanıl gözlerime yaklaşanlara karşı korkunçlaşırdım, hele bu kişi benim soyumdan biriyse: Duydunuz mu ne dediğimi? Ne yazık ki, bu fırtına gecesi, bu nöbetlerden birini yaşıyordum, aklım başımdan gitmişti (çünkü, her zaman olduğu gibi, acımasızdım, ama daha sakınımlıydım); ve bu kez elime düşen her kimse yok olacaktı; yaptığım kötülüklerden dolayı kesinlikle bağış dilemeyi düşünmüyorum. Bütünüyle türdeşlerimde değil suç. Peşin olarak ensemi kaşındıran kıyametin yargı gününü beklerken, olanı saptamaktan başka bir şey yapmıyorum... Kıyametin yargı günü umrumda bile değil benim! Her zaman aklım basımdadır, sizi yanıltmak istiyordum demin. Ve, bir cinayet işlediğimde ne yaptığımı bilirim: Başka bir şey yapmak istemiyordum aslında: Saçlarımı ve harmanimi savurturken kasırga, ben kayanın üzerinde ayakta durmuş, yıldızsız bir göğün altında, geminin üzerine saldıran fırtınanın gücünü coşku içinde seyrediyordum. Geminin, demir attığı andan başlayarak, denizi bir harmani gibi örtünmüş insanları onun derinliklerine sürükleyen bir uğursuz giysi halinde dalgalara gömüldüğü âna kadar, mutluluk içinde izledim bu felaketin bütün evrelerini. Ama altüst olmuş doğanın bu olaylarına benim de katılacağım ân yaklaşıyordu. Geminin boğuştuğu yer, onun yaşamının geri kalan bölümünü denizin dibinde geçirmeye gittiğini açıkça kanıtlayınca, denizin alıp götürdüğü insanların bazıları yüzeyde göründüler. İkişer ikişer, üçer üçer sarılmışlardı birbirlerine: En kestirme yoluydu bu ölüme gitmenin; kendilerini kurtaracak bir hareket yapmaları olanaksızdı çünkü, ve böylece delik testiler benzeri dibi boyluyorlardı... Denizin sularını hızla yaran deniz canavarları ordusu da neyin nesi böyle? Altı taneydiler: Nasıl da güçlü yüzgeçleri, yüksek dalgalar arasında yol açıyorlar kendilerine. Bu akışkan dünyada çırpınan insanları kısa bir süre sonra yumurtasız omlete dönüştü-

rüyorlar köpekbalıkları, ve en güçlünün yasasına uygun olarak aralarında paylaşıyorlar. Kan sulara karışıyor, sular kana. Yabanıl gözleri bu kıya görümünü yeterince aydınlatıyorlar... Ama, orada, ufuktaki, şu suların kargaşası da ne öyle? Yaklaşan bir hortum sanki: Nasıl da güçlü kürekler böyle! Anlıyorum ne olduğunu. Ördek ciğeri ezmesinden pay almaya, soğuk haşlamayı yemeye gelen kocaman bir dişi köpekbalığı. Karnı aç olduğu için kudurmuş gibi. Kırmızı kaymağın üzerinde, şurada burada sessizce çırpınan birkaç kol ve bacağı kapmak için onunla öteki köpekbalıkları arasında bir savaştır başlıyor. Öldürücü yaralar açan diş darbeleri atıyor sağa sola. Ama hayatta kalan üç köpekbalığı çevresini sarıyorlar tekrar ve onların saldırılarını boşa çıkarmak için dört bir yana dönmek zorunda kalıyor dişi. Gittikçe artan ve o âna kadar hiç yaşamadığı bir heyecanla bu yeni tarz deniz savaşını izliyor kıyıda duran seyirci. Şu dişleri güçlü mü güçlü yiğit dişi köpekbalığının üzerinde gözleri. Kararını veriyor sonunda, tüfeğini omzuna dayayıp, her zamanki ustalığıyla, ikinci kurşunu solungaç yarığına yapıştırıyor, köpekbalıklarından biri dalganın üzerinde belirince. İki köpekbalığı kalıyor geriye, iyice kudurmuş. Kayanın üzerinden denize atlıyor acı tükürüklü adam, ve her zaman yanında taşıdığı çelik bıçağı elinde, hoş renkli halıya doğru yüzüyor. Artık iki köpekbalığının da bir düşmanı var. Yorgun düşmana doğru ilerliyor adam, sivri bıçağı hiç acele etmeksizin canavarın karnına saplıyor. Son düşmanından da kolayca kurtuluyor devingen kale... Yüzücü ve onun kurtardığı dişi köpekbalığı karşı karşıyalar şimdi. Göz göze bakıştılar birkaç dakika; karşısındakinin bakışlarında bunca yırtıcılıkla karşılaşmak şaşırtıyor onları. Çember çizerek yüzüyorlar, birbirlerini gözden yitirmeden, ve kendi kendilerine mırıldanıyorlar: "Şimdiye kadar yanılmışım meğer, işte benden daha kötü, daha yırtıcı biri." Bunun üzerine, ortak bir uyumla, dişi köpekbalığı yüzgeçleriyle suyu yararak, Maldoror kulaçlarıyla dalgaları aşarak,

içleri hayranlık duygusuyla dolu, yaklaşıyorlar birbirlerine; ve, ilk kez kendi canlı örneğini doya doya seyretmek arzusuyla, derin bir yüceltme duygusu içinde, soluklarını tutuyorlar. Aralarında üç metre kalınca, çekime kapılmışçasına birbirlerine atılıyorlar tıpkı iki sevdalı gibi, ve iki kardeşin kucaklaşması kadar sevecen bir kucaklaşmada, ağırbaşlılık ve minnetle birbirlerine sarılıyorlar. Bu dostluk gösterisinin hemen ardından cinsel arzular beliriyor. İki güçlü bacak, tıpkı iki sülük gibi, sıkı sıkıya yapıştı canavarın yapışkan derisine; ve, boyunları ve göğüsleri az sonra deniz yosunu kokuları yayan bir tirşe renkli kitleye dönüşürken, kollar ve yüzgeçler sevgilinin gövdesine aşkla sarılıyordu; ortalığı kasıp kavurmayı sürdüren fırtınanın içinde; şimşeklerin ışığında, köpüklü dalgalardan bir gerdek yatağının içinde, bir deniz dibi akıntısıyla bir beşik gibi sürüklenerek, uçurumun bilinmez derinliklerine doğru döne döne yuvarlanarak, uzun, lekesiz ve iğrenç bir çiftleşmeyle birleştiler!... Sonunda kendime benzeyen birini buldum!... Artık yalnız değilim hayatta!... O da benim gibi düşünüyor! İlk aşkımın karşısındayım!

❋

Bir insan vücudu sürüklüyor Seine Nehri. Böylesine durumlarda görkemli bir hava takınır. Suyun üzerinde duruyor şişmiş ceset; bir köprü kemerinin altında gözden yitiyor; ama, daha uzakta, yeniden ortaya çıktığı görülüyor, kendi çevresinde ağır ağır dönerek, tıpkı bir değirmen çarkı gibi, ve suya gömülüyor zaman zaman. Bir gemi kaptanı geçerken yakalıyor onu bir sırıkla ve karaya çıkartıyor. Morga götürmeden önce, yaşama döndürmek için bir süre kıyıda bırakıyorlar cesedi. Yoğun bir kalabalık toplanıyor cesedin çevresinde. Arkada kaldıkları için göremeyenler öndekileri itmeye çalışıyorlar. "İnşallah ben de böyle boğulmam," diye içinden geçiriyor herkes. İntihar etmiş delikanlıya acıyorlar; ona hayranlık duyuyorlar;

ama öykünmezler ona. Ne var ki, o, yeryüzünde kendisini hoşnut edecek bir şey bulamadığı, daha yüce şeyler düşlediği için kendini öldürmeyi çok doğal saymıştır. Kibar bir yüzü var, giysileri de pahalı. On yedi yaşında var mıdır acaba? Ölmek için erken! Donup kalmış kalabalık gözlerini dikmiş ona bakıyor... Gece iniyor. Herkes sessizce ayrılıyor oradan. Kimse çevirmeye cesaret etmiyor boğulmuşu, vücuduna dolan suyu boşaltmak için. Duygusal görünmekten korkuyorlar, ve kimse davranmıyor, herkes boyun kırmış. Biri ıslıkla saçma bir Tyrol havası çalarak hızla uzaklaşıyor, parmaklarını şaklatıyor bir başkası çalpara gibi... Tedirgin düşünceler içinde Maldoror atıyla yıldırım gibi geçiyor oradan. Görüyor boğulmuşu ve görmesiyle, atını durdurup aşağı atlıyor. İğrenmeden kaldırıyor delikanlıyı ve yuttuğu suyu boşaltıyor. Bu cansız vücudu yaşama döndürebileceğini düşününce, yüreği hopluyor bu olağanüstü duyguyla ve umudu artıyor. Boşuna çaba! Boşuna çaba, diyorum, ve doğrudur söylediğim. Bana mısın demiyor ceset; Maldoror çevirip duruyor onu. Şakaklarını ovuyor, bir şu kolunu, bir bu bacağını ovuşturuyor; dudaklarını yabancının dudaklarına yapıştırıp bir saat ağzına hava üflüyor. Elinin altındaki göğüste hafifçe bir çarpma duyumsar gibi oluyor sonunda. Yaşıyor boğulmuş! O olağanüstü anda birkaç kırışık silinip gidiyor süvarinin alnından, ve on yaş gençleşiyor. Ama, ne yazık! Tekrar beliyor kırışıklıklar, belki yarın, belki hemen uzaklaşacak Seine kıyılarından. Açıyor donuk gözlerini boğulmuş bu arada, ve, solgun bir gülümsemeyle teşekkür ediyor kurtarıcısına; ama, güçsüz henüz, kımıldayamıyor. Birinin hayatını kurtarmak güzel bir şey! Ve böylesine bir davranış nice kusurları bağışlatır! O âna kadar delikanlıyı ölümün elinden kurtarmaya çabalayan bronz dudaklı adam daha dikkatli bakıyor ona, ve yüz çizgileri hiç de yabancı gelmiyor. Sarı saçlı boğulmuş ile Holzer arasında büyük bir benzerlik olduğunu düşünüyor. Bakın nasıl da sevgiyle sarılıyorlar birbirlerine! Aldırma, önem-

li değil! Ciddi görünüşünü sürdürüyor akik gözbebekli adam. Arkadaşını atının terkisine bindiriyor hiçbir şey söylemeden, ve dörtnala uzaklaşıyor süvari. Ey sen, çok güçlü ve sağduyulu olduğuna inanan Holzer, bir umutsuzluk nöbetinde, o böbürlendiğin soğukkanlılığı korumanın ne denli güç olduğunu kendi deneyiminde görmedin mi? Umarım bir daha böyle üzmezsin beni, söz veriyorum sana, hiçbir zaman kıymayacağım canıma.

✵

Yaşamın öyle anları vardır ki, uzayın yeşil çeperlerine yabanıl bakışlarını dikip uzun uzun bakar başı bitli insan; çünkü, karşısında, sanki bir hayaletin alaylı yuhalarını duyar gibi olmuştur. Sendeler ve başını eğer; vicdanın sesidir duyduğu şey. O zaman, bir deli gibi fırlar evinden, karşısına çıkan ilk yöne sapar şaşkınlık içinde, ve kırların pürtüklü ovalarını yutarcasına koşar. Ne var ki, sarı hayalet gözden kaybetmez onu ve aynı hızla peşinden gider. Kimi zaman, bir fırtınalı gecede, uzaktan kargalara benzeyen kanatlı ahtapot sürüleri, davranışlarını değiştirmeleri için uyarıda bulunmak göreviyle, güçlü kanat vuruşlarıyla bulutların arasından insan kentlerine doğru uçarlarken, şimşek aydınlığında, birbiri ardı sıra iki yaratığın geçtiğini görür kederli gözlü çakıl taşı: Ve donmuş gözkapağından akan bir kaçamak acıma gözyaşını silerek haykırır: "Hiç kuşkusuz, o buna layıktı, hak yerini buldu!" Acımasız tavrını yeniden takınır bunu söyledikten sonra, ve sinirli bir titreyişle, insan avına ve geniş yarasa kanatlarının açılımıyla bütün doğayı, sessiz ve dile gelmez parıltılı fışkırmaları görünce kaygılanan yalnız ahtapot sürülerini gizleyerek, iç karartıcı eterde havalanan o uçsuz bucaksız gizemli erkeklik tohumlarının bir ırmak gibi durmadan aktığı karanlığın döl yolunun büyük dudaklarına bakmayı sürdürür. Ama, bu sırada, iki yorulmaz koşucu arasındaki engelli yarış sürmekte ve ağzıyla, hayalet, ateş selleri püskürt-

mektedir insan-karacanın kavrulmuş sırtına. Eğer bu görevi yerine getirirken, kendine engel olmak isteyen acımayla karşılaşacak olursa, yakarmalarına tiksintiyle boyun eğer ve insanın kaçıp kurtulmasına göz yumar. İzlemeyi bırakacağını kendi kendine söylermişçesine dilini şaklatır hayalet, ve yeni bir buyruğa kadar kulübesine çekilir. Uzayın en uzak katmanlarına kadar yayılır lanetlenmiş sesi; ve, korkunç haykırışı yüreğine işlediği zaman, rivayet olunur ki, annenin ölümünü oğlun acı çekmesine yeğ tutar insan. Bir çukurun toprağa özgü karmaşasında başını omuzlarına gömer; ama, yutmaz vicdan bu devekuşu kurnazlığını. Çukur, bir eter damlası gibi buharlaşıp gider; lavanta çiçeklerine üşüşen kervançulluğu sürüsü gibi, bir ışın katarıyla belirir ışık; ve kendi kendisiyle karşı karşıya kalır insan, gözleri açık ve solgun. Deniz yönüne gittiğini ve köpüğün kirpiğinin dövüp paramparça ettiği bir burna çıktığını gördüm onun; ve, bir ok gibi dalgalara atıldığını. İşte size mucize: Ceset ertesi gün tekrar görünüyordu, bu et enkazını kıyıya getiren okyanusun yüzeyinde. Vücudunun kumda oyduğu kalıptan kurtulup insan ıslak saçlarının suyunu sıkıyor, ve, sessiz ve eğik alnıyla, hayat yolunda yeniden ilerliyordu. En gizli düşüncelerimizi, en gizli işlerimizi acımasızca yargılar vicdan, ve yanılmaz. Kötülüğe çoğu zaman engel olmak gücünden yoksun bulunduğu için, bir tilki gibi hep insanın izini sürer, özellikle karanlıkta. Bilisiz bilimin *göktaşları* adını verdiği öç alıcı gözler, kurşuni mor bir yalım yayarlar, kendi eksenlerinde yuvarlanarak geçerler, ve gizemli sözler söylerler... onun anladığı! O zaman, uykusuzluğun ağırlığı altında bitkin düşen vücudunun sarsıntısıyla ezilir yatağı, ve gecenin belirsiz homurtularının uğursuz solumalarını duyar. Alnı bilinmez bir taşın öldürücü darbesini yemiş olan uyku meleği de görevini bırakıp göklere ağar. Pekâlâ, insanı savunmak için oraya çıkıyorum artık; bütün erdemleri küçümseyen ben; cennetin yıldızlarını alaşağı ettiğim ve bilmem hangi alçakça bir dalavereyle ona *gücünün* ve

sonsuzluğunun emanet edildiği o görkemli günden bu yana Yaratıcı'nın unutamadığı ben, dört yüz vantuzumu onun koltuk altına yapıştırdım ve ona korkunç çığlıklar attırdım... Vantuzlar onun ağzından çıkarak engereklere dönüştüler, ve fundalıklara, yıkık duvarlara gizlendiler, gece gündüz pusuda. Sürüngenleşen ve sayısız halkalar, küçük ve yassı bir baş ve kalleş gözlerle donanmış olan bu çığlıklar, insanın suçsuzluğunun karşısına dikilmeye ant içtiler; ve insanın suçsuzluğu, sık fundalıklarda ya da bayırların arkasında ya da kumullar üzerinde gezinirken düşüncesini değiştirmekte gecikmez. Ama bunu yapabilecek zaman bulursa; çünkü, kimi zaman, yolunu değiştirip kaçmaya fırsat bulamadan, gözle görünmez bir yaradan zehirin bacağının damarlarına aktığını fark eder insan. En dayanılmaz acılar karşısında bile hayran olunası soğukkanlılığını koruyan Yaratıcı, yeryüzü sakinlerine zararlı tohumları kendi bağrından işte böyle çıkartır. Ahtapota dönüşmüş Maldoror'un, her biri bir gezegenin çevresini kolayca sarabilecek sağlam kayışlar olan sekiz korkunç ayakla kendi vücuduna doğru ilerlediğini görünce, nasıl da şaşırdı. Ansızın yakalandığı bu gittikçe sıkan bu yapışkan sarılmaya bir süre karşı koydu... birkaç kötü darbesini yemekten korkuyordum; bu kutsal kanın yuvarlarıyla kendimi iyice besledikten sonra, birden ayrıldım görkemli vücudundan, ve o zamandan bu yana barınağım olan bir mağaraya gizlendim. Aramaları sonuçsuz kaldı ve beni bulamadı orada. Üzerinden çok zaman geçti bunun; ama şimdi barınağımın nerede olduğunu bildiğini sanıyorum; içeri girmeye çekiniyor; birbirlerinin gücünü bilen, biri ötekini alt edemeyen, geçmişteki yararsız savaşlar yüzünden yorgun düşmüş iki komşu hükümdar gibi yaşıyoruz, ikimiz. O benden korkuyor, ben de ondan; ikimiz de yenilgiye uğramadan düşmanının amansız vuruşlarını öğrendik, ve daha ileriye gitmeyip o kadarla yetindik. Ne var ki, tekrar savaşmaya hazırım ben, ne zaman isterse. Ama gizli niyetlerine uygun bir an beklemesin sakın.

Hep tetikte duracak, gözümü üzerinden ayırmayacağım. Vicdanı ve onun işkencelerini yollamasın artık yeryüzüne. Onunla kolayca savaşabilecekleri silahları öğrettim insanlara. Ona henüz alışamadılar; ama biliyorsun ki, benim için, rüzgârın alıp götürdüğü bir saman sapı gibidir vicdan. Çok değer veririm ona. Ortaya çıkan bu şiirsel tartışmayı geliştirmek isteseydim, saman çöpüne vicdandan daha çok önem verdiğimi eklerdim; çünkü saman çöpü onu yiyen öküz için yararlıdır, oysa çelik cırnaklarını göstermekten başka bir şey bilmez vicdan. Karşıma çıktıkları gün ağır bir yenilgiye uğradı bu cırnaklar. Vicdanı Yaratıcı gönderdiği için, onun önümü kesmesine göz yummamamın uygun olacağını düşündüm. Kendi onuruna uygun bir alçakgönüllülük ve ılımlılıkla karşıma çıksaydı ve bundan hiç vazgeçmeseydi, dinlerdim onu. Sevmiyordum gururunu. Elimi uzattım ve parmaklarımla sıktım cırnaklarını; bu yeni tür havan elinin basıncı altında parçalandılar. Öteki elimi uzatıp kafasını kopardım. Kırbaçlaya kırbaçlaya evimden kovaladım bu kadını daha sonra, ve bir daha hiç görmedim onu. Utkumun anısı olarak başını sakladım... Elimde kafatasını kemirdiğim bir baş, dağın yamaçlarına oyulmuş bir uçurumun kıyısında, tıpkı bir balıkçıl gibi tek ayak üstünde durdum. Göğüs derim bir mezar kapağı gibi kımıltısız ve dingin, vadiye indiğim görüldü! Elimde kafatasını kemirdiğim bir baş, en tehlikeli girdaplarda yüzdüm, ölümcül sualtı kayalıklarını aştım ve deniz canavarları arasındaki savaşa bir yabancı gibi tanık olmak için akıntılardan daha aşağılara daldım; kıyıdan açıldım, keskin gözlerimden iyice yitinceye kadar; ne var ki, kötürümleştirici büyüleriyle korkunç kramplar, güçlü devinimlerle dalgaları yaran üyelerinin çevresinde dolanıp duruyorlardı, yaklaşmayı göze almaksızın. Kıyıya sağ salim döndüğüm görüldü, bir mezar kapağı gibi kımıltısız ve dingindi göğüs derim! Elimde kafatasını kemirdiğim bir baş, yüksek bir kulenin yükselen basamaklarını aştım. Yorgun bacaklarımla baş döndürücü sahanlığa ulaştım. Kırlara,

denize baktım; güneşe, gök kubbeye baktım; gerilemeyen graniti ayağımla iterek, ölüme ve kutsal öce meydan okudum kocaman bir yuhayla ve tıpkı bir kaldırım taşı gibi uzayın ağzına attım kendimi. Toprak ile düşerken bıraktığım vicdanın başının karşılaşması sonucu, acılı ve yankılı çarpışmayı işitti insanlar. Görünmez bir bulutun sırtında bir kuş yavaşlığıyla indiğim ve, göğsümün derisi bir mezar kapağı gibi kımıltısız ve dinginken, aynı gün içinde işlemek zorunda olduğum bir üçlü suça tanık olmaya zorlamak amacıyla, başı yerden aldığım görüldü! Elimde kafatasını kemirdiğim bir baş, giyotin sehpasının bulunduğu yere yöneldim. Üç genç kızın boynunun güzelim inceliğini satırın altına yerleştirdim. Ben, cellat, ömür boyu kazanılmış bir ustalıkla bıraktım ipi; ve, yanlamasına inerek, bana tatlı tatlı bakan üç başı kesti demir. Daha sonra kendi başımı koydum ağır usturanın altına, ve görevini yerine getirdi cellat. Üç kez, yeni bir güçle, indi satır boyun kemikleri arasına; özdeksel iskeletim, özellikle de boyun köküm, üç kez tepeden tırnağa sarsıldı, tıpkı düşte yıkılan bir evin altında kalmışım gibi. Ölüm alanından uzaklaşmam için bana yol açtı şaşkın halk; dirsek vuruşlarımla, dalgalanan kalabalığı açtığımı, ve göğsümün derisi bir mezar kapağı gibi kımıltısız ve dingin, dipdiri, başım dik, dosdoğru ilerlediğimi gördü! İnsanı savunacağımı söylemiştim, bu kez; ama korkarım ki savunmam gerçeğin dile gelişi olmayacak; ve, bu nedenle, susmayı yeğliyorum. Bu ölçülülüğü minnetle benimseyecektir insanlık.

❋

Esinimi denetim altına almanın ve bir kadının döl yoluna bakarmışçasına yolda bir an durmanın tam sırası; alınan yolu şöyle bir incelemek ve daha sonra, dinlenmiş kol ve bacaklarla, coşkun bir sıçrayışla ileri atılmak iyidir. Bir menzili bir hamlede almak kolay değildir; umutsuz ve pişmanlık acısız, yüksek bir uçuşta çok yorulur kanatlar. Hayır... Bu tanrıta-

nımaz şarkının patlayabilir maden ocaklarında, kazma ve kazımızın yabanıl sürüsünü daha derinlere yönlendirmeyelim! Kafatasından çıkan kusmuğun tek sözcüğünü bile değiştirmeyecek timsah. Benim haksız saldırıma uğrayan insanlığın öcünü almanın o övülesi amacıyla gözü dönmüş kimi kaçak gölge, bir martı kanadı gibi duvara sürtünerek odamın kapısını gizlice açarsa, ve göksel enkaz yağmacısının böğürlerine bir hançer saplarsa ne yazık! Şu ya da bu şekilde atomlarına ayrışabilir kil pekâlâ.

İKİNCİ ŞARKININ SONU

ÜÇÜNCÜ ŞARKI

İkinci şarkı boyunca, kalemimin onların kendi varlıklarından yayılan bir ışıkla parlayan bir beyinden çıkardığı o melek yaradılışlı imgesel varlıkların adlarını anımsayalım. Yanık bir kâğıt üzerinde çabucak yok oluşlarını gözün izlemekte güçlük çektiği şu kıvılcımlar gibi daha doğar doğmaz öldüler. Leman!.. Lohingrin!.. Lambano!.. Holzer!.. gençliğin simgeleriyle donanmış olarak, bir an, büyülenmiş ufkumda belirdiniz; ama tıpkı dalgıç çanları gibi tekrar kaosa yuvarlanıp gitmenize seyirci kaldım. Geri dönmeyeceksiniz artık. Anınızı saklamak yeter bana; susuzluğunu insan soyunun yanında gidermemeye karar vermiş bir aşkın serüvenli taşkınlığının yaratacağı, belki de daha az güzel başka varlıklara bırakmak zorundasınız yerlerinizi. Göksel yapıntılarda besinini aramasaydı, kendi kendini gövdeye indirirdi aç kalan sevda: Zamanla bir su damlasında karınca gibi kaynaşan böceklerden daha çok bir melekler piramidi yaratarak, kendi çevresinde fırıldak gibi döndüreceği bir elipsin içinde birbirine dolaştıracak onları. Bu sırada, bir çavlanı görerek duran yolcu, başını kaldırırsa, uzaklarda, bir canlı kamelya çelengi cehenneminin zindanına sürüklediği bir insan varlığı görecektir! Ama... susun! Ağır ağır çiziyor kendini beşinci ülkünün oynak görüntüsü, anlağımın puslu yüzeyinde, bir kuzey şafağının bulanık kıvrımları gibi, ve giderek belirgin bir kıvama giriyor... Mario ve ben, kumsal boyunca ilerliyorduk. Uzayın çeperlerini yarıyor ve kıyının çakılları üzerinde

kıvılcımlar saçıyordu boyunları gergin atlarımız. Harmanilerimizde şişiyor ve ikiz başlarımızın saçlarını geriye savurtuyordu yüzümüzü döven karayel. Çığlıkları ve kanat vuruşlarıyla, bize fırtınanın yaklaştığını boş yere haber vermeye çalışıyor, ve haykırıyordu martı: "Böyle delice dörtnala nereye gidiyor bunlar?" Hiçbir şey konuşmuyorduk; düşler içinde, bu çılgın koşunun kanatlarına bırakmıştık kendimizi; Albatros gibi hızla geçtiğimizi gören ve önünden akıp giden, her zaman birlikte oldukları için o zamanlar kendilerine takılmış olan adlarıyla o *iki gizemli kardeş*'i gördüğünü sanan balıkçı çabucak haç çıkarmaya çabalayarak, derin bir kayanın altına saklanıyordu inmelenmiş köpeğiyle birlikte. Korkunç bir savaş, zıpkınını iki düşman ülkenin göğsüne saplamakla tehdit ettiği ya da kolera, sapanıyla, bütün kentlerin üzerine çürüme ve ölüm fırlatmaya hazırlandığı sırada, yeryüzünde, bulutların arasında, büyük felaket dönemlerinde ortaya çıkan bu iki insan hakkında garip şeyler anlatıldığını duymuştu kıyı sakinleri. Kasırgalar çıktığında, kum yığınları ve kör kayalar üzerinde geniş kara kanatlarını yayan bu iki hayaletin, büyük doğa değişimleri sırasında, benzersizliği ve görkemi kuşakların bitimsiz zincirinin şaşkınlığına yol açan ölümsüz bir dostlukla birleşmiş durumda, yüceliklerini sergileyen kara ve deniz cinleri olduklarını doğrulayıp, ciddi bir tavır takınarak kaşlarını çatıyordu en yaşlı enkaz yağmacıları. İki And akbabası gibi yan yana uçan bu iki hayaletin, güneşe komşu hava katmanları arasında özekdeş çemberler çizerek süzülmeyi sevdikleri; bu yörelerde, ışığın en saf özleriyle beslendikleri; ama, kentlerin ortasında, gizlice, kin ve kıskançlık hançerleriyle birbirlerini kalleşçe öldürmedikleri zamanlarda, savaşın kükrediği alanlarda birbirlerini kılıçtan geçiren ve kendileri gibi yaşam dolu ama canlılar sıralamasında kendilerinden birkaç basamak aşağıda bulunan varlıklarla beslenen acımasız halkların yaşadığı insanlı kürenin kendinden geçmişçesine dönüp durduğu o ürkütücü yörüngeye doğru dikey

uçuşlarının yönünü çevirmeye kolay kolay karar vermedikleri söyleniyordu. Ya da, vahiylerinin âyetleriyle insanları pişmanlığa yönlendirmek amacıyla, uzaklığı yüzünden küçük bir top gibi görünen belli belirsiz bir gezegenin, kendi iğrenç yüzeyinden yükselen yoğun bir cimrilik, gurur ve sırıtma gazlarının ortasında devindiği yıldızsal bölgelere doğru büyük kulaçlarla yüzmek kararını aldıkları zaman, anlaşılmamış ve rezil olmuş iyi yürekliliklerine acı acı dövünmek fırsatlarını kaçırmıyorlar ve özeksel yeraltı teknelerinde fokurdayan o sönmeyen ateşi korumak için yanardağların dibine ya da insan piçlerine oranla kendilerine birer iyilik örnekleri gibi gelen en acımasız uçurum canavarlarına ilişkin düş kırıklığına uğramış görüşlerini dinlendirmek için deniz dibine dinlenmeye gidiyorlardı. Uygun karanlığıyla gece inince, kızıl somaki doruklu yanardağ ağızlarından, deniz dibi akıntılarından yukarılara yükseliyorlar ve insan-papağanların munkabız dübürünün ıkınıp durduğu taşlı oturağı çok gerilerinde bırakarak, iğrenç gezegenin boşlukta asılı karaltısı gözden yitinceye dek uzaklaşıyorlardı. O zaman, acılarını paylaşan yıldızların ortasında, Tanrı'nın gözü önünde, başarısızlığa uğrayan girişimlerine üzülen toprak meleği ile deniz meleği ağlayarak birbirlerine sarılıyorlardı!.. Isınmak isteyen gece rüzgârı saz kulübenin çevresinde ıslıklarını duyurur, ve ölü dalgaların getirdiği deniz kabuğu parçalarıyla temeli kuşatılmış bu dayanıksız duvarları bütün gücüyle sarsarken, gece toplantılarında, kapı ve pencereleri kapalı odaların ocakbaşlarında kıyı balıkçılarının fısıltıyla anlattıkları o anlaşılmaz ve boş inanç ürünü söylentileri elbette biliyordu Mario ve onun yanında dörtnala at koşturan kişi. Konuşmuyorduk. Birbirlerini seven yürekler ne söyleyebilir birbirlerine? Hiç. Ama her şeyi dile getiriyordu gözlerimiz. Ben ona harmanisine daha iyi sarınmasını söylüyordum; o, atımın kendi atından çok fazla uzaklaşmış olduğuna dikkatimi çekiyordu: Birimiz ötekinin hayatına kendisininki kadar ilgi duyuyordu; gülmü-

yorduk. O bana gülümsemeye çalışıyor, ama ben, ölümlülerin zekâlarının büyük bunalımlarının yönünü uygunsuz bir gözle değiştiren sfenkslerle sürekli olarak ilgilenen düşüncenin oyduğu korkunç izlerin yükünü taşıyan yüzünü görüyordum. Girişimlerinin işe yaramadığını görerek bakışlarını başka yöne çeviriyor, dünyasal gemini öfkenin ağzıyla ısırıyor, ve biz yaklaştıkça uzaklaşan ufka bakıyor. Bana gelince, bir ece gibi, zevklerin saraylarında ilerlemekten başka bir şey istemeyen parlak gençliğini ona anımsatmaya çalışıyordum; ama o, sözlerimin bir deri bir kemik ağzımdan güçlükle çıktığını, ve benim gençlik yıllarımın, şölen sofralarında ve altın balkımalarıyla, hayal kırıklığının acı zevkleriyle, yaşlılığın iç bulandırıcı kırışıklıklarıyla, yalnızlığın ürküntüleriyle ve acının yalımlarıyla satın alınmış solgun aşk rahibesinin uykuya daldığı atlas yataklarda dolaşan umarsız bir düş gibi hüzünlü ve duygusuz geçtiğini fark ediyor. Girişimlerimin işe yaramadığını görerek, onu mutlu edemeyişime şaşırmıyordum; işkence aletlerini kuşanmış olarak, korkunçluğunun göz kamaştırıcı aylası içinde görünüyor bana Kadiri Mutlak; gözlerimi çeviriyorum ve biz yaklaştıkça uzaklaşan ufka bakıyorum... Kıyı boyunca dörtnala gidiyor atlarımız, sanki insan gözünden kaçarmış gibi... Benden daha genç Mario; havanın nemi ve köpürerek bize ulaşan tuzlu su, soğuğun dokunuşlarını getiriyor dudaklarımıza. "Dikkat et! Dikkat et!" diyorum ona, "Kapat dudaklarını, birbirine sıkı sıkı yapıştır; teninde yakıcı yaralar açan çatlağın sivri cırnaklarını görmüyor musun?" Gözlerini alnıma dikip dilini oynatarak yanıtlıyor beni: "Evet görüyorum onları, yeşil cırnakları; ama onları uzaklaştırmak için ağzımın doğal durumunu bozmayacağım. Bak bakalım, yalan söylüyor muyum? Mademki sence Tanrı'nın iradesi böyle, uyacağım ona. En iyisi onun iradesinin gerçekleşmesi." Ve ben haykırdım: "Hayranlık duyuyorum bu soylu öç alışa." Saçlarımı yolmak istedim; ama o bana engel oldu sert bir bakışla ve ona saygıyla boyun eğdim. Geç olmuştu, ve

kayanın girintilerine oyulmuş yuvasına dönüyordu kartal. Bana dedi ki: "Harmanimi sana vereyim, soğuktan korunman için; benim gereksinimim yok ona." Onu yanıtladım: "Vay haline, söylediğini yapacak olursan. Benim yerime bir başkasının acı çekmesini istemem, özellikle de senin." Yanıtlamadı, haklıydım çünkü; ama ben, sözlerimin çok ağır kaçan vurgusu nedeniyle, avutmaya çalıştım onu... Kıyı boyunca dörtnala gidiyor atlarımız, sanki insan gözünden kaçarmış gibi... Başımı kaldırdım, kocaman bir dalganın kaldırdığı bir gemi pruvası gibi, ve ona dedim: "Ağlıyor musun? Sana soruyorum karların ve sislerin kralı. Gözyaşı görmüyorum kaktüs çiçeği gibi güzel yüzünde ve gözkapakların kuru, tıpkı sel yatağı gibi; ama gözlerinin gerisinde, boynunu kocaman bir akrebin ısırdığı saflığının içinde kaynadığı kan dolu bir tekne görür gibi oluyorum. Kazanı ısıtan ateşin üzerine çullanıyor azgın bir rüzgâr, ve onun karanlık yalımlarını senin kutsal göz çukurundan dışarı yayıyor. Pembeleşmiş alnına yaklaştırdım saçlarımı ve bir yanık kokusu duydum, yanmışlardı çünkü. Kapat gözlerini; çünkü volkanın lavları gibi yanan yüzün kül benzeri dökülecek avucuma yoksa." Ve o, elinde tuttuğu dizginleri umursamadan bana doğru dönüyor, ve zambak göz kapaklarını denizin gelgitleri gibi ağır ağır indirip kaldırarak acımayla bakıyordu bana. Gözüpek sorumu yanıtlamak istedi ve şöyle konuştu: "Kaygılanma benim için. Tıpkı ırmaklarının buharlarının tepenin yamaçlarından tırmanması ve doruğa varınca da bulutlar oluşturarak havaya yükselmesi gibi, haklı bir nedene dayanmaksızın ağır ağır çoğalan benimle ilgili kaygıların imgeleminin üzerinde kederli bir serabın yanıltıcı varlığını oluşturuyor. Kafatasımın kızgın bir kömür başlığın içine sıkıştığı izlenimini duyumsuyorsam da, inan ki gözlerimde ateş yok. Bence, başımızın üzerinden geçen rüzgârın iniltilerinden başka bir şey olmayan şu çok zayıf ve belirsiz çığlıklardan başka bir şey duymadığıma göre, teknede nasıl kaynasın saflığımın bedeni? Bir sivri kıskaçlı akre-

bin parçalanmış göz evimde yurtlanması olanaksız bir şey; bence bunlar, göz sinirlerimi ezen güçlü kıskaçlar. Ne var ki, tekneyi dolduran kanın, son gece uyurken, görünmez bir celladın akıttığı kanım olduğunu düşünüyorum ben de senin gibi. Uzun süre bekledim seni, okyanusun sevgili oğlu; ve evimden içeri giren Kimse'yle gereksiz bir boğuşmaya girişti uyuşuk kollarım... Evet, ruhumun vücudumun sürgüsüyle kilitlenmiş olduğunu, ve insan denizinin dövdüğü kıyılardan uzaklara kaçmak ve sonsuz umutsuzluğun yarıkları ve uçurumları arasında insan-dağkeçilerini ara vermeksizin kovalayan mutsuzlukların solgun sürüsünün görünümüne daha fazla tanık olmamak için serbest kalamayacağını duyumsuyorum. Ama, yakınmıyorum. Yaşamı bir yara gibi karşıladım, ve intiharın yarayı iyileştirmesini yasakladım. İsterim ki, sonsuzluğunun her ânında bu açık çatlağı görsün Yaratıcı. Ona verdiğim cezadır bu. Tunç ayaklarının hızını azalttı atlarımız; bir yaban domuzu sürüsünün baskınına uğrayan bir avcı gibi titriyor vücutları. Söylediklerimizi dinlemeye kalkışmamaları gerek. Dikkatlerini yoğunlaştıra yoğunlaştıra zekâları gelişebilir ve belki o zaman anlayabilirler bizi. Vay hallerine; çünkü daha çok acı çekerler! Gerçekten, insanlığın süt domuzlarını düşün yalnızca: Kendilerini evrenin öteki yaratıklarından ayıran zekâ düzeyi, sayısız acıların çaresiz bedeline karşılık olarak verilmiş gibi değil mi onlara? Benim gibi yap, gümüş mahmuzların gömülsün atının böğürlerine..." Kıyı boyunca dörtnala gidiyor atlarımız, sanki insan gözünden kaçarmış gibi.

❋

İşte oynaya oynaya geçiyor deli kadın, ve belli belirsiz bir şeyler anımsıyor. Taşlayarak izliyor onu çocuklar, sanki bir karatavukmuş gibi. Sopasını sallayıp onları kovalarmış gibi yapıyor, yoluna gidiyor sonra. Ayakkabılarından biri yolda kaldı, ama o fark etmiyor bile. Uzun örümcek ayakları gibi sallanıyor ensesinde saçları. Artık insan yüzüne benzemiyor yüzü, sırtlan

sesiyle kahkahalar atıyor. Ağzından çıkan cümle parçaları birbirine yamanacak olsa pek azından açık seçik bir anlam çıkabilirdi. Çamur sıvanmış kemikli bacaklarının çevresinde savruluyor delik deşik giysisi. Bilinçsiz güçlerin kasırgasının sürüklediği bir kavak yaprağı gibi savrulup gidiyor burnunun doğrultusunda, o, gençliği, düşleri ve yıkılmış bir anlağın sisleri arasında anımsadığı eski mutluluğu. İlk gençlik çekiciliğini ve güzelliğini yitirmiş; davranışı iğrenç, soluğu içki kokuyor. İnsanlar şu yeryüzünde mutlu olsalardı, şaşmak gerekirdi buna. Hiçbir şeye sitem etmiyor deli kadın, yakınmayacak kadar gururlu, ve kendisiyle ilgilenenlere gizini açmadan ölecek, onların kendisiyle konuşmalarını yasaklamış zaten. Taşlayarak izliyor onu çocuklar, sanki bir karatavukmuş gibi. Bir kâğıt tomarı düşürdü göğsünden. Bir yabancı alıyor onu yerden, bütün gece evine kapanıp şunları okuyor el yazmasından: "Uzun kısırlık yıllarından sonra, bir kız çocuğu gönderdi bana Tanrı. Üç gün, dize geldim kiliselerde ve dileklerimi sonunda yerine getirenin yüce adına durmadan teşekkür ettim. Yaşamımdan daha değerli olan kızımı kendi sütümle besliyordum ve, bütün ruhsal ve bedensel niteliklerle donanmış olarak hızla büyüdüğünü görüyordum. Bana diyordu: 'Oynamak için bir küçük kız kardeşim olsun isterdim; bana bir kardeş göndermesi için Tanrı'ya yakar yeniden; kendisini ödüllendirmek için bir menekşe, nane ve sardunya tacı öreceğim ona.' Onu kucağıma aldım yanıt olarak ve sevgiyle bağrıma bastırdım. Daha o zamanlar hayvanlarla ilgileniyor, ve kırlangıçların insan kulübelerinin üzerinden kanat sıyırtarak geçmekle yetinip içerlerine girmekten çekinmelerinin nedenini soruyordu bana. Ama ben, onun çocuk imgelemini aşırı bir duyguyla sarsmamak için, henüz temel bilgilerini açıklamak istemediğim bu çok önemli soru konusunda ses çıkarmamasını anlatmak istermiş gibi parmağımı dudağıma götürüyordum; ve, evrenin öteki hayvanları üzerinde haksız bir egemenlik kurmuş bir soydan gelen her varlık için ele alın-

ması güç olan bu konudan uzaklaştırmaya çalışıyordum konuşmayı. Servilerin, ölmez otlarının oralarda çok güzel koktuklarından söz ederek bana mezarlıklardaki gömütleri anlatmaya başlayınca, ona tersini söylemekten kaçındım; ama, mezarlığın bir kuşlar kenti olduğunu, kuşların güneşin doğuşundan batışına kadar cıvıl cıvıl öttüklerini, gömütlerin kuşların yuvası olduğunu, mermer kapağını kaldırarak akşamları ailecek içinde uyuduklarım söyledim ona. Giyindiği miniminnacık giysileri de pazar günlerine sakladığım binbir bezemeli dantelleri de ben dikiyordum. Kışın, büyük şöminenin yanında kendi yeri vardı; kendini yetişkin, aklı başında biri sayıyordu çünkü; ve, yazın, bir kamışın ucuna takılı ipek ağıyla, alabildiğine özgür sinek kuşlarının, sıkıcı zikzaklar çizen kelebeklerin peşinde düşüncesizce koştururken çayırlar ayaklarının o pek hoş dokunuşlarını öğreniyorlardı. 'Neler yapıyorsun öyle küçük haylaz, çorba bir saattir seni beklerken, kaşık sabırsızlanırken?' Ama, boynuma atılırken, bir daha geri dönmeyeceğini haykırıyordu. Ertesi gün yeniden kaçıyordu rezeda çiçeklerinin, papatyaların oraya; güneş ışınlarının ve kısa ömürlü böceklerin sarmal uçuşlarının arasına; acı nedir öğrenmeden, yalnızca yaşamın prizma kesimli bardağını tanıyarak; baştankara kuşundan daha büyük olduğu için mutlu; bülbül kadar güzel ötmeyi becerememeyen ötleğen kuşuyla alay ederek; kendisine babaca bakan çirkin kargaya sinsice dil çıkartarak; ve küçük bir kedi kadar sevimli. Varlığıyla birlikte uzun süre mutlu olamayacaktım; kumrukların, dağ tavuklarının ve floryaların arkadaşlığından, lâle ve dağ lâlesinin gevezeliklerinden, bataklık otlarının öğütlerinden, kurbağaların dokunaklı nüktelerinden ve derelerin serinliğinden sonsuza dek ayrılarak yaşamın güzelliklerine umulmadık bir biçimde veda etmek zorunda kalacağı an yaklaşıyordu. Olanları bana anlattılar. Çünkü ben, kızımın ölümüyle sonuçlanan olayın tanığı olmadım. Orada olsaydım, kanım pahasına korurdum meleğimi... Buldoğuyla birlikte geçiyormuş Maldo-

ror; bir çınarın gölgesinde uyuyan bir genç kız görüyor, onu ilkin bir gül sanıyor. Başlangıçta aklına neyin geldiğini bilmek olanaksız, bu çocuğun görüntüsü mü, yoksa bunu izleyen kararı mı? Ne yapacağına karar vermiş biri gibi çabucak soyunuyor. Bir taş gibi çırılçıplak olup genç kızın vücuduna saldırıyor ve güpegündüz... namusunu kirletmek amacıyla giysisini çıkartıyor! Ne utanma, ne sıkılma, haydi yallah!.. Bu iğrenç işin üzerinde durmayalım. Yaptığı işten hoşnut, çabucak giyiniyor, sakınımla bakıyor bomboş yola ve köpeğine kanlar içindeki genç kızı dişleriyle parçalamasını buyuruyor. Acı çeken kurbanının soluk alıp inlediği yeri dağ köpeğine gösteriyor ve onun sivri dişlerinin pembe damarlarına gömülüşünü görmemek için bir kuytuya çekiliyor. Buyruğun yerine getirilmesi buldoğa acımasızca gelmiş olmalı. Kendisinden istenen şeyin, biraz önce gördüklerinin benzeri olduğunu sanıyor ve bu canavar kaslı kurt, narin yapılı çocuğun erdenliğini bir kez de kendisi kirletmekle yetiniyor. Zavallının karnından akan kan bacakları boyunca otlara yayılıyormuş. İniltileri hayvanın gözyaşlarına karışıyormuş. Canını bağışlaması için boynunu süsleyen altın haçı ona vermek istiyor genç kız; daha başlangıçta zayıflığından yararlanmayı düşünmüş olan kişinin gözlerine sunmaya cesaret edemiyor onu. Ama, efendisinin buyruğunu yerine getirmezse, bir elin saplayacağı bıçağın kaşla göz arasında bağırsaklarını dökeceğini bilmiyor değil köpek. Acının can çekişmelerini bekliyor Maldoror (bu adı söylemek nasıl da tiksinti veriyor), ve kurbanının bunca dayanıklı oluşuna, hâlâ ölmeyişine şaşıyor. Kurban sunağına yaklaşıyor, ve kendi bayağı içgüdülerine tutsak olmuş, başını öfkeli dalgaların üzerinde tutmaya çalışan deniz kazasına uğramış biri gibi başını genç kızın üzerinde tutan buldoğun davranışını görüyor. Köpeğe bir tekme savurup gözünü patlatıyor. Genç kızın ancak kaçışın sert hareketleri sayesinde kurtulan asılmış vücudunu, ne kadar kısa olursa olsun, uzun sayılacak bir uzaklığa kadar yol

boyu ardı sıra sürükleyerek kırlara kaçıyor kızgın buldog; ama sahibine saldırmaya korkuyor, artık bir daha görmeyecek onu. Değişik işlere yarayan on on iki ağızlı Amerikan bıçağını cebinden çıkartıyor adam. Bu çelik ejderhanın köşeli ayaklarını açıyor; ve, akan bunca kanın altında otların renklerinin değişmemiş olduğunu gören eli usturalı haydut, gözünü kırpmadan, zavallı çocuğun döl yolunu acımasızca oymaya koyuluyor. Sırasıyla iç organlarını çıkartıyor bu genişleyen delikten; bağırsaklar, akciğerler, karaciğer ve sonunda yürek yerlerinden sökülüp korkunç yarıktan dışarıya çıkartılıyor. İçi boşalmış tavuğa benzeyen genç kızın çoktan ölmüş olduğunu fark ediyor sungu rahibi; yıkımlarının gittikçe artan inadından vazgeçiyor, ve çınar ağacının altında yeniden uyumaya bırakıyor cesedi. Bıraktığı bıçak birkaç adım ötede bulundu. Failin kimliğini açıklamayan bir çoban, ancak çok sonra, katilin güvenlik içinde sınıra ulaşmış olduğuna ve açıklaması durumunda, kendisine yönelik intikam tehdidinden korkması gerekmediğine inan getirince anlattı gördüklerini. Acıdım yasa koyucunun öngörmediği bu benzersiz cinayeti işleyen canavara. Ona acıdım, çünkü, iç organların çeperlerini baştan başa kazıyan on iki ağızlı hançeri kullanırken büyük bir olasılıkla aklı başında değildi. Ona acıdım, çünkü, deli değilse eğer, kızım gibi savunmasız bir çocuğun etine ve damarlarına böylesine saldıracak kadar hemcinslerine karşı büyük bir kinle yüklü olmalıydı bu iğrenç davranışı. Sessiz bir tevekkülle, bu insan yıkıntısının kalıntılarının gömülmesine tanık oldum; ve her gün mezarının başına dua etmek için geliyorum." Okumayı bitirince, dayanamayıp bayıldı yabancı. Kendine gelince el yazmasını yaktı. Unutmuştu bu gençlik anısını (alışkanlık küllüyor anıları); ve yirmi yıl ayrılıktan sonra bu uğursuz ülkeye geri dönüyordu!.. Buldog satın almayacak!.. Çobanlarla konuşmayacak!.. Çınarların gölgesinde uyumayacak!.. Çocuklar taşlayarak kovalardı onu, bir karatavuk olsaydı eğer.

✵

İsteyerek uzaklaşan, hep önü sıra koşan, insan imgesinin durmadan izlediği kişiye son kez eliyle dokundu Tremdall. Dünyanın saltanat âsası timsah soyunun elinde olsaydı, böyle kaçmayacağını söylüyor kendine gezginci Yahudi. Koyakta ayakta duran Tremdall, bir elini gözlerine götürdü, güneş ışınlarını engellemek için, ve bakışlarını daha da keskinleştirdi, öteki eliyle uzayın göğsünü yoklarken, kolu yatay ve kımıltısız. Öne eğilmiş, dostluk yontusu, elinde bir demir âsayla bayır yukarı tırmanan yolcunun tozluklarına bakıyor, deniz gibi gizemli gözleriyle. Ayaklarının altından kaçıyor gibi toprak, ve kendisi istemiş de olsa bastıramıyordu gözyaşlarını ve duygularını:

"Uzakta; dar bir patikada ilerlediğini görüyorum karaltısının. Nereye gidiyor, böyle ağır adımlarla? Kendisi de bilmiyor... Bununla birlikte, kesin olarak, uyumadığım inancındayım: Yaklaşan ve Maldoror'u karşılamaya giden neyin nesi böyle? Nasıl da kocaman bir ejderha... daha büyük bir meşeden! Havayı kolayca yaran, vücuduna güçlü kaslarla bağlı beyazımsı kanatlarının sanki çelik sinirleri var. Vücudunun üst yanı bir kaplan gövdesi, alt yanı yılan kuyruğu. Böyle şeyler görmeye alışkın değildim. Peki alnındaki ne öyle? Simgesel bir dilde, çözemediğim bir sözcük görüyorum alnında? Sesinin tınısını tanıdığım kişinin yanına geliyor, son bir kanat vuruşuyla. "Ben seni bekliyordum, sen de beni," diyor ona. "Zamanı geldi, buradayım işte. Alnımdaki, hiyeroglif imleriyle yazılmış adımı oku." Ama, o, Maldoror, düşmanının gelişini daha görür görmez, devsel bir kartala dönüştü, ve kıvrık gagasını hoşnutlukla takırdatarak savaşa hazırlanıyor; ejderhanın üst yanını yemekle yalnızca kendisinin görevli olduğunu söylemek istiyor. İşte, çarpışmaya başlamadan önce, birbirlerinin güçlerini tartarak, yörüngeleri gittikçe daralan çemberler çiziyorlar; iyi yapıyorlar. Ejderha daha güçlü görünüyor bana; kartal karşısında utku kazanmasını isterdim. Varlığımın bir yanının katıldığı bu karşılaşmada, büyük bir heyecan duyacağım biraz sonra. Gere-

kirse, haykırarak seni yüreklendireceğim güçlü ejderha; çünkü, yenilmesi kartalın yararınadır. Ne bekliyorlar birbirlerine saldırmak için? Korkum büyük. Haydi, ejderha, ilkin sen başla, saldır ona. Yaman bir pençe vurdun ona. Hiç de fena değil. İnan ki duyacak bu darbeyi; rüzgâr savurtuyor kan lekeli tüylerinin güzelliğini. Ah! kartal bir gözünü oyuyor gagasıyla, ve, sen, ancak derisini kopartabildin onun; dikkatli olman gerekirdi. Yaşa, öcünü al, bir kanadını kır onun; söylemeye ne hacet, çok iyidir senin kaplan dişlerin. Ah, havada dönüp dururken, kartala bir yaklaşabilsen de şöyle yukarlardan bir yere çalsan onu! Düşerken bile, ölçülülük esinlendirdiğini görüyorum sana bu kartalın. İşte yerde, doğrulamayacak.

Başımı döndürüyor bu açık yaraları görmek. Yere yakın uç çevresinde, ve, pullu yılan kuyruğunla vurarak işini bitir, yapabilirsen. Cesaret, güzel ejderha; sapla güçlü pençelerini ona, kan kana karışsın, susuz yataklarda dereler olup aksın. Söylemesi kolay, ama yapması değil. Bu unutulmaz çarpışmanın kör talihinden yararlanan kartal yeni bir savunma düzenine girdi; sakınımlı. Kalan kanadının, iki budunun ve eskiden dümen olarak kullandığı kuyruğunun üzerine oturup, sağlam bir mevzi oluşturdu. Şimdiye kadar karşı koyduğu saldırılardan çok daha yaman güçle meydan okuyor şimdi. Kimi zaman, bir kaplan gibi hızla dönüyor, hiç de yorgun görünmüyor; kimi kez, iki güçlü pençesi havada, sırt üstü yatıp, alaylı alaylı bakıyor düşmanına. Yine de kimin yeneceğini bilmek zorundayım; böyle sürüp gidemez çarpışma. Bunun doğuracağı sonuçları düşünüyorum. Kartal korkunç, sıçrayışları yeri sarsıyor, sanki uçacakmış gibi. Ne var ki, bunun olanaksız olduğunu biliyor. Ejderha kuşku içinde; her an, çıkan gözünden yana saldırıya geçeceğine inanıyor kartalın... Vah bana! Olana bakın: Göğsünü nasıl kaptırdı böyle ejderha? Ne kurnazlık, ne de güç bir işe yarar artık; bir sülük gibi bütün vücuduyla ejderhaya yapışan kartalın, yeni yaralar almasına karşın, gagasını giderek boyun

köküne kadar onun karnına gömdüğünü görüyorum. Yalnızca vücudu ortada. Keyfi yerinde galiba; çıkmak için hiç de acele ettiği yok. Kaplan başlı ejderha ormanları sarsan böğürtüler salarken, hiç kuşkusuz bir şey arıyor kartal. İşte çıkıyor mağaradan. Ne korkunçsun sen, kartal! Bir kan gölünden daha kırmızısın! Güçlü gaganda çırpınan bir yürek tutmana karşın, öylesine yaralısın ki, güçlükle duruyorsun tüylü ayaklarının üzerinde; ve, korkunç can çekişmelerde ölen ejderhanın yanında, gaganı gevşetmeksizin, sallanmaktasın. Güçlükle kazanıldı utku; adam sen de, kazanan sensin: Hiç olmazsa gerçeği söylemeli... Ejderhanın yanından uzaklaşırken, kartal biçiminden çıkarak, aklın kurallarına uygun davranıyorsun. Böylece, Maldoror, yengi kazandın! Böylece, Maldoror, *Umut*'u yendin! Artık senin en katkısız varlığından beslenecek umutsuzluk: Artık, kötülük mesleğine giriyorsun, kararlı adımlarla. Güya, acıya şerbetli olmama karşın, ejderhaya indirdiğin son darbeyi kendi varlığımda duydum ben de. Acı çekip çekmediğime kendin karar ver! Ama korkutuyorsun beni. Bakın, uzaklarda kaçan şu adama bakın. Onun üzerinde, onun eşsiz toprağında, sık yapraklarını açtı kargış; kargışlanmıştır ve kargışlamaktadır. Nereye götürüyorsun sandallarını? Nereye gidiyorsun, damda bir uyurgezer gibi kararsız? Gerçekleşsin artık sapkın yazgın! Elveda Maldoror! Buluşamayacağımız öteki dünyaya kadar elveda!

Bir ilkbahar günüydü. Kuşlar cıvıltılı ezgilerini ortalığa saçıyor, ve değişik işlerine giden insanlar, yorgunluğun ermişliğine ter döküyorlardı. Her şey kendi yazgısıyla uğraşıyordu: Ağaçlar, gezegenler, camgözler. Yaratıcı dışında her şey! Yolun üzerine uzanmıştı o, giysisi paramparça. Uykucu bir telgraf teli gibi sarkmıştı alt dudağı; dişleri kirliydi, ve toz sıvanmıştı saçlarının sarı dalgalarına. Ağır bir uykuyla uyuşmuş, çakıl taşları

üzerine uzanmış vücudu, doğrulamak için çabalayıp duruyordu, ama boşuna. Yitirmişti bütün gücünü; orada, güçsüz bir toprak kurdu gibi yatıyordu, ağaç kabuğu gibi duygusuz. Omuzlarının güçlü çırpınışlarının açtığı araba tekeri izlerini şarap selleri dolduruyordu. Domuz somaklı bir alıklık onu koruyucu kanatlarıyla sarmış, ona sevdalı gözlerle bakıyordu. Yeri süpürüyordu gevşek kaslı bacakları, tıpkı iki kör gemi direği gibi. Burun deliklerinden kan akıyordu: Düşerken bir direğe çarpmıştı yüzü... Sarhoştu!.. Korkunç sarhoş! Geceleyin üç fıçı kan yutmuş bir tahtakurusu gibi sarhoş! Burada yinelemek istemediğim abuk sabuk laflar söylüyordu; yüce sarhoşun kendisine saygısı yoksa da benim insanlara karşı saygılı olmam gerek. Yaratıcı'nın kafayı çekip sarhoş olduğunu bilmiyor muydunuz? Sefahat kupasında ıslanan bu dudağa merhamet! Oradan geçen kirpi dikenlerini onun sırtına saplayıp konuştu: "Al sana. Güneş tepeye yükseldi: Çalış, tembel; yeme başkalarının ekmeğini. Bekle biraz, göreceksin, çengel gagalı papağanı çağırmaz mıyım?" Oradan geçen yeşil ağaçkakan ve gece kuşu gagalarını köküne kadar karnına gömüp konuştular: "Al sana. Ne yapmaya geldin bu dünyaya? Hayvanlara bu iç karartıcı güldürüyü sunmak için mi? Ama, ne köstebek, ne devekuşu, ne telli turna öykünmeyecekler sana, yemin ederim." Oradan geçen eşek bir tekme savurdu şakağına, ve dedi: "Al sana. Sana ne yaptım ki bana bu uzun kulakları verdin? Cırcır böceğine varıncaya kadar beni hor görmeyen yok." Oradan geçen kara kurbağası alnına bir salya fışkırtıp konuştu: "Al sana. Gözlerimi böylesine büyük yapmasaydın, seni bu durumda görseydim bile kimse görmesin diye düğün çiçeği, unutma beni ve kamelya yağmurunda dürüstçe gizlerdim kol ve bacaklarının güzelliğini." Oradan geçen aslan görkemli yüzünü yaklaştırıp konuştu: "Haşmeti şu anda gölgelenmiş de olsa, ona saygı duyuyorum ben kendi adıma. Gururlanan sizin topunuz alçaksınız; çünkü o uyurken saldırıya geçtiniz, memnun olur muydunuz,

onun yerinde olsanız, gelip geçenler ona reva gördüğünüz hakaretleri sizlere yapsalar." Oradan geçen insan, değeri anlaşılmamış Yaratıcı'nın yanında durdu; ve kılbiti ve engereğin alkışları arasında, üç gün boyunca onun ulu yüzüne pisledi! Yazıklar olsun insana, bu hakareti için, çünkü, çamur, kan ve şarap bulamacına yatmış, savunmasız ve neredeyse cansız bir düşmana saygı göstermedi!.. O zaman, bu iğrenç hakaretler yüzünden sonunda uyanan Yüce Tanrı, güçlükle doğruldu; sendeleyerek, bir taşın üzerine oturmaya gitti, kolları iki veremli taşağı gibi sarkmış; kendi mülkü olan doğaya, donuk ve sevgisiz gözlerle baktı. Ey insanlar, korkunç çocuklarsınız sizler; ama yalvarırım, iğrenç içkisini henüz sindirememiş, ayağa kalkmak için yeterince gücü kalmamış, bir yolcu gibi şu kayanın üzerine bütün ağırlığıyla yığılmış bir yüce varlığa karşı hoşgörülü olalım. Şu geçen dilenciye dikkat ediniz; aç avucunu uzattığını gördü dervişin, ve kime sadaka verdiğini bilmeksizin, merhamet dileyen bu ele bir ekmek parçası fırlattı. Minnettarlığını bir baş hareketiyle belli etti ona Yaratıcı. Ah! evrenin dizginlerini sürekli olarak tutmak nasıl güç bir şey asla bilemeyeceksiniz! Yeni bir insan soyu ile son bir kuyruklu yıldızı hiçlikten alıp çıkarmaya uğraşırken bazen tepem atar. İyice sarsılan zekâ, bir yenik gibi sıvışır, ve, hayatta bir kez, sizin de tanığı olduğunuz gibi yolunu şaşırabilir.

❋

Bir demir çubuğun ucuna asılmış, kötülük simgesi bir kırmızı fener, kocaman, içini kurt kemirmiş bir kapının üzerinde, dört rüzgârın kırbacıyla sallıyordu gövdesini. Kanatlarından da zayıf tavuk ve horozların yem aradığı bir avluya bakıyordu insan kasığı kokan pis bir aralık. Avlunun batı yanını kuşatan duvarın üzerinde, bir demir parmaklıklı pencereyle kapatılmış birçok küçük açmalar vardı. Hiç kuşkusuz bir zamanlar bir manastır olan ve şimdi yapının geri kalan bölümüyle birlikte,

her gün içeri girenlere bir altın parçası karşılığı cinsel organlarının içini gösteren kadınların barınağı olarak kullanılan bu binanın ana bölümünü yosun kaplamıştı. Kemer ayakları bir sur savunma hendeğinin çirkefli sularına gömülmüş bir köprünün üzerinde ayakta duruyordum. Bulunduğum yükseklikten, kırdaki bu eskimeye yüz tutmuş yapıyı ve iç mimarisinin en küçük ayrıntılarını seyrediyordum. Bazen, sanki demirin niteliğini bozan bir elin yukarı itmesiyle, kendi üzerinde gıcırdayarak havaya kalkıyordu bir yarığın parmaklığı: Yarı açık yarıktan bir insan başı beliriyor, ardından üzerine alçı pullarının döküldüğü omuzlar sökün ediyor, daha sonra örümcek ağlarıyla kaplı vücut geçiyordu. Bacağını daha parmaklığın aralığına sokarken, yeri örten türlü türlü pisliğin üzerine ellerini bir taç gibi koyarak doğruluyor, sonra kırık bir yalağın birçok kuşağın doğuş ve batışını görmüş olan sularında ellerini yıkamaya gidiyor ve ardından temiz hava almak için kent merkezine doğru bu kenar mahalle sokaklarından olabildiğince çabuk uzaklaşıyordu. Müşteri gidince, çırılçıplak bir kadın aynı yöntemle dışarı çıkıp aynı yalağa yöneliyordu. Bunun üzerine, er suyu kokusunun kışkırttığı tavuklar ve horozlar avlunun dört bir yanından fırlayıp, bütün direnmelerine karşın, onu yere yıkıyorlar, sanki bir gübrelikmişçesine kadının vücudu üzerinde eşeleniyorlar ve kan çıkartıncaya kadar şişmiş cinsel organının pörsük dudaklarını gagalarıyla parçalıyorlardı; kursakları tıka basa dolu tavuklar ve horozlar avlunun otlarını eşelemeye gidiyorlardı; arınan kadın, yaralar içinde doğruluyordu, tıpkı bir karabasandan sonra uyanmış gibi. Bacaklarını silmek için getirdiği bezi yere bırakıyor; artık yalakla bir işi kalmadığı için, yeni bir müşteri beklemek üzere, çıktığı yoldan inine dönüyordu. Bu manzarayı görünce ben de bu eve girmek istedim! Köprüden inerken, bir direğin saçağında İbrani harfleriyle yazılmış şu yazıtı gördüm: "Köprüden geçen sen, oraya gitme. Suç ve kötülük orayı mesken tuttular kendilerine; bir gün, bu

uğursuz kapıyı geçen bir delikanlıyı arkadaşları boş yere beklediler." Merak korkuyu yendi; birkaç dakika sonra, sağlam demirli bir parmaklığı olan yarığın önüne vardım. Bu kalın parmaklığın gözenekleri arasından içeriye bakmak istedim. Hiçbir şey göremedim ilkin; ama ışığı azalan ve az sonra ufukta batacak olan güneşin ışınları sayesinde karanlık odada bulunan eşyaları ayırt etmekte gecikmedim. Gözüme ilk ve tek çarpan şey, birbirine girmiş küçük borulardan oluşmuş kumral bir sopa oldu. Hareket ediyordu bu sopa! Odanın içinde yürüyordu! Sarsıntıları öylesine güçlüydü ki sallanıyordu döşeme; iki ucuyla duvarda kocaman yarıklar açıyor ve kuşatılmış bir kentin kapısını zorlayan koçbaşını andırıyordu. Boşunaydı çabaları; kesme taştan yapılmıştı duvarlar, ve duvara vurunca bir çelik kılıç gibi eğildiğini ve bir lastik top gibi sıçradığını görüyordum. Demek ki ağaçtan yapılmamıştı bu sopa! Daha sonra, tıpkı bir yılan balığı gibi kolayca yuvarlanıp açıldığını fark ettim. Bir insan boyunda olmasına karşın dik duramıyordu. Bazen dik durmaya çalışıyor, ve uçlarından biri yarığın ağzında görünüyordu. Hızla yukarı sıçradıktan sonra yere düşüyor ama engeli aşamıyordu. Giderek artan bir dikkatle bakmaya başladım ona ve sonunda onun bir saç teli olduğunu anladım! Bir hapishane gibi kendini saran maddeyle giriştiği büyük bir savaşımdan sonra, odada bulunan bir karyolaya yaslanmaya gitti, kökü halının üzerinde, ucu karyolanın baş ucuna dayanmış. Hıçkırıklarla bozulan bir sessizlikten sonra, sesini yükseltip şunları söyledi: "Efendim beni bu odada unuttu; aramaya gelmiyor beni. Şimdi yaslandığım şu karyoladan kalktı, kokulu saçlarını taradı ve yere düşmüş olacağımı önceden aklına getirmedi. Ne var ki, beni yerden alacak olsaydı, şaşırtıcı bulmazdım bu basit hak bilir davranışı. Bir kadının kollarına gömüldükten sonra, beni bu kapalı odada bıraktı. Kadın da kadındı ha! Ilık kucaklaşmalarından çarşaflar hâlâ nemli ve dağınıklıklarında bir aşk gecesinin izleri var..." Efendisinin kim olabile-

ceğini düşünüyordum! Gözüm daha bir tutkuyla takılıyordu parmaklığa!.. "Bütün doğa tüm lekesizliğiyle uykuya daldığı zaman, o, şehvetli ve kirli kucaklaşmalarda düşük bir kadınla çiftleşti. Kadının öz suyu çekilmiş, pörsük, iğrenç yanaklarının, bildik utanmazlıklarıyla, kendi yüce yüzüne yaklaşmalarına göz yumacak kadar alçaldı. Hiç utanmıyordu, ama onun yerine ben kızarıyordum. Hiç kuşkusuz, böyle bir gecelik bir eşle uyuduğu için mutlu hissediyordu kendini. Bu konuğun görkemli görünüşünden şaşkına dönen kadın, benzersiz cinsel zevkler duyuyor gibi görünüyor, onu büyük bir tutkuyla boynundan öpüyordu." Ve efendisinin kim olabileceğini düşünüyordum! Gözüm daha bir tutkuyla takılıyordu parmaklığa!.. "Ben, bu sırada, efendimin cinsel zevklere olan görülmemiş düşkünlüğü nedeniyle, zehirli sivilcelerin gittikçe çoğaldığını ve öldürücü safralarıyla kökümü sardıklarını, vantuzlarıyla hayatımın üretici özünü emdiklerini duyumsuyordum. Onlar çılgın devinimlerinde kendilerinden geçtikleri ölçüde gücümün azaldığını duyumsuyordum. Tensel istekleri kudurganlığın doruğuna ulaştığı anda, tıpkı kurşun yemiş bir asker gibi olduğu yere çöktüğünü gördüm kökümün. İçimdeki yaşam yalımı söndüğü için, ölü bir dal gibi onun görkemli başından ayrıldım; yere düştüm, çaresiz, güçsüz, cansız; ama ait olduğum kişiye derin bir merhamet hissederek; ama, onun gönüllü yitişi için derin bir acıma duyarak içimde!.." Hem efendisinin kim olabileceğini düşünüyordum! Hem de daha bir tutkuyla parmaklığa takılıyordu gözlerim!.. "Hiç olmazsa, bir bâkirenin masum göğsüyle süslemiş olsaydı ruhunu. Bâkire ona daha çok yaraşırdı ve düşüşü bunca acımasız olmazdı. Onun dudaklarını, insanların tozlu topuklarının üzerinde yürüdükleri bu çirkef sıvanmış alnı öpüyor!.. İki nemli koltuk altından yayılan kokuları içine çekiyor küstah burun delikleriyle!.. Burun delikleri bu iğrenç solumaya karşı koyarken, iki koltuk altının çeperlerinin utanca gömüldüklerini gördüm. Ama, ne o, ne de kadın, burun delik-

lerinin kaygılı ve üzgün tiksintisini, koltuk altlarının tumturaklı uyarılarını umursuyorlardı. Kadın kollarını daha çok kaldırıyor, ve o, daha güçlü bir tepiyle, koltuk altı çukurlarına gömüyordu yüzünü. Bu, kutsallığa yapılan saygısızlığın suç ortağı olmak zorundaydım. Bu görülmemiş kolbacak açışın seyircisi ve doğaları gereği aralarında çok derin bir uçurum bulunan bu iki varlığın zorlama alaşımının tanığı olmak zorundaydım..." Hem efendisinin kim olabileceğini düşünüyordum! Hem de daha bir tutkuyla parmaklığa takılıyordu gözüm!.. "Kadını koklamaktan bıkınca, tek tek kaslarını koparmak istedi; ama, söz konusu bir kadın olduğu için, onu bağışladı ve kendi türünden bir varlığa acı vermeyi yeğledi. Komşu kovukta bulunan, buradaki kadınlardan biriyle birkaç tasasız dakika geçirmek amacıyla bu eve gelmiş olan delikanlıyı çağırdı ve ona yanına gelmesini buyurdu. Ben, çoktandır yerde yatıyordum. Ateşler sıvanmış köküm üzerinde doğrulacak gücüm olmadığından ne yaptıklarını göremedim. Bildiğim kadarıyla, delikanlı onun el erimine gelir gelmez, karyolanın ayak ucuna düşüp yanıma gelmeye başladı et parçaları. Efendimin cırnaklarının kendilerini delikanlının omuzlarından kopardığını anlatıyorlardı bana fısıltıyla. Kendinden daha büyük bir güce karşı birkaç saat savaşım verdikten sonra yataktan kalktı delikanlı ve görkemle çekildi. Tam anlamıyla, tepeden tırnağa paramparça olmuştu; ters yüz olmuş derisini sürüyordu odanın döşeme taşları üzerinde. İyilik dolu bir kişiliği olduğunu; benzeşlerinin de iyi nitelikli olduklarına inanmak istediğini; bu nedenle de kendisini yanına çağıran seçkin yabancının isteğine boyun eğdiğini; ama, asla, hiçbir zaman, bir celladın işkencesine uğramayı beklemediğini söylüyordu kendi kendine. Bir süre sustuktan sonra, 'Hele böyle bir celladın' diye ekliyordu. Sonunda, derisi soyulmuş bir vücut karşısında acıyarak yer düzeyine kadar açılan yarığa yöneldi. Hiç olmazsa bir harmani olarak işine yarayabilecek derisini bırakmaksızın, bu batakhaneden kurtulmaya

çalıştı; delikanlı odadan uzaklaştıktan sonra, çıkış kapısına ulaşacak gücü bulabildi mi, göremedim. Ah! aç olmalarına karşın, ıslak toprağa yayılmış uzun kan kuyruğundan nasıl da saygıyla uzaklaşıyordu tavuklar ve horozlar!" Hem efendisinin kim olabileceğini düşünüyordum! Hem de daha bir tutkuyla parmaklığa takılıyordu gözlerim!.. "O zaman, kendi saygınlığını ve adaletini daha çok düşünmesi gereken kişi, yorgun dirseği üzerinde güçlükle doğruldu. Yapayalnız, zavallı, bıkkın ve iğrenç!..

Ağır ağır giyindi. Yüzyıllardır bu manastırın yer altı gömütlüğünde gömülü duran, bu korkunç gecenin gürültüleri yüzünden sıçrayarak uyandıktan sonra, gömütlerin üzerinde bulunan bir hücrede birbirlerine çarpan rahibeler, el ele tutuştular, ve onun çevresinde kasvetli bir çember oluşturdular. O, eski görkeminin kalıntılarını arar ve ellerini tükürükle yıkayıp saçlarıyla kurularken (bir sefahat ve suç gecesi yaşadıktan sonra, ellerini hiç yıkamamaktansa tükürükle yıkamak daha iyiydi), biri mezara geldiği zaman, ölüler için söylenen acılı duaları okuyordu rahibeler. Gerçekten de, kutsal bir elin yaptığı işkenceden sonra yaşayamazdı delikanlı, rahibeler ilahilerini söylerken ruhunu teslim etti..." Direğin üzerindeki yazıtı anımsadım; yitişinden bu yana arkadaşlarının hâlâ her gün beklediği düşçü delikanlının başına gelenleri anladım... Hem efendisinin kim olabileceğini düşünüyordum! Hem de daha bir tutkuyla parmaklığa takılıyordu gözlerim!.. "Duvarlar açıldı o geçsin diye; o zamana kadar zümrüt giysisinin içinde gizlediği kanatlarla onun göklere ağdığını gören rahibeler, yerlerini aldılar mezar kapağının üzerinde. Göksel yurtluğuna gitti beni burada bırakıp; ama haksızlık bu. Öteki saçlar başında duruyor; ve ben, bu iç karartıcı odada, kan pıhtıları ve kuru et parçalarıyla kaplı döşeme üzerinde yatmaktayım; daha o içeri girer girmez lanetlendi bu oda; kimse gelmiyor; oysa ben tutukluyum burada. Demek ki işim bitik! Ne mızraklı alaylar halinde yürüyen me-

lek birliklerini, ne de Birlik'in bahçelerinde gezinen yıldızları görebileceğim artık. N'apalım, öyle olsun... tevekkülle katlanacağım kötü yazgıma. Ama, bu hücrede olanları insanlara anlatmaktan da geri durmayacağım. Mademki efendimin yaptığı örneklik var karşılarında, saygınlıklarını işe yaramaz bir giysi gibi fırlatıp atmalarına izin vereceğim; onlara suçun kamışını emmelerini salık vereceğim, mademki *bir başkası* yaptı aynı şeyi..." Sustu saç teli... Hem efendisinin kim olabileceğini düşünüyordum! Hem de daha bir tutkuyla parmaklığa takılıyordu gözlerim!.. Gök gürültüsüyle birlikte fosforlu bir ışık girdi odaya. Bilmediğim bir uyarı içgüdüsüyle kendiliğimden geriledim; yarıktan uzakta olmama karşın, bir başka ses duydum, ama duyulmaktan çekinen, dalkavuk ve yumuşak bir ses: "Öyle sıçrayıp durma! Sus! Sus!.. Seni duyacaklar! öteki saçların arasına katacağım seni yeniden; ama ilkin bırak da güneş batsın ufukta, gece örtsün ayak izlerini... seni unutmadım; ama dışarı çıktığını görebilir biri, ve ben de kendimi tehlikeye atmış olurum. Ah! bir bilsen nasıl acı çektiğimi o zamandan beri! Cennete dönünce, baş meleklerim merakla çevremi sardılar; yokluğumun gerekçesini öğrenmek istemediler. Şimdiye kadar hiçbir zaman gözlerini kaldırıp bana bakmaya cesaret edemeyen onlar, bu gizin özünü fark etmemelerine karşın, gizemi çözmeye çalışıp, bitkin yüzüme şaşkın şaşkın bakıyorlar ve bende alışılmamış bir değişimden korkarak kendi aralarında fısıldaşıyorlardı. Sessiz gözyaşlarıyla ağlıyorlardı; artık aynı kişi olmadığımı, kendi kimlik düzeyimin altına inmiş olduğumu duyumsuyorlardı. Yeryüzüne inmek ve kendilerinin son derece hor gördükleri gelip geçici cinsel hazları tatmak için bana gökyüzünün sınırlarını aşırtan uğursuz kararın nasıl bir şey olduğunu bilmek isterlerdi. Bir damla er suyu, bir damla kan gördüler alnımda. Birincisi fahişenin kasığından fışkırmıştı! İkincisi kurbanın damarlarından sıçramıştı! Sarsılmaz gülbezekler! Baş meleklerim, opal rengi harmanimin yeryüzünün şaşkın halkları

üzerinde dalgalanan ışıl ışıl kalıntılarını uzayın çalılıklarında asılı buldular. Yeniden yapamadılar onu, ve onların saflığı karşısında çıplak kaldı vücudum: Terk edilmiş erdem için unutulmaz bir ceza. Kendilerine bir yatak açmış çizgilere bakın yüzümde: Sert çizgilerim boyunca ağır ağır sızan er suyu damlası ile kan damlası bu. Üst dudağıma ulaşınca, büyük bir çaba gösteriyorlar, ve bir mıknatıs gibi, karşı konulmaz boğazımın çekimine kapılıp ağzımın tapınağına giriyorlar. Soluksuz bırakıyorlar beni, bu iki amansız damla. Şimdiye kadar kendimin Kadiri Mutlak olduğumu sanırdım ben; ama, hayır; bana 'Sen bir zavallıdan başka bir şey değilsin' diye haykıran vicdan azabı karşısında boyun eğmek zorundayım. Öyle sıçrayıp durma! Sus... sus... seni duyacaklar! Öteki saçların arasına katacağım seni yeniden; ama, ilkin bırak da güneş batsın ufukta, gece örtsün ayak izlerini... Büyük düşman Şeytan'ın vücudunun kemik yığınının cenin uyuşukluğundan doğrulduğunu, bütün yenginlik ve yüceliğiyle ayağa kalkıp toplanmış birliklerine söylev çektiğini gördüm; ve, hak ettiğim gibi, beni alaya aldığını. Sürekli gözetimin başarıya ulaşması sayesinde sonunda gerçekten bir suçüstüyle yakalanan kibirli rakibinin, lokmanruhunun sığ kayalıkları arasında uzun bir yolculuktan sonra, sefih insanın giysisini böyle öpecek kadar alçalmasına, ve bir insanoğlunu acılar içinde kıvrandırarak yok etmesine çok şaşırdığını söyledi. Ustaca işkencelerimin çarkında ezilen bu delikanlının belki de dehâ sahibi bir zekâ olabileceğini; olağanüstü şiir ve cesaret şarkılarıyla yeryüzü insanlarını mutsuzluğun darbelerine karşı avundurabileceğini söyledi. Manastır-genelevin rahibelerinin artık uyku uyuyamadıklarını; kurulmuş oyuncaklar gibi hareketler yaparak, düğünçiçeklerini ve leylakları ezerek avluda dolaştıklarını; öfkeden delirdiklerini, ama beyinlerine yerleşen bu hastalığın nedenini anımsamayacak kadar sapıtmadıklarını söyledi... (İşte beyaz kefenler içinde ilerliyorlar, konuşmuyorlar, el ele tutuşmuşlar. Dağınık saçları çıplak omuzlarına düşmüş,

göğüslerine bir siyah çiçek demeti asmışlar. Rahibeler mahzenlerinize dönün; henüz iyice inmedi gece; akşam alacası daha... Ey saç, sen de görüyorsun; zincirinden boşanmış sapkın duyguyla dört bir yandan kuşatılmış durumdayım!) Var olan her şeyin Tanrısı olmakla böbürlenen Kadiri Mutlak'ın, yıldızlı dünyalara böyle bir seyirlik sunarak, fazlasını söylemeye gerek yok, en azından çok düşüncesizce davranmış olduğunu söyledi; nitekim uçsuz bucaksız krallıklarımda erdem ve iyiliği, kendi verdiğim örnekle, nasıl engellediğimi çembersi gezegenlerde anlatma tasarısını açıkça belirtti. Bunca soylu düşmana karşı duyduğu saygının imgelemimden uçup gittiğini, salyalı tükürüğünü kirletmemek için, benim üç kat meni ve kan karışımı sıvanmış suratıma tükürmektense, çok kötü ve iğrenç bir davranış olmasına karşın, bir genç kızın memesini okşamayı yeğlediğini söyledi. Haklı olarak, kötülükte değil ama erdem ve saflıkta; suçta değil ama adalette kendisinin benden daha üstün olduğuna inandığını söyledi. Sayısız kusurlarım yüzünden bir kafese kapatılmam; harlı bir ocakta ağır ağır yakıldıktan sonra, eğer beni kabul edecek olursa, denize atılmam gerektiğini söyledi. Ve, ciddi sorunlara yol açmayan küçük bir başkaldırı yüzünden kendisini sonsuza dek cezalandıran ve adil olmakla böbürlenen benim, şimdi kendimi de ağır bir cezaya çarptırmak, ve huzursuz vicdanımı yan tutmadan yargılamak zorunda olduğunu söyledi... Öyle sıçrayıp durma! sus... sus... seni duyacaklar! öteki saçların arasına katacağım seni yeniden; ama, ilkin bırak da güneş batsın ufukta, gece örtsün ayak izlerini." Bir süre sustu; kendisini görmememe karşın, bu zorunlu susuştan, tıpkı bir siklon burgacının bir balina ailesini havaya kaldırması gibi bir heyecan dalgasının içinde yükseldiğini anladım. Bir gün, hayâsız bir kadının memelerinin acı temasıyla kirlenen kutsal göğüs! Bir unutma ânında, sefahat yengecine, kişilik zayıflığı ahtapotuna, bireysel alçaklık köpekbalığına, ahlaksızlık boğasına ve budalalığın canavar salyango-

zuna teslim olan görkemli ruh! Saç teli ve efendisi sımsıkı sarıldılar birbirlerine, tıpkı uzun yıllardan sonra kavuşan iki dost gibi. Yaratıcı, kendi mahkemesi karşısında sanık rolünü sürdürdü: "Benim hakkımda bunca yüksek düşünceleri olan insanlar, yanlış davranışlarımı, maddenin çamurlu labirentlerinde attığım kararsız adımları; o sislere sarılı, karanlık ayaklı suçun morarıp böğürdüğü bataklığın durgun suları ve ıslak kamışları arasında yürüdüğüm yolun karanlıklarını öğrendikleri zaman ne düşünecekler!.. Saygılarını yeniden kazanmak amacıyla, gelecekte, saygınlığıma yeniden kavuşmak için çok çalışmam gerektiğini anlıyorum. Yücelerin yücesiyim ben; ama gene de, bir bakıma, bir parça kumdan yaratmış olduğum insanlardan daha aşağı düzeydeyim! Onlara gözüpek bir yalan at, ve tahtın sorunlarıyla uğraştığım için saraylarımın mermerleri, yontuları ve mozaikleri arasında sürekli olarak kapalı kaldığımı ve cennetten hiç ayrılmadığımı söyle onlara. İnsanlığın göksel oğullarının huzuruna çıktım ve onlara dedim: 'Kötülüğü kovun kulübelerinizden, ve yuvanıza iyiliğin harmanisinin girmesini sağlayın. Hemcinslerinden birine el kaldıran ve katil kılıçla onun böğründe öldürücü bir yara açan kimse sakın merhametimin meyvelerini beklemesin benden ve korksun adaletin terazisinden. O, acısını gizlemek için ormanlara gidecek; ama yaprakların hışırtısı, düzlüklerin ortasında, vicdan azabının şarkısını söyleyecek onun kulaklarına; ve kaçacak bu yörelerden, çalı, çobanpüskülü ve mavi deve dikeninin dikenleri kalçasına batmış, hızlı ayakları esnek sarmaşıklar ve akrep ısırıklarıyla birbirine dolaşmış. Kıyının çakıllarına yönelecek; ama, kabaran deniz, dalga savruntuları ve tehlikeli yürüyüşü, ona geçmişinden habersiz olmadıklarını anlatacaklar; ve gündönümünün sert rüzgârları, körfezin doğal mağaralarına ve çınlayan kaya duvarının altında açılmış taş ocaklarına saldırarak, pampaların sayısız manda sürüleri gibi böğürürlerken, o, yalıyarın doruklarına doğru çılgınca koşusunu hızlandıracak. Kıyı fenerleri,

alaycı yansımalarıyla, kuzeyin sınırlarına kadar kovalayacaklar onu, ve bataklık ışıkları, bu yanıcı buharlar, olağanüstü danslarıyla derisinin kıllarını ürpertecekler ve göz bebeklerini solduracaklar onun. Kulübelerinizde doğruluk kendinden hoşnut ve tarlalarınızın gölgesinde güvenlik içinde olsun. Oğullarınız işte böyle güzel olacaklar ve anababalarının karşısında minnetle eğilecekler; yoksa, kitaplık tirşeleri gibi sıska ve çelimsiz, başkaldırının buyruğunda, doğdukları günün ve iffetsiz analarının bızırının üzerinde hızlı adımlarla yürüyecekler.' Yasa koyucunun en başta kendisi katlanmaya yanaşmazsa, insanlar nasıl uymak istesinler bu katı yasalara... Ve utancım sonsuzluk kadar uçsuz bucaksız!" Efendisi sakınımlı ve ağırbaşlı davrandığı için, tutsak saç telinin onu, hapisliği konusunda, alçakgönüllülükle bağışladığını işittim; ve gözkapaklarımı aydınlatan güneşin son solgun ışığı dağın koyaklarından çekildi. Ona doğru dönünce, bir kefen gibi katlandığını gördüm... Öyle sıçrayıp durma! sus... sus... seni duyacaklar! Öteki saçların arasına katacak seni yeniden. Ve, güneş battığına göre ufukta, sen utanmaz ihtiyar ve sen uysal saç teli, ikiniz, karanlığını manastırın üzerine yayan gece, ovada kaçak adımlarınızı örterken, genel evin uzaklarına tırmanın... Bu sırada, bir tümseğin arkasından birden ortaya çıkan bir bit, cırnaklarını çıkartarak, bana, "Ne diyorsun bu işe?" dedi. Ama, ben, yanıtlamak istemedim onu. Oradan ayrılıp köprüye yöneldim. Özgün yazıtı silip onun yerine şunları yazdım: "Böyle bir gizi, bir hançer gibi, yüreğinde saklamak acı verir insana. Ama, ant içerim ki bu korkunç kale burcuna ilk kez girişimde tanığı olduğum şeyleri hiçbir zaman açıklamayacağım." Yazıtı kazıdığım çakıyı korkuluk duvarının üzerinden fırlatıp attım; ve ister acımasız davranışlarıyla olsun, ister büyük sefahatin yol açtığı çıbanların iğrenç seyirliğiyle olsun, insanlığa uzun süre (sonsuzluk uzundur), gene ne yazık ki! acı çektirecek olan Yaratıcı'nın çocukluk kişiliğini hızla irdeleyip, böyle bir düşmanım olduğunu

düşünerek, bir sarhoş gibi gözlerimi kapadım, ve keder içinde, sokakların labirentine daldım.

ÜÇÜNCÜ ŞARKININ SONU

DÖRDÜNCÜ ŞARKI

Bir insan ya da bir taş ya da bir ağaç başlayacak dördüncü şarkıya. Ayağıyla üzerine basıp bir kurbağa ezerse, tiksinti duyumsar insan: Ama, eliyle şöyle biraz dokunacak olsa bir insan vücuduna, parmağının derisi pul pul kalkar, çekiç yemiş bir mika kütlesi gibi; ve tıpkı, bir saat önce ölmüş bir köpek balığının yüreğinin, güvertede, hâlâ direngen bir dirimsellikle çarpması gibi, bu dokunmadan uzun süre sonra bile tepeden tırnağa titrer içimiz. İşte bu denli korku uyandırır kendi benzeşlerinde insan! Bunu ileri sürerken yanılıyorum belki; ama, belki de doğruyu söylüyorum. İnsanın tuhaf kişiliğine ilişkin uzun dalınçların yol açtığı göz şişkinliklerinden daha korkunç bir hastalık biliyorum, olduğunu sanıyorum: Ama hâlâ araştırıyorum onu... ve bulamadım! Ama bununla birlikte, araştırmalarımda başarıya ulaşmış olduğumu ileri sürme yürekliliğini gösterebilecek birinden daha az zeki olduğum kanısında değilim. Böyle bir şey ileri sürseydi, kocaman bir yalan söylemiş olurdu! antik Denderah tapınağı Nil'in sol kıyısına bir buçuk saat uzaktadır. Duvarlarını ve saçak silmelerini sayısız yaban arısı orduları ele geçirdi günümüzde. Sık ve kara saç dalgaları gibi dalgalanarak uçuyorlar sütunların çevresinde. Yalnızca soğuk revakın sakinleri savunuyorlar dehlizlerin girişini, bir kalıtsal hak olarak. Kutup denizlerinde, buzlar çözülürken, birbirine saldıran buz parçalarının ardı arkası kesilmeyen çarpışmalarına benzetiyorum madensel kanatlarının uğultusunu. Ama

Esirgeyici'nin kendisine yeryüzü tahtını bağışladığı kimsenin davranışını tartacak olursam, acımın üç kanadı daha büyük uğultu çıkartırlar! Seksen yıl aradan sonra, bir gece, kuyrukluyıldız göğün bir yakasında birdenbire ortaya çıkınca, parlak ve puslu kuyruğunu sergiler yeryüzü sakinlerine ve cırcır böceklerine. Bu yolculuğun bilincinde değildir kuyrukluyıldız hiç kuşkusuz; böyle değil benim durumum: Çorak ve iç karartıcı bir ufkun bezekleri ruhumun derinliklerinden yükselirken, ben, karyolamın baş ucuna yaslanmış, acıma düşlerine dalıyor ve insanlar için utanıyorum! Karayelin ikiye biçtiği tayfa dört saatlik gece nöbetini tuttuktan sonra, hamağına kavuşmaya can atar: Neden bu avunç esirgendi benden? İsteyerek benzeşlerim kadar alçaldığım ve bir gezegenin katı kabuğuna zincirlenmiş yazgımız ve sapkın ruhumuzun özü üzerine yakınmaya bir başkasından daha az hakkım olduğu düşüncesi, tıpkı bir nal çivisi gibi işliyor içime. Grizu patlamasının nice aileyi yok ettiği görülmüştür; ama, yıkıntıların ve zararlı gazların ortasında ölüm neredeyse ansızın bastırdığı için, can çekişmeleri pek kısa sürmüştür. Ben... tıpkı bazalt gibi yaşıyorum! Yaşamın başlangıcında olduğu gibi ortasında da melekler kendileriyle benzeşirler; bense nicedir benzemiyorum kendime artık. Bir mercan adaları kuşağına sıkışmış bir göl gibi, zekâmızın sınırları içine kapatılmış olan insan ve ben, kötü yazgı ve mutsuzluğa karşı kendimizi savunmak için güçlerimizi birleştirmek yerine, sanki birbirimizi kılıçla yaralamışız gibi, öfke içinde titreyip ters yönlere saparak birbirimizden ayrıldık! Birimizin, ötekinde yarattığı hor görüyü anladığı söylenebilir. Görece bir saygınlığın devindirici gücünün ittiği bizler, rakibimizi yanıltmak için sabırsızlık gösteriyorduk; her birimiz kendi yerinde kalıyor ve ilan edilen barışın korunmasının olanaksızlığını biliyor. Eh, öyle olsun! mademki her birimiz ötekinde kendi alçalmasını bulguluyor... mademki birbirimizin öldüresiye düşmanıyız, insana karşı yaptığım savaş varsın sonsuza dek uzasın. İster yı-

kıcı bir utku kazanayım, ister yenik düşeyim, güzel olacak savaş: Ben, tek başıma, insanlığa karşı. Ağaç ya da demirden yapılmış silahlar kullanmayacağım; topraktan çıkartılan maden katmanlarını ayağımla geri göndereceğim: Harpın güçlü ve meleksi sesi, benim parmaklarımda, korkunç bir tılsıma dönüşecek. İnsan denen bu yüce maymun, kızıl somaki mızrağını göğsüme sapladı, nice pusuda; ne denli görkemli olurlarsa olsunlar, bir asker göstermez yaralarını. İki tarafa da acı verecek, bu korkunç savaş; inatla birbirlerini yok etmeye çalışan iki dost, ne yıkım!

Baobab ağacı sanılması olanaksız ama olası iki direk, iki toplu iğneden daha büyük görünüyordu, vadide. Gerçekte, iki koçaman kuleydi bunlar. Ve, ilk bakışta, iki baobabın ne iki iğneye, ne de iki kuleye benzemesine karşın, gene de, sakınım iplerini ustaca kullanarak, yanılma korkusu olmaksızın bir baobab ağacının bir direkten pek öyle farklı olmadığı, bu iki mimari... ya da geometrik biçimler arasında... ya da ikisinden biri, ya da ne o ne öteki... ya da daha doğrusu yüksek ve kütlesel biçimler arasında bir karşılaştırma, bir kıyas yapmanın yasaklanması savında bulunabiliriz (çünkü, kolay kolay birbirine karıştırılmayacak kadar çok belirgin nitelikler sergileyen bu iki ruhsal olguyu aynı adın tanımlamasına karşın, bu savda en küçük korku payı olsaydı artık sav olmaktan çıkardı). Baobab ve direk adlarına özgü sıfatlar buldum, zaten tersini söylediğimi ileri sürmüyorum: Gözlerini açtıktan sonra, geceleyin mum aydınlığında, gündüzün güneş ışığında bu sayfalara göz atmak gibi o çok övgüye değer kararı olan kimselere, gururla karışık bir kıvançla, bu konuda uyarıda bulunduğum herkesin malumu ola. Ve gene, herhangi bir cezaya çarptırılmaksızın hiç kuşkusuz herkesin tadını çıkartabileceği akla yatkın karşılaştırmayı kaosun uçurumlarına fırlatıp atmamızı yüce bir güç en

açık seçik sözcüklerle bize buyursa bile, o zaman, ve özellikle o zaman, şu temel belit gözden uzak tutulmasın: Yıllar, kitaplar, benzeşlerin ilişkileri, ve hızlı bir serpilme içinde gelişen ve herkesin özünde bulunan kişilik sayesinde edinilen alışkanlıklar, kimilerinin hor gördüğü ama birçoklarının göklere çıkardığı bir söz sanatının suçlu (bir süre, kendiliğimizden, yüce gücün bakış açısını kabul edecek olursak, suçtur) kullanımında, suç tekrarının onarılmaz damgasını benimsetirlerdi insan kafasına. Okur bu cümleyi uzun bulacak olursa, lütfen kabul buyursun özürlerimi; ama bayağılıklar beklemesin benden. Yanlışlarımı itiraf edebilirim; ama, hayır, kendi korkaklığımla daha ağırlaştıramam onları. Kanıtlarım bazen deliliğin çıngıraklarıyla ve kaba güldürüden (kimi filozoflara göre, yaşamın kendisi komik bir dram ya da dramatik bir güldürü olduğu için, soytarılık ile melankoli arasında bir ayrım yapmak oldukça güç olsa bile) başka bir şey olmayan şeyin ağırbaşlı görünüşüyle çarpışacaklar; bununla birlikte, arada sırada çok ağır bir çalışmanın yorgunluğunu atmak isteyen herkes sinek, hatta gergedan öldürebilir. En iyisi olmasa da, sinek öldürmek için en şipşak yöntem şudur: İki başparmağınız arasında ezeceksiniz onları. Bu konuyu derinlemesine ele alıp işleyen yazarların çoğu, birçok durumda, kafalarının kesilmesinin uygun olacağını, gerçeğe çok yakın bir biçimde hesapladılar. Ciddiyetten kesinlikle uzak bir konu olarak, benim toplu iğnelerden söz etmemi kınayan varsa, yan tutmadan, en büyük sonuçların genellikle en önemsiz nedenlerin ürünleri olduğuna lütfen dikkat buyursun. Ve benim bu sayfanın çerçevesi dışına daha fazla çıkmamam için, kendisine kimya ya da dahiliye patolojisi gibi içinden çıkılması güç bir sorunu dayanak noktası alacak olursa, bu bölümün başından itibaren kaleme almaya çalıştığım bu zahmetli edebiyat parçasının daha az beğenileceğini anlamıyor musunuz? Zaten, doğada bütün nitelikler vardır; ve başlangıçta bunca doğrulukla direkler ile toplu iğneler arasında bir karşılaştır-

ma yaparken (hiç kuşkusuz, bundan dolayı günün birinde azarlanacağımı aklıma getirmemiştim), görsel ışının bir nesneden uzaklaşması oranında görüntünün gözün ağ tabakasına küçülerek yansıdığını kabul eden optik yasalardan yola çıkmıştım. Aynı şekilde, zihnimizin güldürüye olan eğiliminin güldürü öğesi saydığı şey, çoğunlukla, yazarının kafasında, bütün görkemiyle dile getirilen önemli bir gerçeklikten başka bir şey değildir! Ah! İncir yiyen bir eşek görünce kahkahayla gülen şu kaçık filozof! Kendim hiçbir şey uydurmuyorum: İnsan soyluluğundan bu kasıtlı ve utanç verici yoksunluğu, en ince ayrıntılarına kadar, eski kitaplar anlatırlar. Gülmeyi bilmem ben. Birkaç kez denediysem de gülmeyi hiçbir zaman beceremedim. Gülmeyi öğrenmek çok zor, ya da, daha doğrusu, bu yaradılış aykırılığına karşı içimde taşıdığım tiksinti duygusunun, kişiliğimin en önemli niteliğini oluşturduğunu sanıyorum. Pekâlâ, daha çarpıcı bir şeye tanık oldum: Bir eşek yiyen incir gördüm! Ve, gene de gülmedim; içtenlikle söylüyorum, ağzımın hiçbir yanı kımıldamadı bile. Öylesine bir ağlama gereksinimi duydum ki, bir damla yaş aktı gözlerimden. "Doğa! doğa! diye haykırdım hıçkırarak, atmaca serçeyi parçalıyor, incir eşeği yiyor ve insanı gövdeye indiriyor şerit!" Daha ileri gitmek kararı almaksızın, sinek öldürme yöntemini açıklar gibi mi konuştum acaba diye soruyorum kendi kendime. Evet, değil mi? Gergedan yok etme yönteminden söz etmedim, doğru! Bunun tersini ileri sürecek olsaydı bazı dostlarım, dinlemezdim onları, ve, övgü ve dalkavukluğun iki kocaman engel olduklarını anımsardım. Bununla birlikte, vicdanımı olabildiğince hoşnut etmek için, gergedanlar üzerine bir metnin bendenizi sabır ve soğukkanlılık sınırlarının dışına çıkartacağı, ve, kendi açısından ise, büyük bir olasılıkla (hiç kuşkusuz söylemek gözü pekliliği gösterelim) günümüz kuşaklarının gözünü korkutacağı hususunda uyarıda bulunmaktan kendimi alamadım. Sinekten sonra, gergedan üzerine konuşmamak! Hiç olmazsa, geçerli bir özür olarak, in-

san beyninin loblarında bulunan gerçek ve açıklanmaz çelişkileri derinlemesine incelemiş kimseleri şaşırtmayacak olan bu önceden tasarlanmamış eksikliği hemen anmak (ve ben böyle bir şey yapmadım!) zorundaydım. Büyük ve alçak gönüllü bir zekâ için, saygıya değer hiçbir şey yoktur: En önemsiz bir doğa olayı, eğer gizemli bir yanı varsa, bitmez tükenmez bir düşünme konusu olacaktır bir bilge için. Bir kimse eğer bir eşeğin incir yediğini ya da bir incirin eşek yediğini görürse (bu iki duruma da şiir dışında ender rastlanır), emin olunuz ki, nasıl bir davranışta bulunacağını bir ya da iki dakika düşündükten sonra, erdem yolundan ayrılıp bir horoz gibi ötmeye başlayacaktır! Ayrıca, horozların insanlara öykünmek için gagalarını kasten açtıkları ve yüzlerini acıyla buruşturdukları tam olarak kanıtlanmamış mıdır? İnsanlar için kullandığım yüz buruşturmak deyimini kuşlar için de kullanıyorum! Yeteneksizlikten çok gurur nedeniyle, kendi kimliğinin dışına çıkamaz horoz. Okuma öğretmeye kalkıştığınızda başkaldırırlar. Bilisiz ve bağışlanmaz yeteneksizliği karşısında kendinden geçen bir papağan değildir o! Ah! İğrenç alçalma! Güldüğü zaman nasıl da bir keçiye benziyor insan! Fener gibi parıldamaya... parıldamaya başlayan iki kocaman balık gözüne (iğrenç değil mi?) yerini bırakınca, alnın dinginliği yok olur! Sık sık, tumturaklı bir şekilde en soytarıca önerilerde bulunduğum olur... ağız yaymak için, kesinlikle yeterli bir gerekçe olduğu kanısında değilim bunun! "Gülmeme engel olamıyorum," diye yanıtlayacaksınız beni; kabul ediyorum bu saçma açıklamayı, ama, hiç olmazsa, kederli bir gülüş olsun. Gülün, ama ağlayın aynı zamanda. Gözlerinizle ağlayamıyorsanız, işeyin; ama, soytarı gülüşünün iki yanındaki kuruluğu gidermek için, herhangi bir sıvının gerekli olduğu konusunda uyarıda bulunuyorum. Bana gelince, kendilerininkine benzemeyen bir kişilik üzerine her zaman temcit pilavı gibi söylenecek bir şeyler bulan kimselerin gülünç kikirdemeleri ve tuhaf böbürlenmeleriyle soğukkanlılı-

ğımı yitirmeme izin vermeyeceğim; çünkü Tanrı'nın, bir temel örneğin dışına çıkmaksızın, kemikli vücutları yönetmek amacıyla yaratmış olduğu sayısız zihinsel değişimlerden biridir bu. Günümüze gelinceye kadar, yanlış bir yol izledi şiir; göklere yükselerek ya da yerlerde sürünerek, kendi varoluşunun ilkelerini tanımadı, ve haklı olarak, her zaman onurlu insanların alay konusu oldu. Alçakgönüllü değildi... kusurlu bir varlıkta bulunması gereken en güzel niteliktir alçakgönüllülük! Niteliklerimi sergilemek isterdim ben, ama kusurlarımı gizleyecek kadar ikiyüzlü değilim! Gülme, kötülük, gurur, delilik, sırasıyla, duyarlılık ve adalet sevgisi arasında dolanıp duracaklar, ve insan şaşkınlığının örneği olacaklar: Herkes bunlarda tanıyacak kendini, olması gerektiği gibi değil, ama olduğu gibi. Ve belki de, imgelemimin tasarladığı özentisiz ülkü, bununla birlikte, şiirin şimdiye kadar en büyük, en kutsal saydığı her şeyi geride bırakacak. Çünkü kusurlarımın bu sayfalarda sergilenmesine göz yumacak olursam, burada parıldatacağım ve aylasını, geleceğin en büyük dehâlarının bana karşı minnet duyacakları kadar yücelere koyacağım, erdemlere daha çok inanmaktan başka bir şey yapmayacak insanlar. Demek oluyor ki, konutumdan kesinlikle kovalanacak ikiyüzlülük. Böylece, edinilen kanıları küçümsemek için, önemli bir güç kanıtı bulunacak şarkılarımda. O kendisi için şarkı söylüyor, benzeşleri için değil. İnsan terazisinde tartmıyor esininin boyutlarını. Bir rüzgâr gibi özgür, korkunç iradesinin baş eğmez kıyılarında, bir gün, karaya oturmaya geldi! Kendisinin dışında hiçbir şeyden korkusu yok! Doğaüstü savaşlarda, kılıcını balinanın karnına gömen kılıç balığının üstünlüğüyle saldıracak insana ve Yaratıcı'ya: Gülmenin amansız kangurularını ve karikatürün gözü pek bitlerini anlamamakta ayak direyen kişinin üzerinde olsun çocuklarının ve kuru elimin laneti!.. İki kule görünüyordu vadide; bunu başlangıçta söylemiştim. Bunlar ikiyle çarpılsa, sonuç dört ederdi... ama bu aritmetik işleminin gereğini çok iyi kavrayama-

dım. Yoluma devam edeceğim, yüzüm ateşler içinde ve durmadan haykıracağım: "Hayır... hayır... bu aritmetik işleminin gereğini pek iyi anlamıyorum!" Zincir şakırtıları ve acılı inlemeler duymuştum. Sonucun dört çıkması için, kuleleri ikiyle çarpmanın olanaklı olduğunu sanmasın buradan geçen hiç kimse! Sanki annesiymişim, sanki dokuz ay karnımda taşımışım gibi, insanlığı sevdiğimden kuşkulanıyor kimileri; bu yüzden, çarpılanın iki biriminin yükseldiği vadiden geçmiyorum artık.

Yerden bir darağacı yükseliyordu; kolları arkasına bağlı bir adam, saçlarından asılmıştı bir metre yukarıya. Acılarını çoğaltmak amacıyla ve kollarının bağlanmasından başka ne olursa olsun onu daha fazla istesin diye, serbest bırakılmıştı ayakları. Asılmanın ağırlığıyla alnının derisi öyle gerilmişti ki, koşul gereği doğal görünümünü yitiren yüzü, bir sarkıtın taşımsı oluşumuna benziyordu. Üç gündür çekiyordu bu işkenceyi. Haykırıyordu: "Kollarımı çözecek kimse yok mu? Saçlarımı çözecek kimse yok mu? Saçlarımın kökünü başımdan giderek daha çok ayırmaktan başka bir işe yaramayan devinimler yüzünden parçalanıyorum; uyumama engel olan başlıca nedenler susuzluk ve açlık değil. Bir saatten daha fazla yaşamam olanaksız. N'olur biri sivri taşla parçalasın boğazımı!" Her sözcükten önce ve sonra şiddetli haykırışlar duyuluyordu. Bulunduğum çalılığın arkasından fırladım ve tavandan sarkan kuklaya ya da domuz yağına yöneldim. Ama, birden, oynayarak iki sarhoş kadın çıktı karşı yönden. Birinin elinde bir çanta ve iki kurşun kirişli kamçı vardı; ötekinin elinde katran dolu bir fıçı ve iki fırça. Rüzgârda bir yırtık perde parçaları gibi savruluyordu daha yaşlı olanın saçları ve bir gemi kıç güvertesine vuran orkinos kuyruğu gibi birbirine çarpıyordu ötekinin topukları. Öylesine kara, öylesine güçlü bir yalımla parlıyordu ki gözleri, bu iki kadının benim soyumdan olduklarına inanmadım ilkin.

Alabildiğine bencil bir kendine güvenle gülüyorlardı ve yüzleri öylesine tiksinti uyandırıyordu ki insan soyunun en gudubet örneğinin gözleriyle karşı karşıya bulunduğumdan bir an bile kuşkulanmadım. Yeniden çalının arkasına gizlendim ve yuvasının dışına ancak başını çıkartan bir kın kanatlı gibi ses çıkarmadan durdum. Sel hızıyla geliyordu iki kadın; kulağımı yere dayayınca, yürüyüşlerinin heyecanlı sarsıntısının sesini açık seçik algıladım. İki orangutan dişisi, darağacının altına varınca, birkaç dakika havayı kokladılar; buralarda hiçbir şeyin değişmemiş olduğunu anlayınca, gülünç el kol hareketleriyle, deneyimlerinden kaynaklanan büyük şaşkınlıklarını dile getirdiler: Dileklerine uygun olarak, gerçekleşmemişti ölüm. Sucuğun aynı yerde olup olmadığını görmek için, başlarını kaldırmak tenezzülünde bulunmadılar. Biri dedi: "Hâlâ soluk alman mümkün mü senin? Hayat acımasız senin için sevgili kocacığım." Bir mezmurun âyetlerini sırayla söyleyen iki kilise yırcısı gibi, ikincisi yanıtladı: "Demek ölmek istemiyorsun, ey benim güzel oğlum? Akbabaları korkutmayı nasıl becerdin (hiç kuşkusuz büyüyle)? Gerçekten de çok zayıf düştü vücudun! Bir fener gibi sallanıyor meltemde." Her biri bir fırça alıp asılmışın vücudunu katrana buladı... her biri bir kırbaç alıp kolunu havaya kaldırdı... Bir zenciyle dövüşürmüş ve onu saçlarından yakalamak için sonuçsuz karabasan gayreti gösterirmiş gibi, yüzeyde kaymak yerine, maden tabakalarının, katran sayesinde, kemiklerin izin verdiği kadar oyulmuş kırışıklıklarla kaplı buruş buruş etin derinliklerine bunca çarpıcı bir kesinlikle gömülmesini hayranlıkla seyrediyordum (benim gibi yapmamak olanaksızdı). Son derece acayip ama beklenildiğinden daha az gülünç olan bu görünümde kösnül bir haz bulmak iç dürtüsüne karşı kendimi korudum. Ve, bununla birlikte, önceden alınmış iyi kararlara karşın, bu kadınların gücünü, kollarının kasını nasıl kabul etmez insan? Yüz gibi, göbek altı gibi en duyarlı kesimlere vurmaktan ibaret olan ustalıklarını, ancak tüm gerçeği ak-

tarmayı çok istersem anlatacağım! Meğerki dudaklarımı, özellikle yatay doğrultuda yapıştırıp (ama, bu basıncı yaratmanın en olağan yönteminin ne olduğunu biliyor herkes), sert el taraklarını ve sağlam eklemleri seferber eden korkunun yarattığı kötü sonuçları, yalnızca sözlerim kadar değil, dahası onlardan daha iyi gizlemekte, üzücü belirtileri yetersiz kalacak gözyaşları ve gizlerle dolu bir sessizliği yeğlemeyeyim (çünkü, yeteneğin en temel kuralında kusur işlemek kaygısıyla, varsayımsal yanılgı olasılıklarını, hiç kuşkusuz ilke olarak yadsımak gerekmese de, yanıldığımı sanmıyorum). Bununla birlikte, yansız bir gözlemcinin ve deneyimli bir aktörecinin bakış açısı kabul edilmeseydi (bu aşağı yukarı aldatıcı kısıtlamayı, hiç olmazsa tümüyle, kabul etmeyi öğrenmem hemen hemen oldukça önemlidir), bu bakımdan, köklerini yayma yeteneğinden yoksun kalırdı kuşku; çünkü, şu anda, doğaüstü bir gücün elinde olduğunu sanıyorum onun, ama hem beslenme, hem de zehirli madde yokluğu koşullarını yerine getiren bir özsuyundan yoksun olduğu için, belki birdenbire değil, fakat mutlaka yok olacaktır. Düşüncemin ikircimli kişiliğini sergilediğim anlaşılıyor, yoksa okumayın beni: Bununla birlikte, yadsınmaz doğruları yadsımak düşüncesi benden uzaktır! Anlaşılmak için basit bir olanak olan, içinde gerçekliğin ölçütünün parıldadığı bu sava karşı durmak niyetinde değilim hiç kuşkusuz; yalnızca birkaç sözcükle, ama binlercesine bedel sözcüklerle dile getiriyorum onu; o, tartışmamak demektir: Ölümlüler toplumunun genellikle sandığından daha güçtür bu şeyi gerçekleştirmek. Tartışmak dilbilgisel bir sözcüktür, ve birçokları, ellerinin altında kalın kanıt dosyaları olmaksızın, kâğıdın üzerine döktürdüğüm şeylere karşı durmanın gerekmediğini düşünecekler; inanınız ki, farfaralığın kıyıları boyunca ilerleyen küstahlıktan daha başka koşullarda ortaya çıkan yargıları dile getirirken, insana, sezgisini benzersiz bir öngörüyle sakınımlılığının hizmetinde kullanma olanağı verilirse, sorun adamakıllı değişir. Kesinlikle iğ-

renç olduğu kadar ister istemez yararlı (en taze anılarına kulak vermesi koşuluyla herkesin doğrulamaktan kaçınmayacağı bir şeydir bu) bir kolaylıkla kendi kılıfını çıkartan bu ara olayı kapatmak için, insan yeteneklerinin tam bir denge içinde bulunması iyidir, ya da terazinin budalalık kefesi aklın soylu ve görkemli niteliklerinin bulunduğu kefeden ağır çekmezse daha iyidir, yani, daha açık olmak gerekirse (çünkü, şimdiye kadar kısa ve özlü yazıyordum, ama birçokları uzun cümlelerim yüzünden bu özelliğimi kabul etmeyeceklerdir, oysa gerçekliğin geçici görünümlerini, çözümlemenin usturasıyla son siperlerine kadar kovalayarak amaçlarına ulaştıkları için bu gerçek dışıdır), zekâ eğer gelenek, doğa ve eğitimin ağırlıklarıyla kendisini kısmen bunaltmalarına yardımcı olan yanlışlara karşı yeterince üstün gelirse iyidir, ikinci ve son kez olarak "iyidir" diye tekrarlıyorum, çünkü, tekrarlaya tekrarlaya, sonunda birbirimizi anlamamaya varacak iş ve çok zaman bu bölümde işlenen dramatik konuyu, kuyruğu (haydi kuyruğum da olsun) bacakların arasına sıkıştırıp geri dönmek yanlış olmayacak. Çalışmamı sürdürmeye girişmeden önce, bir bardak su içmenin yararı yok, hiç içmemektense iki bardak içerim daha iyi. Aynı şekilde, bir kaçak köle avına çıkınca, ormanın içinde, uygun bir zamanda, birliğin her üyesi tüfeğini sarmaşanlara asar, ve susuzluğu giderip açlığı bastırmak için bir ağaç kümesinin gölgesinde toplanılır. Ama, mola ancak birkaç dakika sürer, yeniden kıyasıya başlar kovalama ve av borusunun sesi yankılanmakta gecikmez. Ve, oksijen nasıl yanıcı ucu bulunan bir kibriti, gurura kapılmaksızın, yakma özelliğiyle biliniyorsa, benim görevimi yerine getirmemi de soruna geri dönmekte gösterdiğim aceleden anlayacaklar. İki dişi kırbacı tutamayacak duruma gelince ve yorgunluktan kolları aşağı sarkınca, iki saate yakındır yaptıkları jimnastik çalışmalarına bilerek son verdiler, ve içinde geleceğe yönelik bir gözdağı saklayan sevinçle oradan ayrıldılar. Donuk gözlerle (çünkü, öylesine çok kan kay-

betmişti ki içinde bulunduğu güçsüzlük konuşmasına engel oluyordu; bir hekim olmamama karşın, kanamanın yüzde ve karında meydana geldiğini düşünüyordum) benden yardım isteyene doğru yürüdüm, ve kollarını çözdükten sonra, bir makasla saçlarını kestim. Bana anlattığına göre, bir akşam onu odasına çağırmış annesi, geceyi kendisiyle yatağında geçirmesi için soyunmasını buyurmuş, ve hiçbir yanıt beklemeden, onun önünde, en edepsiz davranışlarda bulunarak bütün giysilerini çıkarmış analık. Bunun üzerine odadan kaçmış adam. Ayrıca, kocasının vücudunu kocakarının tutkularına teslim ederek ödüllendirmeyi umut eden kendi karısının da öfkesine hedef olmuş, sürekli geri çevirmeleri yüzünden. Aralarında bir düzen kurup, ıssız bir yerde önceden hazırlamış oldukları bir darağacına asmışlar adamı kadınlar. Ve onu bütün yoksunlukların ve bütün tehlikelerin kucağına atıp yavaş yavaş ölmeye bırakmışlar. Ancak, neredeyse aşılmaz güçlüklerle dolu derin ve yoğun düşüncelerden sonra, benim beklenmedik girişimimle sona eren incelikli işkence yönünde yapmışlardı seçimlerini. Minnetin en canlı belirtileri her sözün altını çiziyor ve adamın açtığı sırlara en küçük değer vermiyordu. Bayıldığı için onu en yakın kulübeye taşıdım, ve yaralarını tımar etmeleri için yükümü kendilerine teslim ettikten ve onlardan, sanki kendi oğullarıymış gibi en sıcak sevgilerini zavallıdan esirgemeyecekleri sözü aldıktan sonra çiftçilerin yanından ayrıldım. Bu arada, kendilerine olayı aktardım, ve patikaya çıkmak üzere kapıya yanaştım; ne var ki, yüz metre uzaklaştıktan sonra, farkına varmadan geri döndüm, tekrar kulübeye girdim, ve, saf yürek çiftçilere yönelerek haykırdım: "Hayır, hayır... olanlara şaşırdığıma inanmayınız!" Bu kez, kesinlikle uzaklaştım, ama ayak tabanlarımı doğru dürüst basamıyordum yere: Bunu görmemiş olamazdı bir başkası! Bir ilkbahar günü, bir eş ile bir ananın birbirlerine dolanmış ellerinin diktiği darağacının altından geçmiyor artık kurt, büyülenmiş imgeleminde, hayali bir yiyeceğin peşine düş-

tüğü zaman. Ufukta, rüzgârda savrulan şu siyah saçları görünce canı çekilmiş gücünü yüreklendirmiyor, ve görülmemiş bir hızla kaçıyordu! Bu ruhsal olayda, memelilerin doğal içgüdülerinden daha üstün bir zekâ görülmeli mi? Hiçbir şey kanıtlamadan ve dahası hiçbir şey öngörmeden, bana öyle geliyor ki bir suçun ne demek olduğunu anladı hayvan! İnsanoğulları bile, tahtından edilmiş ecenin yerine acımasız öcü geçirmek için, aklın imparatorluğunu bu dile gelmez noktaya kadar püskürtmüşken, nasıl anlamasın bunu o!

❋

Pisim. Bitler kemiriyor beni. Bana bakınca kusuyor domuz yavruları. Sarımtırak irinle kaplı derime pullarını sıvadı cüzamın kabuk ve ölü dokuları. Ne ırmakların suyunu, ne de bulutların çiyini bilirim. Tıpkı bir gübrelikte olduğu gibi, maydanozgiller saplı kocaman bir mantar büyümekte ensemde. Biçimsiz bir döşeme eşyasının üzerine oturmuş durumda, dört yüz yıldır oynatmadım kol ve bacaklarımı. Yere kök saldı ayaklarım ve iğrenç asalakların kaynaştığı, henüz bitkiden türememiş ve artık hayvan sayılmayacak bir tür canlı bitki oluşturuyorlar, göbeğime kadar. Bununla birlikte çalışıyor yüreğim. Ama cesedimin (vücut diyemiyorum) çürümesi ve çıkardığı kokular onu yeterince beslemeseydi, nasıl çarpabilirdi? Bir karakurbağası ailesi kendine yurt edindi sol koltuk altımı, aralarından biri kımıldayınca gıdıklanıyorum. Aman dikkat, biri kaçıp da kulağınızın içini ağzıyla kaşımaya gelmesin: Daha sonra beyninize bile girebilir. Sağ koltukaltımda, açlıktan ölmemek için bunları avlayıp duran bir bukalemun var: Herkes yaşamak zorunda. Ama bir taraf ötekinin hilelerini bütünüyle bozunca, canlarını hiç mi hiç sıkmıyorlar, ve böğürlerimi örten lezzetli yağı emiyorlar. Alıştım buna. Kamışımı yedi bir kötücül engerek ve onun yerini aldı. Hadım etti beni, bu alçak. Ah! İnmeli kollarımla kendimi savunabilseydim; ama, sanırım ki

oduna dönüştüler. Ne olursa olsun, kanın, kızıllığını gezdirmek için artık buralara uğramadığını saptamak önemli. Taşaklarımın içini, onlara burun kıvırmayan bir köpeğe attı, artık büyümeyen iki küçük kirpi. Deriyi özenle yıkayıp, içine yerleştiler. Dübürümü bir yengeç ele geçirdi; benim ölümsekliğimden yüreklendiği için deliği kıskaçlarıyla savunuyor, ve çok canımı yakıyor! Boşa çıkmayan bir umutla iştahı kabaran iki denizanası denizleri aştı. İnsan kıçını oluşturan iki etli parçayı dikkatle incelediler, ve, bunların dışbükeyliklerine tutunarak, giderek çoğalan basınçla öylesine ezdiler ki, iki et parçası yok olup giderken, renk, biçim ve yırtıcılık bakımından birbirine denk, yapışkanlık krallığının ürünü iki canavar kaldı. Sözünü etmeyin bel kemiğimin, çünkü çift ağızlı bir kılıç artık. Evet, evet... dikkat etmemiştim... isteğiniz haklı. Nasıl olup da böğürlerimin arasına, diklemesine kurulduğunu öğrenmek istiyorsunuz, öyle değil mi? Açık seçik anımsamıyorum bunu kendim; bununla birlikte, aslında belki de düşten başka bir şey olmayan şeyi bir anı saymaya karar verecek olursam, biliniz ki, Yaratıcı'yı yeninceye kadar hastalık ve devinimsizlikle birlikte yaşamaya ant içmiş olduğumu öğrenen insan, ayaklarının ucuna basarak, ama benim duyamayacağım kadar da sessizce değil, ardım sıra yürüdü. Uzun sürmeyen bir an, hiçbir şey sezmedim. Şenlik boğasının iki omuzu arasına, gömüldü bu sivri hançer kabzasına kadar, ve tıpkı yersarsıntısı gibi titredi kemik çatısı. Kılıç gövdeye öylesine güçlü girdi ki, şimdiye kadar kimse çıkartamadı. Sporcular, makineciler, filozoflar, hekimler, sırayla, türlü türlü yöntemler denediler. İnsanın yaptığı kötülüğün, bir daha bozulmadığını bilmiyorlardı! Doğuştan gelen bilisizliklerinin derinliğini bağışladım, ve kendilerini göz kapaklarımla selamladım. Yolcu, benim yanımdan geçerken, yalvarırım sana, en küçük avunç sözü söyleme bana: Direncimi zayıflatırsın. Bırak, gönüllü kurbanın yalımında direngenliğimi yeniden ısıtayım. Git buradan... ki hiçbir acıma duygusu uyandırma-

yayım sende. Sandığından da tuhaftır kin; suya salınmış bir sopanın görünüşü benzeri, açıklanmaz davranışı. Gördüğün gibi ben, bir katiller ordusunun başında, cennetin surlarına kadar seferler yapabilir, ve soylu öç alma tasarıları üzerine yeniden düşüncelere dalmak için, geri dönüp bu kalıba girebilirim. Elveda, seni geciktirmeyeceğim daha fazla; ve, kendini eğitmek ve korumak için, belki de doğuştan iyi olmama karşın, beni başkaldırıya götüren uğursuz yazgıyı düşün! Gördüklerini oğluna anlatacaksın; ve onu elinden tutarak, yıldızların güzelliklerini ve evrenin tansıklarını, narbülbülünün yuvasını ve Tanrı'nın tapınaklarını hayranlıkla göstereceksin ona. Baba öğütlerine bunca yumuşak başlı olduğunu görüp şaşıracaksın, ve bir gülümsemeyle ödüllendireceksin onu. Ama, gözetlenmediğini anladığı zaman, bir göz at ona, salyasını tükürdüğünü göreceksin erdemin üzerine; aldattı seni, o, insan soyundan gelen; ama, bir daha kandıramayacak artık; bundan böyle, nasıl biri olacağını bileceksin onun gelecekte. Ey bahtsız baba, yaşlılık adımlarına eşlik etmek üzere, mevsimsiz bir caninin başını kesecek yıkılmaz darağacının ve sana mezarın yolunu gösterecek olan acının hazırlığını yap.

❋

Odamın duvarına, taşlaşmış karaltısının inanılmaz izdüşümünü, benzersiz bir güçle çizen hangi gölge? Bu çılgın ve dilsiz soruyu yüreğimin üzerine yerleştirmemin nedeni, biçimin görkeminden, gerçekliğin görünümünden çok, biçemin yalınlığının kendini böyle yönlendirmesiydi. Kim olursan ol, savun kendini; çünkü, korkunç bir suçlama sapanını sana yönelteceğim: Bu gözler senin gözlerin değil... nereden aldın onları? Bir gün, önümden sarışın bir kadın geçtiğini gördüm; seninkilere benzeyen gözleri vardı; gözlerini ondan aldın sen. Görüyorum ki güzelliğine inandırmak istiyorsun; ama kimse yutmuyor; ben de başkalarından farklı düşünmüyorum. Beni

budala yerine koymayasın diye söylüyorum bunu. Başkalarının etine meraklı ve kovalamanın yararının savunucusu, Arkansas panoccolarının yapraklarını yolan iskeletler gibi güzel bir yırtıcı kuş sürüsü alnının çevresinde dolanıyor, uysal ve hoş uşaklar gibi. Ama, bu bir alın mı? Pek öyle kolay değil buna inanmak. Çok basık, gizemli varlığının, sayıca az kanıtlarını doğrulamak olanaksız. Eğlenmek için söylemiyorum bunu sana. Bel omurlarının coşkulu kıvrılması olan bir düşsel raksın iyi tasarlanmamış bir simgesi olarak, duvarlar üzerinde dolaşan senin belki de alnın yoktur. Öyleyse kim yüzdü başının derisini? Yoksa yirmi yıl bir zindana kapattığın için, misillemesine yaraşır bir öç almak amacıyla kaçan bir insan mı? O gerekeni yaptı, ve ben alkışlıyorum onu; yalnız, bir "yalnız" söz konusu, yeterince amansız olmadı. Şimdi, hiç değilse (ilk iş olarak belirtelim bunu) saçlarının anlamlı eksikliğiyle, tutsak bir Kızılderili'ye benziyorsun. Saçlarının artık büyümeyeceğinden değil, çünkü hayvanlar âleminde, çıkartılan beyinlerin bile zamanla yenilendiğini bulguladı fizyoloji bilginleri; ama basit bir gözleme takılıp kalan, hakkında bildiğim pek az şeye göre, engin bir kösnüllükten yoksun bulunmayan düşüncem, en gözü pek sonuçlarda bile, bir iyileşmen dileğinin sınırlarına kadar gitmiyor, ve, tersine, epeyce karanlık yansızlığına dayanarak, belki de senin için, başını örten deriden bir süre yoksun kalmaktan başka bir şey olmayan duruma, daha büyük felaketlerin belirtisi olarak bakmak (ya da en azından dilekte bulunmak) için duruyor. Beni anlamış olduğunu sanıyorum. Ve dahası, bir saçma, ama olmazsa, usa yakın bir tansık sayesinde, düşmanının açıkgöz rahibesinin senin utkunun baş döndürücü bir anısı olarak sakladığı bu değerli deriyi talihin yaver gidip bulabilseydin, hemen hemen ve büyük bir olasılıkla, ne var ki olasılıklar yasası ancak matematik bağlamında incelenebilir (oysa, kıyasın, bu yasayı anlağın başka alanlarında da kolayca uygulayabileceği biliniyor), kısmen ya da toptan bir üşütmeye

karşı duyduğun o haklı ama biraz abartılmış korku, doğallığı nedeniyle haklı olarak senin olan ve, ayrıca, en basit temel beğeni kurallarına uymanın o tatsız tehlikeleriyle ikide bir karşılaşmaksızın başında taşımana izin verilen (kabul etmeseydin, bu davranışını anlamak güç olurdu) bir saçın, beyninin birçok bölümünü, özellikle de kışın, havanın cilvelerinden korumak üzere, birdenbire olmasına karşın uygun bir biçimde, ortaya çıkan bu önemli ve dahası biricik fırsatı reddetmezdi. Beni dikatle dinlemiyorsun, öyle değil mi? Beni daha iyi dinlesen, kırmızı burun deliklerinin içinden pek fazla uzaklaşmayacak keder. Ama ben çok yansız olduğum için (yanılıyorsam söyle bana), elinde olmadan, üstün bir güçle itiliyormuş gibi, benim sözlerime kulak veriyorsun. Daha kötü değilim senden. İşte bu yüzden, dehâmın karşısında kendiliğinden saygıyla eğiliyor dehân... Gerçekten de, senin kadar kötü değilim ben! Şu dağın yamacına kurulan kente bir göz atmaya geliyorsun. Ama birden ne görüyorum?.. Bütün sakinleri ölmüş! Bir başkası kadar gururluyum, belki de fazladan bir kusur. Öyleyse dinle... Afrika kıyıları boyunca uzanan denizaltı akıntılarında bir köpek balığı biçiminde yarım yüzyıl yaşamış olduğunu anımsayan bir insanın itirafını, dikkatini çekecek kadar derinden ilgilendiriyorsa seni, acıyla değilse bile, hiç olmazsa sende uyandırdığım tiksintiyi göstermenin onarılmaz yanlışına düşmeksizin dinle. Erdemin maskesini atmayacağım ayaklarına, karşına olduğum gibi çıkmak için; çünkü, hiçbir zaman maskem olmadı (eğer bu bir özürse); ve, daha ilk andan itibaren, özelliklerimi dikkatle gözlemlersen, senin korkunç düşmanın değil, ahlak bozukluğu konusunda, saygılı çırağın olduğumu göreceksin. Kötülüğün utkusunu senin elinden ben almadığıma göre, bir başkasının böyle bir şeyi becereceğini sanmıyorum. Onun daha önce bana denk olması gerekirdi, bu da öyle kolay değil... Dinle, bir bulutun bir güçsüz yoğunlaşması değilsen (gövdeni bir yerlerde gizliyorsun, bulamıyorum onu). Bir sabah, bir pembe nilüfer

koparmak için bir göle eğilmiş küçük bir kız gördüm, erken bir ustalıkla berkitti ayaklarını; gözleri bakışımla karşılaştığı sırada göle eğiliyordu (benim açımdan, bir önceden tasarlama söz konusu değildi). Tıpkı deniz kabarmasının bir kayanın çevresinde yarattığı burgaç gibi ayakları üzerinde sallandı hemen, bacakları büküldü, ve görülmesi olağanüstü etkileyici, benim seninle konuştuğum kadar gerçek bir olay oldu, kız gölün dibini boyladı. İlginç sonuç, hiç nilüfer toplamadı artık. Aşağıda ne yapıyor? bu konuda bir bilgim yok. Kurtuluşun bayrağı altında yer alan vicdanı, hiç kuşkusuz, ahlaksızlığa karşı amansız bir savaş veriyor! Ama sen, ey benim efendim, senin bakışının altında, kentlerin sakinleri, birdenbire yok oldular, filin ayağının altında ezilen bir karınca yuvası gibi. Bak... artık neşeli değil dağ... bir ihtiyar gibi tek başına duruyor. Doğru, evler var; ama artık olmayan insanlara ilişkin olarak aynı şeyi söyleyemeyeceğini, alçak sesle, ileri sürmek bir çelişki değildir. Cesetlerin kokuları daha şimdiden burnuma geliyor. Sen duymuyor musun? Şölenlerine başlamak için bizim uzaklaşmamızı bekleyen şu yırtıcı kuşlara bak; ufkun dört bir yanından bulutlar gibi geliyorlar. Yazık! çoktan gelmişler bile, çünkü seni cinayeti hızlandırmaya kışkırtmak için, çevrende sarmallar anıtı çizdiğini görüyorum yırtıcı kanatlarının. Demek ki en küçük kokuyu bile almıyor koku alma duyun? İşte size yalanın dik âlâsı... Koku alma sinirlerin koku atomlarını algılayarak sonunda sarsıldı; sana bunu bildirmeye gereksinimim olmasa da, yıkılan kentten yükseliyor bu kokular... Ayaklarına sarılmak isterdim, ama kollarımın dolandığı ancak saydam bir buğu. Gözlerimin algılamasına karşın bu bulunmayan vücudu arayalım. Bir içten hayranlığın sayısız nişanını hak etmiştir benim açımdan. Alay ediyor benimle hayalet. Kendi vücudunu aramama yardım ediyor. Ona yerinde kalmasını işaret ettiğimde, o da aynı işareti yapıyor bana... Açığa çıktı giz; ama içtenlikle söyleyeyim ki, çokça hoşnut etmedi beni. Açıklandı her

şey, büyük ve küçük ayrıntılar; örneğin, sarışın kadının gözlerinin çıkartılması gibi küçük ayrıntılar kafa yorulmayacak kadar önemsizdir. Üzerinde durmaya değmez!.. Benim de kafa derimin yüzüldüğünü, benim gibi yaratıklara göstermek istemediği dostluğu, haklı olarak benden esirgediği için, çektiği acılara tanık olmak amacıyla, bir insanı beş (doğru yıl sayısında yanılabilirim) yıllığına bile olsa zindana kapattığımı anımsamıyor muydum acaba? Bakışlarımın uzayda dolaşan gezegenleri bile yok edebileceğini bilmezden geldiğine göre, bende anımsama yeteneğinin bulunmadığını ileri sürecek kimse haksız olmayacaktır. Yapmam gereken şey, bir taş alıp şu aynayı paramparça etmek... Optiğin sarsılmaz yasaları yüzünden, kendi suretimi tanıyamayınca, geçici bellek yitirme karabasanının imgelemimde otağ kurması ilk kez olmuyor!

❋

Uykuya dalmıştım yalıyarda. Yakalamayı başaramaksızın, bir gün boyu, çölde deve kuşu kovalayan kişinin yemek yiyecek, gözlerini kapatacak vakti olmamıştı. Beni okuyan eğer bu insansa, uykudan geberdiğimi kesinlikle anlayabilir. Ama fırtına, avucunun içiyle bir gemiyi düşey olarak denizin dibine ittiğinde; bütün mürettebattan salın üzerinde yorgunluk ve her türlü yoksunluktan bitkin düşmüş tek kişi kalsa; deniz onu bir enkaz gibi bir insan ömründen daha uzun saatler boyu sallasa; ve, delik bir karinanın yol açtığı yıkımın yakınlarından geçen bir firkateyn, bir deri bir kemik vücudunu okyanusta gezdiren zavallıyı fark etse ve ona geç kalmış bir yardımda bulunsa, sanırım ki, duyularımın körelmesinin boyutlarını çok iyi anlayacaktır bu deniz kazasına uğramış insan. Manyetizma ve kloroform, böyle bir zahmete girerlerse, bu uyuşuk irade yitiminin benzerini yaratabilirler. Bu irade yitiminin ölümle hiçbir benzerliği yoktur. Böyle bir şey söylemek büyük bir yalan olur. Ama bu tür okumalara düşkün sabırsızların, gebe bir dişi

uğruna aralarında boğuşan iri kafalı ispermeçet balinası sürüsü gibi kükremeye başlamamaları için, biz hemen düşe gelelim. Bir domuz yavrusunun vücuduna girdiğimi, ki bundan kurtulmam öyle kolay değildi ve en çirkefli bataklıklarda keyifle yuvarlanıp durduğumu görüyordum düşümde. Bir ödül müydü bu? Artık insan soyundan olmamak en büyük dileklerimden biriydi! Durumun yorumu böyleydi bence, ve bundan büyük bir kıvanç duyuyorum. Bununla birlikte, Tanrı'nın bunca değerli lütfuna layık olmak için nasıl bir erdemli davranışta bulunmuş olduğumu canla başla anlamaya çalışıyordum. Şimdi, ben ayırdına varmadan, deniz kabarmasının bu ayrışmaz ölü madde ve canlı et karışımının üzerinde iki kez geçtiği, granit göbeğin üzerine iğrenç yapışmanın çeşitli evrelerini anımsayınca, bu alçalmanın ola ki kutsal adaletin bana verdiği bir cezadan başka bir şey olmadığını söylemek yararsız değildir belki. Ama kişisel gereksinimlerini ya da iç bulandırıcı kıvançlarının nedenini kim bilebilir? Yetkin bir mutluluğun çoktandır beklediğim, yüce ve görkemli bir yansımasından başka bir şey gibi gelmedi bana değişim hiçbir zaman. Bir domuz yavrusu olduğum gün, sonunda gerçekleşti bu işte! Ağaç kabuklarında deniyordum dişlerimi; somağımı büyük bir zevkle seyrediyordum. Tanrısallığın dirhemi bile kalmamıştı. Bu anlatılmaz kösnünün doruklarına çıkardım ruhumu. Son derece aşağılık ruhlarının anırmasını ciddiye alan; ve kaba güldürünün büyük genel yasalarını hiç kuşkusuz aşmayan bir yetkin soytarılık ânında, Kadiri Mutlak'ın, bir gün, kırmızı mercanınkine benzer bir maddeden yapılmış o *insan* denen garip ve mikroskobik yaratıkları bir gezegene göndermekten şaşırtıcı bir zevk almasının nedenini anlayamayan ve güzelliğin bitimsiz karikatürleri olan sizler, öyleyse dinleyin beni ve yüzünüz kızarmasın. Siz kemikler ve yağlar, utanmakta haklısınız hiç kuşkusuz, ama dinleyin beni. Yardıma çağırmıyorum zekânızı; içine saldığınız korku yüzünden kanını dışarı attırabilirsiniz. Unutun onu ve

tutarlı olun kendinizle... Artık yeter olsun baskılar. Öldürmek istediğim zaman öldürüyordum; dahası, sık sık oluyordu bu ve kimse engel olmuyordu bunu yapmama. Alabildiğine dinginlik içinde terk ettiğin soya saldırmamama karşın, insan yasaları cezalarıyla bırakmıyordu yakamı; ama vicdanım hiç kınamıyordu beni. Gündüzleri, yeni benzeşlerimle boğuşuyordum, ve toprak yer yer birçok kan pıhtısı katmanıyla örtülüyordu. En güçlü bendim, bütün utkuları ben kazanıyordum. Yürekler acısı yaralar kaplıyordu vücudumu; bunların farkında değilmişim gibi davranıyordum. Yeryüzü hayvanları uzaklaşıyordu benden ve ışıl ışıl büyüklüğümde tek başıma kalıyordum. Kudurganlığımın ıssızlaştırdığı ülkelerden uzaklaşmak, cinayet ve kan dökme törelerine yerleştirmek üzere başka yörelere gitmek için bir ırmağı yüzerek geçtikten sonra, çiçekli kıyı boyunca yürümeye başlayınca, nasıl da şaşırdım. İnmelenmişti ayaklarım; bu zorunlu kımıltısızlığın gerçekliğini hiçbir devinim bozamıyordu. Yoluma devam etmek için doğaüstü bir çaba gösterirken uyandım, ve yeniden insana dönüştüğümü duyumsadım. Böylece, yüce tasarılarımın, düşte bile olsa, gerçekleşmesini istemediğini açıklanabilecek bir biçimde anlatıyordu bana Tanrı. İlk biçimime dönmek öylesine bir acı verdi ki, geceler boyu ağlayıp durdum acıdan. Sanki suya batmış gibi çarşaflarım her zaman, bundan dolayı, her gün, değiştiriyordum onları. İnanmıyorsanız bana gelin; yalnızca inanılırlığını değil, ama ayrıca, savımın gerçekliğini de kendi gözlerinizle denetlersiniz. Açık havada, bir yalı yarda, geçirdiğim bu geceden sonra, yok olan değişimimi bir hak olarak geri almak amacıyla, kaç kez karıştım domuz sürülerine! Arkalarında sonsuz pişmanlıkların solgun samanyolundan başka bir şey bırakmayan bu görkemli anılardan ayrılmanın zamanı şimdi.

❋

Doğanın gizli ya da görünür yasalarının işleyişinde olağan dışı bir sapmaya tanık olmak olanaksız değildir. Gerçekten de, insan kendi yaşamının çeşitli evrelerini ustaca incelemek zahmetine girerse (bir tekini bile unutmadan, çünkü ileri sürdüğüm savın kanıtını belki de o sağlayacaktır), ve ilkin nesnel olaylardan söz etmek gerekirse, falanca gün, bilginlerin başlangıçta büyük görünümünü anlayamadıkları kurbağa yağmurları gibi gözlem ve deneylere dayanan ünlü kavramları aşar gibi görünen ve kesinlikle aşan bir olaya tanık olduğunu, başka koşullarda gülünç kaçabilecek belli bir şaşkınlığa düşmeksizin anımsayamayacaktır. Ve, ikinci ve sonuncu olarak öznel olaylardan söz edecek olursak, bir başka gün, ruhbilim araştırmacısının incelemesine, aklın bir sapıncını (bununla birlikte hiç de az değil, tersine çok daha fazla tuhaf) diyecek kadar ileri gitmeyeceğim, ama sağduyunun imgelem gücüne tanıdığı sınırın, kimi zaman bu iki güç arasında varılan geçici bir antlaşmaya karşın, ne yazık ki iradenin zorlu baskısı ve çoğunlukla da bir işbirliği eksikliği tarafından aşıldığını gösteren ve çoğu kez çok önemli olan alışılmamış bir durum sundu onun iç dünyası. Desteklemek için, yararlı olmaması olanaksız birkaç örnek verelim; ama yine de özenli bir ölçülülüğü elden bırakmadan. İki örnek sunuyorum: Öfkenin taşkınlıkları ve gurur hastalıkları. Cümlelerimin çok hızlı gelişiminde yapraklarını kopardığım yazınsal güzellikler konusunda, belirsiz ve daha doğrusu yanlış bir kanıya kapılmaması için, dikkatli olmaya çağırıyorum beni okuyan kişiyi. Ne yazık! Bir yaz akşamı, güneş ufka yaklaşırken, bacaklarının ve kollarının ucunda kocaman ördek ayakları, sırtında belli bir oranda yunuslarınki kadar uzun ve ince bir yüzgeç bulunan ve balık sürülerinin (başka deniz sakinlerinin yanı sıra, torpil balığını, Groenland gagalı balinasını ve korkunç iskorpit balığını gördüm bu alayda) yüce bir hayranlığın aşikâr belirtileriyle izlediği sağlam kaslı bir insanoğlunun denizde yüzdüğünü gördüğüm zaman duyduğum

dehşeti değilse bile, hiç olmazsa, şaşkınlığı herkesin daha iyi anlaması için, kanıtlarımı ve karşılaştırmalarımı yavaş yavaş ve çok görkemli biçimde (ama zamana kim sahip?) göz önüne sermek isterdim. Bazen denize dalıyor ve yapışkan vücudu kaşla göz arasında iki yüz metre ötede ortaya çıkıyordu. Bana kalırsa, iyi yüzücü ünlerini havadan kazanmamış olan domuz balıkları, bu yeni tür karadeniz yaratığını ancak uzaktan izleyebilirlerdi. Öyküme; saçma bir saflığın zararlı engellemesinden çok, şiddetlenen karayelin, perde ayaklılar familyasının başlıca özelliklerine sahip çıkan bir canavarı içeren bu bölüme taşıdığı uyarıcı deniz bitkileri kokularıyla alabildiğine yüklü bir fırsat (tıpkı bugün beklenmedik bir anda belirdiği gibi) ortaya çıktıkça benim kendisine açıklamayı üstlendiğim (kendisine bakılırsa az sayıda) şiirsel gizleri gizli bir sevgiyle ve yasal olarak tartışan sağlam bir güven duygusuyla katılırsa, pişman olmak için haklı bir nedeni olacağını sanmıyorum okurun. Burada kim sahip çıkmaktan söz ediyor? Şurası çok iyi biline ki, değişik ve karmaşık doğası sayesinde insan, yeteneklerinin sınırlarını daha da geliştirmenin yöntemlerini bilmiyor değildir; suaygırı gibi suda yaşar; havanın üst katmanlarında, akkuyruklu kartal gibi; ve yerin altında, köstebek, tesbih böceği ve küçük yer solucanının yüceliği gibi. Kolları ve bacaklarıyla, en ulu karabatağın bile beceremeyeceği bir ustalıkla dalgaların üzerinde yüzdüğünü uzaktan gördüğüm insanoğluna, kollarının ve bacaklarının ucundaki yeni değişikliğin belki de, yalnızca, bilinmez bir suçun günah ödeyici cezası olarak verilmiş olduğunu düşündüğüm zaman, kafamda yaratmaya çalıştığım son derece güçlendirici avuncun doğru ölçütü, aşağı yukarı (ama aşağıdan çok yukarı), ana hatlarıyla böyledir. Acımanın karakaygılı haplarını önceden hazırlamak için kafamı karıştırmam gerekmiyordu, çünkü, bacakları, deniz gergedanının sarmal dişlerinin sahip olduğuna benzer bir güçle, su katmanlarını gerilerde bırakırken, kolları acı dalgaları yaran bu insanın, bir ceza olarak

kendisine zorla verilmiş olan bu olağanüstü şeylere pek istekle sahip çıkmamış olduğunu bilmiyordum. Daha önce öğrendiğime göre, basit gerçek şudur: Bu akışkan öğede hayatın uzaması, kayalık anakaralardan kendi isteğiyle uzaklaşmış olan insanda (sapınçları, psikolojistlerin ve sakınım düşkünlerinin kolayca anlayabildikleri çok can sıkıcı duygular yaratan anlatılmaz bir küstahlıkla) ortaya çıkışının önemli anlarında itibaren, oldukça bulanık bir bakışın, doğa bilimcilerin sınıflamalarında henüz tanımlanmamış (ama, şu son varsayımı destekleyecek bağışlanabilir bir savım olmamasına karşın, belki de ölümlerinden sonra yayımlanan yapıtlarında, çok varsayımsal koşullarda tasarlanmış) garip biçimli bir balık sanmasına yol açtığı bu nesnede gördüğüm, önemli ama temel olmayan değişiklikler yarattı. Gerçekten de, bu kara-deniz yaratığını (çünkü kara-deniz yaratığının varlığını yadsımak olanaksızdır) balıkların ve balinagillerin dışında bir ben görüyordum; çünkü bu doğaüstü olay yüzünden heyecanlanmış yüzümü seyretmek için duran, ve kendilerinin de oldukça kalabalık ama sınırlı sayıda her tür balık sürülerinden başka bir şey görmedikleri, belki de bir balina ağzı kadar büyük ağızlarının yarığını açtıkları deniz üzerindeki bir noktaya, yenilmezmiş gibi görünen ama gerçekte öyle olmayan bir direnmeyle gözlerimi çevirmeden dikmiş olduğumu boş yere anlamaya çalışan birkaç köylü gördüm. "Bu onları güldürüyor, oysa benim benzim sararıyor" diyorlardı kendi ilginç dillerinde; ve tam olarak balıkların kırsal değişimine bakmadığımı, ama bakışlarımın çok daha yakına yönelmiş olduğunu anlamayacak kadar budala değillerdi. Öyle ki, ben, bakışlarımı bu güçlü ağızların dikkat çekici açılışına çevirip, bütün evrende bir dağ kadar ya da en azından yüksek bir burun kadar (bir milim gerilemeyen şu sınırlamanın inceliğine hayran olunuz, lütfen) büyük bir pelikan bulunmadıkça, hiçbir yırtıcı kuş gagası ya da yabanıl hayvan ağzı, bu ağzı bir karış açık ama iç karartıcı kraterleri geçmeyi, hatta onlara erişmeyi

beceremez diyordum kendi kendime, içimden. Ve bununla birlikte, bu sevimli eğretileme (ikisi de aynı kapıya çıkan önyargılar ya da yanlış düşünceler içinde yüzen kimselerin genellikle kavramaya çalıştıkları insanların sonsuzluk özlemlerine çok fazla hizmette bulunan bu söz sanatı) kullanımını büyük ölçüde uygun görmeme karşın, bu köylülerin gülen ağzının üç ispermeçet balinası yutmaya yetecek kadar açık olduğu da bir gerçektir. Düşüncemizi daha kısaltalım, ciddi olalım, ve yeni doğmuş üç fille yetinelim. Bir kulaçta, kara-deniz yaratığı bir kilometrelik köpüklü bir iz bırakıyordu arkasında. Tekrar sulara gömülmeden önce, ileriye atılmış kolunun havada asılı kaldığı kısa bir süre içinde, zarı andıran bir deri kıvrımıyla birleşmiş açık parmakları uzayın derinliklerine doğru yükseliyor ve yıldızları alıyormuş gibi görünüyordu. Bir kayanın üzerinde ayakta, ellerimi boru gibi yapıp, yengeçler ve ıstakozlar en gizli yarıkların karanlığına doğ-ru kaçarlarken haykırdım: "Ey sen, yüzüşü kutan kuşunun uzun kanatlarının uçuşunu geride bırakan sen, içten düşüncesinin sadık yorumu olarak insanlığın bütün gücüyle haykırdığı büyük ses gürlemelerinin anlamını hâlâ anlıyorsan, hızlı gidişinde bir an durmak lütfunda bulun, ve gerçek öykünün tümcelerini kısaca anlat bana. Ama, seni bir köpek balığının incelik ve gücüyle, boyun eğmeyen ve duraksız hac yolculuğunu yaparken görür görmez sana karşı duyduğum dostluk ve saygıyı bende uyandırmak gibi bir gözü pek niyetin varsa, bana bir şey söylememen için uyarıda bulunuyorum sana." Kemiklerimi donduran ve ayaklarımın üzerinde durduğu kayayı sallayan (böyle bir mutsuzluk çığlığını kulağıma taşıyan güçlü ses dalgalarının içime işlemesi sonucu sallanan meğerki ben olmayayım) bir iç çekme, toprağın derinliklerine yayıldı. Bir çığ gürültüsüyle denizin derinliklerine daldı balıklar. Kıyıya fazla yaklaşmayı göze alamadı kara-deniz yaratığı; ama sesinin kulak davuluma yeterince açık seçik ulaştığını kesinlikle anlar anlamaz, deniz yosunlarıyla kaplı gövdesini, uğuldayan dalgaların

üzerinde tutacak şekilde yavaşlattı perdeli kol ve bacaklarının devinimini. Anılarının başıboş sürüsünü görkemli bir buyrukla yardıma çağırmak için, başını eğdiğini gördüm. Onun bu ermişcesine kazıbilimsel uğraşını yarıda kesmeyi göze alamıyordum. Geçmişe dalmış, bir deniz yüzeyine yakın gizli kayaya benziyordu. Sonunda konuşmaya başladı: "Düşmanlardan yoksun değildir çıyan; sayısız ayaklarının eşsiz güzelliği, ona hayvanların sevgisini sağlamak şöyle dursun, belki de onların kıskanç öfkesinin güçlü uyarıcısıdır yalnızca. Bu böceğin en yoğun kinlerin hedefi olduğunu öğrenmek şaşırtmayacaktı beni. Öyküm için bir önem taşımayan doğum yerimi söylemeyeceğim sana. Ama, ailemin payına düşen utanç, görevim için önemlidir. Annem ve babam (Tanrı bağışlasın onları!), bir yıl bekledikten sonra, Tanrı'nın dileklerini yerine getirdiğini gördüler: Bir çift ikiz, erkek kardeşim ve ben geldik dünyaya. Birbirimizi sevmemiz için fazladan bir neden. Ama iş böyle değildi. Çünkü ikimizden en güzeli, en akıllısı bendim, kardeşim bana düşman kesildi ve duygularını gizlemek zahmetine girmedi. Bu yüzden, annem ve babam sevgilerinin büyük bölümünü bana verirken, ben, kendisiyle aynı candan gelen birine karşı isyan etmeye hakkı olmayan bir ruhu yatıştırmaya çalıştım. O zaman, öfkesine sınır tanımadı kardeşim, ve en inanılmaz kara çalmalarla, ortak anababamızın gönüllerinde yok etti beni. Kurt yiyip çirkef suyu içerek on beş yıl bir zindanda yaşadım. Bu uzun ve haksız tutsaklıkta uğradığım benzersiz işkenceleri ayrıntılarıyla anlatmayacağım sana. Bazen, günün bir ânında, kıskaç, kerpeten ve öteki işkence araçlarıyla donanmış üç cellattan sırasıyla biri birden içeri giriyordu. İşkenceleri karşısında attığım çığlıklar hiç etkilemiyordu onları. Sel gibi akan kanıma gülüyorlardı. Ey benim kardeşim, bağışlıyorum çektiğim bütün acıların baş nedeni olan seni! Belki de bu kör öfke artık açabilir gözlerini. Çok düşündüm sonsuz zindanımda. İnsanlığa karşı kinimin nasıl oluştuğunu kestirebilirsin. Yavaş yavaş

artan çöküş, gövdenin ve ruhun yalnızlığı aklımı başımdan almamıştı henüz, hâlâ sevmeyi sürdürdüklerime, tutsağı olduğum o üçlü demir laleye hınç duyacak kadar. Kurnazlık sayesinde özgürlüğüme tekrar kavuştum. Kendilerine benzeşlerimin adını vermelerine karşın, hiçbir bakımdan bana benzemeyen (kendilerine benzediğimi sanıyorlarsa, niçin zarar veriyorlardı bana?) bu anakara insanlarından usanmış ve zorunlu olarak yaşanmış bir hayatın anılarını belki deniz bana armağan eder diye kendimi öldürmeye kesinlikle karar vermiş durumda, kıyının çakıl taşlarına yöneldim. Kendi gözlerine inanacak mısın? Baba evinden kaçtığım günden bu yana, denizde ve onun billur mağaralarında yaşamaktan, senin düşündüğün kadar yakınmıyorum. Senin de gördüğün gibi kısmen bir kuğu vücudu verdi bana Tanrı. Balıklarla barış içinde yaşıyorum ve sanki kendilerinin hükümdarıymışım gibi, gereksinimim olan besini sağlıyorlar bana. Seni kızdırmazsa, özel bir ıslık çalacağım, nasıl ortaya çıktıklarını göreceksin." Söylediği gibi oldu. Uyruklarının alayıyla sarılı durumda, eşsiz yüzüşüyle uzaklaştı. Ve, birkaç saniye geçmesine karşın, gözden tamamen uzaklaştı, bir tek dürbün sayesinde, ufkun son sınırlarında gene görebildim onu. Bir eliyle yüzüyor ve ötekiyle, ana karaya yaklaşmış olmanın gözlerine doldurduğu kanı siliyordu. Beni sevindirmek için böyle davranmıştı. Dik bayıra diklemesine fırlattım gösterici aracı, kayadan kayaya sıçradı ve dağılan parçalarını dalgalar yuttu. Bu son gösteri ve son veda ile bir düşteymiş gibi, bir soylu ve mutsuz zekâ karşısında saygıyla eğildim! Bununla birlikte, her şey gerçekten olmuş gibiydi, bu yaz gecesi.

✵

Her gece, can çekişen belleğime kanatlarımın yayılımını daldırıp, Falmer'in anısını kafamda canlandırıyordum... her gece. Sarı saçlarının, yumurtamsı yüzünün, soylu çizgilerinin imgelemimde derin izleri vardı hâlâ... silinmezcesine... özellikle

sarı saçlarının. Uzaklaştırın, uzaklaştırın haydi şu kaplumbağa bağası gibi cilalı, saçsız başı. On dört yaşındaydı o ve ben ancak bir yaş daha büyüktüm. Sussun şu iç karartıcı ses. Neden ele vermeye geliyor beni? Ama konuşan benim. Düşüncemi dile getirmek için kendi dilimi kullanınca, dudaklarımın kımıldadığını ve kendimin konuştuğunu görüyorum. Ve benim, bir gençlik öykümü anlatan, ve pişmanlık acısının yüreğime işlediğini duyan... benim, eğer yanılmıyorsam... benim konuşan. Ancak bir yaş büyüktüm. Anıştırmada bulunduğum kim öyleyse? Bir geçmiş zaman arkadaşım, sanırım. Evet, evet, adını daha önce de söyledim... Altı harfi yeniden hecelemek istemiyorum, hayır, hayır. Bir yaş daha büyük olduğunu tekrarlamanın da bir yararı yok. Kim biliyor bunu? Gene de tekrarlayalım, ama kederli bir mırıltıyla: Ancak bir yaş büyüktüm. O zaman bile, hayatın güçlüklerle dolu yolunda, açıkça benden daha güçsüz bir varlığa kötü davranmaktan çok, yaşamını bana bağlayan kişiye destek olmanın nedeniydi, bedensel gücümün üstünlüğü. Gerçekten, sanırım benden daha güçsüzdü... O zaman bile. Bir geçmiş zaman arkadaşım, sanırım. Bedensel gücümün üstünlüğü... her gece... özellikle sarı saçları. Kel kafalar görmüş olan birden çok insan vardır. Yaşlılık, hastalık, acı (üçü birlikte ya da ayrı ayrı) bu olumsuz olguyu doyurucu biçimde anlatırlar. Bu konuda kendisine danışsam, bir bilginin bana vereceği yanıt, en azından, budur. Yaşlılık, hastalık, acı. Ama, bir gün, hançerimi bir kadının göğsüne saplamak üzere kaldırdığımda, elimi tuttuğu için, onu demir bir kolla yakaladığımı, havada öylesine bir hızla çevirirken saçlarının elimde kaldığını ve merkezkaç gücüyle fırlayan vücudunun gidip bir meşe gövdesine çarptığını bilmiyor değilim (ben de bilginim)... Bir gün saçlarının elimde kaldığını bilmiyor değilim. Ben de bilginim. Evet, evet, daha önce söylemiştim adını. Vücudu merkezkaç gücüyle fırladığında, bir gün iğrenç bir iş yapmış olduğumu bilmiyor değilim. On dört yaşındaydı o. Ben, bir zihin-

sel bozukluk nöbetinde, bir kutsal kalıntı, bir kutsal emanet olarak uzun süredir sakladığım kanlı bir nesneyi yüreğimin üzerine bastırarak koşarken, peşimden gelen küçük çocuklar... taş atarak beni kovalayan küçük çocuklar ve yaşlı kadınlar, acıyla inliyorlardı: "İşte Falmer'in saçı." Uzaklaştırın, uzaklaştırın haydi şu kaplumbağa bağası gibi cilalı kel başı... Kanlı bir nesne. Ama konuşan benim. Beyzi yüzü, soylu çizgileri. O sırada, o daha güçsüzdü sanıyorum, gerçekten. Yaşlı kadınlar, küçük çocuklar. Oysa, sanıyorum gerçekten... Ne demek istiyorum?.. Gerçekten sanıyorum ki benden güçsüzdü. Demir bir kolla. Bu çarpma, bu çarpma mı öldürdü onu? Ağaca çarparak mı kırıldı kemikleri... onarılmaz biçimde? Bir atlet gücünün neden olduğu çarpma mı öldürdü onu? Kemiklerinin onarılmayacak biçimde... onarılmayacak biçimde... kırılmış olmalarına karşın, yaşamayı sürdürdü mü? Çarpma öldürdü mü onu? Kapalı gözlerimin tanık olmadığı şeyi bilmekten korkuyorum. Gerçekten de... Hele sarı saçları. Gerçekten de... artık yatışmaz bir bulunçla uzaklara kaçıyorum. On dört yaşındaydı. Artık yatışmaz bir bulunçla. Her gece. Bir beşinci katta, gece yarısının sessiz bir saatinde, çalışma masasına eğilmiş, ün kazanmaya can atan bir genç adam, ne olduğunu çıkartamadığı bir hışırtı duyunca, düşüncelerinden ve tozlu el yazmalarından ağırlaşmış başını bütün yönlere çevirir; ama, hiçbir şey, çok hafif olmasına karşın gene de duymuş olduğu şeyin nedenini açıklayacak hiçbir belirgin ipucu yok. Sonunda, tavana doğru yükselen mumun dumanının, çevredeki havada, duvara çakılmış bir çiviye takılı bir kâğıt yaprağını belli belirsiz hışırdattığının ayırdına varır. Beşinci katta. Ün kazanmaya can atan bir genç adamın ne olduğunu çıkartamadığı bir hışırtı duyması gibi, ben de kulağıma "Maldoror!" diyen tatlı bir ses duyuyorum. Ama, yanılgısını sona erdirmeden önce, bir sineğin kanatlarını duyduğunu sanıyordu... çalışma masasına eğilmiş. Düş görmüyorum oysa; ne önemi var ki canfes yatağıma

uzanmış olmamın? Kukuletalı pembe giysilerin ve maskeli baloların saati olmasına karşın, soğukkanlılıkla, gözlerimin açık olduğu uyarısında bulunuyorum. Asla... Ah! Hayır, hiçbir zaman! Adımın hecelerini bunca acılı incelikle söyleyerek, bu meleksi sesleri duyuran bir ölümcül ses değil! Bir sineğin kanatları... Sesi nasıl da iyilik dolu. Bağışladı mı acaba beni? Vücudu bir meşe gövdesine çarptı... "Maldoror!"

DÖRDÜNCÜ ŞARKININ SONU

BEŞİNCİ ŞARKI

Eğer yazım hoşuna gitmek mutluluğuna erişmezse, kızmasın bana okur. Düşüncelerimin en azından tuhaf olduğunu savunuyorsun. Gerçeği söylüyorsun, saygıdeğer insan; ama yan tutan bir gerçek. Oysa, hangi bol kepçe yanlış ve yanılgı kaynağı tam bir yan tutan gerçek değildir! Sığırcık sürülerinin, tıpkı bir tek önderin sesine kesinlikle uyan sıkı düzenli bir birlik gibi, tek biçimli ve düzenli bir yönleme bağımlıymış gibi görünen, kendilerine özgü bir uçuş biçimleri vardır. İçgüdülerinin sesini dinler sığırcıklar, ve uçuş hızları kendilerini durmadan ötelere sürüklerken, içgüdüleri hep kümenin ortasına yaklaşmaya zorlar onları; öyle ki, aynı çekim noktasına yönelik bir ortak eğilimin bir araya getirdiği, durmadan gidip gelen, her yöne dönüp her yönde büyüyen bir kuş sürüsü, bütün kitlesi çok belirgin bir yön izlemeksizin, üyelerinden her birinin kendi dolaşımının özel deviniminden doğan ve kendi içinde değişen bir genel devinim yapıyormuş izlenimi uyandıran çok hareketli bir burgaç oluşturur, ve bu burgacın, sürekli olarak büyüme eğilimi gösteren ama kendisini bastıran çevre safların karşı gücü tarafından geri itilen ve durmadan sıkıştırılan merkezi, kendileri merkeze yakın oldukları oranda daha çok sıkışan safların herhangi birinden, sürekli olarak, daha çok sıkışır. Bu tuhaf burgaçlanmaya karşın, sığırcıklar benzersiz bir hızla çevredeki havayı yararlar, ve, bir saniyede, yorgunluklarının sonu ve yolculuklarının amacı için değerli olan önemli bir men-

zile ulaşırlar. Aynı şekilde, sen de, şarkılarımı söyleyiş yöntemime takma kafanı. Ama, inan ki, şiirimin temel sesleri, anlak üzerindeki gerçek haklarını yitirmezler. Ayrıksı olguları genelleştirmeyelim, fazlasını istemiyorum. Bununla birlikte, olağan şeyler sınıfındandır kişiliğim. Hiç kuşkusuz, senin yazın anlayışınla benim anlayışımın iki aşırı ucu arasında, bir ara sonsuzlukları vardır bunların, ve bölümleri çoğaltmak kolaydır; ama böyle bir şey yapmanın bir yararı olmazdı, ve, artık, düşünüldüğü biçimde yani yoğun bir biçimde anlaşılmayınca usçul olmaktan çıkan yüksek düzeyde bir felsefe anlayışı için bir yanlışlık ve dar görüşlülük tehlikesi oluşmuş olurdu. Coşku ile içe dönük bir mizacın gözlemcisi iç soğukluğunu nasıl bağdaştıracağını biliyorsun; bununla birlikte, kendi açımdan, kusursuz buluyorum seni... Ne var ki beni anlamak istemiyorsun! Sağlığın yerinde değilse, öğüdümü dinle (en iyisini senin için ayırdım), ve kırlarda bir gezinti yap. Can sıkıcı bir takasa ne dersin? Dinlenmiş kafayla yanıma gel, hava aldıktan sonra. Ağlama artık; üzmek istemiyorum seni. Sevginin belli bir noktaya kadar şarkılarımdan yana olduğu doğru, değil mi dostum? Öyleyse, öteki basamakları aşmana kim engel oluyor? Senin beğeninle benimkisi arasındaki sınırın ayırdına varmak olanaksız; hiçbir zaman algılayamayacaksın onu. Böyle bir sınır da yok zaten. Öyleyse, inatla, bu, yobazlık kaynağı katırın güzel kızıyla bir bağdaşıklık antlaşması imzalamanın olanaksız olmadığını düşün (soruna şöyle bir dokunuyorum yalnızca). Bir budala olmadığını bilmeseydim, böyle bir sitemde bulunmazdım sana. Sarsılmaz sandığın bir belitin kıkırdaksı bağası içinde pinekleyerek çürüyüp gitmek yararlı değil senin için. Seninkine koşut olan başka sarsılmaz belitler de var. Karamelaya (doğanın bu güzelim güldürüsü) karşı belli bir düşkünlüğün varsa, kimse bir suç olarak düşünmeyecek bunu; ama, daha güçlü ve daha büyük şeylere yetenekli zekâları biber ve arseniği yeğleyenlerin, bir soreks ya da bir küpün yüzeylerinin konuşkan açıklaması

karşısında korkudan titreyenlere, kendi barışçıl egemenliklerini kabul ettirmeyi düşünmeksizin böyle davranmak için geçerli nedenleri vardır. Burada bir kışkırtıcı rolü oynamaksızın, deneyimimle konuşuyorum. Ve, tatlı su kurtlarının ve tardigradların[6], dirimselliklerini kesinlikle yitirmeksizin kaynama noktasına yakın bir ısıda ısınmaları gibi, benim ilginç zırvalarımın yol açtığı sinirlenmeden ağır ağır yayılan irin akıtıcı yakıcı kansuyu sızıntısıyla kendini sakınımla bir tutabilirsen, senin için de aynı şey olacak. Ne yani, bir canlı farenin sırtına bir başka fareden alınan kuyruğu aşılamayı başarmadık mı? Kadavramsı aklımın çeşitli değişimlerini kendi imgelemine aynı şekilde aktarmayı dene sen de. Ama, sakınımlı ol. Şu yazıyı yazdığım sırada, zihinsel atmosferde yeni titreşimler dolaşıyor. Yalnızca, onlara korkmadan bakmak cesaretine sahip olmak söz konusu. Yüzünü niçin buruşturuyorsun? Ve dahası, ancak uzun bir çıraklıktan sonra öykünülebilir bir davranışla eşlik edebilirsin ona. İnan ki, her şeyde alışkanlık gereklidir; ilk sayfalardan itibaren ortaya çıkan içgüdüsel tiksinti, yarılan bir kan çıbanı benzeri, senin okuma dikkatinle ters orantılı olarak derinlik bakımından epeyce azaldığı için, kafanın hâlâ hasta olmasına karşın, iyileşmenin son evresine girmekte elbette gecikmeyeceğini ummak gerekir. Daha şimdiden tam bir nekahet dönemine girmiş olduğun gün gibi ortada bence; bununla birlikte, ne yazık ki, yüzün çok zayıf hâlâ. Ama... cesaret! Ender bir ruh var sende, seviyorum seni, ve tam olarak kurtulmandan umudumu kesmiş değilim, yeter ki hastalığın son belirgilerinin yok oluşunu hızlandıracak ilaçlar yut. Peklik verici ve güçlendirici besin olarak, ilkin annenin (yaşıyorsa hâlâ) kollarını kopartıp küçük küçük parçalara ayırdıktan sonra, yüzünün hiçbir çizgisi duygularını ele vermeksizin, yiyeceksin bunları, bir tek günde. Çok yaşlıysa annen, cerrah bıçağının iyi çalışacağı ve ayak kemik-

[6] *Tardigrade:* Ağır giden hayvan, ağır giden hayvanlar familyası.

lerinin yürürken denge sağlamak için kolayca bir dayanak noktası bulacağı daha genç ve daha taze bir cerrahlık nesne seç kendine. Kız kardeşin örneğin. Üzülmemezlik edemem yazgına ve soğuk bir coşkunun, kişiliklerinde, kendini iyilikmiş gibi gösterdiği insanlardan değilim ben. Bu genç kız için, bu sevgili bakire (ama bakire olduğunu gösterir bir kanıtım yok) için, iki kaçınılmaz, iki kurşun gözyaşı dökeceğiz, sen ve ben. Olup olacağı bu kadar. Bir belsoğukluğu irinle dolu, içinde öncelikle kıllı bir yumurtalık urunun, bir keseli çıbanın, bir parafimozisin[7] kamış başından geriye sıyırdığı alevler içinde bir kapçık ve üç kırmızı sümüklü böceğin kokuşmuş eriyiğinin bulunacağı bir leğendir sana öğütleyeceğim en etkili ilaç. Reçetemi uygularsan, kolları açık karşılayacaktır seni şiirim, tıpkı bir bitin, öpücüklerle, bir saçın kökünü keserek çıkarması gibi.

✵

Bir tepenin üzerinde ayakta duran bir nesne görüyorum, önümde. İyice seçemiyorum başını; ama çizgilerinin gerçek boyutlarını çıkartamama karşın, bunun olağan bir biçim olmadığını seziyorum artık. Yaklaşmayı göze alamıyorum bu kımıltısız sütuna; ama, bununla birlikte, önemsizliği kendisinden kaynaklanan bir olay, bendlerini zorlayan merakımdan haraç almamış olsaydı, üç binden fazla yengecin değişken ayaklarına (yakalama ve besinleri çiğneme görevi yapanları hesaba katmıyorum) bile sahip olsaydım, hâlâ aynı yerde kalacaktım. Bir yuvarlak, belli başlı parçaları dışkısal maddelerden oluşmuş, alt çenesi ve antenleriyle birlikte yerde yuvarlanan bir pislik böceği, bu yöne gitmek niyetini iyice belli ederek, söz konusu tepeye doğru hızla ilerliyordu. Bir inekten pek büyük değildi bu boğumlu hayvan! Sözlerime inanmayan varsa, bana gelsin,

[7] *Paraphimosis:* Sünnetsizlerde, geriye sıyrılan penis kapçığının kendiliğinden doğal durumuna dönemeyip, penis başını sıkarak ağrılı şişliğe yol açması.

göstereceğim kanıtlarla, en kanmazların bile kuşkularını gidereceğim. Uzaktan izledim onu, merakımı saklayıp gizlemeden. Ne yapmak istiyordu acaba bu kocaman kara yuvarlak? Ey okur, kavrama yeteneğiyle durmadan böbürlenen sen (haksız yere değil elbette), yanıtlayabilir misin sorduğum soruyu? Ama zorlu bir sınamadan geçirmek istemiyorum, bilmecelere olan tutkusuyla ünlü sabrını. Sana verebileceğim en hafif cezanın, bu gizin sana, ancak çok sonra, yaşamının sonunda, yatağının baş ucunda ölümle felsefe tartışmalarına başlayınca... ve belki de bu bölümün sonunda âyan olunacağını (sana âyan olacak) sana göstermekten başka bir şey olmadığını bilmen yeter. Tepenin eteğine gelmişti pislik böceği. Ardı sıra yürüyordum, ama olay yerinden hâlâ çok uzaktaydım; çünkü, her zaman açlık sıkıntısı çekmelerine karşın, yırtıcı martıların iki kutbu çevreleyen denizlerden hoşlanmaları ve ılıman bölgelere ancak bir rastlantı sonucu gitmeleri gibi, rahattım ben de, ağır ağır yürüyordum. Ama, neyin nesiydi peki, kendisine doğru ilerlediğim bedensel varlık? Pelicaninae familyasının dört belirgin türü kapsadığını biliyordum. Yani, sümsük kuşu, pelikan, karabatak ve kutan kuşunu. Gördüğüm kül rengimsi biçim bir sümsük kuşu değildi. Gördüğüm esnek kitle bir kutan kuşu değildi. Baktığım billurlaşmış gövde bir karabatak değildi. Görüyordum onu şimdi, beyninde halkasal çıkıntı bulunmayan adamı! Çok uzun, geniş, dışbükey, tırnaklı, kabarık ve ucu eğri bu haç tepeli gagayı; bu dişli ve dik kenar süslerini; bu ucuna yakın kesimi çatallı alt çeneyi; bu zarsı deriyle dolu aralığı; bu bütün gerdanı kaplayan ve alabildiğine gevşeyebilen, sarı ve çuvalımsı geniş keseyi; ve bu çok dar, uzunlamasına, nerdeyse fark edilmez, olukçuk halinde burun deliklerini, ilk kez hangi kavurucu ya da dondurucu ülkede görmüş olduğumu belli belirsiz araştırıyordum belleğimin kıvrımları arasında. Basit bir akciğerle soluyan, vücudu kıllı bu canlı varlık, yalnızca omuzlarına kadar değil de tepeden tırnağa tam bir kuş olsaydı, o zaman

tanımakta bunca güçlük çekmezdim. Kendinizin de göreceğiniz gibi, çok kolay bir şey. Ancak, bu kez, yükümlü görmüyorum kendimi; tanıtlama deneyimin anlaşılabilirliği için, içi doldurulmamış bile olsa bu kuşlardan birinin çalışma masamın üzerinde bulunması gerekirdi. Bir tanesini bile edinebilecek kadar zengin değilim oysa. Daha önceki varsayımı adım adım izleyerek, hasta duruşunun soyluluğuna hayran kaldığım kuşa, doğa bilimleri çerçevesi içinde bir yer bulmuş ve gerçek türünü saptamış olurdum. İkili yapısının gizleri hakkında büsbütün bilgisiz olmadığım için, büyük bir sevinçle ve daha çok şey bilmek istemenin engin kanmazlığıyla, seyrediyordum onu sürekli değişiminde! Yüzü insan yüzü olmasa da, bir böceğin iki uzun dokunaç telleri gibi güzel buluyordum onu; daha doğrusu hızlı bir gömme, ya da sakat organların onarım yasası; ve özellikle, kokuşabilir bir sıvı gibi! Ama, çevresinde olan biteni umursamadan, pelikan kafasıyla hep önüne bakıyordu yabancı! Bir başka gün, bu öykünün sonunu getireceğim. Bununla birlikte, üzgün bir sabırsızlıkla sürdüreceğim öykümü; çünkü, eğer, siz kendi payınıza, imgelemimin nerede karar kılacağını bilmekte sabırsızlanıyorsanız (Allah'a şükürler olsun ki, gerçekte imgelem ürününden başka bir şey değildi), ben, kendi payıma, size dediğim şeyi bir defada (iki defada değil) bitirmek kararını almış bulunuyorum. Bununla birlikte, kimsenin, cesaret yoksunluğuyla suçlamaya hakkı yok beni. Ama, böyle durumlarla karşılaşınca, elini yüreğinin üzerine koysa, yüreğinin çarpıntılarını duyumsar birçok insan. Korkunç bir olayın kahramanı olan, bir yaşlı denizci, bir kabotaj subayı, Brötanya'nın küçük bir limanında hemen hemen unutulmuş durumda öldü. O zamanlar uzun yol kaptanıydı ve Saint-Malolu bir armatörün gemisinde çalışıyordu. On üç ay süren yolculuktan sonra, kendisine bir mirasçı dünyaya getiren karısı henüz loğusa yatağında yatarken aile yuvasına döndü ve bu mirasçı işine hiç de memnun olmadı. Şaşkınlık ve öfkesini hiç belli

etmedi kaptan; karısına giyinmesini, kendisiyle birlikte kentin surlarına gezmeye gelmesini rica etti soğukça. Aylardan ocaktı. Yüksektir Saint-Malo kalesi, ve, poyrazına en gözü pekler bile karşı duramaz. Sakin ve yazgısına razı, boyun eğdi zavallı kadın; eve dönünce kendinden geçti. Geceleyin öldü. Ama ne de olsa bir kadındı o. Bir erkek olan bana gelince, bu türden bir yıkım karşısında, yüzümün çizgilerinin değişmemesi için, kendimi tutup tutmadığımı bilmiyorum! Pislik böceği tepenin eteğine gelince, kolunu batıya kaldırdı adam (tam bu yönde, bir kuzu kapan akbaba ile büyük bir Virginia puhukuşu havada kapışmıştı), parıltılı bir renk dizgesi sunan bir uzun gözyaşı sildi gagasından, ve pislik böceğine dedi: "Zavallı yuvarlak! Bunca yuvarlanman yetmedi mi? Öcün alınmadı daha; ve, vadilerde ve yollarda, böğürtlenlerin ve taşların üzerinde, (bırak da yaklaşıp göreyim hâlâ o mu?), ayakkemerlerinle sürüklemek için, biçimsiz bir çok yüzlüye dönüştürecek şekilde, kollarını ve bacaklarını inci gerdanlıklarla bağladığın bu kadın, çoktan kemiklerinin yaralarla oyulduğunu, dönmeli sürtünme mekanik yasasına göre ellerinin, ayaklarının perhalandığını, pıhtılaşma birimine karıştıklarını, ve vücudunun, ilk çizgilerinin ve doğal kıvrımlarının yerini, ezilmiş değişik parçalarının birbirine karışması yüzünden bir yuvar kitlesine pek benzemeyen bağdaşık bir bütünün tekdüze görüntüsünün aldığını gördü. Öleli çok oldu; toprağa bırak şu kalıntıları, engellenmez boyutlara ulaşmamasına dikkat et içini kemiren öfkenin. Adalet değil bu artık; çünkü, alın zarının altına gizlenmiş olan bencillik, kendisini örten örtüyü, bir hayalet gibi, yavaş yavaş kaldırıyor." Kuzu kapan akbaba ile puhu kuşu, savaşlarının gelişimi sonucu, bize yaklaşmışlardı. Bu beklenmedik sözler karşısında titredi pislik böceği ve, başka bir koşulda anlamsız bir hareket olacak olan şey, bu kez, sınır tanımayan bir öfkenin en belirgin işareti oldu; çünkü, arka ayaklarını dış kanatlarının kıyısına ürkütücü bir biçimde sürttü, tiz bir gürültü çıktı: "Kimsin sen; korkak

yaratık? Geçmişin bazı garip gelişmelerini unuttun galiba; belleğinde tutmuyorsun onları, kardeşim. Sırayla ikimize de ihanet etti bu kadın. İlkin sana, sonra bana. Bana öyle geliyor ki, kolayca silinmemeli (silinmemeli!) bu hakaret bellekten. Öyle kolayca! Yüce gönüllü kişiliğinle bağışlayabilirsin sen. Ama, tekne hamuruna dönmüş (ilk araştırmada, iki güçlü tekerleğin çarkından çok, benim coşkun tutkumun etkilerinin bu vücudu yoğunluk bakımından hatırı sayılır oranda büyüttüğüne inanıp inanmamak sorun değil şimdi) bu kadının, atomlarının anormal durumuna karşın, hâlâ yaşayıp yaşamadığını biliyor musun? Sus, izin ver öcümü almama." Kendi işine döndü, yuvarladığı top önde, uzaklaştı. O uzaklaşınca, pelikan haykırdı: "Büyü gücüyle, bana perde ayaklıların başını verdi bu kadın, ve kardeşimi de pislik böceğine dönüştürdü. Belki de biraz önce saydıklarımdan da kötü davranışlara layık." Ve düş görmediğinden emin olmayan; başının üzerindeki kanlı çarpışmada, kuzu kapan kartal ile büyük Virginia puhukuşunu birleştiren düşmanca ilişkilerin niteliğini işittiklerinden anlayan ben, ciğerlerimin rahatça ve uygun esneklikte çalışmasını sağlamak amacıyla, başımı bir başlık gibi geriye attım, ve gözlerimi yukarıya kaldırarak haykırdım: "Hey, sizler, kesin dalaşmayı! Haklısınız ikiniz de; çünkü, ikinize de aşk sözü verdi bu kadın; böylece ikinize de ihanet etti. Ama yalnız değilsiniz. Ayrıca, en kutsal acılarınızı amansız bir oyuna dönüştürerek, sizi insan kimliğinizden etti. Ama bana inanmaktan çekiniyorsunuz! Öldü zaten, ilk ihanete uğrayanın acımasına karşın, ona izi silinmez bir ceza verdi pislik böceği." Bu sözleri duyunca boğuşmayı bıraktılar, ve birbirlerinin tüylerini ve etlerini koparmadılar. Böyle davranmakta haklıydılar. Sahibinin arkasından koşan bir köpeğin çizdiği yay üzerine kaleme alınmış bir inceleme kadar güzel Virginia puhusu, yıkık bir manastırın yarıklarına daldı. Gelişme eğilimleri vücutlarındaki molekül sayısıyla ilişkili olmayan yetişkinlerde göğüsün gelişiminin durması ya-

sası kadar güzel kuzu kapan kartal, havanın üst katmanlarında gözden yitti. Doğal bulmadığım için, yüce gönüllü bağışlaması beni çok etkilemiş olan pelikan, sanki insan denizcilerin dikkatlerini kendi üzerine çekmek ve onların yazgılarını uğursuz büyücülerin sevdasından esirgemek amacıyla, bulunduğu tepenin üzerinde bir fenerin görkemli kayıtsızlığını almış, durmadan karşıya bakıyordu. Hayat kitabından adları karalanacak dört varlık daha. Bir kası büsbütün kopardım sol kolumdan, çünkü, bu mutsuz dörtlü karşısında öylesine duygulanmıştım ki, ne yaptığımı bilmiyordum artık. Ve, onların dışkısal maddelerden oluştuğuna inanan ben. Ben, koca hayvan, haydi yürü.

❋

Bir durup bir başlayan yokoluşu, insan yeteneklerinin: Düşüncenizin varsaymak eğiliminde olmasına karşın, sözcük değildir bunlar. Hiç değilse, başkalarına benzeyen sözcükler değildir bunlar. Bir cellattan, kendi derisini diri diri yüzmesini isteyerek, doğru bir iş yaptığına inanacak biri varsa, elini kaldırsın. Ölümün kurşunlarına bilerek bağrını açacak kişi, gülümsemenin keyfiyle başını kaldırsın. Yara izleri arayacak gözlerim; bu kaçığın vücudunu titizce yoklamak için dikkatlerinin tümünü toplayacak parmaklarım; alnımın atlasına beyin zifosları sıçradığını saptayacağım. Bütün dünyada böyle bir şehitlik budalası insan yoktur, değil mi? Kendiliğimden hiçbir zaman böyle bir şey denemediğim için, ne demek olduğunu bilmiyorum gülmenin. Bununla birlikte, bir yerlerde böyle bir adamın bulunduğunu ileri süren birine rastlamam kısmet olsaydı, dudaklarımın yayılmayacağı savında bulunmak nasıl da düşüncesizlik olurdu? Kimsenin kendi yaşamı için arzu etmeyeceği şey, bir kahpe talihle benim payıma düştü. Acının gölünde yüzen benim gövdem değil; geç o halde. Ama, yoğun ve her zaman gergin bir düşünce yüzünden duygusuzlaşıyor ruhum; bir bataklığın kurbağaları gibi haykırıyor, aç gözlü telli turna ve aç

balıkçıl sürüsü suyun kamışlarına kondukları zaman. Kendini ele verdiğine aldırmaksızın, pufla ördeğinin göğsünden koparılmış kuş tüyü yatakta uyuyana ne mutlu. Otuz yılı geçti, ben henüz uyumadım. Söylenmesi çok güç doğum günümden bu yana, uzlaşmaz bir kin besledim uyku veren tahtalara. Ben istedim bunu, kimse suçlanmasın. Çabuk, soyunalım boşa çıkmış kuşkuları. Görün, alnımdaki şu solmuş çelengi. Direngenlik ördü onu zayıf parmaklarıyla. Bir maden eriyiği seli gibi, kemiklerimin içinde yakıcı öz suyu kalıntıları aktıkça, hiç uyumayacağım. Her gece, yıldızlara bakmaya zorlarım kurşuni gözümü, penceremin camlarından. Kendimden daha emin olayım diye, bir tahta parçası ayırır şişkin göz kapaklarımı. Aynı durumda bulur beni söken şafak, vücudum dikey durumda, ve ayakta soğuk duvarın alçısına yaslanmış. Düş gördüğüm olur bazen, bununla birlikte, ama kişiliğimin sönmeyen duygusunu ve özgür duygulanma yeteneğimi bir tek an bile olsun yitirmeden. Biliniz ki gölgenin fosforlu açılarında gizlenen karabasan, güdük kalmış eliyle yüzümü okşayan ateş, kanlı cırnaklarını çıkartan her rezil hayvan, sürekli uğraşma kalımlı bir besin sağlamak için, bunları çepeçevre döndüren istencimdir benim. Gerçekten de, aşırı güçsüzlüğünde öcünü alan atom, irade-i cüz'iye, oğulları arasında alıklık bulunmadığını güçlü bir yetkiyle doğrulamaktan çekinmez. Dün iğdiş edilen bir hayvandan daha aşağıdır uyanan kimse. Şimdiden selvi kokusu yayan bu kasları, uykusuzluğun, mezar çukurunun derinliklerine sürüklenmesine karşın, zekânın beyaz yer altı gömütlüğü tapınaklarını açmayacak Tanrı'nın gözlerine hiçbir zaman. İçgüdüsel olarak kendimi açık kollarına attığım bu gizli ve soylu tüze, durup dinlenmeden bu iğrenç suçun izini sürmemi buyuruyor. Sakınımsız ruhumun korkunç düşmanı ben, yasaklıyorum mutsuz böğürlerime çayırın çiği üzerinde yatmayı, kıyıda bir el fenerinin yakıldığı saatte. Yengin, geri püskürtüyorum tuzaklarını ikiyüzlü haşhaşın. Sonuç olarak, kesindir, kendi kendini

yiyen aç yüreğimin tasarılarını gizlediği. Devler gibi anlaşılmaz, ben, açık gözlerimin kavrayışıyla yaşadım durmadan. Hiç değilse, şurası belli ki, yararlı bir direnmeyle karşı koyabilir herkes Büyük Dış Nesne'ye (kim bilmez adını?), gündüzün; çünkü o zaman, büyük bir hırsla kendini savunmaya dikkat eder istenç. Ama, gecenin buğusunun tülü, az sonra asılacak mahkûmların üzerine bile, yayılır yayılmaz ah! bir yabancının ellerinin arasındaki aklını düşün onun. Bir acımasız neşter yoklar onun sık çalılıklarını. Uzun bir kargış hırıltısı salar bulunç; çünkü, amansız yaralar almıştır ar perdesi. Alçalma! Açıktır kapımız Göksel Haydut'un merakına. Hak etmedim bu alçakça işkenceyi, seni, iğrenç casusu nedenselliğimin! Varsam, bir başkası değilim. Kabul etmiyorum bu anlaşılmaz çoğulluğu kendi varlığımda. Yalnız olmak istiyorum kendi kanıtımda. Özerklik... Yoksa su aygırına dönüştürsünler beni. Yok et kendini yerin altında, ey arsız iz, ve artık çıkma yabanıl öfkemin karşısına. Öznelliğim ve Tanrı, bir beyin için ikisi çok fazla. Saatlerin akışını kararttınca gece, kimdir uykunun etkisine karşı savaşmayan, dondurucu terle ıslanmış yatağında? Dördül çam tahtalardan yapılmış bir gömütten başka bir şey değildir, ölen yetileri bağrına çeken bu yatak. Yavaş yavaş çekilir istenç, tıpkı görünmez bir gücün karşısındaymış gibi. Yapışkan bir zift koyulaştırır gözlerin billurunu. Birbirlerini arar göz kapakları iki dost gibi. Soluk alan bir cesetten başka bir şey değildir gövde. Dört kocaman kazık, çakar döşeğe parçalarının hepsini sonunda. Anlayın lütfen, kefenden başka nedir ki çarşaflar! İşte içinde dinlerin buhurunun yakıldığı buhurdan. Uzak bir deniz gibi uğuldar sonsuzluk, ve yaklaşır hızlı adımlarla. Gözden gitti ev, secdeye varın, insanlar, yakıcı kilisede! En ağır uykunun ortasında, bazen, vücudun kusurlarını yenmek için boş yere uğraşan büyülenmiş duyu, artık bir mezardan başka bir şey olmadığını fark eder şaşkınlıkla, ve düşünce yürütür hayran olunacak şekilde ve benzersiz bir ustalıkla: "Sanıldığından da güç

bir sorun bu yataktan çıkmak. Bir arabaya oturmuşum, götürüyorlar beni giyotinin dört direğinin arasına. Garip şey, ama tam bir kütük gibi katılaştı kımıltısız kolum. Çok kötü, darağacına giderken düş görmek." Yüzden akan geniş kan selleri. Sarsılıp duruyor göğüs ve şişiyor ıslıklarla. Bir dikilitaşın ağırlığı engel oluyor öfkemin yayılmasına. Uyuklamanın düşlerini yok etti gerçek! Kim bilmez, gurur dolu benlik ile irade yitiminin korkunç yoğunlaşması arasında savaşım sürerken, sanrılı beynimin düşünme yetisini yitirdiğini? Kendisi umutsuzluktan tükenmiş durumda, doğayı yenilgiye uğratıncaya kadar, ve avının elinden kaçtığını gören uyku, öfkeli ve utanmış bir kanatla, geri dönmemek üzere kaçıncaya kadar, zevkle teslim olur acısına. Biraz kül atın ateş almış göz çukuruma. Dikmeyin gözlerinizi hiçbir zaman kapanmayan gözlerime. Anlıyor musunuz (tatmin oluyor gurur bununla birlikte) çektiğim acıları? İnsanları dinlemeye çağırınca gece, hızlı hızlı yürür kırda tanıdığım biri. Korkarım ki, yaşlılığın yıkımlarına dayanamayacak kararlılığım. Gelsin, uykuya dalacağım şu uğursuz gün! Uyanınca, boynumda kendine bir yol açan usturam, kanıtlayacak gerçekten hiçbir şeyin daha gerçek olmadığını.

✵

– Ama kim... ama kim, bir fesatçı gibi, vücudunun halkalarını sürümeye cesaret eden kim, benim kara bağrımdan yana? Kim olursan ol, acayip piton, hangi bahaneyle aklıyorsun gülünç varlığını? Büyük bir vicdan azabı mı sana acı veren? Çünkü, görüyorsun, boa, yabanıl görkeminin, bir caninin yüzüne benzetmemden kurtulmak gibi aşırı bir isteği yoktur, sanırım. Bu köpüklü ve beyazımsı salya, öfkenin simgesidir, benim için. Dinle beni. Bir göksel ışını içmekten uzak olduğumu biliyor musun gözünün? Sana birkaç avunç sözü sunabileceğimi sandıysa kendini beğenmiş beynin, unutma ki, belki de, yüz görünümü bilgisinden tamamen yoksun bir bilgisizlik ne-

deniyle olmuştur bu ancak. Başkaları gibi, yüzüm demeye hakkım olan şeye, bir an yönelt gözlerinin ışığını, hiç kuşkusuz yeterlidir bu süre! Görmüyor musun nasıl ağladığını? Yanıldın, basilikos![8]: İyi niyetimin sayısız karşı çıkmalarına karşın, başka bir yerde araman gerek, temel yetersizliğimin sana yasakladığı kederli teselli payını. Ah! hangi güç, dile gelebilir cümlelerle, yıkıma götürdü seni, yazgı gereği olarak? Üçgen başının oynak yaylarını bir tekmeyle kızarmış çayırda ezerek, çayırın otu ve ezilmişin etiyle sayısız sakız yoğurabileceğimi anlamamanın mantığına alışmam hemen hemen olanaksız.

– Olabildiğince çabuk uzaklaş yanımdan, solgun yüzlü suçlu! Dehşetin aldatıcı serabı gösterdi sana kendi hayaletini! Yok et aşağılayıcı kuşkularını, benim de seni suçlamamı ve sürüngen yiyen yılan babası kuşunun yargısıyla hiç kuşkusuz onaylanacak olan bir suçlamada bulunmamı istemiyorsan eğer. İmgeleminin hangi iğrenç sapıncı beni tanımana engel oluyor? Kaostan çıkardığım bir varlığın ödülüyle sana yaptığım sayısız hizmetleri, ve ölünceye kadar bana bağlı kalmak için, bayrağımı terk etmemek üzere içtiğin o sonsuza dek unutulmayacak andı anımsıyor musun peki? Çocukken (en güzel evresindeydi o sıralar zekân), söken şafağın çok renkli ışınlarını küçük elinle selamlamak için bir dağ keçisi hızıyla tepeye ilk sen tırmanırdın. Sesli gırtlağından parıltılı inciler halinde çıkardı sesinin notaları, ve uzun bir tapınma ezgisinin çınlayan sınavında erirdi ortak kişilikleri. Bir çamura batmış paçavra gibi yere atıyorsun şimdi, çok uzun süre gösterdiğim büyük hoşgörüyü. Köklerinin bir göl yatağı gibi kuruduğunu gördü gönül borcu; ama onun yerine, tanımlamakta güçlük çektiğim boyutlarda gelişti tutku. Beni dinleyen kimdir, güçsüzlüğünün kötüye kullanılmasına böylesine bel bağlamak için?

– Sen kimsin, sen, gözüpek varlık? Hayır!... Hayır!... ya-

[8] *Basilikos (Basilic):* Bakışıyla insanı öldürdüğüne inanılan mitolojik yılan.

nılmıyorum; başvurduğum sayısız değişimlere karşın, bir sonsuz haksızlık ve amansız egemenlik feneri gibi parlayacak gözlerimin önünde yılan başın her zaman! Yönetim dizginlerini eline almak istedi, ama bilmiyor yönetmeyi! Dünyanın bütün yaratıkları için korku kaynağı olmak istedi ve başardı bunu. Evrenin tek hükümdarı olduğunu kanıtlamak istedi ve yanıldı bu konuda. Ey zavallı! Kürelerin yüzeyinden aynı anda yükselip, yabanıl bir kanatla, yıkılabilir kulak davulunun kabarık kenarlarını sıyırtarak geçen homurtu ve tuzakları duymak için şimdiye kadar ne bekledin? Kolumun seni, soluğunda ağılanmış tozlara devireceği, ve, bağrından zararlı bir yaşamı koparta-rak, şaşkınlık içinde baktığı ve sessiz dilini damağına çivileyen bu çırpınan et yığınının, soğukkanlılığı korumak koşuluyla, artık yaşlı bir meşenin çürümüş gövdesinden başka bir şeye benzemeyeceğini üzgün yolcuya kanıtlamak için, burkulmalarla delik deşik olmuş cesedini yol ortasına bırakacağım gün uzak değil! Varlığının karşısında beni tutan nasıl bir acıma düşüncesi? Benden uzak dursan iyi olur, diyorum sana, ve git yıka sınırsız utancını yeni doğmuş bir çocuğun kanında. İşte alışkanlıkların senin. Sana yaraşır şeyler. Git... yürü her zaman önün sıra. Göçebe yaşamaya mahkûm ediyorum seni. Yalnız ve ailesiz kalmaya mahkûm ediyorum seni. Hep ilerle, ayakların seni taşıyamayıncaya kadar. Çöllerin kumlarını aş, dünyanın sonu hiçliğin yıldızlarını yutuncaya kadar. Kaplanın ininin yakınından geçerken sen, eşsiz ahlak bozukluğunun oturtmalığı üzerinde yükselen kişiliğine, bir aynada gibi, bakmak için hemen kaçmak isteyecek. Ama, sarayımın böğürtlen ve deve dikenleriyle kaplı döşeme taşları önünde durmanı buyurduğu zaman buyurgan yorgunluk, dikkat et paramparça olmuş sandallarına ve ayaklarının ucuna basarak geç sofaların zerafetini. Yararsız bir öğüt değildir bu. Uyandırabilirsin, eski şatonun temelleri boyunca uzanan kurşun mahzenlerde yatan genç karımı ve küçük oğlumu. Önceden önlem almazsan, korkutabi-

lirler seni yer altı çığlıklarıyla. Ellerinden alınca, akıl sır ermez istencin varlıklarını, öğrenecekler korkunç gücünü ve hiçbir kuşkuları kalmayacak bu konuda; ama, sen Esirgeyici'den beklememişlerdi bunca acımasızlık (ve son veda kanıtlamıştı bana inançlarını)! Ne olursa olsun, hızla geç, atalarımın şanlı yontularının bulunduğu, zümrüt tavan kakmalı ama soluk armalı boş ve sessiz salonları. Öfkelidir bu mermer vücutlar sana. Bak, nasıl da havaya kalkmış kolları kışkırtıcı bir savunma durumunda, ve gururla geriye kaykılmış başları. Sezdiler hiç kuşkusuz bana yaptığın kötülüğü, ve, geçecek olursan bu yontulmuş kitlelerin üzerinde durdukları altlıkların el eriminden, seni beklemektedir öç, orada. Konuş, savunmanın bana söyleyeceği bir şey varsa. Şimdi çok geç ağlamak için. Daha uygun durumlarda ağlamak gerekirdi, elverişli fırsat çıktığı zaman. Gözlerin açıldıysa eğer sonunda, kendin karar ver davranışının sonuçlarının neler olduğuna. Elveda! yalıyarların meltemini solumaya gidiyorum ben; çünkü, yarı tıkanmış akciğerlerim, seninkinden daha sakin ve daha erdemli bir seyirlik istiyorlar, haykırarak.

❋

Ey anlaşılmaz oğlancılar, bana düşmez sövgüler yağdırmak o büyük alçalmanıza; bana düşmez küçümsemek o huni biçimli dübürünüzü. Kaçınılmaz cezalarını kendileriyle birlikte getirsin yeter, pençesine düştüğünüz utanç verici ve neredeyse onmaz hastalıklar. Dar kafalı aktörenin bulucuları, siz, gülünç kurumların yasacıları, uzaklaşın yanımdan, yansız bir ruhum çünkü ben. Ve siz delikanlılar ya da daha doğrusu genç kızlar, açıklayın bana, nasıl ve niçin (ama uygun bir uzaklıkta durun, çünkü, ben de karşı koyamam tutkularıma) yeşerdi yüreklerinizde öç, insanlığın böğrüne böyle bir yara çelengi takacak kadar. Davranışlarınızla (ki ben ululuyorum onları!) utandırdınız onu kendi oğullarından; abartılmış duyarlığınız kadınca şaş-

kınlığın ölçülerine tamı tamına denk düşerken, kendini karşısına ilk çıkana sunan fahişeliğiniz en derin düşünürlerin mantığını uyguluyor. Benzeşlerinizinkinden daha az mı yoksa daha çok mu dünyasal bir kişiliğiniz var? Bizde olmayan altıncı duygu var mı sizde? Yalan söylemeyin, düşündüğünüzü söyleyin. Sorguya çekmiyorum sizi; çünkü, gözlemci olarak görkemli zekâlarınızın yüceliğiyle sık sık görüştüğümden bu yana, iyi biliyorum ne yapacağımı. Sol elim kutsasın sizi, sağ elim kutlu kılsın sizi, yüzünüzü öpüyorum evrensel sevginin koruduğu melekler, göğsünüzü öpüyorum, öpüyorum tatlı dudaklarımla uyumlu ve güzel kokulu vücudunuzun değişik yerlerini. Hemen söylemeyecek misiniz kim olduğunuzu bana, siz, üstün bir tinsel güzelliğin billurları? Benim keşfetmem gerekti, mazlum yüreğinizin vuruşlarında barınan sayısız sevecenlik ve dürüstlük hazinelerini. Gül ve kanguru otu taçla bezenmiş göğüs. Sizi tanımak için bacaklarınızı aralamam ve ağzımın hayanızın simgelerine tutunması gerekti. Ama (düşünülmesi gereken önemli bir şey), sıcak suyla yıkamayı unutmayın oralarınızın derisini, çünkü yoksa kesinlikle zührevi hastalıklar çıkar doyumsuz dudaklarımın çatlaklarında. Ah! Bir cehennem olacağına, uçsuz bucaksız bir göksel dübür olsaydı evren, bakın neler yapardım göbeğimin altıyla! Evet, kanlı büzüğüne gömerdim, azgın devinimlerimle çamurdatarak çeperlerini kalçalarının. O zaman, devingen kumlu kumulların hepsini üfürmezdi kör gözlerime acı; uyuyan gerçeğin yattığı yer altı bölgelerini keşfederdim, ve böylece yapışkan er suyu ırmaklarım atlayacak bir okyanus bulurlardı kendilerine. Ama, sonradan gerçekleşmesinin karşılığını hiçbir zaman alamayacak olan bir düşsel durum için üzüldüğümü neden göreyim? Zahmetlere girip dayanıksız varsayımlar üretmeyelim. Bu arada, yatağımı paylaşmak tutkusuyla yanıp tutuşan kişi, gelip bulsun beni; katı bir koşulu var konukseverliğimin: On beşi geçmemeli yaşı. O da benim otuzumda olduğumu sanmasın sakın; ne fark

eder? Yoğunluğunu azaltmaz yaş duyguların, yapmaz böyle bir şey ve saçlarım kar gibi beyazlaştıysa eğer, yaşlılıktan değil; tam tersine, sizin bildiğiniz nedenden dolayı. Sevmem ben kadınları! Ne de hünsaları! Buna benzeyen, insan soyluluğunun en belirgin, en silinmez harflerini alınlarında taşıyan varlıklar gerek bana! Benim niteliklerimi taşıdıklarına emin misiniz uzun saçlı yaratıkların? Sanmıyorum ben, direneceğim düşüncemde. Acı bir tükürük geliyor ağzımdan, nedenini bilmiyorum. Kim emmek ister, bundan kurtulmam için? Çoğalıyor... çoğalıyor durmadan! Biliyorum ne olduğunu. Yanımda yatanların kanını boğazlarından içtiğim zamanlar (mezarlarından çıkan ölülere kan içici hortlak adı verildiği için, beni hortlak yerine koymak haksızlık olur; çünkü ben yaşıyorum), bunun bir bölümünü ağzımdan geri çıkardığımı fark ettim: İşte pis kokulu tükürüğün açıklaması. Besinleri özümleme görevini yerine getiremiyorsa kötülüğün güçsüz düşürdüğü organlar, benim elimden ne gelir? Amma, kimseye açmayın sırlarımı. Kendim için söylemiyorum bunu size; sizin ve başkaları için, bilinmeyenin büyüsünün çekimine kapılıp bana öykünmeye kalkışacak olanları, gizin saygınlığı, görev ve erdemin sınırları içinde tutsun diye. Lütfedip ağzıma bakın (daha uzun nezaket cümleleri kullanacak vaktim yok şu anda); yılanla karşılaştırmanıza gerek kalmadan, daha ilk anda yapısının görünüşüyle dikkatinizi çekecektir; soğuk bir kişiliğim olduğuna inandırmak amacıyla dokusunu büzebildiğim kadar büzdüğüm için böyledir görünüşü. Tam tersi bir kişiliğim olduğunu bilmiyor değilsiniz. Ah! Yüzünü bir görebilsem, şu meleksi sayfaların arasından beni okuyan kişinin. Yaklaşın, eğer erinlik yaşınız geçmediyse. Sarıl bana ve canımı yakacağından korkma; giderek daha çok sıkalım kaslarımızın zincirlerini. Daha çok. Sanırım bir yararı yok direnmenin; birçok bakımdan üstün nitelikli olan bu sayfanın donukluğu, birleşme eylemimizin tam anlamıyla gerçekleşmesinin en önemli engellerinden biridir. Solgun lise gençliğine,

fabrikaların sararmış çocuklarına pis bir heves duydum her zaman! Bir düşün bulanık anıları değil sözlerim; acılı sözlerimin gerçekliğini tanıklıklarıyla doğrulayabilecek olayları gözlerinizin önüne sergilemek zorunda kalsaydım, pek çok anım olurdu kurtulmam gereken. Memurlarının yadsınmaz yeteneğine karşın, suçüstü yakalayamadı beni henüz insan adaleti. Tutkuma pek kulak asmayan bir oğlancıyı bile öldürdüm (çok zaman geçmedi üzerinden). Bir battal kuyuya attım cesedini ve kesin kanıt yok bana karşı. Niçin titriyorsunuz, beni okuyan delikanlı? Aynı şeyi size de yaparım mı sanıyorsunuz? Kocaman bir haksızlık... Haklısınız: Sakının benden, hele güzelseniz. Her zaman yaslı bir şişkinlik sergiler benim oralarım; bunları doğal dinginliklerinde gördüğünü ileri sürmez hiç kimse (hem de kaç kez yaklaştılar), bir çılgınlık anında orama bıçak sallayan kundura boyacısı bile. Nankör! Haftada iki kez giysi değiştiririm, temizlik kişiliğimin temel güdüsü olmadığı için. İnsanlığın üyeleri birkaç gün içinde yok olurdu uzun savaşlarda, böyle davranmamış olsaydım eğer. Gerçekten de, varlıklarıyla tedirgin ettiler beni ve ayaklarımın üstünü yalamaya geldiler, bulunduğum bazı ülkelerde. Ama, nasıl da güçlüymüş er suyu damlalarım, koku alma sinirleriyle soluk alanları kendilerine çekmek için? Amazon kıyılarından geliyorlar, Ganj'ın suladığı vadileri geçiyorlar, kutup likenlerini bırakıp gidiyorlar, benim peşimde uzun yolculuklara çıkmak, ve kutsal ersuyu, dağları, gölleri, çalılıkları, ormanları, yüksek burunları ve denizin enginliklerini güzel kokulara boğan kişiyi, bir ancık bile olsa, surlarının yakınlarında görüp görmediklerini devinimsiz kentlere sormak için! Beni bulamamanın yol açtığı umutsuzluk (tutkularını azdırmak için, en ulaşılmaz yerlere gizleniyorum), çok üzücü işler yaptırıyor onlara. Üç yüzer bin kişi karşı karşıya geçiyor ve topların böğürtüsü nağme oluyor savaşa. Bir tek savaşçı gibi, aynı anda sarsılıyor bütün kanatlar. Kalkmamacasına yere yıkılıyor hemen, kurulan kare düzenleri.

Dört bir yana kaçıyor ürkmüş atlar. Toprağı deşiyor top gülleleri, tıpkı benzersiz gök taşları gibi. Uçsuz bucaksız bir kırım alanından başka bir şey değil artık savaş sahnesi, gece varlığını muştulayıp da bulutun yırtıklarından ortaya çıkınca sessiz ay. Bu gezegenin, bana birkaç fersah ötedeki cesetlerle kaplı bir alanı gösteren puslu hilali, Tanrı'nın bana verdiği büyüleyici ve açıklanmaz tılsımın, kendisinden sonra, yol açtığı kötü sonuçları, bir an, bir derin düşünce konusu olarak almamı emir buyurdu. Yazık ki, insan soyunun benim alçakça tuzağıma düşüp tamamen yok olması için, daha nice yüzyıllar gerekecek! Bu nedenle, kurnaz ve böbürlenmeyen bir kafa, amaçlarına ulaşmak için, ilk bakışta üstesinden gelinmez bir engel çıkardığı izlenimi uyandıran olanakları kullanır. Her zaman, bu çekici konuya doğru yükseliyor zekâm, ve başlangıçta ele almaya niyetlenmiş olduğum önemsiz konuyla kendimi sınırlamanın artık benim için olanaksız olduğuna siz de tanıksınız. Son bir söz... bir kış gecesiydi. Çamların arasında uğuldarken karayel, karanlıkların içinden kapısını açıp bir oğlancıyı içeri aldı Tanrı.

❋

Susun! Bir cenaze alayı geçiyor yanınızdan. Diz kapaklarınızı toprağa getirin ve mezar ötesi şarkısı söyleyin. (Sözlerimi yersiz bir biçimsel buyruktan çok, basit bir buyurgan biçim sayarsanız, zeki bir insan olduğunuzu gösterirsiniz, hem de en iyisinden.) Böylece de, yaşam yorgunluğunu bir mezarda gideren merhumun ruhunu alabildiğine sevindirmeyi başarmanız olasıdır. Hatta benim açımdan kesin bir olgu. Dikkat ederseniz, düşünceniz belli bir noktaya kadar benimkine aykırı olamaz demiyorum; ama, her şeyden önce önemli olan, aktörenin temel ilkelerine dayalı doğru kavramlara sahip olmaktır; öyle ki, insanın kendisine yapılmasını istediği şeyleri kendisinin başkalarına yapmasını buyuran ilkeyi herkes benimsesin. Bir elinde barışın göstergesi olan beyaz bayrak öteki elinde kadın ve

erkeğin avret yerlerini temsil eden altın bir simge, en önde yürür dinlerin rahibi, sanki, kötülüklerin hemen hemen hepsinin anası olan o ünlü tutkuya karşı uygun bir tepki yaratmak varken, kendi aralarında çatışan değişik amaçlar için körü körüne kullanıldıkları zaman, bu cinsel organların onları kullananların elinde (bütün eğretilemeler bir yana) genellikle çok tehlikeli silahlara dönüşebileceğini göstermek istermiş gibi. Yerin tozlarını süpüren bol kıllı bir atkuyruğu (hiç şüphesiz yapay) sarkar, simgenin sırtının alt yanında. Şudur bunun anlamı: Davranışlarımız yüzünden hayvanların düzeyine düşmekten sakınalım. Gideceği yolu bilir tabut, ve ağıtçının savrulan harmanisinin ardı sıra yürür. Konumlarının gereği olarak, alayın en arkasında yürürler, merhumun akrabaları ve dostları. Denizi yara yara giden ve batmak korkusu olmayan bir tekne gibi görkemle ilerler cenaze alayı; çünkü o anda, fırtınalar ve kör kayalar, her şeyden çok açıklanabilir yokluklarıyla gizlerler kendilerini. Cırcırböcekleri ve karakurbağaları birer adım geriden izlerler cenaze şölenini; herhangi birinin cenaze törenine önemsiz katılımlarının bir gün kendileri için önemli olacağını kendileri de bilirler. Yeşil çayırlarda kaç kez koştuğunu ve kumlu koyların mavimsi dalgalarına terli vücudunu daldırdığını gördükleri insan üzerine, kendi ilginç dillerinde fısıltıyla konuşmaya başlarlar (izninizle, çıkar gütmeyen bir öğüt vereceğim size: Duygularını dile getirmek gibi değerli bir yeteneğe yalnızca sizin sahip olduğunuzu sanacak kadar kasılmayın). Başlangıçta, hiçbir art düşüncesi olmaksızın gülümsemişti ona yaşam; ve çiçeklerle taçlandırmıştı görkemli bir şekilde; ama, onun çocukluk sınırını aşamadığını kendi zekânız fark ettiği ya da daha doğrusu keşfettiği için, zorunlu bir gerileme söz konusu olmadıkça, kesin tanıtlamamın ön bilgilerini sürdürmeye gereksinimim yok. On yıl. Bir yanlışlık yapmamak için, elin parmaklarıyla sayılmış tam sayı. Hem az, hem de çok. Bununla birlikte, bizi ilgilendiren durumda, az olduğunu gecikmek-

sizin benimle birlikte söylemeniz için, gerçeğe olan sevginize sığınacağım. Ve, insan varlığının bir daha geri gelmek umudu olmaksızın, bir sinek ya da bir kızböceği kadar kolayca yok olup gittiği şu anlaşılmaz gizleri kısaca düşününce, kendimi anladığım savında olmadığımı size iyice açıklamak için, büyük bir olasılıkla yeterince uzun yaşamadığıma çok üzüldüğümü anladım birden. Ama önceki cümleye korku içinde başladığım o çok uzun zamandan beri hayatta olduğum, olağanüstü bir rastlantı sayesinde kanıtladığı için, şimdi olduğu gibi, özellikle şu önemli ve yanına varılmaz sorun söz konusu olunca, temel yetersizliğimi burada eksiksizce itiraf etmenin yararsız olacağını kafamdan geçiyorum. Genel olarak konuşacak olursak, bu tür tuhaf bağdaşımlara görünüşte kimi zaman en uygun olan, ve kişisel doyum sağlamayı amaçlayan yazarın üslubuna o sonsuza dek bir baykuşun çekilmez ve unutulmaz görünüşünü (şerefim üzerine ant içerim ki) karşılıksız olarak veren birbirinin taban tabana karşıtı nesnelerin kendi doğal özelliklerinde gizli olan benzerlik ve farklılıkları (daha sonra dile getirmek üzere) araştırmaya bizi zorlayan ilginç bir eğilimdir bu. Öyleyse bizi götüren akıntıyı izleyelim. Eşsiz çaylağın kanatları şahininkinden belli bir oranda daha uzundur, ve ondan çok daha rahat uçar; bu nedenle yaşamı havada geçer. Hiç dinlenmez neredeyse ve her gün uçsuz mesafeler aşar; ve bu büyük devinim, ne bir ay kalkışması, ne av izleme, ne de keşiftir; çünkü avlanmaz çaylak; ama sanki uçma onun doğal konumu, gözde durumudur. Hayran olmamak olanaksızdır tavrına. Devinimsiz gibidir uzun ve dar kanatları; bütün değişimleri yönlendiren kuyruktur, ve yanılmaz kuyruk. Devinir durmadan. Hiç çabasız yükselir çaylak; eğik bir düzeyde kayıyormuş gibi alçalır; uçmaktan çok yüzüyor gibidir; uçuşunu hızlandırır, yavaşlatır, durur, ve saatler boyu aynı yerde asılı ya da çakılı kalır. Kımıldadığı görünmez kanatlarının. Fırın ağzı gibi açsanız da bir işe yaramaz gözlerinizi. Eşsiz çaylağın uçuşunun güzelliği ile, su

yüzüne çıkan bir nilüfer benzeri, açık bir tabuttan doğrulan bir çocuğun yüzünün güzelliği arasında, ne kadar uzak olursa olsun, kurduğum ilişkiyi, ilk bakışta görmediğini kolayca (biraz kötü niyetle de olsa) itiraf edecek sağduyusu vardır herkesin; insanın içinde kokuşmuş bir yaşam sürdüğü gönüllü bilisizliğe ilişkin, o sürekli pişmanlıktan yoksunluk durumunun yol açtığı bağışlanmaz hata tam olarak işte burada yatmaktadır. Alaylı karşılaştırmamın iki öğesi arasındaki bu dingin yücelik ilişkisi, bayağılık bulaşmış her nesne ve görünüm konusunda aynı bayağı niteliğe, tek özür olarak, sahip olan şeye daha fazla şaşmamı gerektirmeyecek kadar sıradan ve yeterince anlaşılabilir bir simgeden başka bir şey değildir. Sanki her gün karşılaştığımız şeylere hayranlık duymak zorundaymışız gibi! Mezarlık kapısına gelince, hemen durur cenaze alayı; niyeti daha fazla ileri gitmemektir. Mezarı kazmayı bitirir mezarcı; böyle durumlarda alınan bütün önlemlerle mezar çukuruna indirilir tabut; gelişigüzel birkaç kürek toprak, çocuğun cesedini örter. Heyecanlı hazîrunun ortasında, ölüyü gömmek ve daha çok hazır bulunanların imgeleminde iyice gömmek için birkaç söz söyler dinlerin rahibi: "Önemsiz bir olay için bunca gözyaşı dökülmesine çok şaştığını söylüyor. (Aynen böyle!) Ama kendisinin kuşku götürmez bir mutluluk olduğunu ileri sürdüğü şeyi yetirince tanımlayamamaktan korkuyor. Ölümün kendi doğallığı içinde bunca sevimsiz olduğuna inansaymış, merhumun akrabalarının ve dostlarının haklı acılarını çoğaltmamak için, görevini bırakırmış; ama bir gizli ses, ölenle yaşayanların yakında cennette buluşacaklarını muştulayacak türden de olsa, onlara, yararsız kalmayacak birkaç teselli sözü söylemesini buyurmuş." Mezarlığın duvarları yönünde dörtnala gidiyordu Maldoror. Sürücünün çevresinde, yoğun tozlardan yapay bir taç yükseltiyordu atının toynakları. Sizler, bilmezsiniz bu atlının adını; ama ben biliyorum. Gittikçe yaklaşıyordu; okurun belleğinden çıkarmamaya özen gösterdiği ve yalnızca gözleri

açıkta bırakan bir harmaniye tepeden tırnağa sarınmış olmasına karşın, giderek belirginleşiyordu platin yüzü. Söylevin ortasında, birden sarardı dinlerin rahibi, çünkü sürücüsünden hiç ayrılmayan bu ünlü kır atın düzensiz toynak seslerini tanımıştı kulakları. "Evet," diye ekledi yeniden, "bu yakın buluşmaya inancım büyüktür; o halde, ruh ile vücudun geçici ayrılığına nasıl bir anlam vermemiz gerektiğini artık daha iyi anlayacağız. Bu yeryüzünde yaşadığını sanan kimse, çabucak dağılacak bir düşle oylanır." Giderek çoğalıyordu dörtnala sesi ve ufuk çizgisine ulaşan atlı, mezarlığın kapısını kucaklayan görüş alanında, bir çembersel kasırga hızıyla görünür olunca, konuşmayı daha ciddi sürdürdü dinlerin rahibi: "Hastalığın, yaşamın ancak ilk evrelerini tanımak olanağı verdiği ve mezarın kendi bağrına kabul ettiği çocuğun yadsınmaz bir şekilde yaşadığını düşünmüyor gibi görünmüyorsunuz. Ama en azından biliniz ki, güçlü bir atın taşıdığı belirsiz karaltısını gördüğünüz ve bir nokta haline geldiği için size olabildiğince dikkatli bakmanızı salık vereceğim, ve kısa bir süre sonra fundalıkta yitecek olan kişi, çok yaşamış bile olsa, tek gerçek ölüdür."

❋

"Her gece, uykunun iyice mayalanıp yoğunlaştığı saatte, odanın köşelerinin kavşak noktalarından birinde, yerdeki bir delikten başını yavaş yavaş çıkartır kocaman bir yaşlı örümcek. Havada alt çenelerini hâlâ devindirecek bir hışırtı olup olmadığını dikkatle dinler. Onun böcekçe onayını göz önünde tutacak olursak edebiyatın hazinelerini parlak simgelerle zenginleştirmek gibi bir tutkusu varsa, en azından, alt çenelerini hışırtıya çevirmek zorunda. Çevrede sessizliğin egemen olduğuna güven getirince, öyle derin düşüncelere dalmaksızın, vücudunun öteki bölümlerini birer birer çıkartır yuvasının derinliklerinden, ve ağır ağır yatağa yaklaşır. İlginç durum! Uykuyu ve karabasanları geri püskürten ben, o atlas yatağımın abanoz

ayaklarından tırmanırken, bütün vücudumu inme inmiş gibi duyumsarım. Ayaklarıyla gırtlağıma sarılır ve kanımı emer karnıyla. Allah ne verdiyse! Yüce bir nedene yaraşır direnmeyle bu etkinliğine(!) başladı başlayalı, sizin de adını bildiğiniz lâl rengi sıvıdan kim bilir kaç litre içti! Bilmiyorum, bana böyle davranması için ne yaptım ona. Dikkatsizlik edip bir ayağını mı ezdim acaba? Yoksa yavrularını mı öldürdüm? Pek ciddiye almamak gerekir bu iki su götürür varsayımı; kimseye karşı aldırmaz davranmamak gerekse de, bu iki olasılık omuz silkmeme, dudaklarımın hafifçe gülümsemesine bile değmezler. Dikkat et kendine, kara taranta örümceği; davranışının eğer, özür olarak, çürütülmez bir tasımı yoksa, can çekişen istencimin son bir çabasıyla sıçrayarak uyanıp, elimi ayağımı bağladığın büyüyü bozacağım, ve tıpkı sölpük bir madde parçası gibi, parmaklarımın kemikleri arasında ezeceğim seni. Bununla birlikte, ayaklarının göğsüme ve oradan da yüzümü örten deriye kadar tırmanmasına izin vermiş olduğumu belli belirsiz anımsıyorum; ki bu nedenle, sana engel olmaya hakkım yok. Ah! kim çözecek karmakarışık anılarımı? Ödül olarak kendisine veririm kalan kanımı: Son damlasıyla birlikte, en azından bir içki kupasının yarısını dolduracak kanım var." Konuşurken sürdürüyor soyunmayı. Bir ayağını döşeğe dayıyor, ötekini safir döşemenin üzerine bastırarak yükseliyor ve yatay durumda uzanıyor. Gözlerini kapatmamaya karar verdi, düşmanını korkusuzca beklemek için. Ama, kaç kez aynı kararı almadı mı, ve her zaman, vermiş olduğu o uğursuz sözün açıklanmaz anısı yüzünden boşa çıkmadı mı kararı? Bir şey söylemiyor artık, ve olacağa boyun eğiyor acıyla; çünkü, kutsaldır onun için yemin. İpeğin kıvrımlarına görkemle sarınıyor, perdelerinin altın kordon püsküllerini kapatmayı gereksiz buluyor, ve, uzun siyah saçlarının kıvırcık perçemlerini kadife yastığın saçaklarına yaslayıp, yüzü bir doyum solurken, taranta örümceğinin içine kurulmak alışkanlığı edindiği boynundaki yarayı yokluyor eliyle.

Bu gece, o bitimsiz emmenin son temsilini göreceğini umuyor (siz de umun onunla birlikte!); çünkü biricik dileği, cellatın kendi varlığından kurtulması. Hoşnut edecek onu ölüm. Odanın köşelerinin kavşak noktalarından birinde, yerdeki delikten başını yavaşça çıkartan şu kocaman yaşlı örümceğe bakın. Artık öykü dünyasında değiliz. Havada altçenelerini hâlâ devindirecek bir hışırtı olup olmadığını dikkatle dinliyor. Taranta örümceğiyle ilgili konuda, ne yazık ki şimdi gerçek dünyasına ayak basmış bulunuyoruz, ve, her cümlenin sonuna bir ünlem imi koyabilecek olmamıza karşın, bundan kaçınmamız için bir gerekçe olmamak gerekir bu durum! Çevrede sessizliğin egemen olduğuna güven getirdi; işte, öyle derin düşüncelere dalmaksızın, vücudunun öteki bölümlerini çıkartıyor sırayla yuvasının derinliklerinden, ve yalnız adamın yatağına doğru ağır ağır ilerliyor. Bir an duruyor, ama kısa, bu duraklama ânı. İşkenceye son vermek zamanının henüz gelmediğini, ve işkencenin sürmesini gerektiren usa yakın nedenleri mahkûma önceden bildirmek gerektiğini söylüyor kendi kendine. Uyuyan adamın kulağının yanına tırmandı. Söyleyeceklerinden bir tekini bile kaçırmak istemiyorsanız, aklınızın kapısını kapatan yabancı ilgileri bir yana bırakın, ve hiç olmazsa, sizin gerçekten ilgileneceğinizi düşündüğüm tiyatro sahnelerine tanık olmanızı sağlayarak, size karşı gösterdiğim ilgiye memnun olun; çünkü, anlattığım olayları yalnızca kendime saklamama kim engel olabilirdi? "Uyan, eski günlerin sevdalı yalımı, etleri dökülmüş iskelet. Durma zamanı geldi adaletin elinin. İstediğin açıklama için uzun süre bekletmeyeceğiz seni. Bizi dinliyorsun, değil mi? Ama, oynatma ellerini ayaklarını; büyü gücü altında değilsin henüz, ve kafa içi erksizliğin sürüp gidiyor: Son kez. İmgeleminde nasıl bir izlenim uyandırıyor Elsseneur'ün yüzü? Unuttun! Peki şu kibirli tavırlı Réginald'ı kazıdın mı sadık belleğine? Bak perdelerin kıvrımları arasına gizlenmiş; ağzı sana doğru eğilmiş; ama seninle konuşmaya cesaret edemiyor, çünkü

benden de çekingen. Gençliğinin bir evresini anlatacağım sana, ve belleğin yoluna sokacağım seni..." Örümcek çoktan karnını açmış, mavi giysili iki delikanlı ellerinde pırıl pırıl yanan birer kılıçla oradan fırlamış, ve bundan böyle uykunun tapınağını korumak istermişçesine yatağın iki yanında yerlerini almışlardı. "Seni çok sevmiş olduğu için sana hâlâ bakmakta olan şu delikanlı, ikimiz arasında sevgini ilk verdiğindi. Ama kişiliğinin kaba davranışlarıyla çoğu zaman acı çektirdin ona. O, kendisine karşı senden gelebilecek hiçbir yakınmaya yol açmamak için bütün gücüyle çaba göstermişti; bir melek bile başaramazdı. Bir gün, yüzmek için seninle deniz kıyısına gelmek isteyip istemediğini sordun ona. İkiniz, bir kuğu gibi, dik bir kayaya çıktınız aynı anda. Siz iki seçkin dalgıç, başınızı kollarınızın arasına alıp ellerinizi önde birleştirerek su kitlesine daldınız, iki akıntı arasında upuzun bir kan izinin belirmesi için, suyun altında nasıl bir karanlık olay olmuştu? Su yüzeyine çıkınca yüzmeyi sürdürdün sen, ve arkadaşının gücünü gittikçe yitirmesini fark etmemiş gibi davranıyordun. Gücünü hızla yitiriyordu o, ama sen karşında silikleşen sisli ufka doğru atıyordun uzun kulaçlarını. Acı hecelerini üç kez haykırdı, ve sen üç kez kösnü çığlığıyla yanıtladın. Kıyıdan uzaktı, geri dönemeyecek kadar, sana yetişmek ve elini senin omuzunda dinlendirmek için, boş yere izlemeye çalışıyordu seni. O gittikçe gücünü yitirip, sen gittikçe güçlendiğini duyumsarken, bir saat sürdü bu olumsuz av. Senin hızına erişmekten umudunu kesince, ruhunu teslim alması için Tanrı'ya kısaca yakardı, sırtüstü yüzer gibi uzandı, öyle ki, göğsünün altında yüreğinin telaşla attığı görülüyordu, ve artık beklememek için, ölümü bekledi. Bu sırada, görünmüyordu artık güçlü kolların, ve bırakılan bir iskandil gibi hızlı, uzaklaşıyorlardı hâlâ. Açıkta ağ atmaktan dönen bir tekne bu yöreden geçiyordu. Réginald'ı kazaya uğramış sanan balıkçılar onu bayılmış durumda tekneye çektiler. Bir yara gördüler sağ böğründe; böylesine küçük ama aynı zamanda çok derin bir

yarayı hiçbir kör kaya ya da kaya parçasının açamayacağı düşüncesinde olduklarını söylediler, deneyimli tayfaların hepsi. Yalnızca çok sivri bir şiş gibi bir kesici silah böylesine küçük bir yaranın sorumluluğunu üstlenebilirdi. Denizin bağrına yapılan bu dalışın değişik evrelerini hiçbir zaman anlatmak istemedi Réginald, şimdiye kadar sakladı bu gizi. Şimdi renksiz yanaklarından süzülüyor gözyaşları, ve senin yorganına dökülüyor. Kimi zaman olayın kendisinden de acıdır anı. Ama ben, acıma duymayacağım; sana çok değer vermek olur bu. Öfkeli gözlerini yuvalarında çevirip durma. Sakin olsan daha iyi. Kımıldayamayacağını biliyorsun. Öykümü bitirmedim zaten. –Kaldır kılıcını Réginald, ve kolayca unutma öcünü. Kim bilir? Belki bir gün sana sitemlerde bulunur.– Daha sonra, kısa süren pişmanlık acıları duydun; başka bir arkadaş bularak suçunu bağışlatmaya karar verdin, kutsayıp onurlandıracaktın onu. Geçmişin izlerini silecektin bu günah ödeyici olanak sayesinde, ve ötekine göstermediğin sevgini, ikinci kurbanına verdin. Boş umut; iki günde değişmez kişilik, ve istencin olduğu gibi kaldı. Ben, Elsseneur, seni ilk gördüğüm andan itibaren bir daha unutamadım. Bir süre bakıştık; ve sen gülümsedin. Gözlerimi indirdim, çünkü doğaüstü bir yalım görmüştüm seninkilerde. Bir karanlık gecede, başka bir yıldızdan gizlice dünyamıza mı indin diye düşünüyordum; bugün saklamaya gerek yok artık, itiraf edeyim ki, insanlığın yaban domuzlarına benzemiyordun; ama, bir parıltılı ışık aylası sarmıştı alnının çevresini. Seninle çok yakın ilişki kurmak istemiştim; bu garip soyluluğun çarpıcı yeniliğinin yanına yaklaşmayı göze alamıyordu varlığım, ve yaman bir korku dönüp duruyordu çevremde. Buluncun bu uyarılarını niçin dinlemedin? Usa yatkın önseziler. Benim duraksadığımı görünce, sen de kızardın ve kolunu uzattın. Cesaretle elimi senin eline bıraktım, ve, bunu yaptıktan sonra, kendimi daha güçlü duyumsadım; ruhundan bir güç geçmişti artık bana. Saçlarımız rüzgârda, meltemlerin soluğunu içimize çeke-

rek, kokuları başımızı döndüren sık sakızağacı, yasemin, nar ve portakal koruluğunda bir süre yürüdük. Sürtünerek, hızla geçti yanımızdan bir yaban domuzu, ve beni senin yanında görünce, bir damla yaş belirdi gözünde. Nedenini anlamadım böyle davranmasının. Kalabalık bir kentin kapılarına geldik akşam inerken. Bütün dantellerini yansıtıyorlardı, kiliselerin çizgileri, minarelerin külahları ve cihannümaların mermer topları, karanlığın içinde, gökyüzünün son mavisine. Ne var ki, yorgunluktan bitkin düşmemize karşın, dinlenmek istemedin sen burada. Dış surların dibinde ilerledik gece çakalları gibi; pusuda bekleyen nöbetçilere görünmemeye çalıştık; karşı yöndeki kapıdan çıkarak, kunduzlar gibi uygar, akıllı hayvanların görkemli topluluğundan uzaklaşmayı başardık. Fenerci ateşböceklerinin uçuşu, kuru otların hışırtısı, uzak kurtların düzensiz ulumaları kuşkulu yürüyüşümüze eşlik ediyorlardı, kırda. Geçerli nedenin neydi insan kovanlarından kaçmak için? Bu soruyu soruyordum kendime, belirgin bir kaygıyla; uzun süre görevlerini yapmış olan ayaklarım taşımak istemiyorlardı artık beni. İçinden çıkılmaz yüksek sarmaşanlar, asalak bitkiler ve korkunç dikenli kaktüsler yığını yüzünden ağaçları birbirine girmiş bir sık ormanın kıyısına ulaştık sonunda. Bir kayın ağacının yanında durdun. Ölüme hazırlanmak için diz çökmemi söyledin; bana bir çeyrek saat tanıyordun bu dünyadan ayrılmam için. Uzun yürüyüşümüz sırasında, sana bakmadığım zamanlar, bana gizlice yönelttiğin kaçamak bakışları, garipliklerini fark ettiğim bazı davranışları birden anımsadım, bir kitabın açık sayfaları gibi. Doğrulanmıştı kuşkularım. Sana karşı koyamayacak kadar güçsüzdüm, beni yere yıktın, titreyen yaprağı kasırganın savurması gibi. Bir elin iki kolumu kıskacına alırken bir dizin göğsümde, öteki nemli topraktaydı; kemerine asılı kından bir hançer çıkardığını gördüm öteki elinin. Olanaksızdı direnmem, ve kapadım gözlerimi; bir sığır sürüsünün, rüzgârın getirdiği ayak sesleri duyuldu, biraz uzakta. Bir çoban

sopasının ve bir köpeğin çene kemiklerinin tedirgin ettiği bir lokomotif gibi ilerliyordu sürü. Yitirecek zaman yoktu, ve sen anladın bunu; beklenmedik bir yardımın yaklaşması kas gücümü iki katına çıkardığı için, amacına erişememekten korkarak, ve iki kolumu birden devinimsiz tutamadığını fark edip, sağ bileğimi kesmekle yetindin, çeliğin ağzını hızla bastırıp. Yere düştü kopan parça. Ben acıdan kıvranırken, kaçtın sen. Çobanın yardıma nasıl geldiğini, iyileşmem için ne kadar zaman gerektiğini anlatmayacağım sana. Beklemediğim bu ihanetin, bende ölmek isteği uyandırdığını bilmen yeter. Göğsüm kurşunlara hedef olsun diye, savaşlara katıldım. Savaş alanlarında ün kazandım; düşman saflarını öylesine kırıp geçiriyordu ki yapay demir elim, en gözü pek kişileri bile ürküttü adım. Bununla birlikte, topların her zamankinden daha güçlü gürlediği, ve üstlerinden harekete geçen süvari birliklerinin ölüm kasırgası altında saman çöpü gibi burgaçlandığı bir gün, yiğit tavırlı bir süvari ilerledi bana doğru, utku tacını elimden almak için. Bizi sessizce izlemek amacıyla, durup taş kesildi iki ordu. Uzun süre çarpıştık, yaralardan delik deşik, zırhlı başlıklar parçalanmış. Uzlaşıp savaşı durdurduk, dinlenmek ve daha sonra daha amansızca çarpışmak için. Tulga siperlerimizi kaldırdık, ikimiz de düşmanımıza karşı büyük bir hayranlık içinde. "Elsseneur!..". "Réginald!..", aynı anda bu basit sözler çıktı soluyan gırtlaklarımızdan. Avunmaz bir acıyla umutsuzluğa düşen Réginald de benim gibi orduya girmiş, ama kurşunlar esirgemişti kendisini. Böylesine koşullar altında buluşmuştuk! Ama senin adını almadık ağzımıza! O ve ben, ölümsüz bir dostluk üzerine ant içtik; ama, hiç kuşkusuz, senin baş oyuncusu olduğun önceki dostluklara benzemeyen bir dostluk için. Gökyüzünden inen, Tanrı ulağı bir başmelek, tek bir örümceğe dönüşmemizi, ve yukardan gelecek bir buyruk ceza uygulamasını durduruncaya kadar, her akşam boynunu emmemizi buyurdu bize. On yıla yakın süre yatağına geldik. Bu günden başlayarak

kurtuldun işkencemizden. Sözünü ettiğin, o belirsiz sözü bize değil, senden daha güçlü bir Varlık'a verdin. Bu bozulmaz yargıya boyun eğmenin daha iyi olduğunu anlamıştın kendin. Uyan Maldoror! Bozuluyor, on yıl boyunca, beyin omurga düzenini etkileyen büyü." Kendine buyrulduğu gibi uyandı, ve kol kola girmiş iki göksel varlığın gökyüzünde yittiğini gördü. Yeniden uyumayı denemedi. Kol ve bacaklarını ağır ağır çıkardı yataktan. Bir gotik ocağın yalımlanan köseğilerinde ısıtmaya gitti donmuş derisini. Yalnızca bir gömlek vardı üzerinde. Kurumuş damağını ıslatmak için kristal sürahiyi aradı gözleri. Pencerenin kepenklerini açtı. Pervaza yaslandı. Göğsüne, içinde sözde anlatılmaz arılıkta gümüş zerrelerin pervaneler gibi çırpındığı bir esritici ışık konisi yağdıran aya baktı. Bir çevre değişikliğiyle, altüst olmuş yüreğine bir dinginlik kırıntısı getirmesini bekledi, sabahın tanının.

BEŞİNCİ ŞARKININ SONU

ALTINCI ŞARKI

İmrenilecek dinginlikleri artık çehre güzelleştirmekten başka bir işe yaramayan sizler, on dört ya da on beş dizelik kıtalarda, bir lise birinci sınıf öğrencisi gibi, yersiz ve Koşinşin tavuğunun şakrak gurklamaları sayılabilecek, gülünçlüklerini hayal etmek için fazla çaba gerektirmeyen ünlemler savurmanın hâlâ söz konusu olmadığına inanıyorsunuz; ama, ileri sürülen önerileri olgularla kanıtlamak daha iyi. Açıklanabilir meselelerimde, insan, Tanrı ve kendime kolayca sövüp saldırdığım için, görevimin sona ermiş olduğunu mu ileri sürecektiniz peki? Hayır. Görevimin en önemli bölümü hâlâ devam ediyor, yapacak işler kaldığı için. Adları daha önce anılan üç kişiyi, bundan böyle davrandıracak öykümün ipleri. Böylece, daha az soyut bir güç verilecek kendilerine. Kan dolaşımı aygıtlarının seline dirimsellik yayılacak görkemle, ve ilk başta, yalnızca katkısız kurgunun ürünü olan belirsiz kişilikler gördüğümüzü sandığımız kimselerde, bir yandan, sinir ağlarıyla ve sümüksü zarlarıyla etiyle kemiğiyle somut bir yapı, öte yandan, vücudun ruhsal işlevlerini yönlendiren bir tinsel kaynakla karşılaşınca nasıl şaşıracağınızı kendiniz göreceksiniz. Çatı kiremitlerine ve baca kapaklarına çarpan güneş ışınlarının dünyasal ve somut saçlarında yansımalarını sağlayacak şekilde, birkaç adım ötede karşınıza dikilip, kollarını kavuşturup göğsünü şişirerek kabaca duracak (ama çok şiirsel bir etkisi olacağına inanıyorum), bir yaşam gücüyle donanmış varlıklardır bunlar.

Ama, insanın gülmesini getiren özellikleri olan toplumdışı kişiler; yazarın kafasında kalmaları daha iyi olacak yapıntı kişilikler; ya da olağan varlığın çok üzerine çıkan karabasanlar olmayacak artık. Unutmayın, bu sayede ancak daha güzelleşecek şiirim. Ama atardamarın yükseklere ağan dallarına ve böbrek-üstü kapçıklarına dokunacaksınız parmaklarınızla; ve sonra duygular! İlk beş öykü yararsız değildi; yapıtımın kapak süsü, gelecekteki şiirimin yapısal temeli, ön açıklamalarıydı bunlar: Valizimi kapatmadan ve imgelem ülkelerine doğru yolculuğa çıkmadan önce, izlemeye karar verdiğim amacı, açık ve kısa bir genelleştirme taslağı aracılığıyla içten edebiyat severlere açıklamak zorundaydım. Sonuç olarak, yapıtımın bireşimsel bölümünün tamamlanmış ve yeterince açımlanmamış olduğu düşüncesindeyim şimdi. İnsana ve onu Yaratan'a saldırmayı tasarlamış olduğumu oradan öğrendiniz. Şu anda ve daha sonra, daha çok şey bilmenize gerek yok bu konuda! Bugünün sonunun ilk evresine tanık olacağı savunca metnini, belki daha uzun ama aynı biçimde yinelemekten başka bir işe yaramadıkları için, yeni düşünceler gereksiz görünüyordu bana. Açıkladığım düşüncelere göre, artık yapıtımın çözümsel bölümüne girişmeye niyetli olduğum sonucu çıkmaktadır; bu öylesine gerçek ki, her şeye kendiniz tanık olarak söylediklerimin doğruluğunu saptamanız için, sizi derimin ter salgılayıcı bezlerine kapatmak dileğimi yalnızca birkaç dakika önce açıklamış bulunuyorum. Çok sayıda kanıtla desteklemem gerektiğini biliyorum, savımın içerdiği düşünce düzenini; pekâlâ, var bu kanıtlar ve ciddi bir gerekçe olmaksızın kimseye saldırmadığımı biliyorsunuz! Üyesi bulunduğum (yalnızca bu olgu bile bana hak verirdi) insanlığa ve Yaradan'a karşı ağır suçlamalarda bulunduğum için beni kınadığınızı düşününce, katıla katıla gülüyorum. Yadsımayacağım sözlerimi; ama, görmüş olduklarımı anlatınca, kanıtlamam güç olmayacak bunları, yalnızca gerçek tutkusu adına. Bugün, otuz sayfalık küçük bir öykü anlatacağım, yapıtın

gelişimi içinde, aşağı yukarı değişmez olarak kalacak bu karar. Günün birinde, şu ya da bu yazınsal biçimin kuramlarını kutsamayı kabul ettiğini en kısa zamanda göreceğimi umarak, kesin biçimi sonunda bulmuş olduğuma inanıyorum, birkaç denemeyle. En iyi biçim bu; çünkü roman! Başlangıçta nereye getirilmek istendiğini çok iyi kavramayan okuru şaşırtmak anlamında, belki de yeterince doğal görünmeyecek biçimde sergilendi bu melez önsöz; ama, kitap ya da dergi okuyarak vakit geçirenleri genellikle kurtarmak zorunda olduğumuz bu olağanüstü şaşkınlık duygusunu yaratmak için özellikle çaba gösterdim ben. Gerçekten de, iyi niyetime karşın, başka türlü davranmanı olanaksızdı. Ancak daha sonra, romanlar yayılınca, daha iyi anlayacaksınız, kurum benizli dönmenin önsözünü.

❋

Konuya girmeden önce, yanı başıma açık bir mürekkep hokkası ve hamur halinde olmayan kâğıt sayfaları koymanın zorunlu olmasını gülünç buluyorum (herkesin benim düşüncemde olmadığını düşünüyorum, yanılmıyorsam). Böylece, bu altıncı şarkıyla, yazmakta sabırsızlandığım eğitici şiir dizime başlayabileceğim, sevgiyle. Korkunç yararlı, heyecan verici oluntular! Sık sık mağaralara giderek ve ulaşılmaz yerleri kendine sığınak yaparak, mantığın kurallarını hiçe saydığını ve bir kısır döngü yarattığını fark etti bizim kahraman. Çünkü, bir yandan, yalnızlık ve inziva ödünlemesi ile, insanlara olan tiksintisine yardımcı oluyor, ve dar ufkunu cılız ağaçlar, böğürtlenler ve yoz asmalar arasında edilgence sınırlandırıyor, öte yandan, sapkın içgüdülerinin Minotauros'unu[9] beslemek için hiçbir besin bulamıyordu etkinlik alanında. Bu nedenle hazır bekleyen kurbanlar arasında, çeşitli tutkularının bol bol besin sağlayabi-

[9] *Minotauros:* Poseidon'un denizden çıkarıp gönderdiği ak boğa ile Girit kralı Minos'un karısı Pasiphae'nin oğlu; insan başlı, boğa vücutlu mitolojik yaratık

lecekleri inancıyla, insan topluluklarına yaklaşmaya karar verdi. Uygarlığın kalkanı polisin yıllardır kendisini inatla aradığını, ve gerçek ajanlar ve casuslar ordusunun her zaman peşinde olduğunu biliyordu. Bununla birlikte, onu bulmayı başaramamışlardı. Öylesine şaşırtıcı bir yeteneği vardı ki, başarı açısından en tartışılmaz kurnazlıkları ve en yetkin düşüncenin düzenlemelerini, büyük bir ustalıkla boşa çıkartıyordu. Deneyimli gözlerin tanıyamayacağı kılıklara girmek için özel bir yeteneği vardı. Çevik hareketli, sevimli bir cırcır böceği görmediniz mi Paris kanalizasyonunda? Ondan başkası değildi: Maldoror'du! Gelişmiş başkentleri zararlı bir sıvıyla büyüleyip, kendilerini gerektiği gibi kollayamadıkları bir uyuşukluğa sokuyordu onları. Sanıldığından da tehlikeli bir durum. Bugün Madrid'te, yarın Saint-Petersbourg'da olacak; dün Pekin'deydi. Ama bu şiirsel Rocambole'ün[10] başarılarının dehşet saçtığı yeri tam olarak söylemek, benim yoğun ince düşüncelerimin olası güçlerinin çok üzerinde bir iş. Belki bu ülkeden yedi yüz fersah uzaktadır; belki de burnunuzun dibindedir bu haydut. İnsanları tamamen yok etmek kolay değil öyle, yasalar var; ama sabırlı davranarak, insan karıncaları birer birer temizlenebilir. Gerçekten de, tuzaklarımın amacından henüz habersiz soyumuzun ilk atalarıyla birlikte yaşadığım, doğduğum ilk günlerden bu yana; olağanüstü değişimlerimde, yerkürenin ülkelerini, çeşitli dönemlerde, fetihler ve kırımlarla yerle bir ettiğim, ve yurttaşlar arasına iç savaş tohumları saçtığım o tarih öncesi eski zamanlardan bu yana, sayılmaz sayılarını tahmin etmek hiç de kolay olmayacak kuşakların tümünü, birer birer ya da toptan ezmedim mi topuğumla? Parlak geçmiş, görkemli bir gelecek için söz verdi: Tutacak sözünü. Cümlelerimi toparlamak amacıyla, bana ders vermeleri için yabanıl insanlara kadar gerilere giderek, doğal yöntemi kullanacağım. Bu saf ve görkemli

[10] *Rocambole:* Ponson du Terrail'in yazdığı destanının ünlü kahramanı.

beyefendilerin sevimli ağızları, döğmeli dudaklarından çıkan her şeyi yüceltti. Hiçbir şeyin güldürücü olmadığını kanıtlamış bulunuyorum, bu gezegende. Tuhaf gezegen, ama görkemli. Kimilerinin saf yürek (çok derin olduğu zaman) bulacakları bir biçem bulup, ve ne yazık ki, belki de pek yüce gelmeyecek düşünceleri yorumlamakta kullanacağım! Aynı şekilde, gündelik konuşmanın hafif ve kuşkucu tutumundan sıyrılıp ve yeterince sakınımlı olup... söylemeye niyetlendiğim şeyi bilmiyorum artık, çünkü, anımsamıyorum cümlenin başını. Ama, biliniz ki, ördek suratlı insanın alıkça alaycı gülüşünün bulunmadığı her yerde şiir vardır. İlkin sümküreceğim, çünkü gereksinimim var; ve sonra, büyük ölçüde elimin yardımıyla, parmaklarımın düşürdüğü diviti tekrar alacağım. Çuvaldan[11] çıkıyormuş gibi gelen çığlıkları duyduğu halde, yansızlığını nasıl sürdürebilir Carrousel Köprüsü?

I

Değerli mallarını hayran gözlere sergiliyor Vivienne Sokağı'nın dükkânları. Sokak lambalarının aydınlattığı maun çekmeceler ve altın saatler, göz kamaştırıcı ışık demetleri saçıyorlar vitrinlerde. Saat sekizi vurdu Borsa'nın saatinde. Geç değil vakit! Çekicin son vuruşu duyulur duyulmaz, titremeye başlıyor adını andığımız sokak, ve Royale Alanı'ndan Montmartre Bulvarı'na kadar temellerinden sarsılıyor. Hızlandırıyor adımlarını gezmeye çıkmış olanlar, ve evlerine çekiliyorlar düşünceler içinde. Bayılıyor bir kadın ve yığılıyor sokağa. Kimse kaldırmıyor onu. Bu yöreden uzaklaşmak için sabırsızlanıyor herkes. Hızla kapanıyor pencere pancurları, ve insanlar yorganların altında büzülüyorlar. Sanki yeniden ortaya çıkmış gibi Asya vebası. Böylece, kentin büyük kesimi gece şenliklerinin

[11] Lautréamont burada tefrika roman yöntemini kullanıyor. Bu gizemli çuvalın içinde ne olduğunu ancak yedinci kıtada öğreneceğiz. Aynı yöntem Altıncı Şarkı'nın birçok kıtasında kullanılmaktadır.

eğlencelerinde yüzmeye hazırlanırken, bir tür taşlaşmayla birden donuyor Vivienne Sokağı. Yaşamı sona eriyor, artık sevmeyen bir yürek gibi. Ama, halkın başka kesimlerine de yayılıyor olayın haberi, az sonra, ve kaygılı bir sessizlik dolaşıyor yüce başkentin üzerinde. Nereye gitti sokak lambaları? Ne oldu aşk satıcıları? Hiçbir şey... yalnızlık ve karanlık! Bir düz çizgide uçan, bir ayağı kırık gece kuşu Madeliene'in üzerinden geçiyor ve Le Trône parmaklıklarına yükseliyor haykırarak: "Bir felaket geliyor." Şimdi, kalemimin (ortağım, bu gerçek dostum) gizem kattığı bu bölgede, Colbert Sokağı'nın Vivienne Sokağı'na açıldığı yönden bakacak olursanız, iki sokağın birleştiği açıda, bir karaltının belirdiğini, ve çevik adımlarla Bulvarlar'a yöneldiğini görürsünüz. Ama, yürüyenin dikkatini üzerinize çekecek şekilde daha da yaklaşırsanız, onun genç olduğunu fark edersiniz, hoş bir şaşkınlıkla! Gerçekten de olgun bir adam sanılabilirdi, uzaktan. Ciddi bir yüzün zihinsel yeteneğini değerlendirmek söz konusu olunca, günlerin toplamı önemsenmez artık. Alın çizgilerine göre yaşı okumayı bilirim: On altı yaştan dört ay almış! Yırtıcı kuşların pençe tırnağı gibi güzel; ya da arka boyun bölgesinin yumuşak kesiminin yaralarındaki kas devinimlerinin belirsizliği gibi, ya da daha doğrusu kemirgenleri kesinlikle tek başına yakalayan, ve ot altında bile iş görebilen ve yakalanan hayvan tarafından her seferinde yeniden kurulan sürekli fare kapanı gibi, ve özellikle, beklenmedik bir anda, bir teşrih masasında bir dikiş makinesi ve bir şemsiyeye rastlamak gibi! Mervyn[12], İngiltere'nin bu sarışın çocuğu, eskrim hocasının yanından bir dersten dönüyor ve anababasının evine gidiyor, İskoç kumaşına sarınmış. Saat sekiz buçuk, veya saat dokuzda varacağını umuyor eve: Geleceğini bildiğinden eminmiş gibi görünmek büyük bir sav olur, onun açısından. Beklenmedik bir engel güç duruma düşürmez

[12] *Mervyn:* P. Capretz'e göre, büyük bir olasılıkla, Walter Scott'ın 1848'de Fransızcaya çevrilen *Guy Mannering* adlı romanının kahramanlarından biri.

mi onu yolunda? Bunu bir ayrıksılık sayabilseydi bile, pek ender görülen bir şey mi olacaktı bu durum? Şu âna kadar kendini kaygıdan uzak ve âdeta mutlu hissetmek olanağına sahip olmasını, olağandışı bir olgu saymasın mı? Birisi kendini gözetlerken ve gelecekteki avıymışçasına onu izlerken, evine sağ salim ulaşabileceğini hangi hakla ileri sürebilirdi gerçekten? (Biraz önce bitirdiğim cümlenin hemen önünde, en azından sınırlandırıcı soruları sormamış olsaydım, heyecan yazarlığı mesleğini pek tanımamak olurdu bu.) Uzun bir süredir, kişiliğinin gücüyle benim zavallı aklımın canına okuyan düşsel kahramanı tanıdınız! Maldoror, bazen delikanlının yüz çizgilerini belleğine yerleştirmek için yaklaşıyor; bazen, yolun ikinci yarısında, vücudu geriye dönüp bir Avustralya bumerangı ya da daha doğrusu bir bomba gibi kendi üzerine geliyor. Ne yapması gerektiğinde kararsız. Buluncunun en küçük bir heyecan belirtisi duyumsadığını sanıyorsanız, yanılıyorsunuz. Bir an ters yönde uzaklaştığını görüyorum; vicdan azabına mı kapıldı acaba? Ama, geri dönüyor yeni bir hırsla. Şakak damarlarının niçin küt küt attığını bilmiyor Mervyn, ve adımlarını hızlandırıyor, onun ve sizin nedenini boş yere arayacağınız bir korku baskınına uğramış. Onun bilmece çözmedeki dikkatini göz önünde bulundurmak gerek. Niçin geri dönmüyor? Her şeyi anlardı. Kaygı verici bir durumu sona erdirecek en basit olanakları düşünmez mi insan? Bir testi beyaz şarabı gövdeye indirmiş, gömleği paramparça bir sokak serserisi, bir kenar mahalleden geçerken, bir koruma taşının kuytusunda, uykuya dalmış ovanın üzerinde batan ayın ışınlarını üzüntüyle seyreden, babalarımızın katıldığı devrimlerin çağdaşı, kasları gelişmiş yaşlı bir kedi görünce, ayakları dolaşarak bir eğik çizgi üzerinde ilerler, ve çarpık bacaklı bir köpeğe saldırıya geçmesi için bir işaret çakar. Kedi türünün soylu hayvanı yiğitçe bekler düşmanını, ve canla başla savunur kendini. Elektriklendirilebilen bir deri satın alacak bir eskici yarın. Niçin kaçmadı peki? Çok kolaydı. Ama,

bizi şu anda kaygılandıran durumda, kendi bilgisizliğiyle, tehlikeyi daha da içinden çıkılmaz duruma getiriyor Mervyn. Üzerlerini saran belirsizliği belirtmekte kararlı olduğum, son derece ender bazı kuşkuları var. Bununla birlikte, gerçeği keşfetmesi olanaksız. Bir yalvaç değil, yadsımıyorum, ve kendisindeki insan gücünün varlığından habersiz. Ama caddeye gelince, sağa dönüyor ve Poissonniére Bulvarı'nı ve Bonne-Nouvelle Bulvarı'nı geçiyor. Buraya varınca, Faubourg Saint-Denis Sokağı'nda ilerliyor, Strasbourg demiryolu durağını gerisinde bırakıyor ve Lafayette Sokağı'nın dikey kavşağına varmadan önce, büyük bir dış kapının önünde duruyor. Birinci kıtayı burada bitirmemi salık verdiğiniz için, bu kezlik olmak üzere, isteğinize uymak istiyorum. Bir manyak elinin taşın altına sakladığı bir demir halkayı düşündüğüm zaman, saçlarımın arasından dayanılmaz bir ürperti geçtiğini biliyor musunuz?

II

Bakır düğmeyi çekiyor, çağcıl konağın kapısı zıvanaları üzerinde dönüyor. İnce kum kaplı avluyu arşınlıyor, ve sekinin sekiz basamağını çıkıyor. Aksoylu konağın bekçileri gibi sağda ve solda duran iki yontu engel olmuyorlar geçmesine. Artık yalnızca kendisini düşünmek için, her şeyi, ana, baba, Tanrı, sevgi ve ülküyü yadsımış olan kişi, kaçınıyor önündeki ayak izlerinin peşinden gitmekten. Zemin katında, kırmızı akik rengi tahta kaplamalı büyük bir salona girdiğini gördü onun. Kendini sedirin üzerine atıyor iyi aile çocuğu, ve konuşmasına engel oluyor heyecan. Uzun, etekleri yerleri süpüren giysili annesi dört dönüyor çevresinde, ve kollarının arasına alıyor onu. Kendisinden küçük erkek kardeşleri, üzeri yüklü sedirin çevresinde toplanıyorlar; olan biteni kavrayacak kadar tanımıyorlar hayatı. Sonunda, bastonunu kaldırıyor baba, ve orada bulunanların üzerine güç dolu bir bakış indiriyor. Elini koltuğun kolu-

na dayayarak her zamanki yerinden kalkıyor, ve yılların güçsüz düşürmesine karşın, ilk çocuğunun kımıltısız vücuduna doğru ilerliyor. Bir yabancı dille konuşuyor, ve herkes derin bir saygıyla dinliyor onu: "Çocuğu bu hale kim getirdi? Gücüm tamamen tükeninceye kadar, daha epey balçık taşıyacak sisli Thames. Bu konuksevmez ülkede koruyucu yasa yok sanki. Suçluyu bilseydim, öğrenirdi kolumun gücünü. Emekli olup deniz savaşlarından uzaklaştımsa da, paslanmadı duvara asılı komodor kılıcım. Kolay zaten ağzını bilemek. Mervyn sakinleş; izini bulmaları için uşaklarıma emir vereceğim, kendi ellerimle öbür dünyaya göndermek üzere peşini bırakmayacağım onun. Hanım, git buradan, ve bir köşeye çekil; duygulandırıyor beni gözlerin, ve gözyaşı bezlerinin oluğunu tıkarsan daha iyi edersin. Oğlum, yalvarırım sana, kendine gel, ve tanı aileni; seninle baban konuşuyor..." Uzakta duruyor anne, ve, efendisinin buyruklarını yerine getirmek için, bir kitap aldı eline, ve kendi döl yatağının dünyaya getirdiği çocuğun koştuğu tehlike karşısında soğukkanlı kalmaya çalışıyor. "... Çocuklar, parka oynamaya gidin, ama kuğuların yüzüşüne bakarken suya düşmemeye dikkat edin..." Elleri aşağı sarkmış kardeşleri, sessiz duruyorlar; hepsi, başlarında üzerine Carolina çobanaldatan kuşunun kanadından bir tüy iliştirilmiş bere, dizlerine kadar inen kadife pantolon, ve kırmızı ipek çoraplar, el ele tutuşup, abanoz döşemeye ayaklarının ucuyla basmaya dikkat ederek salondan çıkıyorlar. Eğlenmeyeceklerini, çınarlı yolda ağırbaşlı gezineceklerini biliyorum. Zekâları henüz gelişmemiş. Daha iyi onlar için. "... Yararsız tedaviler. Kollarımda sallıyorum seni, yalvarmalarım karşısında duyarsızsın. Kaldırmak ister misin başını? Gerekirse dizlerini öpeceğim. Ama hayır... cansız geri düşüyor." – "Tatlı efendim, bu kölene izin verirsen, odama gidip, tiyatro dönüşlerinde migren ağrılarım şakaklarımı zonklatınca ya da atalarımızın kahramanlık tarihinin Britanya yıllıklarında bulunan bir öyküsü, düşçü düşüncemi uyuşuklu-

ğun bataklığına atınca, her zaman kullandığım terebentin ruhu dolu şişeyi almaya gideyim." – "Hanım, sana söz vermedim, ve konuşmaya hakları yok. Yasal birleşmemizden bu yana, aramıza hiçbir bulut girmedi. Hoşnutum senden, sitem edecek bir şeyim olmadı sana karşı, hiçbir zaman. Ve senin de öyle. Haydi odana git, terebentin ruhu dolu şişeyi getir. Konsolonun gözlerinden birinde olduğunu biliyorum, ve yeni öğrenmedim bunu senden. Çabucak çık sarmal merdivenin basamaklarını, ve mutlu bir yüzle geri dön." Ama ilk basamağa yeni varmıştı ki (aşağı sınıflardan bir kadın gibi seğirtmiyordu elbette) Londralı duygulu kadın, elinde belki de billur çeperleri içinde hayat iksiri bulunan şişeyle, oda hizmetçilerinden biri birinci kattan iniyordu, yanakları terden kızarmış. Armağanını sunarken kibarca eğiliyor soylu genç kız, ve anne, görkemli tavrıyla, sevecenliğini ilgilendiren biricik nesneye, sediri çevreleyen püsküllere doğru ilerliyor. Karısının elinden alıyor şişeyi Komodor, mağrur ama iyilikçil bir hareketle. Şişeye batırılıyor bir Hint fulları, ve ipeğin çembersi büklümleri sarılıyor Mervyn'in başına. İçine çekiyor uyarıcı kokuları; bir kolunu oynatıyor. Hızlanıyor kan dolaşımı, ve pencere aralığına tünemiş Filipin papağanının şen çığlıkları duyuluyor. "Kim yürüyor orada?.. Durdurmayın beni... Neredeyim ben? Bir mezarda mı uyuşmuş gövdem? Yumuşak gelmiyor bana tahtalar... İçinde annemin resmi bulunan madalyon hâlâ boynumda mı?.. Uzaklaş, dağınık saçlı uğru. Yakalayamadı beni, hırkamın bir parçasını ellerinde bıraktım. Çözün buldogların zincirlerini, çünkü biz uyurken bir tanıdık hırsız zorla içeri girebilir bu gece. Anne ve baba, tanıyorum sizi, ve özenlerinize teşekkür ederim. Çağırın küçük kardeşlerimi. Onlara badem şekeri aldım, ve kucaklamak istiyorum onları." Derin bir uykuya daldı, bunları söyledikten sonra. Aceleyle çağrılmış hekim ellerini ovuşturarak haykırdı: "Krizi atlattı. Her şey yolunda. Yarın dinlenmiş uyanacak oğlunuz. Hepinizin yataklarınıza gitmenizi istiyorum,

şafak sökünceye, bülbüller ötünceye kadar, hastanın başında yalnız başıma bekleyeceğim." Her şeyi duydu, kapının arkasına gizlenmiş olan Maldoror. Konak sakinlerinin nasıl insanlar olduğunu biliyordu şimdi, ve uygun şekilde davranacak. Nerede oturduğunu biliyor Mervyn'in ve daha başka bir şey öğrenmek istemiyor bu konuda. Bir not defterine yazıyor, sokağın adını ve konağın numarasını. Unutmayacağını biliyor. Bir sırtlan gibi ilerliyor, görünmeden; ve avlu duvarı boyunca yürüyor. Çevik hareketlerle tırmanıyor parmaklığı, ve bir an uğraşıyor sivri demir uçlarla; bir sıçrayışta sokakta. Sessizce uzaklaşıyor. "Beni bir uğru sayıyordu, diye haykırıyor. Budalanın biri. Hastanın bana yaptığı suçlamadan kurtulabilecek bir insan tanımak isterdim. Hırkasını koparmadım, söylediği gibi. Korkunun yol açtığı basit bir uykulu sanrı. Onu bugün ele geçirmek değildi niyetim; çünkü, bu çekingen delikanlıyla ilgili başka tasarılarım var, daha sonra." Kuğu gölünün bulunduğu yere gidin, ve, üzerinde çürümüş bir yengeç cesedi bulunan bir örs taşıyan gövdesi öteki sucul arkadaşları arasında kuşku uyandıran kapkara bir kuğunun, sürüde bulunmasının nedenini daha sonra anlatacağım size.

III

Odasında Mervyn; bir mektup alıyor. Kim peki mektubu yazan? Postacıya teşekkür etmesine engel oluyor şaşkınlığı. Kıyıları siyah zarfın, ve aceleci bir yazıyla yazılmış sözcükler. Babasına gösterecek mi mektubu? Ya böyle bir şey yapmasını kesinlikle yasaklıyorsa gönderen kişi? Sıkıntı içinde, penceresini açıyor havanın kokularını içine çekmek için; Venedik aynalarına ve damasko perdelere yansıtıyor prizmalı ışınlarını güneş. Çalışma masasını örten kabartmalı derinin üzerine yayılmış, kenarları altın yaldızlı kitapların, sedef kapaklı albümlerin arasına, bir köşeye atıyor mektubu. Piyanosunu açıyor, ve

fildişi tuşlar üzerinde gezdiriyor ince uzun parmaklarını. Sesle yanıtlamıyor pirinç teller. Beyaz kâğıdı almaya çağırıyor onu, bu dolaylı uyarı; geriledi mektup, sanki alıcının kararsızlığı onurunu yaralamış gibi. Merakı iyice çoğalıyor tuzağa düşen Mervyn'in, ve açıyor mektubu. O âna kadar, kendisininkinden başka yazı görmemişti. "Delikanlı, sizinle ilgileniyorum; sizi mutlu etmek istiyorum. Sizi yanıma yoldaş alacağım, ve Okyanusya adalarında uzun geziler yapacağız. Mervyn, seni sevdiğimi biliyorsun, ve bunu sana kanıtlamaya gerek yok. Benimle dost olacaksın, inanıyorum buna. Beni daha fazla tanıdığın zaman, bana göstermiş olduğun güvene pişman olmayacaksın. Deneyimsizliğinin koştuğu tehlikelerden koruyacağım seni. Senin için bir kardeş olacağım, ve iyi öğütlerimi esirgemeyeceğim senden. Daha ayrıntılı açıklamalar için, öbür gün sabah, saat beşte, Carrousel Köprüsü'nde ol. Gelmemişsem, bekle beni; ama tam saatinde orada olacağımı sanıyorum. Sen de aynı şeyi yap. Bir şeyin içyüzünü anlamak fırsatını kolayca kaçırmaz bir İngiliz. Delikanlı, selamlarım seni. Şimdilik sağlıcakla kal. Bu mektubu kimseye gösterme." – "İmza yerine üç yıldız," diye haykırdı Mervyn; "ve sayfanın altında bir kan lekesi!" Gözlerinin yutarcasına okuduğu, ve ruhunda, belirsiz ve yepyeni ufukların sınırsız evrenini açan ilginç satırların üzerine gözyaşları yağmur gibi iniyor. Babası biraz katı ve annesi çok gururlu geliyor ona artık (mektubu okudu okuyalı). Bilmediğim için size aktaramayacağım nedenlerden dolayı kardeşlerinden de hoşlanmıyor. Mektubu göğsüne saklıyor. O gün, artık kendisine benzemediğini fark etti öğretmenler; alabildiğine ışıksızdı gözleri, ve aşırı bir düşünce perdesi inmişti gözevi bölgesine. Öğrencilerinin zekâ düzeyinde olmamaktan korkup utandı bütün öğretmenler, ve, bununla birlikte, o, ilk kez ödevlerini savsaklamış ve derslerine çalışmamıştı. Akşam eski portrelerle süslü yemek salonunda toplandı aile. Lezzetli etlerle dolu tabaklara, hoş kokulu meyvelere hayranlıkla bakıyor Mervyn, ama yemi-

yor; Ren şaraplarının çok renkli dökülüşleri ve şampanyanın köpüklü yakutu dar ve uzun Bohemya bardaklarını dolduruyor, ama onun ilgisini çekmiyorlar. Dirseklerini masaya dayıyor ve bir uyurgezer gibi düşlere dalıyor. Karısının kulağına eğiliyor yüzü deniz köpüğüyle sertleşmiş komodor: "Kriz gününden beri büyüğün huyu değişti; kafasında sadece saçma düşünceler var; bugün her zamankinden daha çok düşler içinde. Onun yaşında ben böyle değildim. Bir şey fark etmemiş gibi yap. Maddi ve manevi etkili bir ilaç gerek. Mervyn, gezi ve doğa bilimleri kitapları okumaktan hoşlanan sana, beğeneceğin bir öykü okuyacağım. Herkes dikkatle dinlesin beni; başta ben olmak üzere herkesin yararına. Sizler, çocuklar, sözlerime dikkat ederek, üslubunuzun taslağını geliştirebilir, ve bir yazarın en küçük tasarımlarını kavrayabilirsiniz." Belagat sanatının ne olduğunu sanki anlayabilirmiş gibi bu sevimli velet sürüsü! Söylüyor, ve, elinin bir hareketi üzerine, kardeşlerinden biri babasının kitaplığına gidiyor, ve kolunun altında bir kitapla geri dönüyor. Bu sırada, sofra takımları, gümüş takımlar kaldırılıyor, ve kitabı eline alıyor baba. Başını kaldırdı Mervyn, elektrikli yolculuk sözcüğünü duyunca, ve zamansız düşünceleri kafasından uzaklaştırmaya çalıştı. Kitap ortalardan açılıyor, ve komodorun madeni sesi, onun, tıpkı şanlı gençlik günlerinde olduğu gibi, adamlarının çılgınlıklarına ve fırtınalara hâlâ egemen olabileceğini kanıtlıyor. Haddeden geçmiş cümlelerin hesaplı kitaplı gelişimini ve zorunlu eğretilemelerin sabunlaşmasını uzun süre izlemenin olanaksızlığı içinde, öne düştü Mervyn'in başı. Bağırdı baba: "Seni ilgilendirmiyor bu; başka bir şey okuyalım. Oku, hanım, oğlumuzun günlerinin acısını kovalamak benden daha çok mutlu edecek seni." Annenin umudu yok artık; bununla birlikte, başka bir kitap kaptı ve soprano sesinin tınısı, kendi döl yatağının ürününün kulaklarında tatlı tatlı çınladı. Ama, umudu kırıldı birkaç cümleden sonra, ve yazınsal yapıtı yorumlamayı kendiliğinden bıraktı. Büyük oğul

haykırdı: "Yatmaya gidiyorum ben." Gidiyor, yerde bir noktaya çakılı gözleri soğuk, ve başka bir şey söylemeden. Üzgün üzgün havlıyor köpek, çünkü doğal bulmuyor bu davranışı, ve iki pembe kristal kubbenin içindeki yalımı titretiyor, pencerenin boylamasına yarığına eşitsizce dalan dışarının rüzgârı. Alnını ellerinin arasına alıyor anne ve gözlerini havaya dikiyor baba. Yaşlı denizciye ürküntüyle bakıyor çocuklar. Odasının kapısını iyice kilitliyor Mervyn, ve kâğıdın üzerinde hızlı hızlı koşuyor eli: "Mektubunuzu öğleyin aldım, ve sizi yanıtlamakta geciktiysem, bağışlayın beni. Sizi kişisel olarak tanımak onuruna ermedim, ve size yazmamın gerekip gerekmediğini de bilmiyorum. Ama evimizde kabalığa yer olmadığı için, kalemi elime almaya ve tanımadığınız birine gösterdiğiniz ilgiden dolayı size içtenlikle teşekkür etmeye karar verdim. Bana gösterdiğiniz sevgiye olan gönül borcumu göstermemekten Tanrı esirgesin beni. Kusurlarımı biliyorum, ve artık gururlanmıyorum bunlardan. Ama, yaşlı birinin dostluğunu kabul etmek uygun bir davranışsa, ona kişiliklerimizin farklı olduğunu söylemek de uygun düşer. Gerçekten de, bana delikanlı dediğinize göre, benden daha yaşlı olmalısınız, ve bununla birlikte, gerçek yaşınız konusunda kuşkularım var. Çünkü, kıyaslarınızın soğukluğu ile bunlardan yayılan tutku nasıl bağdaştırılabilir? Doğduğum yerden kesinlikle ayrılmayacağım, sizinle birlikte uzak ülkelere gitmek için; beni dünyaya getirenler izin verselerdi olabilirdi bu, ve bu izni sabırsızlıkla bekleyebilirdim. Ama aktörel bakımdan karanlık görünen bu durumu bir giz (sözcüğün kübik anlamında) olarak saklamamı buyurduğunuz için, sizin yadsınmaz sağduyunuza boyun eğeceğim. Görünüşe göre, gün ışığına çıkmaktan hoşlanacağını sanmıyorum bu gizin. Sizin kişiliğinize güven göstermemi ister göründüğünüz için (uygunsuz bir dilek olmadığını itiraf etmek hoşuma gidiyor), sizin de aynı güveni bana göstermek, ve öğüdünüze kulak asmadığımı, ertesi gün sabah belirtilen saatte buluşma yerinde olmaya-

cağımı düşünmemek inceliğini göstermenizi rica edeceğim. Parmaklıklı kapı kapalı olacağı için avlu duvarından atlayacağım ve kimse gidişimi görmeyecek. İçtenlikle konuşmak gerekirse, anlaşılması olanaksız sevgisi, kamaşmış ve özellikle de beklemem için bir neden bulunmayan (çünkü tanımıyorum sizi) bir iyilik örneği karşısında şaşırmış gözlerimin önünde birdenbire ortaya çıkan sizin için neler yapmazdım. Şimdi tanıyorum sizi. Bana verdiğiniz, Carrousel Köprüsü'nde gezinme sözünü unutmayınız. Oraya gelirsem, sizi orada bulacağıma ve size elimle dokunacağıma, benzersiz bir biçimde, inanmış bulunuyorum. Yeter ki, daha dün, utangaçlık sunağı önünde eğilen bir yeniyetmenin bu masum davranışı, saygılı içtenliğiyle incitmesin sizi. Ama baştan çıkma gerçek ve kesinse, güçlü bir yakın dostlukta, itiraf edilemez mi senli benlilik? Ve, böyle olmakla birlikte, ertesi gün, ister yağmur yağsın ister yağmasın, saat beşi çaldığı sırada oradan geçerken size veda etmemin nasıl bir kötülüğü olabilir, sorarım size? Mektubumda ne demek istediğimi, beyefendi, siz kendiniz çıkartacaksınız; çünkü yitebilecek bir mektupta size daha fazlasını söylemeyi uygun bulmuyorum. Sanki bir bulmaca sayfanın altındaki adresiniz. Çözümlemem için bir çeyrek saat gerekti. Sözcükleri okunmayacak kadar küçük yazarak, sanırım, iyi ettiniz. Size öykünerek ben de imzamı atmıyorum. Öyle tuhaf bir zamanda yaşıyoruz ki, olanlara bir an bile şaşırmak olanaksız. Can sıkıntısı saatlerimin iğrenç kemik çukurları olan sıra sıra bomboş salonlarla sarılmış soğuk devinimsizliğimin oturduğu yeri nasıl öğrenmiş olduğunuzu merak ediyorum. Nasıl desem? Sizi düşündüğüm zaman, tıpkı çöken bir imparatorluğun yıkılışı gibi gümbürtüyle çarpıyor yüreğim; çünkü, belki de var olmayan bir gülümseme çiziyor sevginizin gölgesi. Çok belirsiz, devinimsiz kabuğunun içinde! Coşkun duygularımı, bu yepyeni ve henüz bir ölümlü eli değmemiş mermer levhaları sizin ellerinize teslim ediyorum. Sabah tanının ilk ışıklarına kadar sabırlı olalım, ve, vebalı kol-

larınızın iğrenç kucağına kendimi atacağım anı beklerken, önünüzdeki alçakgönüllülükle eğilip dizlerinize sarılırım." Bu utanılacak mektubu yazdıktan sonra postaya verdi Mervyn, ve eve dönüp yatağa girdi. Koruyucu meleğini bulduğunu sanmayın orada. Balık kuyruğu ancak üç gün uçacak, doğru; ama, ne yazık ki yanacak kiriş!; karın kızına ve dilenciye karşın bir silindir koni kurşun delecek gergedanın derisini![13] Taçlı delinin on dört hançerin sadakatiyle ilgili olarak söylemiş olduğu gerçek budur.

IV

Alnımın ortasında bir tek gözüm olduğunu gördüm! Ey sofaların duvarlarına gömülmüş gümüş aynalar, bana nice hizmetlerde bulundunuz yansıtıcı gücünüzde. Kendime karşı acının oklarını fırlatmayı bırakmadım, alkol dolu bir teknede yavrularını kaynattığım için, bir Ankara kedisinin birden sırtıma atlayarak, bir cerrah delgisi gibi, kafatası kâsemi bir saat boyunca kemirdiği günden bu yana. Bugün, ister doğuştan gelen yazgım, ister kendi kusurlarım yüzünden olsun, vücudumun aldığı çeşitli yaraların etkisi altında; aktörel düşüşümün (bazıları gerçekleşti; kim önceden kestirebilir ötekileri?) sonuçlarının ezdiği; kas zarlarını ve konuşanın zekâsını süsleyen o kazanılmış ya da doğal canavarsılıkların duygusuz seyircisi olan ben, beni oluşturan ikiliğe uzun uzun bakıyorum hoşnutlukla... ve güzel buluyorum kendimi! Sidik borusunun kısalığı ve iç çeperin ikiye bölünmesi ya da bulunmayışı nedeniyle, deliğin baştan başka bir yerde ve kamışın altında bulunmasından kaynaklanan, doğuştan kusurlu bir erkeklik organı gibi güzel; ya da bir hindinin üst gagası üzerinde yükselen, oldukça derin ve enlemesine kırışıklıklarla bezeli koni biçiminde kabarık

[13] "Finir en queue de poisson" (fos çıkmak, sonu iyi gelmemek) deyimini sözcük oyununa dönüştürüyor Lautréamont'. "Karın kızı" Mervyn'in annesi, "dilenci" babası ve "gergedan" Yaratıcı'dır.

etçik gibi; ya da daha doğrusu "Gamlar, makamlar ve bunların uyumsal dizgesi, değişmeyen doğal yasalara dayanmaz, ama tersine, insanlık geliştikçe değişen ve gene değişecek olan estetik ilkelerin sonucudur," diyen gerçek gibi, ve özellikle, kuleli bir zırhlı firkateyn gibi! Evet, sürdürüyorum savımın şaşmazlığını. Kendini beğenmiş kusurlarım yok, böbürleniyorum bununla, ve hiçbir yarar görmüyorum yalanda; öyleyse, hiç duraksamadan inanmalısınız söylediğime. Çünkü bilincimden doğan övücü tanıklıklar karşısında niçin kendimde korku uyandırayım? Hiçbir şeyini kıskanmıyorum Yaratıcı'nın; ama, bıraksın da giderek artan bir şanlı cinayetler dizisinde, aşağılara gideyim yazgımın ırmağında. Yoksa, bütün bu engellere öfkelenmiş bakışımı alnının düzeyine yükseltip, evrenin tek efendisinin kendisi olmadığını; varlıkların doğası konusunda daha derin bir bilgiden doğrudan doğruya kaynaklanan birçok olgunun karşıt düşünceden yana tanıklık ettiğini, ve gücün birliğini yaşarlığına karşı kesin bir yalanlama getirdiğini anlatacağım ona. Çünkü, birbirinin gözkapakları kirpiklerine hayranlıkla bakan ikimiziz, görüyorsun... ve biliyorsun ki kaç kez çınladı utku borusu dudaksız ağzımda. Elveda, ünlü savaşçı; en çetin düşmanında saygı uyandırıyor düşkün cesaretin; ama, Mervyn adlı avı elinden almak için yakında bulacak seni Maldoror. Böylece, şamdanın dibinde geleceği görünce gerçekleşecek horozun kehaneti.[14] Tanrıya şükürler olsun ki hacı kafilesine vaktinde yetişiyor yengeç, ve birkaç sözcükle anlatıyor onlara Clignancourtlu eskicinin öyküsünü!

[14] İncil'e gönderme: İsa son akşam yemeğinde, on iki havarisine, kendisine ihanet edeceklerini söyler. Bunun üzerine Petrus onu yanıtlar: "Hepsi sende sürçseler de ben hiç sürçmem. İsa ona dedi: Doğrusu sana derim: Bu gece horoz ötmeden beni üç kere inkâr edeceksin. Petrus ona dedi: Bana seninle beraber ölmek lâzım gelse de seni hiç inkâr etmem." (İncil, *Matta,* 26: 31-35) Buna karşın İsa'nın dedikleri gerçekleşir. "Biraz sonra orada duranlar gelip Petrus'a dediler: Gerçek, sen de onlardansın; çünkü söyleyişin seni bildiriyor. O zaman, " O adamı tanımam." diye lanet ederek and etmeye başladı. Ve hemen horoz öttü. Petrus İsa'nın: Horoz ötmeden önce, beni üç kere inkâr edeceksin, demiş olduğunu hatırladı. Ve dışarı çıkıp acı acı ağladı." (İncil, *Matta,* 26: 73-75).

V

Rivoli Sokağı'ndan çıkan biri, gelip, sol tarafta, havuzun yakınlarında bir sıraya oturdu Palais-Royal'de. Saçları karışık, ve uzun sürmüş bir yoksunluğun yıpratıcı eylemini sergiliyor giysileri. Yere bir çukur açtı sivri bir ağaç parçasıyla, ve toprakla doldurdu avucunu. Ağzına götürdü bu besini, ve hemen geriye püskürttü. Ayağa kalktı, ve, başını sıraya koyarak ayaklarını havaya kaldırdı. Ağırlık merkezini belirleyen yer çekimi yasalarına uygun olmadığı için bu ip cambazı duruşu, bütün ağırlığıyla sıranın üzerine düştü, elleri sarkık, kasketi yüzünün yarısını örtmüş, ve ayakları çakıllara çarparak, giderek yiten bir denge durumunda. Uzun süre böyle kalıyor. Kuzey girişinin ortalarına doğru, bir kahveyi kapsayan yuvarlak yapının yanında, parmaklığa yaslanmış kahramanımızın kolu. Dikdörtgenin yüzeyini tarıyor bakışı, hiçbir görünümü kaçırmayacak şekilde. İncelemenin tamamlanmasından sonra doğal durumlarını alıyor gözleri, ve, güç ve beceri mucizesi yaratarak kendini güçlendirmeye çalışan bir adamın idman yaptığını görüyor bir sıranın üzerinde. Ama, doğru bir amacın hizmetine sunulan çok iyi bir niyet, ne yapabilir zihinsel bozukluğun sapkınlıkları karşısında? Deliye doğru ilerledi, doğal duruma getirmesine yardım etti saygınlığını, ona elini uzattı, ve yanına oturdu. Arada bir yokladığını fark ediyor deliliğin; geçti nöbet; bütün sorularına mantıklı yanıtlar veriyor adam. Anlamını aktarmak gerekir mi sözlerinin? İnsanlık acılarının iki yapraklık kitapçığının neden açmalı herhangi bir sayfasını, küfürbaz bir sabırsızlıkla? Bir eğitimden daha verimli değildir hiçbir şey. Size ileteceğim gerçekten önemli bir şey olmayacaktı yine de, gerçek dışı öyküler uyduracaktım beyninize aktarmak için. Ama, kendi keyfi için hasta olmamıştı; ve sözlerinin içtenliği, şaşılacak ölçüde bağlaşıyor okurun saflığıyla: "Verrerie Sokağı'nda dülgerlik yapıyordu babam... Üç Marguerite'in ölümü başına düşsün, son-

suza dek gözküresinin göbeğini oysun kanaryanın gagası! Sarhoşluğu alışkanlık edinmişti; böyle zamanlarda, kabarelerin tezgâhlarını dolaştıktan sonra eve gelince, neredeyse sınırı olmazdı öfkesinin, ve karşısına ne çıkarsa çıksın ayrım gözetmeksizin patlatırdı. Ama, az sonra, dostlarının ayıplamaları karşısında, tamamen yola geldi, ve asık suratlı biri oldu. Kimse yaklaşamıyordu yanına, annem bile. Keyfine göre davranmasına engel olan görev düşüncesine karşı gizli bir hınç besliyordu. Bir kanarya satın almıştım üç kız kardeşime. Kapının üzerinde, bir kafese koymuşlardı onu, ve kuşun ötüşünü dinlemek, geçici güzelliğini hayranlıkla seyretmek, ve seçkin çizgilerini incelemek için duruyordu geçenler. Kafesin ve içindekinin ortadan kaldırılması buyruğunu verdi babam birkaç kez, çünkü ses yeteneğinin arya demetlerini havadan serperek kendi kişiliğiyle alay ettiğini düşünüyordu kanaryanın. Kafesi çivisinden çıkarmaya gitti, ve sandalyeden düştü, öfkeden gözü dönmüş. Bu girişiminin ganimeti oldu, dizinde hafif bir sıyrık. Şişkin yere birkaç saniye yonga bastırdıktan sonra, pantolon parçasını indirdi, ve kirpiklerini kırpıştırarak yapabileceği en müthiş şeyi yaptı, kafesi koltuğunun altına alıp işliğine daldı. Orada, ailenin çığlıklarına ve yalvarmalarına karşın (evin perisi saydığımız bu kuşun üzerine titriyorduk), bizleri yanına yaklaştırmamak için elindeki uzun rendeyi savurarak, nalçalı topuklarıyla ezdi kamış kutuyu. Talih bu ya, hemen ölmedi kanarya; yaşıyordu hâlâ bu tüy yumağı, kan lekelerine karşın. Kapıyı gürültüyle kapatarak uzaklaştı dülger. Kaçıp gitmek isteyen kuşu yaşatmaya çalıştık, annem ve ben; sonuna yaklaşıyordu, ve can çekişmenin son çırpınışlarının aynasından başka bir şey değildi artık kanatlarının kımıltısı. Bu sırada bütün umudun yok olduğunu gören üç Marguerite, bir ortak duyguyla el ele tutuşmuştu, ve bir yağ varilini birkaç adım öteye ittikten sonra, merdivenin arkasına, bizim dişi köpeğin kulübesinin yanına çömeldi bu canlı zincir. Çabasını ara vermeden sürdürüyordu

annem ve soluğuyla ısıtmak için ellerinin arasında tutuyordu kuşu. Çılgın gibi koşup duruyordum odalarda, eşyalara, aletlere çarparak. Arada bir, kız kardeşlerimden biri zavallı kuşun durumunu öğrenmek için başını merdivenin altından çıkartıyor, üzüntüyle geri çekiyordu sonra. Kulübesinden dışarı çıkmıştı köpek, ve, uğradığımız yıkımın büyüklüğünü anlamış olduğu için, üç Marguerite'in giysilerini yalıyordu boş avuncun diliyle. Kanaryanın ancak birkaç saniyesi kalmıştı yaşayacak. Başını çıkardı kız kardeşlerimden biri (en küçüğüydü) ışık kıtlığının yarattığı yarı gölgeden. Annemin sarardığını ve sinir sisteminin son bir belirtisi olarak başını bir an kaldıran kuşun, annemin parmakları arasında can verdiğini gördü. Kız kardeşlerine aktardı durumu. Ne bir yakınma, ne bir homurtu çıktı ağızlarından. Sessizlik egemendi işlikte. Yapıldıkları ağacın esnekliği sayesinde kısmen eski durumunu alan kafes parçalarının kısa aralıklı çıtırtısından başka bir şey duyulmuyordu. Hiç gözyaşı dökmüyordu üç Marguerite, ve lâl rengi tazeliklerini yitirmedi yüzleri; hayır... taş gibi duruyorlardı yalnızca. Köpek kulübesinin içine çekildiler, ve samanın üzerine uzandılar, yan yana; yaptıklarının tepkisiz tanığı köpek, şaşkınlık içinde bakıyordu onlara. Annem birkaç kez çağırdı kendilerini; hiçbir yanıt sesi çıkmadı ağızlarından. Yaşadıkları heyecan yüzünden yorgun düşmüş, ola ki uyuyorlardı! Onları bulmak için evin her yanını aradı annem. Eteğini çeken köpeğin peşinden onun kulübesine gitti. Başını eğip giriş yerine soktu bu kadın. Anne korkusunun doğal olmayan abartmaları bir yana, üzücü olabilirdi ancak tanık olduğu manzara, aklımın yaptığı hesaplara göre. Bir mum yakıp kendisine verdim; her şeyi görebildi böylece. Saman çöpleriyle kaplı başını mevsimsiz gömütten çıkartıp, bana, "Üç Marguerite ölmüşler." dedi. Birbirlerine sıkı sıkı sarıldıkları için (bunu unutmayın), onları bulundukları yerden çıkartamadık, ve köpek evini kırmak amacıyla, işliğe bir çekiç almaya gittim. Kırma işine koyuldum hemen ve birazcık hayal

güçleri varsa, işimizin başımızdan aşkın olduğunu sanabilirdi gelip geçenler. Elde olmayan gecikme yüzünden sabırsızlanan annem, tahtalarda kırıyordu tırnaklarını. Olumsuz kurtarma girişimi bitti sonunda; parçalanan köpek evi aralandı dört bir yandan; sırayla yıkıntıların arasından çıkardık dülgerin kızlarını, güçlükle birbirinden ayırdıktan sonra. Ülkeyi bırakıp gitti annem. Bir daha görmedim babamı. Bana gelince, deli olduğumu söylüyorlar, ve merhamet dileniyorum halktan. Ve kanaryanın artık ötmediğini biliyorum." İğrenç kuramlarına destek katkıda bulunan bu yeni örneği, onaylıyor içinden dinleyici. Bir zamanlar içkinin tutsağı olmuş bir herif yüzünden, sanki bütün insanlığı suçlamaya hakkımız varmış gibi. Aklına sokmaya çalıştığı çelişkili düşünce böyle en azından; ama ciddi deneyimlerden çıkan önemli dersleri oradan söküp atamaz bu düşünce. Yapmacık bir acımayla avunduruyor deliyi, ve kendi mendiliyle siliyor onun gözyaşlarını. Bir lokantaya götürüyor onu, ve aynı masada yemek yiyorlar birlikte. Bir büyük terziye gidiyorlar, ve bir prens gibi giyiniyor korunuk. Büyük bir konağın kapıcı kapısını çalıyorlar. Saint-Honoré Sokağı'nda, ve üçüncü katta varsıl bir daireye yerleşiyor deli. Para kesesini almaya zorluyor onu haydut, ve yatağın altından oturağı çıkartarak, başına koyuyor Aghone'un. "Seni zekânın kralı ilan ediyorum!" diye haykırıyor tasarlanmış bir abartmayla, "en küçük çağrına koşarak geleceğim; bütün servetimi canının istediği gibi kullan; vücudum ve ruhumla seninim ben. Geceleyin, her zamanki yerine koyacaksın kaymaktaşı tacı, kullanmak izniyle; ama, gündüzün kentleri aydınlatmaya başlayınca tanyeri, başına koy onu, gücünün simgesi olarak. Annen olacağım bir yana, üç Marguerite de benim varlığımda yaşayacaklar." Bunun üzerine, birkaç adım geriledi deli, onur kırıcı bir karabasanın kurbanı olmuşçasına; acının izlerini taşıyan yüzünde, mutluluk çizgileri belirdi; diz çöktü koruyucusunun önünde, utanarak. Tıpkı bir zehir gibi işlemişti yüreğine, minnet duygusu! Ko-

nuşmak istedi, ama durdu dili. Öne eğdi vücudunu ve döşemenin üzerine yığıldı. Ayrıldı oradan bronz dudaklı adam. Amacı neydi? En küçük buyruğuna boyun eğecek kadar bön, sağlam bir dost edinmek. Daha iyisini bulamazdı, ve yüzüne gülmüştü talih. Gençliğinde yaşadığı olaydan bu yana, iyiyi kötüden ayıramıyordu, sıranın üzerinde bulduğu insan. Aghone' dur ona gereken.

VI

Başmeleklerinden birini yollamıştı yeryüzüne Kadiri Mutlak, kesin bir ölümden kurtarmak için yeniyetmeyi. Kendisi bizzat inmeye zorlanacak! Ama henüz gelmedik öykümüzün bu bölümüne. Ağzımı kapatmak zorunluluğunu duyuyorum, her şeyi aynı anda söyleyemeyeceğim için. Bu anlatının olay örgüsü herhangi bir sakınca görmezse kendi yerinde ortaya çıkacak her olay. Bir yengeç kılığına girdi baş melek, tanınmamak için, bir lama büyüklüğünde. Denizin ortasında, bir kör kayanın ucunda duruyor, ve gelgitin bir uygun zamanını bekliyordu, kıyıya ulaşmak için. Kumsalın bir kıvrımına gizlenmiş olan alaca akik dudaklı adam, hayvanı gözetliyordu, elinde bir sopa. Kim istemezdi bu iki varlığın düşüncelerini okumayı? Gerçekleştirilmesi güç bir görev üstlendiğini gizlemiyordu birincisi: "Nasıl başarmalı," diye haykırıyordu, geçici sığınağını döverken yükselen dalgalar, "efendimin, yaparken, gücünün ve cesaretinin kaç kez başarısızlığa uğradığını gördüğüm görevi? Ben, olanakları sınırlı bir varlığım, oysa ötekinin, nereden geldiğini ve son amacının ne olduğunu bilmiyor kimse. Titremeye başlıyor adını duyunca, meleklerin göksel ordusu; ve Şeytan'ın kendisinin, kötülüğün somut örneği Şeytan'ın bunca korkunç olmadığını anlatıyorlar, geldiğim yerde birçokları." Kirlettikleri göksel kubbeye kadar yankılar yapan şu düşünceleri geçiriyordu kafasından ikincisi: "Çok acemi bir görünüşü var;

çabucak göreceğim hesabını. Hiç kuşkusuz yukardan geliyor, o, yani kendisi gelmekten korkan göndermiş! İş başında göreceğiz, bakalım gökyüzündeki kadar buyurgan mı? Yeryüzü kayısısının sakinlerinden biri değil; kararsız ve kaçak gözleri ele veriyor melek soylu olduğunu." Bir süredir gözlerini kıyının sınırsız boşluğunda gezdiren yengeç, gördü kahramanımızı (o zaman, bütün devsel heybetiyle ortaya çıktı bizimki), ve onu şu sözlerle payladı: "Savaşmaya kalkışma sakın ve teslim ol. Seni zincire vurmak, ve düşüncenin suç ortağı kollarını iş görmeyecek duruma getirmek üzere, ikimizden de üstün olan gönderdi beni. Sana artık yasaklanması gerek, parmaklarının arasında bıçak ve hançer tutmak, inan bana; bu hem senin, hem de başkalarının yararına. Ölü ya da diri, ele geçireceğim seni; canlı götürmek buyruğu aldım. Bana verilen gücü kullanmak zorunda bırakma beni. Kibar davranacağım; sen de karşı koyma bana. Pişmanlığa doğru ilk adımı atacağını, içtenlik ve kıvançla kabul edeceğim böylece." Bu son derece gülünç sözlerle dolu söylevi duyunca kahramanımız, yanmış yüzünün ciddi görünüşünü korumakta güçlük çekti. Ama, sonunda, kahkahayla güldüğünü ekleyecek olursam kimse şaşırmayacaktır. Bu kadarı fazlaymış onun için! Kötü bir niyet görmüyormuş söylediklerinde! Yengecin sitemlerine hedef olmak istemezmiş, hiç kuşkusuz! Kahkahalarına çok engel olmak istemiş! Şaşkın muhatabının onurunu hiçe sayıyor görünmemek için dudaklarını kaç kez ısırmamış mıymış? Ne yazık ki insan soyunun saflarında yer alıyormuş kişiliği, bu yüzden de koyunlar gibi gülüyormuş! Sonunda durmuş! Tam zamanıymış! Boğulayazmış! Şu yanıtı kör kayadaki baş meleğe getirdi rüzgâr: "Senin de bunca doğrulukla söylediğin gibi, mademki seni gönderenden daha güçsüzüm, sorunlarını çözmek için bana artık salyangozlar ya da ıstakozlar göndermediği ve benimle kendisi görüşmeye tenezzül ettiği zaman, eminim, uzlaşmak olanağı bulunacaktır. Şimdiye kadar, uzlaşma düşünceleri henüz erken ve yalnızca

düşsel bir sonuç yaratmaya yatkın göründüler bana. Hepsinin ne anlama geldiğini çok iyi biliyorum hecelerinin, ve, sesimizi üç kilometre öteye duyurmak için kendimizi boş yere yoracağımıza, sen o ele geçmez kalenden inip, yüzerek karaya çıksan, aklı başında davranmış olursun gibi geliyor bana: Ne kadar haklı olursa olsun, sonuçta benim için tatsız bir durum olan teslim koşullarını daha rahat tartışırız." Bu iyi niyeti beklemeyen baş melek, yarığın derinliklerinden bir kertik çıkardı başını, ve yanıtladı: "Ey Maldoror, senin o doğuştan gelen iğrenç eğilimlerinin kendilerini sonsuz cehennem azabına sürükleyen bağışlanmaz gurur yalımının söndüğünü görecekleri gün geldi işte sonunda! Kendilerinden birine kavuşmaktan mutlu olacak olan melâike ordularına bu övgüye değer değişikliği ilk anlatacak demek ki ben olacağım. Sen de biliyorsun ve unutmadın ki bir zamanlar en önemli yer senindi aramızda. Ağızdan ağıza uçardı adın; yalnızlık dolu sohbetlerimizin konusu sensin şu anda. Gel haydi... eski efendinle bir sürekli barış yapmaya; yolunu şaşırmış bir oğul gibi karşılayacak seni, ve Kızılderililerin yığdığı bir geyik boynuzu dağı gibi yüreğinde birikmiş olan sayısız suçlarını hiç dikkate almayacak." Vücudunun öteki bölümlerini çıkardı karanlık yarığın içinden, bunu söyledikten sonra. Mutluluk ve sevinç içinde, göründü kör kayanın üzerinde; yitmiş bir koyunu götüreceğine inanmış bir dinler rahibi gibi. Bağışlanmışın yanına yüzerek gitmek için, suya atlayacak. Ama sinsi bir darbe hazırlamıştı çok önceden, gök yakut dudaklı adam. Bütün gücüyle fırlattığı sopa, sekerek gidiyor dalgaların üzerinden, iyilikçi baş meleğin kafasına. Suya düşüyor, ölümcül bir yara alan yengeç. İnip çıkan enkazı kıyıya getirmekte gelgit. Kıyıya kolayca ulaşmak için gelgiti beklemişti. İşte başladı gelgit; salladı onu şarkılarıyla, ve yavaş yavaş getirdi kıyıya: Hoşnut değil mi yengeç? Başka ne istiyordu? Ve, kumsalların kumuna eğilen Maldoror, kollarına alıyor iki dostu: Yengecin cesedini ve öldüren sopayı! "Yitirmedim ustalığı-

mı henüz," diye haykırdı, "bir fırsat çıksın yeter; kolum gücünü koruyor ve gözüm keskinliğini." Cansız hayvana bakıyor. Dökülen kanın hesabının kendisinden sorulmasından korkuyor. Nereye gizleyecek baş meleği? Ve, aynı zamanda, ölüm ansızın değil miydi, diye düşünüyor. Bir örs ve bir ceset vurdu sırtına; büyük bir suya doğru yol alıyor, bütün kıyıları çepeçevre içinden çıkılmaz yüksek kamışlarla kaplı. İlkin bir çekiç almak istedi yanına, ama hafif bir alet çekiç; daha ağır bir şey gerekli, en küçük bir yaşam belirtisi gösterecek olsa, o zaman cesedi yere koyacak ve vura vura paramparça edecek örsle. Kolunda güç eksik değil hiç kuşkusuz; bu, kaygılarının en sonuncusu. Göl kıyısına gelince, kuğuların kaynaştığını görüyor. Kendisi için güvenli bir sığınak olduğunu düşünüyor buranın; sırtında yükü, bir değişim sayesinde, arasına karışıyor kuş sürüsünün. Esirgeyici'nin eline dikkat edin, o yok sanıldığı yerde, ve siz anlatacağım mucizeden bir ders çıkarın kendinize. Bir karga kanadı gibi kapkara, üç kez yüzdü kar beyazı perde ayaklıklar arasında; kurtulamadı, üç kez, kendisini bir kömür yığınına benzeten renkten. Hilesiyle bir kuğu sürüsünü bile aldatmasına izin vermedi çünkü hakbilir Tanrı. Öyle ki gölün ortasında gizleyemedi suçlu kendini; ve bütün kuşlar uzak durdu ondan, ve hiçbiri yaklaşmadı utanç verici tüylerine, ona eşlik etmek için. Ve, o zaman, sapa bir koyda yüzmek zorunda kaldı, suyun bir ucunda, gökyüzü sakinleri arasında yalnız, tıpkı yalnız olduğu gibi insanlar arasında! İşte böyle muştuladı, Vendôme Alanı'ndaki inanılmaz olayı.

VII

Mervyn'in yanıtını aldı altın saçlı korsan. Kendi kendini telkinin yetersiz güçlerine teslim olmuş yazarının zihinsel karışıklıklarının izini izledi bu ilginç sayfada. Yabancının dostluğu-

nu yanıtlamadan, anababasına danışsa çok daha iyi ederdi yeniyetme. Baş oyuncusu olarak bu karanlık oyuna katılmak hiçbir yarar sağlamayacak ona. Ama, yine de, kendisi istedi bunu. Belirtilen saatte, evlerinin kapısından çıkıp, Sébastopol Bulvarı'nı izleyerek doğruca Saint-Michel Çeşmesi'ne gitti Mervyn. Grands-Augustins rıhtımından yürüdü ve Conti rıhtımına geçti. Malaquais rıhtımında ilerlerken, koltuğunun altında bir çuval bulunan bir yabancının, Louvre rıhtımında, kendi yönünde yürüdüğünü gördü karşı kıyıda. Dikkatle inceliyor gibiydi adam onu. Dağılmıştı sabahın pusları. Carrousel Köprüsü'nün iki ucundan aynı anda saptı iki yolcu. Hiç karşılaşmamış olmalarına karşın tanıdılar birbirlerini! Gerçekten de duygulandırıcıydı, yaş farkının ayırdığı bu iki varlığın, duygularının büyük gücüyle ruhlarını birbirine yaklaştırmalarını görmek. Bu manzaraya tanık olanlar böyle düşünebilirdi, en azından; birçokları, matematiksel bir kafayla bile, heyecan verici bulabilirdi bu karşılaşmayı. Sanki yaşamın kapısında, gelecekteki kara günleri için değerli bir destekle karşılaştığını düşünüyordu Mervyn, iki gözü iki çeşme. Oysa hiçbir şey söylemiyordu öteki, inanın. Bakın ne yaptı: Getirdiği çuvalın ağzını açtı ve, yeni yetmeyi başından tutup bütün vücudunu içine soktu bez torbanın. Bir mendille ağzını bağladı. Acı çığlıklar attığı için Mervyn, birkaç kez köprünün korkuluğuna çarptı, çuvalı bir çamaşır torbası gibi kaldırıp. Bunun üzerine, sustu, kemiklerinin çatırdadığını fark eden kurban. Hiçbir romancının bir daha göremeyeceği eşi benzeri bulunmaz bir olay! Arabasında, etin üzerine kurulmuş bir kasap geçiyordu. Ona doğru koştu bir yabancı, durmasını istedi, ve ona dedi: "Çuvalın içinde bir köpek var; uyuz bir köpek. Hemen öldürün onu." Hatır gönül sayan birine benziyordu kasap. Paçavralar içinde bir genç kızın kendisine elini uzattığını görüyor yabancı, uzaklaşırken. Utanmazlığın ve inançsızlığın doruğu nereye kadar peki? Sadaka veriyor ona! Issız bir mezbahanın kapısından içeri sok-

mamı ister misiniz sizi, söyleyin bana, birkaç saat sonra. Geri döndü kasap, ve yükü yere atarak arkadaşlarına dedi: "Hemen öldürelim şu uyuz köpeği." Dört kişiydiler, ve her biri kendi çekicini aldı eline. Ama bununla birlikte, kararsızdılar, çünkü kımıldayıp duruyordu çuval. "İçimi saran bu heyecan da ne böyle?" diye haykırdı biri, elini yavaşça indirerek. "Bir çocuk gibi acıyla inliyor bu köpek; sanki başına gelecekleri biliyor." dedi bir başkası. "Huyları böyle," dedi üçüncüsü, "hasta olmasalar bile, tıpkı şimdiki gibi, sahipleri birkaç gün evden uzaklaşacak olsa, öylesine ulurlar ki gerçekten dayanamazsınız." "Durun!... Durun!..." diye haykırdı dördüncüsü, bütün kollar çuvala vurmak için havaya kalkmadan önce, "Durun, diyorum size; gözümüzden kaçan bir şey var. Bu çuvalın içinde bir köpek olduğunu kim söyledi size? Emin olmak istiyorum." Bunun üzerine, arkadaşlarının alaylarına karşın, çuvalı açtı, ve Mervyn'in kollarını çıkardı, sırayla! Neredeyse boğulayazmıştı çuvalın içinde yeniyetme. Kendinden geçti gün ışığını görünce. Bir süre sonra açık seçik yaşam belirtileri gösterdi. Kurtarıcı dedi: "Daha dikkatli olun işinizde, gelecek sefere. Bu kurala uymamanın yararlı olmadığını az kalsın kendiniz de göreceksiniz." Kaçtı kasaplar. Yüreği sıkıntıdan patlar gibi, içinde kötü önseziler, evine döndü Mervyn, ve kapandı odasına. Bu kıtada direnmeye gereksinimim var mı? Ah! Kim üzülmeyecek yaşanan olaylara? Daha katı yargıya varmak için sonu bekleyelim. Çözümün eli kulağında; ve, içinde, ne türden olursa olsun bir tutku bulunan bu tür öykülerde, tutku kendine yol açmak için hiçbir engel tanımayacağından, dört yüz sayfalık bayağı lâk cilasını, bir bardağın içinde, suyla karıştırmak uygun olmaz. Altı kıtada söylenebilecek şeyi söylemeli, ve sonra susmalı.

VIII

Bir uyutucu öykünün beynini mekanik olarak kurmak için, yüzde yüz etkili yorgunluk yasasına uygun olarak, ömrünün

geri kalan bölümünde okurun yetilerini kötürümleştirecek biçimde, budalalıkları açımlamak ve onun zekâsını yinelenen dozlarla adamakıllı şaşkına çevirmek yetmez; ayrıca, kendi gözlerinizi onunkilere dikip, yaratılışına karşın, onları kapatmaya zorlayarak, iyi bir büyüleyici akışkanla onu ustaca bir uyurgezer devinimsizliğine sokmak gerekir. Kendimi daha iyi açıklamak için değil, ama son derece içe işleyici bir uyumla, aynı zamanda hem ilgilenen, hem de ona kızan düşüncemi geliştirmek için, doğasının doğal gelişiminin tamamen dışında ve tehlikeli soluğu mutlak gerçekleri sarsıyormuş gibi gelen bir şiir yazmanın, istenen amaca ulaşmak için, zorunlu olduğuna inanmadığımı söylemek istiyorum yalnızca; ama, böyle (iyi düşünülecek olursa, zaten, estetik kurallarına uygun) bir sonuç sağlamak, sanıldığı kadar kolay değildir. İşte bunu söylemek istiyorum. Bu nedenle, buna ulaşmak için bütün gücümle çabalayacağım! Yazınsal alçıtaşımın iç karartıcı kırılışında kullanılan omuzlarımın iki uzun kolunun inanılmaz sıskalığını ölüm durduracak olursa, yaslı okur hiç olmazsa şöyle desin: "Hakkını teslim etmeli. Alabildiğine aptala çevirdi beni. Neler yapmazdı, daha fazla yaşasaydı! Bildiğim en iyi ipnotizma hocası!" Mezarımın mermeri üzerine bu dokunaklı sözleri yazacaklar, ve ruhum hoşnut olacak! – Devam ediyorum! Bir deliğin dibinde kımıldayan bir balık kuyruğu vardı, topukları aşınmış bir çizmenin yanında. Olağan değildi düşünmek. "Nerede balık? Bir şey görmüyorum, kımıldayan kuyruktan başka." Balığın görünmediği kesinlikle itiraf edildiğine göre, üstü kapalı, balık yoktu ortada, gerçekte. Birkaç damla su bırakmıştı yağmur, kuma oyulmuş bu huninin dibine. O gün bu gündür, özellikle unutulmuş olduğunu düşünenler var, çizmeye gelince. Kutsal güç sayesinde, dağılmış atomlarından yeniden doğmuştu yengeç. Balık kuyruğunu kuyunun dibinden çıkardı ve, sözcüsünün, Maldoror denizinin öfkeli dalgalarına egemen olamadığını Yaratıcı'ya haber verecek olursa, kendisini yitik vücuduna

ekleyeceğine söz verdi. İki albatros kanadı verdi ona ve havalandı balık kuyruğu. Ama dönmenin yurtluğuna uçtu, ona olan biteni haber vermek ve yengece ihanet etmek için. Anladı casusun niyetini yengeç, ve, sona ermeden üçüncü gün, vurdu zehirli okla balık kuyruğunu. Casusun boğazından hafif bir çığlık, son iniltisi yere düşmeden önce. "İntikam!" diye naralar attı, bunun üzerine, bir şatonun çatısında bulunan yüzyıllık kiriş, bir hamlede ayağa dikilip. Ama gergedan kılığına giren Kadiri Mutlak, ona balık kuyruğunun ölümü hak ettiğini söyledi. Bir küçük şatoya gitti yatışan kiriş, eski yatay durumunu aldı tekrar, ve geri çağırdı ürkmüş örümcekleri, köşelerine ağlarını örmeyi sürdürmeleri için, eskiden olduğu gibi. Güçsüzlüğünü öğrendi bağlaşığının, kükürt dudaklı adam; kirişi yakıp kül etmesini buyurdu taçlı deliye, bu nedenle. Yerine getirdi Aghone, bu acımasız buyruğu. Haykırdı: "Mademki, sizce, geldi vakit, gidip aldım taşın altına gömdüğüm halkayı ve bir halatın ucuna bağladım. İşte paket." Ve kocaman bir ip yumağı verdi, altmış metre uzunluğunda. On dört hançerin ne yaptığını sordu ona efendisi. Bağlılıklarını sürdürdükleri ve gerektiğinde, her olasılığa karşı hazır oldukları yanıtını verdi. Başını salladı haydut, hoşnutlukla. Şaşırmış ve dahası kaygılı göründü, bir şamdanı gagasıyla ikiye bölen, ve iki parçaya bakıp, kanatlarını çılgınca çırparak, "Paix Sokağı ile Panthéon Alanı arası sanıldığı kadar uzak değil! Görülecek yakında, bunun içler acısı kanıtı!" diye haykıran bir horoz gördüğünü söylerken. Bir azgın atın üzerinde doludizgin gidiyordu yengeç, döğmeli bir kolun sopa savurmasının tanığı, yeryüzüne indiği ilk günün sığınağı kör bir kaya yönünde. Artık bir yüce ölümün kutsadığı bu yeri ziyarete gitmekteydi bir hacı kafilesi[15]. Hazırlandığını öğrendiği oyuna karşı ivedi yardım istemek için yetişmek istiyordu kafileye. Kireçtaşı korkuluğunda yirmi yüzlü bir çuvalın di-

[15] Hıristiyanlıkla ilgili parodiler: "Üçüncü gün", "balık", "son inilti", "Kadiri Mutlak ona bu ölümü hak ettiğini söyledi", "horoz" (Petrus'un ihaneti); ve 6 Ocak Yortusu'nun parodisi: "Artık bir yüce ölümün kutsadığı bu yeri ziyarete gitmekteydi bir hacı kafilesi."

zemli yoğuruluşuna tanık olunca, hâlâ gecenin çiğiyle ıslak Carrousel Köprüsü'nün, düşüncesinin ufkunun özekdeş çemberler halinde belli belirsiz genişlediğini dehşet içinde fark ettiği gün, yapılmakta olan bir yapının yapı iskelesinin arkasına gizlenmiş bir eskicinin kendisine aktardıklarını onlara anlatmak için zamanında yetişemeyeceğini birkaç satır sonra öğreneceksiniz, dondurucu suskunluğum sayesinde! Bu oluntunun anısıyla acıma duygularını harekete geçirmeden önce, yüreklerindeki umut tohumunu yok etmekle iyi edecekler... Sona erdirmek için tembelliğinizi, bir iyi niyet kaynağı kullanın, yanımda yürüyün ve, sizi uyarmak ve Mervyn olarak söylemlenen sözcüğü kulağınıza anımsatmak görevini üstlenmezsem tanımakta güçlük çekeceğiniz birini önü sıra iten, başında bir oturak bulunan şu eli sopalı deliyi gözden yitirmeyin. Nasıl da değişti Mervyn! Elleri arkadan bağlı, dosdoğru yürüyor, darağacına gider gibi, ve, bununla birlikte, hiçbir cinayetin suçlusu değil. Vandôme Meydanı'nın çembersi alanına geldiler. Yerden elli metre yükseklikte, som sütunun saçağı üzerine, dört köşe korkuluğa dayanmış bir adam, bir halat attı aşağıya. Aghone'un birkaç adım ötesinde yere düştü halat. Bir iş hemen yapılır, alışkın olunca; ama Aghone'un Mervyn'in ayaklarını halatın ucuna bağlamasının uzun sürmediğini söyleyebilirim. Öğrendi gergedan, olacak olanı. Ter içinde, soluyarak, belirdi Castiglione Sokağı'nın köşesinde. Ama dövüşün tadına bakmaya bile fırsat bulamadı. Tabancasını aldı, dikkatle nişanladı ve tetiği çekti, sütunun tepesinde çevreyi gözetleyen adam. Göğüslerini siper ettiler, gergedanı korumak için, oğlunun deliliği sandığı şeyin başladığı günden bu yana sokaklarda dilenen komodor ile aşırı solgunluğu nedeniyle kendisine *Karın Kızı* adı takılan anne. Boşuna çaba. Kurşun deldi derisini, bir burgu gibi; ölümün kaçınılmaz olduğuna inanılabilirdi, biraz mantık kullanarak. Ama biliyoruz ki, Tanrı'nın varlığı, bu kalın derili memeli hayvanın kılığına girmişti. Acıyla geri çekildi. Yaratıklarından

birine karşı çok iyi davranmış olduğu kanıtlanmamış olsaydı, acıyacaktım sütunun üzerindeki adama! Safra bağlanmış halatı hızla kendine çekti, sütundaki adam. Doğal olmayan salınımlarıyla sallamaya başladı halat, baş aşağı duran Mervyn'i. İki eliyle sıkıca yakaladı, alnını çarptığı sütun altlığının iki köşesini birleştiren o uzun ölmezotu çelengini; kendisiyle birlikte götürüyor, havada, ölmezotu ilmiğini. Mervyn bronz dikili taşın yarı yüksekliğinde asılı duracak şekilde, halatın büyük bir bölümünü ayaklarının dibine elipslerle üst üste yığdıktan sonra, sütunun eksenine koşut bir düzlemde ve giderek artan bir hızla çevirmeye başlıyor sağ eliyle yeni yetmeyi kaçak haydut, ve ayaklarının dibinde yılan gibi kıvrılmış halat sarmasını toplayıp salıyor sol eliyle. Havada vınlıyor sapan. İzliyor sapanı, merkezkaç gücünün etkisiyle merkezden gittikçe uzaklaşan, maddeye bağlı olmayan bir havasal çemberde, devingen ve eşit uzaklıklı durumunu koruyan Mervyn'in vücudu. Güçlü bir eltarağıyla tuttuğu, haksız yere bir çelik çubuğa benzeyen şeyi, öteki uca kadar yavaş yavaş bırakıyor uygarlaşmış yabanıl. Korkuluğun çevresinde koşmaya başlıyor, bir eliyle tırabzana tutunarak. Halatın dönüşünün ilk düzlemini değiştirmek, ve o anda bile çok büyük olan gerilim gücünü çoğaltmakla sonuçlanıyor bu manevra. Artık, ayrımına varılmaz bir ilerleyişle, birçok eğik düzlem arasından art arda geçtikten sonra, görkemle dönüyor bir yatay düzlemde. Eşit kenarlı, sütun ile bitkisel ipin oluşturduğu dikaçı! Bir karanlık odaya giren ışığın bir ışınının atom öğeleri gibi, çizgisel bir bütünde karışmış birbirine, dönmenin kolu ve ölüm aracı. Böyle konuşmaya olanak sağlıyor mekanik teoremleri; ne yazık ki! bir güce eklenmiş bir gücün, bu iki gücün bileşik bileşkesine yol açtığı biliniyor! Atletin gücü olmasaydı, kendirin yüksek niteliği olmasaydı, şimdiye kopmayacağını kim ileri sürebilirdi, çizgisel halatın? Ulaşılan hızı kesiyor ve aynı anda elini açıp halatı bırakıyor sarı saçlı korsan. Eklemlerini çatırdatıyor korkuluğun, daha önceki iş-

lemlerin tam tersi bu karşı tepki. Işıklı kuyruğunu peşinde sürükleyen kuyrukluyıldıza benziyor, halatın izlediği Mervyn. Akan düğümün güneş ışınlarında balkıyan demir halkası tamamlıyor bu tansığı. Parabolün izlediği yolda, sol kıyıya[16] kadar havayı yarıyor ölüm mahkûmu, burayı aşıyor sonsuz sandığım itme gücü sayesinde, ve uçsuz bucaksız kubbe tavanının üst çeperine sarılırken kıvrımlarıyla halat, Pantheon'un kubbesine çarpacak vücudu. Panthéon'un yalnızca biçimiyle bir portakala benzeyen toparlak ve dışbükey yüzeyine asılı, kurumuş bir iskelet görünür, günün her saatinde. Rüzgâr iskeleti sallamaya başlayınca, aynı yazgının başlarına gelmesinden korkan Quartier Latin öğrencilerinin duaya başladıkları söylenir. İnanılması hiç de zorunlu olmayan, ve ancak küçük çocukları korkutabilecek türden anlamsız söylentilerdir bunlar. Uzun bir kurumuş sarı çiçek çelengine benzeyen bir şey tutuyor, kasılmış elleri arasında iskelet. Uzaklığı göz önünde bulundurmak gerek ve keskin gözlerin tanıklığına karşın, size sözünü ettiğim ve yeni Opera yakınlarında yapılan eşitsiz bir savaşın görkemli bir sütun altlığından koparılışını gördüğü ölmezotlarının gerçekten bunlar olduğunu ileri süremez hiç kimse. Kıvrım kıvrım dökülen hilal biçimli bezeklerin, sütun altlığının dördül biçiminde, kendi kesin bakışıklıklarının anlatımını artık bulamadıkları da doğrudur. Bana inanmak istemiyorsanız, gidip görün kendi gözlerinizle.

ALTINCI ŞARKININ SONU

[16] Seine Nehri'nin sol kıyısı.

ISIDORE DUCASSE

POÉSIES[1]

–I–

Kara kaygının yerini yüreklilikle, kuşkunun yerini inançla, umutsuzluğun yerini umutla, kötülüğün yerini iyilikle, sızlanmanın yerini görevle, kuşkuculuğun yerim imanla, safsataların yerini soğukkanlılığın aldırmazlığıyla ve gururun yerini alçakgönüllülükle dolduruyorum.

PARİS
1870

---

[1] La *Poésie* (leş Poésies): "Şiir sanatı; şiir, şiir biçimi; şiirsellik, şiirsel yan; yüce güzellik, şiirsel güzellik" anlamlarını kapsayan bu sözcüğe, tek başına kullanılışında, bu anlamlardan herhangi birini yüklemenin doğru olmayacağını düşünerek ve İngilizce çevirisinin (Maldoror by LAUTRÉAMONT, translated by Guy Wernham, New Directions) yöntemini örnek alarak özgün "Poesies" başlığını korumayı uygun gördük

Gelecekte yazacağım ve basılı olarak dillenen ilki gün ışığını görmeye başlayan düzyazı metinler,

Georges DAZET, Henri MUE, Pedro ZUMARAN, Louis DURCOUR, Joseph BLEUMSTEIM, Joseph DURAND'a;

Okul arkadaşlarım LESPÈS, Georges MINVIELLE, Auguste DELMAS'a;

Dergi yöneticileri Alfred SIRCOS, Frédéric DAMÉ'ye;

Geçmişin, şimdinin ve geleceğin DOSTLARINA;

Eski sözbilim öğretmenim Bay HINSTIN'e;

ilk ve son olarak adanmıştır.[2]

---

[2] İthafta yer alan adlar:
Georges DAZET (1852-1921): Ducasse'm 1861-62 yıllarında Tarbes Lisesi'nde en yakın arkadaşıydı. *Birinci Şarkı'nın* birinci baskısında birçok kez geçen adı daha sonra hayvan adlarıyla değiştirildi.
Henri MUE: Ducasse'm Tarbes Lisesi'nden arkadaşı.
Pedro ZUMARAN: Ducasse'm Uruguay'a ikinci gidişinde (1866-67) tanıştığı arkadaşı.
Louis DURCOUR: Kim olduğu bilinmiyor.
Joseph DURAND: Kim olduğu bilinmiyor. Bununla birlikte Doktor Pichon-Rivière onun Komün'e katıldığı için Fransa'dan ayrıldığını ileri sürer.
Paul LESPÈS: Avukat, yargıç. Ducasse'm Pau Lisesi'nden arkadaşı. Ducasse'a ilişkin bilgi veren tek kişi. François Alicot'nun kendisiyle yaptığı söyleşi "Mercure de France"da (1 Ocak 1928) yayınlandı *(Chants de Maldoror. Le vrai visage d'Isidore Ducasse).*
Georges MINVIELLE: Avukat, yargıç. Ducasse'm Pau Lisesi'nden arkadaşı.
Auguste DELMAS: Pau Lisesi'nden arkadaşı.
Alfred SIRCOS: "La Jeunesse" (1868-69), "L'union des Jeunes" (1869-70), "Le Tohu-Bohu", "La France Libre" dergilerini yönetti. *Birinci Şarkı* üzerine, Epistemon takma adıyla yazı yazdı.
Frederic DAME: Yazar. Komüncü. Komün'ün düşüşünden sonra Romanya'ya sığındı (Mayıs 1872).
HINSTIN: Athina Okulu'nun eski öğrencisi, klasik beğenili bir öğretmen. 1863-1866 yılları arasında Pau'da öğretmenlik yaptı.

I

Bu yüzyılın şiirsel sızlanmaları safsatadan başka bir şey değildir.

Tartışma dışında kalmalıdır ilk ilkeler.

Euripides'i ve Sophokles'i kabul ediyorum, ama Aiskhylos'u hayır.

Yaratıcı'ya karşı en temel görgü kuralları ve ince beğeni eksikliği göstermeyin.

Reddedin inançsızlığı: Beni sevindireceksiniz.

İki tür şiir yoktur; bir tek şiir vardır.

Sözsüz bir anlaşma vardır yazar ile okur arasında; buna göre, birincisi kendine hasta adını verir ve ikincisini hasta bakıcı olarak kabul eder. İnsanlığı avunduran şairdir! Zorla değişti roller.

Kasılgan unvanıyla dağlanmak istemiyorum.

Anı bırakmayacağım arkamda.

Ne fırtınadır, ne de burgaçlı kasırgadır şiir. Görkemli ve verimli bir ırmaktır.

Geceyi ancak özdeksel olarak kabul ederek, tinsel olarak benimsemeyi başardık. *Ey Young'ın Geceler*'i[3] nice yarım baş ağrıları armağan ettiniz bana.

---

[3] İngiliz şair Edward Young (1683-1765).

Yalnızca uyurken düş görür insan. Kokuşmuş nesneye benzeyen bu iç çöküntülerinin nemli şiirini ruhlarımıza işleten sözcükler bunlar, hayatın hiçliği, dünyasal değişim, belki ilgeç, eğrilmiş sacayak. *Sözcüklerden düşüncelere geçmek, yalnızca bir adım.*

Karışıklıklar, korkular, sapıklıklar, ölüm, bedensel ya da tinsel düzende ayrıksılıklar, yadsıma düşüncesi, alıklaşmalar, istencin kullandığı sanrılar, sıkıntılar, yıkım, altüst oluşlar, gözyaşları, doymazlıklar, uyarmalar, kazıcı imgelemler, romanlar, beklenmeyen, yapılmaması gereken, ölü bir yanılsamanın leşini gözetleyen gizemli akbabanın kimyasal tuhaflıkları, mevsimsiz ve başarısızlığa uğrayan deneyler, tahtakurusu bağalı karanlıklar, gururun korkunç saplantı deliliği, derin uyuşuklukların aşısı, ağıt söylevler, kıskançlıklar, ihanetler, zorbalıklar, inançsızlıklar, kızgınlıklar, terslikler, saldırgan çılgınlıklar, bunama, nedensiz sıkıntı, usçul korkular, okurun duyumsamamayı yeğleyeceği garip tedirginlikler, yapmacıklar, nevrozlar, mantığın başarısızlığa uğratıldığı kanlı haddeler, abartmalar, içtenlik yokluğu, testereler, bayağılıklar, karanlık, iç karartıcı cinayetlerden daha kötü doğumlar, tutkular, ağır ceza mahkemeleri romancıları kabilesi, trajediler, odlar, melodramlar, sonsuzca sergilenen aşırılıklar, ıslıklanması cezalandırılmayan us, ıslak tavuk kokulan, tadını kaçırmalar, kurbağalar, ahtapotlar, köpek balıkları, çöllerin samyeli, uyur gezer olan, şüpheli, gecesel, uyutucu, gecekuşu, yapışkan, konuşan fok, ikircil, veremli, kasılmalı, kuvvet macunu, kansız, kör, hünsa, piç, albinos, oğlancı, akvaryum olgusu ve sakallı kadın, sessiz yılgınlığın esrik saatleri, düşemler, acılıklar, canavarlar, bozguncu kıyaslar, pislikler, çocuk gibi düşünmeyen, yıkım, anıksal mansenila, güzel kokulu çıbanlar, kamelyalı[4] kıçlar, hiçlik bayırında yuvarlanan ve sevinç çığlıklarıyla kendinden nefret eden bir yazarın suçluluğu, vicdan azapları, ikiyüzlülükler, sizi anlaşılmaz çarkla-

[4] Dumas fils'in *la Dame aux camélias* adlı romanına alaylı bir anıştırma.

rında öğüten belirsiz görünümler, kutsal belitlere ciddi tükürükler, pire ve onun girişken gıdıklamaları, Cromwell'inki[5], Mlle de Maupin'inki[6], Dumas fils'inki[7] gibi saçma önsözler, geçersizlikler, güçsüzlükler, küfürler, boğulmalar, soluksuz kalmalar, kudurganlıklar – Adlandırmaya yüzümün kızardığı bu iğrenç kemik mahzenleri karşısında, bizi tedirgin eden ve bize alabildiğine egemence boyun eğdiren şeye artık tepki göstermenin zamanıdır.

Bencilliğin ve özsaygının kaba bir ustalıkla hazırladıkları karanlık tuzakta, sürekli olarak zıvanadan çıkartıldı ve baskına uğradı varlığınız.

Bütün öteki nitelikleri özetleyen temel niteliktir sağbeğeni. Düşüncenin *nec plus-ultra*'sıdır[8]. Yalnızca onun sayesinde en yüce esenlik ve bütün yetilerin dengesidir dehâ. Eugène Sue'den[9] ve Frederic Soulié'den[10] otuz dört kez daha zekidir Villemain[11]. Onun *Akademi Sözlüğü'ne* yazdığı önsöz, Walter Scott'ın, Fenimore Cooper'ın romanlarının ölümünü görecektir. Tutkuları tutkuların kendileri için betimlendiğinden, yanlış bir türdür roman. Aktörel sonuç yoktur. Hiçbir şeydir tutkuları betimlemek. Bir parçası çakal, bir parçası kartal, bir parçası panter olsun yeter. Çok önem vermeyiz buna. Bunları yüce bir kıssadan hisseye bağlı kılmak için betimlemek başka bir şey, Corneille gibi. İkinciyi yapmakla görevlendirilenlere karşı hayranlık duymak ve onları anlamak yeteneğini koruyarak, bi-

---

5 Victor Hugo'nun 4 Aralık 1827 günü oynanan *Cromwell* adlı oyununun önsözü, Romantik okulun estetik yasalarını saptamış, yazınsal bağlamda 19. yüzyılı derinlemesine etkilemiştir.

6 Theophile Gautier, *Mademoiselle de Maupin* adlı romanına yazdığı önsözde, sanatta "töredışılık" kavramını yadsımış ve "sanat için sanat" kuramının temellerini atmıştır (1835).

7 Dumas fils'in yazdığı önsözlerde değişik konulara el atmak tutkusu vardı.

8 *Nec plus-ultra:* En uç nokta, en yüksek derece.

9 *Eugène Sue* (1804-1875): Popüler romanın, tefrika-roman'ın en önemli temsilcilerinden biri. Ducasse, Lautréamont adını, bir harfin yerini değiştirerek. Sue'nün *Latréaumont* (1838) adlı roman kahramanından almıştır. Bu bulguyu Philippe Soupault'ya borçluyuz (1938).

10 *Frédéric Soulié* çok okunan tefrika-roman yazandır.

11 *Abel-François Villemain* (1790-1870): Eleştirmen ve politikacı. Sorbonne'da belâgat profesörlüğü yaptı. Akademi üyeliğine seçildi. Yeni bir eleştiri anlayışı (açıklamalı-tarihsel) geliştirdi.

rincisini yapmaktan kaçınacak kimse, erdemin kötülük karşısındaki her türlü üstünlüğü sayesinde, birinciyi yapan kişiyi geride bırakır.

Yalnızca bu nedenle, bir lise ikinci sınıf öğretmeni kendi kendine şöyle der: "Dünyanın bütün hazinelerini bana verseler, Balzac ve Alexandre Dumas'nınkiler gibi roman yazmak istemezdim," yalnızca bu nedenle, Alexandre Dumas ve Balzac'tan daha yeteneklidir o. Yalnızca bu nedenle, bir lise ikinci sınıf öğrencisi bedensel ve zihinsel kusurları dile getirmemek gerektiğine inandı; romanlar, oyunlar ve yazın yapıtları kaleme almamış olsa da, yalnızca bu nedenle, daha güçlü, daha yetenekli, daha akıllıdır Victor Hugo'dan.

Bir liše ödül töreni için asla, kocaman bir asla, bir söylev yazamaz Alexandre Dumas fils. Aktöre nedir haberi bile yoktur. Aktöre uzlaşmaz. Becerebilseydi, başta o saçma Önsözler olmak üzere, şimdiye kadar yazmış olduklarını bir kalemde silmesi gerekirdi bundan böyle. Yetkili kişilerden bir seçici kurul oluşturun. İddia ediyorum ki, iyi bir lise iki öğrencisi herhangi bir konuda daha güçlüdür ondan, [hatta] hatta şu *pis* kibar fahişeler konusunda bile.

Lise ödül töreni söylevleri ile akademik söylevlerdir Fransız dilinin başyapıtları. Gerçekten de, gençliğin eğitimi, belki de görevin en güzel kılgısal ifadesidir, ve Voltaire'nin yapıtlarının iyi bir değerlendirmesi ("değerlendirme" sözcüğü üzerinde iyi düşünün) bu yapıtların kendilerinden daha iyidir. – Doğal olarak!

Eğer doğrunun koruyucuları öğretmenler, genç ve yaşlı kuşakları dürüstlük ve çalışma yolunda tutmasalardı, en iyi roman ve oyun yazarları o yüce iyilik düşüncesini saptırırlardı.

Onun adına ve ona karşın (böylesi gerekli) baş eğmez bir istenç ve demir gibi bir inatla, iğrenç geçmişini yadsımış bulunuyorum gözüsulu insanlığın. Evet: Bu yüzyılın bataklık şiirini kaynağında kokuşturan aptal gururları ve guatrlı kederleri hesaptan düştükten sonra, güzelliği açıklamak istiyorum

bir altın lirde. Ayaklarımla ezeceğim, varlık nedenlerinden yoksun kötü dizelerini kuşkuculuğun. Buyurgan ve gözüpek gücünün gelişim evresine bir kez ulaşınca yargı, yersiz bir saygılı sevginin saçma kararsızlıklarında bir saniye bile duraksamaksızın, bir başsavcı gibi, kaçınılmaz olarak mahkûm eder onları. Ara vermeden göz kulak olmak gerek, irinli uykusuzluklara ve çabuk öfkelenen karabasanlara. Gururu ve düşüncenin doğruluğunu saptıran, neşe kaçıran bir alaysılamanın rezil keyfini hor görüyorum ve iğreniyorum onlardan.

Son derece zeki birkaç kişi (kuşkulu bir beğeni eski söylediklerinden döndüğü için çürütmeniz gerekmez bunu) bunalıp kötülüğün kucağına attılar kendilerini. *Rolla*'nın yazarını tinsel olarak öldüren, o hiç de lezzetli olduğunu sanmadığım absenttir. Vay haline oburların! İngiliz soylusu olgunluk çağına yeni girmişti ki, yol üstünde, yalnızca iç karartıcı yıkılışların afyonunu saklayan çiçekleri devşirdikten sonra Missolonghi[12] surları önünde kırıldı harpı.

Vasat dehâlardan daha büyük olmasına karşın, onun döneminde, onun yeteneklerine sahip, olağanüstü zeki ve kendini onun rakibi olarak sunabilecek başka bir şair olsaydı, tutarsız ilenmeler üretmek için harcadığı çabaların yararsızlığını ilkin kendisi itiraf ederdi; ve, özellikle iyiliğin yalnızca onun, herkesin ortak düşüncesi adına, bizim saygımızı kazanmaya layık olduğunu. Gerçek şu ki, onunla boy ölçüşebilecek kimse yoktu. Ama kimse söylemiyor bunu. Garip şey! Çağının derlemelerine ve kitaplarına şöyle bir göz atarak da olsa, hiçbir eleştirmen ortaya çıkarmayı düşünmemiştir yukardaki kesin tanımı. Ve yalnızca, onu bulgulayabilen kimse aşacaktır onu. Sinsi bir elin, ama bununla birlikte, insanların bayağılığından pay almamış bir ruhun görkemli ürünlerini ortaya çıkartan ve yalnız olmayan yürekleri ilgilendiren daha az karanlık iki sorun-

[12] Yunanistan'ın bağımsızlığını destekledikten sonra, 19 Nisan 1824 günü Missolonghi'de otuz altı yaşında ölen İngiliz şair Lord Byron.

dan (iyilik ve kötülük) birinin son sonuçlarında rahat eden bir elin kaleme aldığı yapıtlar karşısında, düşünülüp taşınılmış bir hayranlıktan çok, alabildiğine şaşkınlık ve kaygı yüklüydü insan. İster bu yönde, ister öteki yönde olsun, kimsenin harcı değildir uçlara ulaşmak. İnsanlığın dört-beş kılavuzundan biri olan onun, her an kanıtladığı olağanüstü zekâya, hiçbir art düşünce olmaksızın, övgüler yağdırılmasına karşın, yaptıkları ve bunların bilinçli ama haklı gösterilmeyecek kullanımları konusunda sessiz bir sakınım payı konulmasının nedenini açıklamaktadır bu. Dolaşmamalıydı şeytanın ülkelerinde.

Troppmann'ların[13], I. Napoléon'ların, Papavoine'ların[14], Byron'ların, Victor Noir'ların[15] ve Charlotte Corday'ların[16] acımasız başkaldırıları benim sert bakışlarımın uzağında duracak. Çok değişik nitelikleri olan bu büyük canileri hemen bir yana ayırıyorum. Kimi aldattıklarını sanıyorlar burada, araya giren bir gecikmeyle soruyorum bunu? Ey zindan gediklileri! Sabun köpükleri! Kauçuk kuklalar! Yıpranmış ipler! Yaklaşın, Konrad'lar[17], Manfred'ler, Lara'lar, Korsan'a[18] benzeyen denizciler, Mefistofeles'ler, Werther'ler, Don Juan'lar, Faust'lar[19], Lago'lar[20], Rodin'ler[21], Caligula'lar[22], Kabil'ler, Iridion'lar[23], Colomba[24] misillû cadalozlar, Ehrimen'ler[25], Mani dininin Hindistan'ın kutsal tapınak-

---

[13] *Jean Baptiste Troppmann:* 19 Ocak 1870 günü Paris'te idam edilen ünlü katil; aralarında karısı ve altı çocuğu olmak üzere birçok kişiyi öldürmüştü.

[14] *Louis-Auguste Papavoine:* 10 Ekim 1824 günü Vincennes Ormanı'nda anneleriyle birlikte gezen iki çocuğu öldürmüştü. 25 Mart 1825'te Grève Alanı'nda idam edildi.

[15] *Victor Noir* (Yvan Salmon, 1848-1870): Gazeteci. Düelloda, III. Napoléon'un amcası Pierre Bonaparte tarafından öldürüldü. Bu olay siyasi iktidara karşı gösterilere neden oldu.

[16] *Charlotte Corday* (1768-1793): Marat'yı öldüren devrimci genç kız.

[17] *Konrad:* Adam Mickiewicz'in *Atalar* adlı yapıtının üçüncü bölümünde Tanrı'ya başkaldıran kahraman. Ducasse 12 Mart 1870 tarihli mektubunda ondan söz eder.

[18] *Manfred, Lara, Korsan:* Byron'un ünlü şiirlerinin adları.

[19] Mefistofeles, Werther ve Faust: Goethe'nin kahramanları.

[20] Shakespeare'in *Othello*'sundan bir kişilik.

[21] Eugène Sue'nün *Juif errant*'ı ile Sade'ın *Justine*'nin kahramanları: Rodin.

[22] Dumas père, 1837 yılında, *Caligula* adlı beş perdelik bir koşuk oyun yayınladı.

[23] Polonyalı şair Krasinski'nin (1812-1829) yapıtı: *Iridion.* Şair bu yapıtında kin çıkmazını sergiler.

[24] *Colomba:* Prosper Merimee'nin öç isteyen kadın kahramanı

[25] *Ehrimen:* Zerdüşt (İran) dininde kötü ruh.

larında kurbanlarının kanını içen, beyine bulanmış tanrıları, yılan, kurbağa ve timsah siz eski Mısır'ın dengesiz tanrıları, orta çağın büyücüleri ve cinli güçleri, Prometheus'lar, Jüpiter'in yıldırımla çarptığı mitoloji Titanları, barbar ulusların ilkel imgeleminin kustuğu Kötü Tanrılar, – gürültücü şeytan taslakları sürüsü. Tümünü yeneceğime inanarak, öfkenin ve tartan dikkatin kırbacını aldım elime, ve korkmadan bekliyorum canavarları, yazgısal eğiticileri gibi.

Bicêtre tımarhanesine lâyık, tehlikeli soytarı, yarı melez maskara, karanlık yutturmacı, gerçek deli, küçük yazarlar var. Çıkmak varken inen devsel hayaletler yaratır, bir tahtası eksik sersem kafaları. Sakıncalı beden eğitimi; yanıltıcı cimnastik. Hadi oradan, gülünç hokkabaz topları. Lütfen çekilip gidin karşımdan, tıpkı şu anda olduğu gibi, bir zamanlar önemsiz çözümlerinin püf noktasını ilk bakışta göremediğim yasak bilmeceleri düzinesiyle uyduranlar. Marazi durumu müthiş bir bencilliğin. Düşsel otomatlar: Onları yerlerine koyacak sıfatları, birbirinize parmakla gösterin, çocuklarım.

Plastik gerçeğin bir yerinde var olsalardı, kanıtlanmış ama dalavereci zekâlarına karşın, yaşadıkları gezegenin yüz karası, kini ve utancı olurlardı. Kendilerine benzeyen varlıklarla bir araya geldiklerini düşünün, bir an. Fransa'da yasak buldogların, köpek balıklarının ve kocabaş ispermeçet balinalarının bile istemeyecekleri bitimsiz savaşlar çıkardı. Ejderhalar ve minotauroslarla dolu bu karışık yörelerde kan gövdeyi götürürdü, ve hemen kaçardı buradan dehşete kapılan güvercin. Ne yaptığını bilmeyen korkunç hayvanlar yığınıdır bu. Anlaşılmaz, engellenmez, ve yaklaşık bile olsa kayalarına ve derinliklerine kimsenin dalamayacağı, kendini ele vermeyen, kendini tutan bir gururun çığlıkları arasında, tutkuların, uzlaşmazlıkların ve hırsların çarpışmasıdır bu.

Ama bana kabul ettiremeyecekler bunları artık. İnsan, engel olup daha iyi bir şey yapabilecekken, bir zayıflıktır acı çek-

mek. Dengesiz bir görkemin acılarını dile getirmek, ey baştan çıkartıcı bataklıkların can çekişen yaratıkları! çok az direnç ve çok az cesaret göstermektir. Büyük günlere özgü sesim ve görkemimle, ıssız ocaklarıma davet ediyorum seni, şanlı umut. Yanılsamaların harmanisine sarınıp gel otur yanıma, yatışmaların sağduyulu üç ayak iskemlesine. Akrep elyaflı kırbacımla kovdum seni evimden, ıskarta bir eşya gibi. Pişmanlık belirtisi olarak, evime gelişinde, bir zamanlar sana vermiş olduğum acıları unutmuş olduğuna inanmamı istiyorsan, Tanrı aşkına, seninle birlikte getir o yüce alayı –tutun beni, bayılıyorum!– onuru kırılmış erdemleri ve onların ölümsüz yükselişlerini.

Veremli çağımızın atardamarlarında yalnızca birkaç damla kan kaldığını görüyorum, acıyla. Jean-Paul'ün[26] düşlemine kadar balçıkta debelenen öteki şairler, Doleres de Veintemilla'nın[27] intiharı, Allan'ın Kargası[28], Polonyalı'nın Cehennem Komedisi[29], Zorilla'nın[30] kanlı gözleri, ölümsüz yara, yani koca kıçlı Hotanto Venüsü'nün[31] sapık âşığının bir zamanlar aşkla dile getirdiği bir Leş'in[32] ortasında, Jean-Jacques Rousseau'ların, Chateaubriand'ların ve Obermann[33] bebeği donlu dadıların, garanti belgesiz, iğrenç ve acayip sızlanmalarından bu yana, bu yüzyılın kendisi için yarattığı benzersiz acılar, tekdüze ve iğrenç diretmeleriyle, veremli yaptılar onu. Katlanılmaz uyuşukluklarında emici kurtçuklar.

Haydi, müzik.

Evet, iyi insanlar, iyilik ve kötülük arasındaki üzüntü verici savaşta, yürekten gelmeyen gözyaşları döken ve hava pompası

---

[26] Alman romantik şairi Jean-Paul Richter.

[27] *Dolores de Veintemilla:* Bir gönül ilişkisi yüzünden intihar eden kadın şair.

[28] Edgar Allan Poe.

[29] Sigismond-Napoleon Krasinski. (Bk. Notlar, 23).

[30] *Manuel Ruiz Zorilla:* Paris'e sığınmış bir İspanyol devlet adamı, ya da İspanyol şair ve oyun yazarı *Jose Zorilla y Moral* (1817-1893).

[31] Charles Baudelaire'in "Kara Venüs" adıyla anılan sevgilisi Jeanne Duval.

[32] Charles Baudelaire'in şiiri: "Une Charogne".

[33] Senancour'un yapıtı Obermann, *Lettres publiées par M... Senancour* (1804).

olmaksızın her yerde evrensel boşluğu yaratan vermut dudaklı kuşku ördeğini yakmanızı buyuran benim, biraz sarı şekerle, ateşte korlaşmış kürek üzerinde. Yapacağınız en iyi iş budur.

Bir yan tutarlıkla, kendi görüntü oyunlarından beslenen umutsuzluk, kutsal ve toplumsal yasaların toptan ortadan kaldırılmasına, kuramsal ve kılgısal çirkinliğe yönlendirir yazını, soğukkanlılıkla. Kısacası, insanın kıçını egemen duruma getirir düşünme eylemlerinde. Haydi, konuşma sırası bende! Kötüleştiğimizi yineliyorum, ve idam mahkûmlarının rengini alıyor gözler. Geri almayacağım önerilerimi. On dört yaşında bir genç kız okusun isterim şiirlerimi.

Umutla bağdaşmaz gerçek acı. Bu acı ne denli büyük olursa olsun, yüz arış daha yukardadır umut. Öyleyse, rahat bırakın beni araştırıcılarla. Kahrolsun ustalıklar, kahrolsun gülünç kancık köpekler, numaracılar, gösteriş meraklıları! Umudunu keser, acı çeken ve bizi saran gizemleri teşrih masasına yatıran. Kaçınılmaz gerçekleri tartışan şiir daha az güzeldir tartışmayandan. Aşırı kararsızlıklar, yararlanılmayan yetenek, zaman yitirme: Hiçbir şeyi denetlemek kolay olmayacak artık.

Adamastor'u[34], Jocelyn'i[35], Rocambole'ü[36] dile getirmek çocuklara yaraşır. Yalnızca, okurun kendi hinoğluhin kahramanlarını bağışlayacağını sandığı içindir ki kendini ele verir yazar, ve kötünün betimlemesini yutturmak amacıyla iyiye yaslanır. Kendisine katlanmayı kabul ettiğimiz Frank'ın[37] tanımadığı aynı erdemler adınadır bu, ey onmaz tedirginliklerin soytarıları.

Kendi ruhlarında ve kendi vücutlarında bilinmez şeyler bulan o utanmaz (kendilerine bakılırsa, eşsiz) karakaygı kâşifleri gibi davranmayın.

---

[34] *Adamastor:* Camoëns'in yapıtı *"Les Lusiades"*in destansı ve devsel kahramanı.

[35] *Jocelyn:* Lamartine'in kahramanı.

[36] *Rocambole:* Ponson du Terrail'ın 1859'da yayınlanmaya başlayan tefrika-romanının (Leş *Exploits de Rocambole,* vb.) kahramanı.

[37] *Frank:* Alfred de Musset'nin "La *Coupe et les Lèvres"* adlı oyununun kahramanı.

Kuşkunun nicedir başlangıcı kara kaygı ve keder; umutsuzluğun başlangıcıdır kuşku; türlü kötülüklerin amansız başlangıcıdır umutsuzluk. Güven getirmek için. *Bir Yüzyıl Çocuğunun İtirafı*'nı okuyun. Düşüş kaçınılmazdır, hele bir adım atmaya gör. Kesinlikle kötülüğe varılır. Düşüşten sakının. Kökünü kazıyın kötülüğün. Yanına gelip saptırdıkları adlara sıkılmadan yalan söyleyen "anlatılmaz, söze gelmez, pırıl pırıl, benzersiz, kocaman" türünden sıfatlara tapıncı pohpohlamayın. Kösnüllük izler onları.

Alfred de Musset gibi ikinci dereceden zekâlar, yetilerinden bir ya da ikisini, Lamartine ve Hugo gibi birinci sınıf zekâların aynı yetilerinden daha ileri götürebilirler, inatla. Aşırı yüklenmiş bir lokomotifin raydan çıkmasına tanıklık ediyoruz. Kalemi tutan, karabasandır. Ruhun yirmi kadar yetiden oluştuğunu öğrenin. İğrenç paçavralar içinde, kocaman bir şapka giymiş bu dilencilerden söz edin bana.

İşte size Musset'in bu iki şairden daha aşağı düzeyde olduğunu anlamanın bir olanağı: Rolla'yı ya da Cobb'un[38] *Geceler*'ini, *Deliler*'ini, olmazsa Gwynplaine ve Dea'nın[39] portrelerini ya da Racine babanın Fransızcaya manzum olarak çevirdiği Euripides'in *Theramenus'un Öyküsü*'nü okuyun bir genç kıza. Titrer, kirpiklerini kırpıştırır, boğulan bir adam gibi kollarını kaldırıp indirir, belli bir amacı olmaksızın; gözlerinden yeşilimsi ışıklar fışkırır. Victor Hugo'nun *Herkes İçin Yakarı*'sını okuyun ona. Etkiler tam tersidir. Aynı türden değildir elektriklenme. Kahkahayla güler, daha okunmasını ister.

Aralarında çokça kötüleri bulunsa da yalnızca çocuk şiirleri kalacaktır Hugo'dan.

En derin mutluluk özlemlerimizi yaralar *Paul ve Virginie*. Özellikle son boğulma bölümü olmak üzere, başından sonuna

[38] *Willam Cobb* takma adını kullanan Jules Lermina (1839-1915).

[39] *Gwynplaine* ve *Dea:* Victor Hugo'nun *"L'Homme qui rit"* (1839) adlı yapıtında soytarı-filozof Ursus'un çocukları.

kadar karamsarlığa boyanmış bu öykü, dişlerimi gıcırdatırdı eskiden. Halının üzerinde yuvarlanır, tekmelerdim tahta atımı. Acının betimlenmesi bir saçmalıktır. Her şeyin güzelliğini göstermek gerekir. Basit bir yaşam öyküsü olarak anlatılsaydı bu öykü, hiç eleştirmezdim onu. Hemen nitelik değiştiriyor. Kendini yaratan Tanrı'nın akıl sır ermez istenciyle yüceleşir mutsuzluk. Ama kendi kitaplarında mutsuzluk yaratmamalı insan. Ne pahasına olursa olsun, tek yanlı bakmak istemekten başka bir şey değildir bu, olaylara. Ey sizi gidi uluyan deli maymunlar!

Yadsımayın ruhun ölümsüzlüğünü, Tanrı'nın bilgeliğini, yaşamın büyüklüğünü, evrenin düzenini, vücut güzelliğini, aile sevgisini, evliliği, toplumsal kurumları. Unutun gitsin o kutsuz kötü yazarcıkları: Sand, Balzac, Alexandre Dumas, Musset, Du Terrail, Féval[40], Flaubert, Baudelaire, Leconte[41] ve *Demircilerin Grevi*![42]

Acıların ürünü olan ve artık acı olmaktan çıkmış deneyimleri aktarın okurlarınıza, yalnızca. Herkesin önünde ağlamayın.

Yazınsal güzellikleri söküp çıkarmayı bilmek gerek, ölümün bağrında bile olsa: Ama ölüme ilişkin olmayacak bu güzellikler. Rastlantısal nedenlerden başka bir şey değildir ölüm burada. Çare değildir ölüm, sonuçtur.

Ulusların övüncü olan ve kuşkunun boş yere sarsmaya çalıştığı o değişmez ve kaçınılmaz gerçekler, çağlardan bu yana sürüyorlar. Dokunulmaması gereken şeylerdir bunlar. Saçmalığa ulaşırlar, yenilik bahanesiyle yazında kargaşa yaratmak isteyenler. Tanrı'ya saldırmayı göze alamazlar; ruhun ölümsüzlüğüne saldırırlar. Ama, ruhun ölümsüzlüğü de dünyanın temelleri gibi eskidir. Yerine bir şey konulacaksa, hangi inanç alacak onun yerini? Yine de bir yadsıma olmayacak bu.

---

[40] *Paul Féval* (1817-1887): Üretken bir tefrika-roman yazarı.

[41] Şair Leconte de Lisle.

[42] François Coppée'nin tartışmalara neden olan 200 dizelik şiiri.

Bütün öteki gerçeklerin, Tanrı'nın mutlak iyiliğinin ve onun kötülük konusundaki mutlak bilisizliğinin anası olan gerçek anımsanacak olursa, kendiliğinden yıkılır safsatalar. Bunlara dayanmış olan o şiirselliği az edebiyat da yıkılacaktır aynı zamanda. Ölümsüz belitleri tartışan her edebiyat, yalnızca kendisi için yaşamaya yargılıdır. Yanlıştır. Kendi karaciğerini parçalar. *Norissima Verba*'lar[43] görkemli bir şekilde güldürürler mendilsiz dördüncü sınıf veletlerini. Hangi konuda olursa olsun, sorgulamak hakkına sahip değiliz Yaratıcı'yı.

Mutsuzsanız, okura söylememelisiniz bunu. Kendinize saklayın onu.

Kendilerine denk düşen gerçeklere uygun olarak düzeltilseydi safsatalar, yalnızca düzeltme doğru olurdu; ve böylece düzeltilen parça artık yanlış olmaktan kurtulurdu. Yanlışlıkların izini taşıyan ve sonuç olarak hükümsüz olan geriye kalan bölüm, gerçeklik dışında kalırdı ve zorunlu olarak yok sayılırdı.

Kişisel hokkabazlıklar ve sıradan cambazlıklar çağını kapattı öznel şiir. Ferney'li[44] filozof bozuntusunun doğumundan bu yana, büyük Voltaire'in başarısızlığa uğramasından bu yana, birdenbire yarıda kalan nesnel şiirin yok olmaz ipinin ucunu yeniden tutalım.

Alçak gönüllülük ya da gurur bahanesiyle, ereksel nedenleri tartışmak ve bunların sağlam ve bilinen sonuçlarını bozmak güzel ve soylu görünür. Aldanmayın, çünkü bundan daha budalaca bir şey olmaz! Geçerli kılalım geçmiş zamanların yasal zincirini; en üst düzeyde geometridir şiir. Şiir bir milimetre ilerlemedi Racine'den bu yana. Geriledi. Kimin sayesinde? Çağımızın Büyük-Uyuşuk-Kafaları sayesinde.

---

[43] *Ultima verba* Victor Hugo'nun *Châtiments*'ının VII. kitabının son şiiri, "Ve bir tek kişi kalsam da geriye, o ben olacağım" ünlü dizesiyle biter. *Novissima verba,* Lamartine'in *Harmonies* adlı yapıtından bir şiir adı.

[44] Voltaire'in 1758-1778 yılları arasında yaşadığı Ferney Şatosu dolaylarında 1760 yılında kurduğu köy, (Ferney, Voltaire).

Nanemollalar, Karakaygılı-Mohikan Chateaubriand; İçetekli Adam Sénancour; Hırçın-Sosyalist Jean-Jacques Rousseau; Kafadan-Çatlak-Hayalet Anne Radcliffe[45]; Alkollü-Düşlerin-Memlük'ü Edgar Poe; Karanlıkların-Dalavere-Ortağı Maturin; Sünnetli-Hünsa George Sand; Benzersiz-Baharat-Tüccarı Théophile Gautier; Şeytanın-Tutsağı Leconte[46]; Ağlayan-Müntehir Goethe; Gülen-Müntehir Sainte-Beuve; Ağlamaklı-Leylek Lamartine; Kükreyen-Kaplan Lermontov; Kasvetli-Yeşil-Sırık Victor Hugo; Şeytanın-Taklitçisi Mickiewicz; Gömleksiz-Şıklık Budalası-Aydın Musset ve Cehennem-Ormanlarının-Suaygırı Byron sayesinde.

Her zaman azınlıkta kaldı kuşku. Bu çağda çoğunlukla. Gözeneklerden soluyoruz görevin ırzına geçilmesini. Bir kez karşılaşıldı; olmayacak artık.

Basit usun kavramları günümüzde öylesine karanlık ki, öğrencilerine, bu ağızları hâlâ ana sütü kokan genç şairlere, Latin koşuğunu öğretirken, dördüncü sınıf öğretmenlerinin yaptığı ilk şey, Alfred de Musset'nin adını açıklamaktır, uygulamada. Sizden biraz fazla şey istiyorum! Üçüncü sınıf öğretmenleri, iki kanlı bölüm verirler Grek şiirinden, çeviri derslerinde. İğrenç pelikan[47] karşılaştırmasıdır birincisi. Bir çiftçinin[48] başına gelen korkunç felaket olacaktır ikincisi. Kötülüğü düşünmek neye yarar? Azınlıkta değil mi? Anlaşılmadıkları için, Pascal ve Byron gibi adamların kafalarını üşütmelerine yol açan sorunlara bir lise öğrencisini neden yönlendirmeli?

İkinci sınıf öğretmeninin, İbrani koşuğuna çevirmek için sınıfta her gün bu iki leşi ödev verdiğini anlattı bana bir lise öğrencisi. Hayvan ve insan dünyasının bu iki yarası hasta etti çocuğu, bir ay revirde yattı. Tanıştığımız için, annesi aracılığıy-

[45] *Anne Ward Radcliffe* (1764-1823): İngiliz kara-romanının temsilcisi bayan romancı.
[46] Leconte de Lisle.
[47] Alfred de Musset'nin *La Nuit de mai*'sine anıştırma.
[48] Alfred de Musset'nin *Poésies nouvelles*'inden *Lettre à Lamartine*'e anıştırma.

la çağırttı beni. Safça da olsa, gecelerinin sürekli düşlerle altüst olduğunu anlattı. Göğsünün üzerine bir pelikan sürüsünün çullandığını, ve göğsünü parçaladığını gördüğünü sanıyordu. Yanan bir kulübeye doğru uçuyorlarmış sonra. Çiftçinin karısını ve çocuklarını yiyorlarmış. Pelikanlarla yaman bir dövüşe girişiyormuş, evden kapkara yanıklar içinde çıkan çiftçi. Yıkılan kulübeye atılıyormuş hepsi birden. Kaldırılan yıkıntıların altından –hiç eksik olmuyordu bu–, ikinci sınıf öğretmeninin çıktığını görüyormuş; bir elinde yüreği, öteki elinde pelikan ve çiftçi karşılaştırmalarının kükürt harflerle yazıldığı bir kâğıt parçası, hem de Musset'in kaleminden çıktığı gibi. Hastalığının ne olduğunu anlamak kolay olmadı başlangıçta. Kesinlikle susmasını, başta ikinci sınıf öğretmeni olmak üzere bundan kimseye söz etmemesini salık verdim kendisine. Hastalığın geçeceği konusunda güvence vererek, çocuğu birkaç gün eve götürmesini öğütledim annesine. Gerçekten de, her gün birkaç saat ziyaretine gitmeye özen gösterdim ve geçti hastalık.

Biçimi eleştirmeli eleştiri, düşüncelerinizin, cümlelerinizin özünü değil kesinlikle. Ne haliniz varsa görün.

Düşünülebilecek en eksik düşünce biçimidir duygular.

Denizin bütün suyu, düşünsel bir kan lekesi yıkamaya yetmez[49].

[49] Bu cümle üstgerçekçi (sürrealist) yazarlar tarafından sık sık kullanılmıştır.

ISIDORE DUCASSE

POÉSIES

–II–

PARIS
1870

SUNU:

Yönetici,
I.D.

Rue du Faubourg-Montmartre, 7.

["Anıştırma (intihal) zorunludur. İlerleme içerir onu. Biçemini iyice yoğunlaştırır bir yazarın, anlatımını kullanır, bir yanlış düşünceyi kaldırıp yerine doğrusunu koy". *(Poesies II)* diye yazan Isidore Ducasse-Comte de Lautréamont, bu yöntemi, başta Pascal, Vauvenargues ve La Rochefoucauld olmak üzere birçok yazarın dize ve özdeyişleri üzerinde uygulamıştır. Bu yöntemde, genellikle, olumsuzluma ve tersinleme ağır basar. Bu göz önünde tutularak kaynak yazarlar ve metinleri gösterilmiştir.] (Ö. İnce)

II

Yüreğin yetilerini güvence altına alır dehâ[1].

Ruhtan daha az ölümsüz değildir insan.

Büyük düşünceler ustan doğar[2]!

Bir masal değildir kardeşlik.

Yaşama ilişkin hiçbir şey bilmez yeni doğan çocuklar, hatta büyüklüğünü bile.

Felakette dostlar çoğalır[3].

Dışarda bırakın bütün umutsuzluğu, siz içeri girenler[4].

İyilik, insandır senin adın[5].

Burada oturur ulusların bilgeliği.

Ne zaman Shakespeare okuduysam, bir alacakaplanın beynini doğuruyormuşum gibi geldi bana.

Bir düzen içinde yazacağım düşüncelerimi, karışık olmayan bir kıyasla. Doğruysalar eğer, ötekilerin sonucu olacak ilk gelen. Gerçek düzendir bu. Güzel bir yazıyla imler nesnemi. Bir düzene göre işlemeseydim, alabildiğine gerçekleştirmemiş olurdum düşüncemi. Bunu yapabileceğini göstermek istiyorum onun[6].

---

1 *Vauvenargues:* "Yüreğin ilgilerinin ne olduğunu bilmez us."

2 *Vauvenargues:* "Büyük düşünceler yürekten doğarlar."

3 *Vauvenargues:* "Gönenç pek az dost kazanır."

4 *Dante, Cehennem,* III, 9: "Lasciate ogni speranza, voi ch'intrate."

5 *Shakespeare, Hamlet I, II:* "Frailty, thy name is woman."

6 *Pascal:* "Düzensiz yazacağım buraya düşüncelerimi."

Kabul etmiyorum kötülüğü. Kusursuzdur insan. Ruh ölmez. İlerleme vardır. Ortadan kaldırılamaz iyilik. Kuşkunun ürünüdürler, imansızlar, suçlayıcı melekler, sonsuz acılar, dinler.

Tamusal bölgeleri varsayımsal olarak betimleyen Dante, Milton, tanıtladılar birinci sınıf sırtlanlar olduklarını. Kanıt eşsiz. Sonuç kötü. Satmıyor kitapları.

Bir meşedir insan. Doğa güçlü saymaz onu üstelik. Onu savunmak için, savutlanması gerekmez evrenin. Korumaya yetmez onu bir damla su. Evren onu savunsaydı, onu savunmayandan daha çok küçülmezdi. Saltanatının ölümsüz olduğunu, evrenin bir başlangıcı olduğunu bilir insan. Hiçbir şey bilmez evren: Düşünen bir kamıştır olsa olsa[7].

Duygusal değil, duygusuz olduğunu düşünüyorum Elohim'in[8].

İnsanlığa duyulan sevgiyle bağdaşmaz bir kadına duyulan sevgi. Reddedilmelidir kusurluluk. Hiçbir şey daha kusurlu değildir iki kişilik bencillikten. Güvensizliklere, eleştirilere, toza yazılmış yeminlere adım başı rastlanır, yaşam boyunca. Chimène'in âşığı değil artık; Graziella'nın âşığı. Petrarca değil artık; Alfred de Musset. Denizin yakınlarından bir kaya parçası, herhangi bir göl, Fontainebleau Ormanı, Ischia Adası, kargalı bir çalışma odası, İsa'yı çarmıhta gösteren haç bulunan bir ateş cezası yargıçlığı, rahatsız eden bir ayın ışınlarında sevgilinin belirdiği bir mezarlık, içinde adı bilinmeyen kızların bulunduğu dizeler, sırayla, dolaşmaya, yazarın gerçek değerini ortaya koymaya gelirler ve üzüntülerini dile getirirler, ölünce[9]. Hiç saygınlık yoktur iki durumda da.

---

[7] *Pascal:* "Doğanın en güçsüzü, bir kamıştır ancak insan; ama düşünen bir kamıştır. Onu ezmek için bütün doğanın savutlanması gerekmez: Bir su buharı, bir damla su onu öldürmeye yeter..."

[8] ELOHİM (İbrani): Tanrı. Tevrat'ta, Yehova'nın öç alınmasını, öteki ulusların ezilmesini isteyen bir Tanrı olmasına karşın, acıyan, iyilik yapan, dulları ve yetimleri koruyan, tüzeyi gerçekleştiren bir Tanrı'dır Elohim.

[9] Birçok anıştırma söz konusu: Chateaubriand'ın *le Tombeau*'su, Lamartine'in *Le Lac*'i Musset'nin *Souvenir*'i; Flaubert'in *l'Education sentimentale*'i...

Acıklı bir efsanedir yanılgı.

Dünya işleriyle uğraşmamaya alıştırır insanı Elohim'e ezgiler. Böyledir ezgilerin sakıncası. Yazara güvenmek alışkanlığından soğuturlar insanlığı. İnsanlık yüzüstü bırakır yazarı. Gizemci, büyük adam, görev andını bozan olarak tanımlar onu. Aranan güvercin değilsiniz[10].

Bu yüzyılın şairlerinin söylediklerinin tersini söyleyerek, yazınsal bir dağarcık kazanabilir mubassır. Olumlamalarını olumsuzlamalara dönüştürebilir. Ya da tersi. İlk ilkelere saldırınca gülünç düşerse, aynı eleştirilere karşı onları savunduğunda daha da gülünçleşir. Ben savunmayacağım onları.

Kimileri için bir ödüldür uyku, kimileri için bir işkence. Bir ceza, herkes için.

Kleopatra'nın ahlakı daha küçük olsaydı, yüzeyi değişirdi dünyanın. Bundan dolayı daha uzamazdı burnu[11].

En saygıdeğer eylemler gizli olanlarıdır. Çok hoşuma giderler, tarihte böylelerine rastladığım zamanlar. Büsbütün gizli değillerdi. Bilinen şeylerdi. Saygınlıklarını çoğaltıyor bu az bilinirlik. En güzeli, gizlenilememeleri bunların[12].

Ölüm ancak gözüpekler için güzeldir.

Öylesine büyüktür ki insan, özellikle kendi değersizliğini kabul etmek istememesinde ortaya çıkar büyüklüğü. Kendi büyüklüğünü bilmez bir ağaç. Büyük olduğunu bilmektir büyük olmak. Kendi değersizliğini kabul etmek istememektir büyük olmak. Geçersiz kılar bu değersizlikleri onun büyüklüğü. Bir kralın büyüklüğü[13].

Düşüncemi yazarken, anımsayamadığım olmaz onu. Daha önce unutmuş olduğum gücümü anımsatır bu etkinlik. Bağıntılı düşüncemle orantılı olarak yetiştiririm kendimi. Düşün-

---

[10] Alfred de Vigny: *l'Esprit pur.* "Tunç gagalı güvercin."

[11] *Pascal:* "Kleopatra'nın burnu daha kısa olsaydı, yeryüzünün görümünü değişirdi."

[12] *Pascal:* "Gizli iyi davranışlar en saygıdeğer davranışlardır..."

[13] *Pascal:* "İnsanın büyüklüğü, kendi değersizliğini kabul etmesindedir. Kendi değersizliğini bilmez bir ağaç..."

cemle hiçlik arasındaki uyuşmazlığı öğrenmeye yönelirim yalnızca[14].

Değer biçmeyi öğrendiğim bir kitaptır insan yüreği.

Kusurlu olmayan, günahkâr olmayan insan artık büyük bir gizem değildir.

İçtenliğimden kuşkulanmasına izin vermem kimsenin, Elohim'e bile.

İyilik yapmakta özgürüz.

Yanılgıya düşmez düşünme yetisi.

Kötülük yapmakta özgür değiliz.

Khimaira'ları[15] yenendir, yarının yeniliğidir, kargaşanın yakındığı düzenliliktir, uzlaşma nedenidir insan. Her şeyi yargılar. Budala değildir. Toprak kurdu değildir. Doğrunun, gerçeklik birikiminin, görkemin bekçisidir, evrenin döküntüsünün değil. Överim onu, alçalırsa. Daha çok överim onu, överse kendini. Uzlaştırırım onu. Meleğin kız kardeşi olduğunu anlamayı başarır[16].

Anlaşılmayacak bir şey yok.

Billurdan daha az saydam değildir düşünce. Uzun süre dayanan etkilerden söz edeceksek, yalanları düşünceye yaslanan bir din birkaç dakika bulandırabilir onu. Kısa süren etkilere gelince, bir büyük kentin kapılarında sekiz kişinin öldürülmesi, hiç kuşkusuz, kötülüğün kökü kazınıncaya kadar bulandıracaktır onu. Saydamlığına yeniden kavuşmakta gecikmez düşünce.

Yarar sağlayıcı gerçekliği amaçlamalıdır şiir. İlk ilkeler ile yaşamın ikincil gerçekleri arasında bulunan ilişkileri dile getirir şiir. Kendi yerinde kalır her şey. Güçtür şiirin görevi. Siyasal olaylara karışmaz bir ulusu yönetecek biçimde, tarihsel dö-

---

[14] *Pascal:* "Düşüncemi yazarken, bazen kaçırırım onu: Ama bu bana güçsüzlüğümü anımsatır..."

[15] Söylencede, başı ve göğsü aslan, karnı keçi, kuyruğu ejderha olan ve ağzından alevler püskürten hayvan; kuruntu, düş, gerçekleşmeyen düş.

[16] *Pascal:* "Nice canavardır insan! Nice yenilik, nice karmaşık, nice çelişki öznesi! Her şeyi yargılar, budala toprak kurdu..."

nemlere, hükümet darbelerine, kral öldürmeye, saray entrikalarına anıştırmada bulunmaz. İnsanın kendi kendisiyle, tutkularıyla giriştiği savaşımlardan söz etmez, ayrıklık olarak. Kuramsal siyaseti, evrensel barışı, Machiavelli'nin çürütmelerini, Proudhon'un yapıtlarını oluşturan kâğıt külahları, insan psikolojisini var eden yasaları bulgular. Daha yararlı olmalıdır şair, oymağının bütün yurttaşlarından. Diplomatların, yasamacıların, gençliğin eğiticilerinin düzgüsüdür onun yapıtı. Homeros' lardan, Vergilius'lardan, Klopstock'lardan, Camoëns'lerden, özgür imgelemlerden, od imalatçılarından, Tanrı'ya karşı taşlama tacirlerinden uzaklardayız. Konfüçyüs'e, Buda'ya, Sokrates'e, İsa-Mesih'e, bu açlık çekerek köy köy dolaşan aktörecilere dönelim! Saf iyiliğin görüngüler takımına yön veren yetiler üzerinde etkin olan usu hesaba katalım artık.

Bérénice'i okuduktan sonra *Discours de la Méthode* okunur. Bundan daha doğal bir şey yoktur. *Feuilles d'Automne*'u, *Contemplations*'u okuduktan sonra, *Biéchy*'nin *Traité de l'Induction*'unu, Naville'in[17] *Problème du Mal*'ini okumaktan daha az doğal olamaz hiçbir şey. Bağlantısı yitiyor düşüncelerin. Hurda demire, gizbilime karşı geliyor zihin. Bir kuklanın çiziktirdiği bu sayfalar karşısında şaşkına dönüyor yürek. Bu öfke yol gösteriyor ona. Kapatıyor kitabı. Bir damla gözyaşı döküyor yabanıl yazarların anısına. Zekâlarını kötüye kullandı çağdaş şairler. Kendi zekâlarını kötüye kullanmadı filozoflar. Anısı silinecek birincilerin. Klasik, ikinciler.

Descartes'ın, Malebranche'ın, Bacon'ın yapıtlarını yazabilirdi Racine ve Corneille. Birincilerinkiyle birliktedir ikincilerin ruhu. *Traité de l'Intelligence*'i[18] kaleme alamazdı Lamartine ve Hugo. Bu yapıtın yazarının ruhu uyuşmaz onların ruhuyla. Kendini beğenmişlik, temel niteliklerini yitirmelerine neden oldu onların. Lamartine ve Hugo, Taine'den daha üstün olma-

[17] *Ernest Naville: Problème du Mal* (1868). Ducasse'ın 27 Ekim 1869 tarihli mektubu.
[18] Filozof Taine: *De l'intelligence* (1870).

larına karşın, tıpkı onun gibi ancak ikinci dereceden –bu itirafta bulunmak çok zor– yeteneklere sahiptirler.

Acıma ve korku uyandırır trajediler, görev duygusu yoluyla. Önemli bir şeydir bu. Kötüdür. Çağcıl lirizm kadar kötü değildir. Byron'ın, Capendu'nün[19], Zaccone'nun[20], Félix'in[21], Gagne'ın[22], Gaboriau'nun[23], Lacordaire'ın[24], Sardou'nun[25], Goethe'nin, Ravignan'ın[26], Charles Diguet'nin[27] yapıtlarının topundan daha iyidir Legouvé'nin[28] "Medea"sı. Aranızdan hangi yazar, rica ederim, –N'oluyor? Nedir bu direnme fışırtıları?– *Auguste'ün Monoloğu*'nun[29] ağırlığını kaldırabilir? Hugo'nun yontulmamış güldürüleri görevi dile getiremezler. Racine'in, Corneille'in melodramları, La Calprenède'in[30] romanları onu dile getirirler. Pradon'un[31] "Phêdre"ini yazamaz Lamartine; Hugo, Rotrou'nun[32] "le Venceslas"ını; Sainte-Beuve, Laharpe'ın[33] ya da Marmontel'in[34] trajedilerini. Atasözleri yazabilir Musset. İstemdışı bir hatadır trajedi, savaşımı kabul eder, iyiliğin ilk adımıdır, bu yapıtta yer almayacak. Saygınlığını koruyor. Aynı şey söz konusu değil safsata için, –hele, gülünç-

---

19 *Ernest Capendu* (1826-1868): Oyun yazarı.

20 *Pierre Zaccone* (1817-1895): Unutulmuş bir roman ve oyun yazan.

21 R.P.Celestin-Joseph Félix: Cizvit din adamı.

22 *Etienne-Pantin Gagne:* Avukat, yazar, politikacı. Evrensel bir dil kurmaya çalışan ilginç bir kişilik.

23 *Emile Gaboriau:* Fransız polisiye romanının babası (1832-1876). Dedektif Lecoq, Şerlok Holmes öncüsüdür.

24 *R.P.Lacordaire* (1802-1861): Dönemin en büyük dinsel söylevcisi.

25 *Victorien Sardou* (1831-1901): Lautréamont"un ölümünden sonra oyunlarıyla (La Tosça, 1887) ünlenen bir şair.

26 *R.P. Xavier de Ravignan* (1795-1858): Notre-Dame de Paris'de Lacordaire'in ardılı olan ünlü cizvit vaiz.

27 Charles Diguet: Şair, yazar.

28 *Gabriel-Jean-Baptiste-Ernest-Wilfrid-Legouve* (1807-1903): Aile ve sorunlarını izlek seçmiş olan ünlü bir yazar. Akademi üyesi.

29 Pierre Corneille'in *Cinna*'sından.

30 *La Calprenede* (1614-1663): Tarih ve kahramanlık romanları yazarı.

31 *Nicolas Pradon* (1632-1698): Oyun yazarı.

32 *Jean de Rotrou* (1609-1650): Resmi bir edebiyat geliştirmek için Kardinal Richelieu tarafından görevlendirilen beş oyun yazarından biri.

33 *Jean-François de Laharpe* (1739-1803): Voltaire tarzı trajedi yazarı.

34 *Jean-François Marmontel* (1733-1799): Voltaire'nin dostu ve tilmizi. Çoğu unutulan birçok trajedi yazdı.

epik çağımın özyansılamacılarının metafizik aşırı süslemeciliğinden sonra.

Gururdur dinlerin ilkesi. Eyüp'lerin, Yeremya'ların, Davut'ların, Süleyman'ların, Turquety'lerin[35] yaptıkları gibi Elohim'e seslenmek gülünçtür. Yanlış bir davranıştır yakarı. Ona yakarmanın en iyi yöntemi dolaylı yakarıdır, gücümüze daha uygun. Soyumuzu mutlu kılmaktır bu. Elohim'in gözüne girmenin iki yolu yoktur. İyilik düşüncesi tektir. En az iyilik, en çok iyilik olduğuna göre, analığın örnek olarak anılmasına izin veriyorum. Annesinin gözüne girmek için, iffetli ve mutlu olduğunu söylemeyecek ona oğul ve övgülerine layık olacak şekilde davranacağını. Başka türlü davranır. Bunu kendisine söyleyeceğine, davranışlarıyla sezdirmeye çalışır onu, Yeniyer'in köpeklerini şişiren bu kederden kurtulur. Bayağılıkla karıştırmamak gerek Elohim'in iyi yürekliliğini. İkisi de olasıdır. Horgörüye yol açar senli benlilik; tersine neden olur yüceltme. Duyguların kötüye kullanılmasına engel olur çalışma.

Aklına aykırı bir şeye inanmaz hiçbir akıl yürütmeci.

Doğal bir erdemdir inanç; Elohim'in bize bulunç yoluyla açımladığı gerçekleri onun aracılığıyla kabul ederiz.

Doğmuş olmaktan daha büyük bir lütuf tanımıyorum. Eksiksiz bulur onu yansız insan.

Kötülüğe karşı utkudur iyilik, kötülüğün olumsuzlanmasıdır. İyilik övülürse, bu uygun eylemle elenir kötülük. Övmüyorum yapılmaması gerekeni. Dile getiriyorum yapılması gerekeni. Birincisi ikincisini içermez. İkincisi içerir birincisini.

Olgun yaşın öğütlerini dinler gençlik. Kendine sınırsız bir güveni vardır onun.

İnsan kafasının güçleriyle baş edecek bir engel bilmiyorum, gerçeklik dışında.

---

[35] *Edouard Turquety* (1807-1867): Dinsel izleklerden esinlenen karanlık bir romantik şair.

Kanıtlamak için gerçekliğe gereksinimi yoktur özdeyişin[36]. Bir kanıt, bir başka kanıt ister. Bir usavurmalar toplamını kapsayan bir yasadır özdeyiş. Özdeyişe yaklaştığı oranda tamamlanır bir usavuruş. Özdeyişe dönüşünce, değişimin kanıtlarını dışarda bırakır yetkinliği.

Umuda gösterilen saygıdır kuşku. Gönüllü bir saygı değildir bu. Yalnızca bir saygı olmayı kabul etmez umut.

İyiliğe karşı baş kaldırır kötülük. Daha azı elinden gelmez.

Dostlarımızın dostluğunun artmasını ayrımsamamak bir dostluk kanıtıdır[37].

Mutluluk değildir aşk.

Hiç kusurumuz olmasaydı, kusurlarımızı düzeltmekten, bizde eksik olanı başkalarında övmekten bunca hoşlanmazdık[38].

Benzeşlerinden tiksinmek kararı alan insanlar, ilkin kendi kendilerinden tiksinmeleri gerektiğini bilmezler.

Düello yapmamış insanlar, ölümüne düello yapanların yürekli olduklarını sanırlar.

Nasıl da çökmüştür vitrinlere romanın bayağılıkları! Kendini yitiren insan için, kimi zaman bir kitap yok edilebilir sanılır; bir başkası yüz meteliğe yapabilir aynı şeyi.

Bir meleğin düşüşünün İnsanın Yükselişi olacağına inandı Lamartine[39]. Buna inanmakta haksızdı.

Kötülüğü iyiliğin hizmetine sunmak için, birincisinin niyetinin kötü olduğunu söyleyeceğim.

Dickens'ın, Gustave Aymard'ın[40], Victor Hugo'nun, Landelle'in[41] yapıtlarından daha çok dehâ içerir sıradan bir gerçek-

---

[36] *Vauvenargues:* "Kanıtlara gereksinimi olan bir özdeyiş iyi dile getirilmemiştir."

[37] *La Rochefoucault:* "Dostlarımızın dostluğunun zayıfladığının farkına varmamak güçsüz dostluğun kanıtıdır."

[38] *La Rochefoucault:* "Kusurlarımız olmasaydı başkalarının kusurlarını görmekten bunca zevk almazdık."

[39] *Lamartine: La Chute d'un ange* (1838); Daidha'nın sevgilisi melek Cédar insanlığı kurtarmaya kalkışır; ama bu girişiminde ölür.

[40] *Gustave Aimard* ya da *Aymard* (1818-1883): Birkaç kez Amerika'ya giden bir serüvenci. Deneyimlerinden yararlanarak kitaplar yazdı. Delirerek öldü.

[41] *Gabriel de La Landelle* (1812-1886): Deniz subayı, deniz izlekli altmış kadar yapıt kaleme aldı.

lik. Birincilerden yararlanarak insan ruhunu yeniden yaratamazdı, evrenin yok oluşundan sonra hayatta kalan bir çocuk. İkinciyle yapabilirdi bunu. Sanıyorum ki, er ya da geç, tanımını bulgulayamazdı safsatanın.

Bir yararlık anlamı kazanmaya yöneliktir kötülüğü dile getiren sözcükler. Düşünceler iyileşirler. Sözcüklerin anlamı katılır buna.

Aşırma (intihal) zorunludur. İlerleme içerir onu. Biçemini iyice yoğunlaştırır bir yazarın, anlatımını kullanır, bir yanlış düşünceyi kaldırıp yerine doğrusunu kor.

İyi kurulmak için, düzeltilmek istemez bir özdeyiş. Geliştirilmek ister.

Şafak söker sökmez, gül toplamaya gider genç kızlar. Koyakları, büyük kentleri baştan başa dolaşır bir saflık akımı, en coşkun şairlerin düşüncelerinin yardımına koşar, beşiklere korumalar, gençliğe taçlar, yaşlılara ölümsüzlüğe inançlar bırakır.

Yüreklerini açarak aktörecileri yıldıran, üzerlerine yücelerden kutsama yağdıran insanlar[42] gördüm. Olabildiğince engin düşünceler dile getiriyorlar, mutluluklarımızın yaradanını sevindiriyorlardı. Çocukluğa, yaşlılığa, soluk alan ve almayan her şeye saygı gösteriyorlar, kadına minnet duyuyorlar, vücudun adlandırmak hakkını saklı tuttuğu kesimlerini dürüstçe kutsuyorlardı. Güzelliğini kabul ettiğim gök kubbeyi, yüreğimin imgesi dünyayı, iyi olduğuna inanmayan bir insan bulmaları için yardıma çağırdım. Gerçekleşmiş olsaydı, şaşkınlıktan öldürmezdi beni, bu canavarın görünümü: Ölümün bedeli daha fazla. Yorum gerektirmez bunlar.

Us ve duygu birbirlerine danışırlar, tamamlarlar birbirlerini. Bunlardan birinden vazgeçip yalnızca ötekini tanıyan

[42] Ducasse, Verboeckhoven'e yazdığı 21 Şubat 1870 tarihli mektupta sözünü ettiği düşüncesini ("Aynı zamanda, benim Allah'ın belası kitabın en kötü altı parçasını da düzeltiyorum") gerçekleştiriyor gibidir. Çünkü bu cümle, *Birinci Şarkı'nın 5.* kıtasının "düzeltilmesi" izlenimi uyandırıyor: "Yaşamım boyunca, istisnasız hepsi de budalaca işler yapan dar omuzlu insanlar gördüm ve çoğu türdeşlerini şaşkına çevirip türlü şekilde baştan çıkartırlardı." *(Birinci Şarkı,* 5.kıta)

kimse, kendimizi yönetmemiz için bize verilmiş olan desteklerin tümünden yoksun kalır. "Desteklerin bir bölümünden yoksun kalır"[43] diyor Vauvenargues.

Onun ve benim cümlelerimizin ruhun duyguda kişileşmesine dayanmalarına karşın, rastgele seçeceğim us ötekinden daha iyi olamazdı, sanki ikisi de benim elimden çıkmış gibi. Birini ben geri çevirmezdim. Ötekini Vauvenargues kabul ederdi.

Bir öncel (selef) kötülüğe ait bir sözcüğü iyiliğe ilişkin olarak kullandığı zaman, cümlesinin varlığını ötekinin yanında sürdürmesi tehlikelidir. Kötülüğün anlamını sözcüğe bırakmak daha iyidir. Kötülüğe ait bir sözcüğü iyiliğe ilişkin olarak kullanmak için, böyle bir şey yapmaya hakkımız olması gerekir. İyiliğe ait sözcükleri kötülüğe ilişkin olarak kullanan kimse sahip olamaz ona. İnandırıcı değildir. Gérard de Nerval'in kravatını kullanmak istemez hiç kimse.

Duyarlık, zekâ, bulunç, us, imgelem, bellek konuşmaya sokulabilir, ruh tek olduğu için.

Uzun süre inceledim soyut bilimleri. Görüşüp konuştuğum pek az insan beni bunlardan tiksindirecek türden değillerdi. İnsanı incelemeye başlayınca, bu bilimlerin ona özgü olduğunu, bu bilimleri kavradıkça da, bunlardan habersiz olanlardan biraz daha iyi durumda olmadığımı gördüm. Böyle bir şeye kalkışmadıkları için bağışladım onları! Fazla arkadaş bulacağımı sanmıyordum, insanı incelerken. Kendisine ilişkin bir inceleme. Yanılmışım. Onu inceleyenlerin sayısı geometriyle ilgilenenlerden daha fazla[44].

Sevinçle ölebiliriz, yeter ki bunun hiç sözü edilmesin[45].

---

[43] *Vauvenargues:* "Us ve duygu birbirine danışır ve sırayla tamamlarlar birbirlerini. Bunlardan yalnızca birine danışan kimse yadsır ötekini..."

[44] *Pascal:* "Uzun süre inceledim soyut bilimleri; ama bu konuda görüştüğüm pek az insan onlardan tiksindirdi beni..."

[45] *Pascal:* "Sevinçle ölürüz, yeter ki bunun sözü edilsin."

Yaşlandıkça azalır tutku. Tutkular arasına sokulmaması gereken sevi de azalır. Bir yanda yitirdiğini, başka tarafta kazanır. Yanılgılarını itiraf ettiği için, dileklerinin nesnesine karşı artık sert değil: Gelişme kabul edilir. Etin cinselliklerini kışkırtacak dürtüleri yoktur artık duyuların. İnsanlık sevgisi başlar. İnsanın, kendisinin, erdemlerinin süslediği bir sunak durumuna geldiğini duyumsadığı, duyduğu her acıyı öyküledi bu günlerde, her şeyin doğuyormuş gibi göründüğü bir yürek kıvrımında, bir şeyin artık çarpmadığını duyumsar ruh. Adlandırdım anıyı[46].

Birini ötekinden ayırmaksızın, şiirlerinin her birini düzenleyen yasayı tanımlayabilir yazar.

Kimi filozoflar daha akıllıdır kimi şairlerden. Malebranche, Aristoteles, Platon; Hégésippe Moreau[47], Malfilatre[48], Gilbert[49], André Chenier[50] değildirler.

Faust, Manfred, Konrad[51] kişiliktirler. Düşünce yürüten kişilikler değildir bunlar. Bitirmek üzere olduğum paragraf değildirler.

Bir çayır, üç gergedan, bir katafalkın yarısı betimlemedirler. Anı olabilirler, kehanet olabilirler. Bitirmek üzere olduğun paragraf değildir.

Ruhun yöneticisi bir ruhun yöneticisi değildir. Bu iki tür ruh, şaka yapan bir delinin imgeleminde, bir müdürün bir müdireden başka bir şey olmadığı ileri sürülebilecek kadar birbirine karıştıkları zaman, bir ruhun yöneticisi ruh yöneticisidir.

Olgu geçip gider. Ben yasaları arıyorum.

---

[46] *Victor Hugo: Tristesse d'Olympio* (Les Rayons et les Ombres, XXXIV)

[47] *Tristan Corbiere: Un jeune qui s'en va,* in *"Les Amours jaunes":* "Moreau - unutuyordum – Hégésippe Yaratıcı hastane-sanatın..."

[48] *Malfilâtre* (1732-1767): Şair.

[49] *Nicolas Gilbert* (1751-1780): Yoksulluk içinde ölen bir şair.

[50] *André Chenier:* Şair.

[51] *Faust,* Goethe'nin; *Manfred,* Byron'un; *Konrad,* Mickiewicz'in yapıtları. Ducasse'ın Bay Darasse'a yazdığı 12 Mart 1870 tarihli mektuba bakınız.

Kişilik olmayan insanlar vardır. Kişilikler insan değildirler. Rastlantıların egemenliği altına girilmemelidir.

Şiire ilişkin yargılar, şiirden daha değerlidirler. Şiir felsefesidir bunlar. Böyle anlaşılan felsefe şiiri kapsar. Felsefesiz yapamaz şiir. Felsefe şiirden vazgeçebilir.

Trajedilerini temel kurallarda özetleyemez Racine. Bir kural değildir trajedi. Bir trajediden daha akıllı bir eylemdir bir kural, aynı anlayışa göre.

Birinci dereceden bir yazar olan bir aktörecinin eline bir kaz tüyü verin. Şairlerden daha üstün olacaktır.

İnsanların çoğu için, tüzeye katlanmak cesaretinden başka bir şey değildir tüze sevgisi[52].

Gizlen, savaş.

Mutluluğu dile getirir duygular, gülümsetirler. Kişilik bir yana, duyguların çözümlenmesi mutluluğu dile getirir; gülümsetir. Zamana ve mekâna bağımlı olarak, kendi boyutları içinde düşünülen insanlık kavramına kadar yükseltirler ruhu, şanlı kolları arasında duygular! Zamandan ve mekândan bağımsız olarak, en yüce anlamında düşünülen insanlık kavramına, istence kadar yükseltir ruhu mutluluk! Kötülükler ve erdemlerle uğraşır birinciler: Yalnızca erdemlerle ilgilenir ikincisi. Yürüyüş düzenlerini tanımaz duygular. Duyguların çözümlenmesi onu tanımayı öğretir, duyguların gücü artar. Her şey belirsizliktir birincilerle. Mutsuzluğun, acının, bu iki ucun dile gelişidirler. İkincisiyle her şey belirginliktir. Belli bir zamanda, iyi ya da kötü tutkuların ortasında, kendini tutabilme gücünden kaynaklanan bu mutluluğun dile gelişidir. Bu tutkuların betimlenmesini, sayfalar boyunca yayılan bir ilkede eritmek için kullanır dinginliğini: Kötülüğün yokluğu. Kendileri için gerekli olduğunda ağlar duygular, tıpkı gerekmediği zamanki gibi. Duyguların çözümlenmesi ağlamaz. Ansızın yakalayan gizli bir du-

[52] *La Rochefoucauld:* "Tüze sevgisi, insanların çoğunda, haksızlığa katlanma korkusundan başka bir şey değildir."

yarlığı vardır, mutsuzlukların üzerine çıkartır, kılavuzsuz edebilmeyi öğretir, bir savaş silahı sağlar. Duygu değildir, güçsüzlüğün simgesi olan duygular! Gücün simgesi olan duyguların çözümlenmesi, bildiğim en eşsiz duygulara yol açar. Duyguların kendisini yanıltmasına göz yuman yazar, ne duyguların, ne de kendisinin, kendisini yanıltmasına izin vermeyen yazarla aynı saflarda görmelidir kendini. Duygusal zirvalar edinir gençlik. Heyecanlanmadan düşünmeye başlar olgun yaş. Yalnızca duyumsamak gerekiyordu, diye düşünür. Duygularını başıboş bırakmıştı. Onlara bir kılavuz veriyor şimdi. İnsanlığı bir kadın saysaydım, gençliğinin sona ermekte olduğunu, olgunluk çağının yaklaştığını açıklayamazdım. İyilik yönünde değişir ruhu. Şiirin ülküsü değişecektir. Trajediler, şiirler, üzünçlemeler ağır basmayacaklar artık. Özdeyişin soğukluğu öne geçecek! Bu söylediklerimi anlarlardı Quinault'nun[53] döneminde. Birkaç yıldır dergilerde, kitapçıklarda görülen bazı dağınık parıltılara teşekkürler, o kadarı benim de elimden gelir. Benim denediğim tür, ahlakçıların, çaresini göstermeksizin kötülüğü sergileyen ve melodramlardan, ağıt söylevlerden, oddan, dinsel şiirden pek farklı olmayan tarzından çok değişiktir. Savaşım duygusu yoktur.

İnsan imgesine uygun olarak yaratılmıştır Elohim.

Doğruluğu kesin birçok şey çelişkilidir. Birçok yanlış şey çelişkisizdir. Çelişki yanlışlığın simgesidir. Çelişkisizlik doğruluğun simgesidir[54].

Bir bilim felsefesi vardır. Bir şiir felsefesi yoktur. Birinci sınıf şair olan bir aktöreci tanımıyorum. Garip bir şey, diyecek biri.

İnsanın, sahip olduğu şeyin yok oluşunu duyumsaması korkunç bir şeydir. İnsan, ölümsüz bir şeyin var olup olmadığını araştırmak düşüncesiyle bağlanır buna ancak.

---

[53] *Philippe Quinault* (1635-1688): Oyun ve libretto yazarı.

[54] *Pascal:* "Çelişki gerçekliğin kötü bir belirtisidir: Birçok kesin şey karşı-savdır; birçokları karşı çıkılmaksızın onaylanır. Ne çelişki yanlışlık belirtisidir, ne çelişkisizlik gerçekliğin belirtisidir."

Yanılgılardan yoksun bir öznedir insan. Her şey ona gerçeği gösterir! Hiçbir şey yanıltmaz onu. Gerçekliğin iki kaynağı olan us ve duygu, içtenlikten yoksun olmamaları bir yana, aynı zamanda aydınlatırlar birbirlerini. Gerçek görünümlerle aydınlatır usu, duyular. Usa yaptıkları hizmetin karşılığını alırlar ondan. İkisi de öcünü alır. Ruhun görüngüleri duyuları barışlandırır, can sıkıcılıklarına kefil olmayacağım duygular yaratırlar. Yalan söylemezler. Yarışırcasına yanılmazlar[55].

Şiiri herkes yaratmalıdır. Bir kişi değil. Zavallı Hugo! Zavallı Racine! Zavallı Coppée! Zavallı Corneille! Zavallı Boileau! Zavallı Scarron! Bunların hepsi kötü alışkanlıklar!

Birbirine değen iki ucu vardır bilimlerin. İnsanların doğduğu bilisizlik durumudur birincisi. Büyük tinlerin ulaştığı uçtur ikincisi. İnsanların bilebildiği her şeyi gözden geçirdi bunlar, her şeyi bildiklerini gördüler, yola çıkmış oldukları bilisizlikte buluştular. Kendini bilen, bilgin bir bilisizliktir bu. İlk bilisizlikten yola çıkıp da ötekine ulaşamayanlar, bu yeterli bilimin bir yüzeysel bilgisine sahiptirler, bilgiçlik taslarlar. Dünyayı karıştırmaz bunlar, ötekilerden daha kötü yargılamazlar[56]. Halk, uzmanlar, ulusun gidişini düzenlerler. Ulusa saygı duyan ötekiler de saygı görürler.

Ayrıntılarını bilmek gerekmez, sorunları bilmek için. Yetkin olduğu için, sağlamdır bilgilerimiz.

Şiirle karışmaz sevgi.

Kadın ayaklarındadır.

---

[55] *Pascal:* "İnsan, doğuştan gelen ve bağışlama olmaksızın ortadan kalkması olanaksız yanılgıyla dolu bir özneden başka bir şey değildir. Hiçbir şey gerçeği göstermez ona. Her şey yanıltır onu. Gerçekliğin iki kaynağı olan us ve duyular, ikisinin de içtenlikten yoksun olmaları bir yana, aldatırlar birbirlerini..."

[56] *Pascal:* "İnsanlar varlıkları yargılarlar, çünkü insanın gerçek yeri olan doğuştan bilisizlikte yaşarlar. Birbiriyle buluşan iki ucu vardır bilimlerin. İnsanların dünyaya geldikleri katıksız ve doğuştan bilisizliktir birincisi. İnsanların bilebildikleri her şeyi gözden geçiren, hiçbir şey bilmediklerini gören ve yola çıkmış oldukları bilisizlikte buluşan büyük insanların vardıkları nokta ikinci uçtur; ama kendini bilen, bilgin bir bilisizliktir bu..."

Gökyüzünü betimlemek için, yeryüzü gereçlerini aktarmak gerekmez oraya. Yeryüzünü, gereçlerini, oldukları yerde bırakmalı, yaşamı kendi ülküsüyle güzelleştirmek için. Elohim'le senli benli konuşmak uygun olmayan bir soytarılıktır. Güçlü olduğunu, dünyayı yarattığını, büyüklüğü karşısında solucan gibi olduğumuzu âleme ilan etmek değildir, ona gönül borçlu olmanın en iyi yolu. O bunu bizden daha iyi bilir. İnsanlar bunu ona söylemekten kaçınabilirler. Ona gönül borçlu olmanın en iyi yolu, insanlığı avundurmak, her şeyi ona vermek, elinden tutmak, ona kardeş gibi davranmaktır. En doğrusu budur.

Düzensizliği incelememek gerek, düzeni incelemek için. Trajediler gibi, kız kardeşime şiirler gibi, bilimsel deneyimlerin, mutsuzların saçmalıklarının yeri yoktur burada.

Bütün yasaları söylemek yararlı değildir.

İyiliği elde etmek için kötülüğü incelemek, iyiliği incelemek değildir. Nedenini araştıracağım, iyi bir olgu verilince.

Şimdiye kadar mutsuzluk betimlendi, korku ve acıma[57] duygusu yaratmak için. Mutluluğu betimleyeceğim, tersini duyumsatmak için.

Şiir için bir mantık var. Felsefeninkine benzemeyen bir mantık. Şairlerin düzeyinde değildir filozoflar. Şairlerin kendilerini felsefecilerden üstün saymaya hakları vardır.

Daha sonra yapacağım şeyle ilgilenmeyi gereksinmem. Yaptığımı yapmalıydım. Daha sonra bulgulayacağım şeyleri bulgulamayı gereksinmem. Yeni bilimde her şeyin kendi sırası vardır, böyledir onun yetkinliği.

Ahlakçılarda, filozoflarda şair cevheri vardır. Düşünürü içerir şairler. Her kast ötekinden kuşkulanır, kendini öteki kasta yaklaştıran niteliklerin zararına kendi niteliklerini geliştirir. Şairlerin kendisinden daha güçlü olduğunu itiraf etmek istemez ahlakçıların kıskançlığı. Daha duyarlı beyinlere hakkını

[57] "Acıma ve korku duygusu yaratan yüksek düzeyli ve eksiksiz bir hareketin öykünülmesidir tragedya..." *(Aristoteles, Poetika, 6).*

teslim etmede yetersiz kaldığını ileri sürer filozofların gururu. İnsanın zekâsı ne olursa olsun, herkes için aynı olmalıdır düşünme yöntemi.

Kötü huyların varlığı saptandığı için, sırası gelen sözcüklerin sık sık boy göstermelerine şaşırmasın kimse: Lamartine'de atının burnundan[58] damlayan gözyaşları ve annesinin saçlarının rengi; Hugo'da ise gölge ve dengesizlik pay sahibidir yapıtta.

Şiirden farklı bir bilimdir üstlendiğim bilim. Şiir söylemiyorum ben. Onun kaynağını bulgulamaya çalışıyorum. Her şiirsel düşünceyi yönlendiren dümen sayesinde, duygusal savların gelişimini görecek bilardo öğretmenleri.

Doğası gereği alaycıdır teorem. Uygunsuz değildir. Uygulamada kullanılmak istemez teorem. Yapılan uygulama gerçeksizleştirir teoremi, yanlışlaştırır onu. Özdeğe karşı, zekânın yıkımına karşı savaşıma çağırın uygulamayı.

Kötülüğe karşı savaşmak, onu fazlaca onurlandırmaktır. Kendileri için yapabileceğim tek şeyin bu olduğunu söylemekten geri durmasınlar, insanların onu horlamasına izin verirsem.

Yanılmadığından emindir insan.

İçimizdeki yaşamla yetinmeyiz. Düşsel bir hayatla yaşamak isteriz başkalarının düşüncesinde. Olduğumuz gibi görünmeye zorlarız kendimizi. Aslında gerçekten başka bir şey olmayan bu düşsel varlığı korumaya çalışırız. Cömertsek, sadıksak, bunları belli etmemeye can atarız, bu erdemleri bu varlığa vermek için. Bunları orada birleştirmek için kendimizden koparmayız. Korkak ünü kazanmayacak kadar yiğidiz. Biri olmaksızın ötekinden hoşnut olmamak, ne birincisinden ne ötekinden vazgeçmektir, varlığımızın gücünün belirtisi. Alçak olurdu erdemini korumak için yaşamayan insan[59].

---

[58] Lamartine'in *Sultan le cheval arabe* adlı şiirinin son dizesi:
Bronz gözünün donuklaştığını gördüm, ve iki damla / Gözyaşı aktı elime, burnunun iki kıyısından.

[59] *Pascal:* "Kendimizde ve kendi varlığımızda sahip olduğumuz yaşamla yetinmek istemeyiz: Başkalarının düşüncesinde düşsel bir hayat yaşamak isteriz. Düşsel yaşamımızı güzelleştirmeye, korumaya çalışırız durmadan ve gerçek olanını ihmal ederiz..."

Hayatımızı elinde tutan büyüklüklerimizin amacına karşın, bizi düzelten, bastıramayacağımız, bizi eğiten bir içgüdümüz var[60]!

Elohim'in yansıması olduğunu kanıtlayacak yüksek nitelikleri, buna karşın bu yansımayı doğrulayacak kusurları vardır doğanın[61].

Yasalara uymak iyidir. Onları neyin haklı kıldığını anlar halk. Ayrılmaz onlardan. Kolayca tartışılır duruma düşerler, tüzeleri başka bir şeye bağlandığı zaman. Başkaldırı öznesi değildir halk[62].

Düzen içinde olanlara, doğadan uzaklaştıklarını söylerler düzensizlik içinde olanlar. Doğayı izlediklerine inanırlar kendilerinin. Yargılamak için sağlam bir dayanak gerekir. Aktörenin neresinde bulamayız ki bu dayanağı[63]?

İnsanda bulunan karşıtlıklardan daha az tuhaf değildir hiçbir şey. Gerçeği öğrenmek için yaratıldı insan. Onu arıyor. Onu ele geçirmeye çalışırken öylesine şaşırır, öylesine kafası karışır ki, ona sahip olmak konusunda çekişme olanağı vermez kimseye. Kimileri gerçeklik bilgisinden yoksun bırakmak ister insanı, bu konuda ona güvence vermek ister kimileri. Hepsi öylesine birbirine benzemez gerekçeler kullanırlar ki, insanın şaşkınlığını ortadan kaldırırlar. Onun kendi doğasında bulunan ışıktan başka ışık yoktur[64].

---

[60] *Vouvenargues:* "Bize zarar veren, boğazımızı sıkan zavallılıklarımızın amacına karşın, bastırabileceğimiz, bizi yükselten bir içgüdümüz vardır."

[61] *Pascal:* Doğanın, Tanrı'nın yansıması olduğunu kanıtlayacak yüksek nitelikleri ve onun yansımasından başka bir şey olmadığını gösterecek kusurları vardır."

[62] *Pascal:* "Yasa oldukları için yasalar ve geleneklere uyulması ve halkın onları haklı kılanın bu olduğunu anlaması iyi olurdu. Bu sayede, tüzeleri başka bir şeye bağlandığı zaman, onu kolayca tartışılır duruma getireceklerine ondan hiç ayrılmazlardı; halkları başkaldırıya yatkınlaştıran işte budur."

[63] *Pascal:* "Düzensizlik içinde bulunanlar, düzen içinde bulunanlara, doğadan uzaklaşanların onlar olduğunu söylerler ve kendilerinin doğanın peşinden gittiklerine inanırlar: Tıpkı bir teknede bulunanların, gidenin teknedekilerin olduğuna inanmaları gibi..."

[64] *Pascal:* "İnsanın doğasından hiçbir şey, her şeye ilişkin olarak kendisinde ortaya çıkan karşıtlıklardan daha tuhaf değildir. Gerçekliği öğrenmek için yaratılmıştır. Şiddetle ister onu, onu arar; ama bununla birlikte, onu ele geçirmeye çalışırken şaşırır ve kafası karışır, öyle ki ona sahip olma konusunda çekişme olanağı verir başkalarına."

Haksever doğarız. Herkes kendine yönelir. Düzenin tam tersidir bu. Genele yönelmek gerekir. Kendine eğilim bütün düzensizliğin sonudur, savaşta ve ekonomide[65].

Mutlu olmak için, ölümden, yoksunluktan, bilisizlikten kurtulan insanlar bunları hiç düşünmemeyi akıl etti. Bu azıcık kötülüğe karşı avunmak için bu kadardı bulup bulacakları. Çok zengin bir avuntu. Kötülüğü düzeltmeyecek. Kısa bir süre gizler onu. Onu iyileştirmeyi düşündürür bize, onu gizleyerek. İnsan doğası, uygun bir biçimde tersine çevrilince, onun en büyük belası olan can sıkıntısının onun en büyük zenginliği olduğu ortaya çıkmaz. İyileşmesine çare aramasına her şeyden çok bu katkıda bulunabilir. Hepsi bu. En büyük mutluluğu olarak gördüğü hoş vakit geçirme, en önemsiz mutsuzluğudur onun. Mutsuzluğuna derman bulmak için her şeyden çok ona öncelik verir. Onun büyüklüğünün dışında, insanın yıkılışının ve bozulmuşluğunun bir karşı kanıtıdır her biri. Canı sıkılır insanın, birçok uğraş arar. Kazanmış olduğu bir mutluluk düşüncesi vardır; kendisinde bulunmasına karşın, dış nesnelerde arar onu. Hoşnuttur. Ne bizdedir, ne de başka yaratıklardır mutsuzluk. Elohim'dedir o[66].

Doğa bizi bütün durumlarda mutlu kıldığı için, isteklerimiz bize bir mutsuzluk simgesi olarak görünürler. İçinde bulunduğumuz durum ile içinde bulunmadığımız durumun üzüntülerini birleştirirler. Bu yüzden mutsuz olmayız, bu üzüntülere ulaştığımız zaman, yeni bir duruma uygun başka isteklerimiz vardır[67].

---

[65] *Pascal:* "Demek ki haksevmez doğarız; çünkü herkes kendine yönelir. Bütün düzene aykırıdır bu: Genele yönelmek gerekir ve kendine eğilim bütün düzensizliğin başlangıcıdır, savaşta, yönetimde, ekonomide, vb."

[66] *Pascal:* "Ölümden, yoksunluktan, bilisizlikten kurtulamayan insanlar, mutlu olmak için, bunları hiç düşünmemeyi aklından geçirdi. Bunca kötülüğe karşı avunmak için bu kadardı bulup bulacakları. Kötülüğü düzeltmeyeceği, onu ancak kısa bir süre gizleyeceği zavallı bir avunmadır bu..."

[67] *Pascal:* "Doğa bizi her durumda mutsuz ettiği için, isteklerimiz bize bir mutlu durumu simgelerler, çünkü içinde bulunduğumuz durumla içinde bulunmadığımız durumun hazlarını birleştirirler ve bu isteklere ulaştığımız zaman mutlu olmayız bunun için, çünkü yeni duruma uygun başka isteklerimiz olacaktır."

Onun ne olduğunu bilenlerde bilmeyenlerden daha iyi ortaya çıkar usun gücü[68].

Öylesine az kasıntıyızdır ki, yeryüzünün, dahası bizden sonra gelecek insanların bile bizi tanımasını isteriz. Öylesine az kibirliyizdir ki, beş kişinin, haydi altı diyelim, saygı göstermesi avundurur bizi, onurlandırır[69].

Pek az şey avundurur bizi. Çok şey acı verir[70].

Alçakgönüllük insan yüreğinde öylesine olağandır ki, böbürlenmemeye dikkat eder bir işçi, hayranları olsun ister. Filozof da hayranları olsun ister. Özellikle şairler! Ünü göz önünde tutarak yazanlar, iyi yazan yazar ününü isterler. Onu okuyanlar, onun okuru olmanın övüncesini isterler. Aynı şekilde böbürlenecek, onu okuyacak olanlar[71].

Buluşları çoğalıyor insanların. İyilik ve kötülükleri genellikle aynı kalmıyor[72].

Çevresinde kopan *Patırtı*'nın en küçük gürültüsünden rahatsız olacak kadar bağımlı değildir en büyük insanın ruhu (kafası). Topun sessizliği gerekmez, düşüncelerine engel olmak için. Bir rüzgârgülünün, bir makaranın gürültüsü gerekmez. İyi düşünmez sinek şu anda. Kulaklarına bir insan vızıldar. Bu kadarı yeter, iyi öğüt veremez duruma gelmesi için. Usunu güç duruma düşüren, krallıkları yöneten bu zekâyı bulandıran hayvanı kovacağım, gerçeği bulmasını istiyorsam[73].

---

[68] *Pascal:* "İnsan usunun güçsüzlüğü, onu bilmeyenlerde bilenlerden daha çok ortaya çıkar."

[69] *Pascal:* "Öylesine kasıntıyızdır ki, bütün dünyanın, dahası biz öteki dünyayı boyladıktan sonra gelecek insanların bile bizi tanımasını isteriz ve öylesine kibirliyizdir ki çevremizdeki beş ya da altı kişinin bize saygı göstermesi eğlendirir ve hoşnut eder bizi."

[70] *Pascal:* "Pek az şey avundurur bizi, çünkü pek az şey acı verir bize."

[71] *Pascal:* "Kendini beğenmişlik insanın yüreğine öylesine kök salmıştır ki, bir hödük, bir aşçı yamağı, bir hamal böbürlenir ve hayranları olsun ister, ve en bilgeler bile hayranları olsun isterler..."

[72] *Pascal:* "İnsanın buluşları çağdan çağa çoğalarak gidiyor. Dünyanın (insanların) iyilik ve kötülüğü olduğu gibi kalıyor."

[73] *Pascal:* "Çevresinde kopan en küçük gürültüyle rahatsız olmayacak denli bağımsız değildir dünyanın en büyük insanının kafası (ruhu). Bir topun gürültüsü gerekmez düşüncelerine engel olmak için: Bir rüzgâr gülünün ya da makaranın gürültüsü yeter.."

Arkadaşlarının yanında, bir başkasından daha iyi oynadıklarıyla öğünebilmektir, bunca zihinsel dikkat, bunca vücut kıvraklığıyla top oynayan bu insanların amacı. Bağlılıklarının kaynağı budur. Bugüne kadar çözümlenmemiş bir cebir sorununu çözdüklerini bilginlere göstermek için, çalışma odasında terler kimileri. Bence, daha az kafa yorarak ele geçirebilecek bir yeri alarak öğünmek için kendilerini tehlikeye atar kimileri. Bunlara uymak için ölür ikinciler. Sayesinde daha az bilge olmak için değildir bu. Özellikle, bunların sağlamlığını bildiklerini göstermek için. Takımın en az budalalarıdır bunlar. Bunun bilincindedirler. Bu bilgiden yoksun olsalardı, başkalarının böyle olamayacağını düşünebilir insan[74].

İskender'in dürüstlük örneği, sarhoşluğunun yetingen insan yaratmasından daha fazla nefsine egemen insan yaratmadı. Onun kadar erdemli olmadığı için utanmaz insan. Kendini bu büyük adamların erdeminde görünce, ayaktakımının erdeminde olduğuna hepten inanmaz insan. Onların halka tutundukları uçtan biz onlara tutunuruz. Ne denli yüksekte olurlarsa olsunlar, öteki insanlarla buluşurlar, bir yerde. Havada asılı değildirler, toplumumuzdan ayrı. Eğer bizden büyüklerse, ayaklarının bizimkilerle aynı yükseklikte olmasındandır. Hepsi aynı düzeydedir, hepsi toprağa dayanırlar. Bu uçta, bizimle, hayvanlardan bir parmak ilerde bulunan çocuklarla aynı yüksekliktedirler[75].

İnandırmanın yolu inandırmamaktan ibarettir[76].

Yanılgılarımızın en küçüğüdür umutsuzluk[77].

---

[74] *Pascal:* "Bunca zihinsel dikkat ve vücut kıvraklığıyla top oynayan bu insanların amacı ne olabilir sizce? Ertesi gün, dostlarına karşı, bir başkasından daha iyi oynadıkları için böbürlenmektir amaçları..."

[75] *Pascal:* "İskender'in dürüstlük örneği, sarhoşluğunun ayyaş yarattığı kadar çok nefsine egemen insan yaratmadı. Onun kadar erdemli olmak utandırıcı değildir, ve ondan fazla ahlaksız olmamak hoş görülebilir..."

[76] *Pascal: Pensées de Port-Royal: De l'art de persuader.*

[77] *Vauvenargues:* "Umutsuzluk en büyüğüdür kusurlarımızın."

Bir düşünce bize kendini sokaklarda dolaşan bir gerçek olarak sunduğu ve onu geliştirmek zahmetine giriştiğimiz zaman, bir bulgu olduğunu düşünürüz onun[78].

İnsan olmasaydık, doğru olabilirdik[79].

Parlak günler izler gençlik fırtınalarını[80].

Bilinçsizlik, onursuzluk, kösnüllük, kin, insanları horlama gümüş fiyatına. Zenginliklerin yararlarını çoğaltır cömertlik[81].

Zevklerinde dürüst olanların içten bir dürüstlük vardır işlerinde. Zevk insanlaştırdığı zaman, az kıyıcı bir mizacın belirtisidir bu[82].

Büyük insanların ılımlığı yalnızca erdemlerini sınırlar[83].

İnsanlara, değerlerinin sınırlarını genişleten övgüler yağdırmak, hakaret etmektir onlara. Birçok insan, başkaları tarafından beğenilmelerine üzülmeden katlanacak kadar alçak gönüllüdür[84].

Zaman ve insanlardan her şey beklenmeli, hiçbir şeyden korkmamalı[85].

Onur ve ün insanları mutsuz etmiyorsa eğer, mutsuzluk denen şey onların üzüntülerine değmez. Duygularının gücünü, dehâsının gelişimini biriktirmeleri gerekseydi, yazgı ve huzuru kabul etmeye yanaşırdı insan[86].

---

78 *Vauvenargues:* "Bir düşünce bize kendini derin bir bulgu olarak sunduğu ve biz onu geliştirmek zahmetine giriştiğimiz zaman, onun sokaklarda dolaşan bir gerçek olduğunu düşünürüz."

79 *Vauvenargues:* "Doğru olamazdık, insan olmasaydık."

80 *Vauvenargues:* "Gençlik fırtınaları parlak günlerle kuşatılmıştır."

81 *Vauvenargues:* "Bilinç, onur, dürüstlük, sevgi ve saygı gümüş fiyatına. Zenginliklerin yararlarını çoğaltır cömertlik."

82 *Vauvenargues:* "Zevklerinde dürüstlük bulunmayanların bir dürüstlük aldatmacası vardır işlerinde. Zevk hiç insanlaştırmadığı zaman, kıyıcı bir mizacın belirtisidir bu."

83 *Vauvenargues:* "Büyük insanların ılımlılığı yalnızca kusurlarını sınırlar."

84 *Vauvenargues:* "Kendilerine övgüler yağdırmak, insanlara hakaret etmektir bazen, çünkü değerlerinin sınırlarını belirler bu övgüler; pek az insan kendisinin beğenilmesine üzülmeksizin katlanacak kadar alçakgönüllüdür."

85 *Vauvenargues:* "Zaman ve insandan her şey beklenmeli ve korkmalıdır."

86 *Vauvenargues:* "Eğer ün ve onur insanları mutlu etmiyorsa, mutluluk denen şey üzüntülerine değer mi?.."

Büyük tasarılara değer verir, büyük başarılar elde edebileceğini duyumsayınca insan[87].

Zekâların çıraklığıdır sakınım[88].

Olağanüstü şeyler söylemeye çalışmazsa doğru şeyler söyler insan[89].

Gerçek olan hiçbir şey yanlış değildir; yanlış olan hiçbir gerçek yoktur. Kuruntu ve yalanın karşıtıdır her şey.

Doğanın sevimli kıldığı bir şeyin kusurlu olacağına inanmak gerekmez. Düşsel erdemler ve kötülükler yaratmış halk ve yüzyıl yoktur[90].

Hayatın güzelliğini ancak ölümün güzelliğiyle değerlendirebiliriz[91].

"Tütku" sözcüğüne bir yararlılık anlamı yükleyebilir bir oyun yazarı. Bir oyun yazarı değildir artık. Bir aktöreci herhangi bir sözcüğe yararlılık anlamı yükleyebilir. Hâlâ aktörecidir.

Bir insanın yaşamını inceleyen biri, türün tarihini bulur orada. Hiçbir şey kötüleştiremedi onu[92].

Şiir yazmak zorunda mıyım, öteki insanlardan ayırmak için kendimi? Tanrı korusun!

Başkalarının mutluluğu için çalışanlar, onların iyiliklerini istediklerini bahane ederler[93].

Başkalarının mutluluklarının tadını çıkarır gönül yüceliği, sanki bu mutlulukları kendisi yaratmış gibi[94].

---

87 *Vauvenargues:* "Büyük tasarıları küçümser, büyük başarılar kazanabileceğini duyumsamadığı zaman insan."

88 *Vauvenargues:* "Zekâların çıraklığıdır senli benlilik."

89 *Vauvenargues:* "Olağanüstü şeyler söylemeye çalıştığı zaman, pek az doğru şey söyler insan."

90 *Vauvenargues:* Doğanın sevimli kıldığı şeyin kusurlu olacağına kolayca inanmak gerekmez. Bir tek yüzyıl ve halk yoktur ki düşsel erdemler ve kötülükler yaratmamış olsun."

91 *Vauvenargues:* "Ölüm gibi düzmece bir kuralla yaşamı değerlendiremeyiz."

92 *Vauvenargues:* "Bir tek insanın yaşamını inceleyen kimse, bilim ve deneyimin iyileştiremediği insan soyunun tarihini bulacaktır orada."

93 *Vauvenargues:* "Başkalarının mutsuzluğunu hazırlayanların alışılmış bahaneleri, onların iyiliklerini istemeleridir."

94 *Vauvenargues:* "Başkalarının mutsuzluklarından acı çeker gönül yüceliği, sanki onların sorumlusu kendisiymiş gibi."

İnsan soyunda düzen egemendir. Us ve erdem en güçlüler değildirler orada[95].

Az nankör olur hükümdarlar. Verebilecekleri her şeyi verirler[96].

Kendilerinde büyük kusurlar gördüğümüz insanları bütün yüreğimizle sevebiliriz. Hoşumuza gitmek hakkına yalnızca kusurluluğun sahip olduğuna inanmak terbiyesizlik olurdu. Bizi birbirimize bağlar zayıf yanlarımız, erdem olmayan bir şeyin bağlayabileceği kadar[97].

Dostlarımız bize bir hizmette bulundukları zaman, dostluk adına bunlara zorunlu olduklarını düşünürüz. Düşmanlıklarını bize borçlu olduklarını hiç düşünmeyiz[98].

Yönetmek için doğan kişi, tahtta da yönetirdi.[99]

Ödevler bizi tükettiğinde, ödevler tüketmiş olduğumuzu sanırız. Her şeyin insan yüreğini doldurabileceğini söyleriz[100].

Her şey eylemle yaşar. Varlıkların iletişimi, evrenin uyumu bundan kaynaklanır. İnsanda bir kusur olduğunu düşünürüz, doğada bunca zengin olan bu yasanın. Ona boyun eğmek zorundadır insan. Eylemsiz duramadığından, bu iş için yaratılmış olduğu sonucuna varırız[101].

Güneşin, göklerin ne olduğunu biliriz. Gizi elimizde devinimlerin. Kör araç, acımasız güç Elohim'in elinde saygımızı kazanır dünya. İmparatorlukların yıkılması, çağların görünüm-

---

95 *Vauvenargues:* "İnsan soyunda düzen egemense, us ve erdemin orada en güçlü olduklarının kanıtıdır bu."

96 *Vauvenargues:* "Hükümdarlar çok nankör olurlar, çünkü verebileceklerini vermezler."

97 *Vauvenargues:* "Kendilerinde büyük kusurlar gördüğümüz insanları bütün yüreğimizle sevebiliriz. Hoşumuza gitmek hakkına yalnızca kusursuzluğun sahip olduğuna inanmak terbiyesizlik olurdu: Kusurlarımız bazen erdemin bağlayabileceği kadar bağlar bizi birbirimize."

98 *Vauvenargues:* "Dostlarımız bize bir hizmette bulundukları zaman, dostluk adına buna zorunlu olduklarını düşünürüz ve dostluklarını bize borçlu olmadıklarını hiç düşünmeyiz."

99 *Vauvenargues:* "Boyun eğmek için doğan kişi, tahtta da boyun eğecektir."

100 *Vauvenargues:* "Zevkler bizi tükettiğinde, zevkleri tüketmiş olduğumuzu sanırız ve insanın yüreğini hiçbir şeyin dolduramayacağını söyleriz."

101 *Vauvenargues:* "Ateş, hava, ruh, ışık, her şey eylemle yaşar; bütün varlıkların iletişimi ve bağlaşması bundan kaynaklanır; evrenin birliği ve uyumu buradan kaynaklanır. Bununla birlikte, bunca zengin bu doğa yasasının, insanda bir kusur olduğunu düşünürüz. Çünkü insan ona boyun eğmek zorundadır, eylemsiz duramadığımızdan, bu iş için yaratılmamış olduğu sonucuna varırız."

leri, uluslar, bilim fatihleri, bunların hepsi, yayılıp giden, ömrü bir gün süren, bütün çağlarda evrenin görünümünü geçersiz kılan bir atomdan kaynaklanır[102].

Yanlıştan çok doğru, kötüden çok iyi nitelikler, acıdan çok hazlar vardır. Kişiliği denetlemeyi severiz. Türümüzün üzerine çıkartırız kendimizi. Onu içinde boğduğumuz saygı ve sevgiyle zenginleşiriz. Kendi çıkarımızı insanlığın çıkarından ayırabilemeyeceğimize, kendimizi tehlikeye atmadan insan soyunu çekiştirmeyeceğimize inanırız. Doğadan yana ilahi kitaplarını doldurdu bu gülünç kendini beğenmişlik. Gözden düşmüştür insan soyu, düşünenlere bakılırsa. Kendisine en az kötülük yükleyenin buyruğundadır bu soy. Ne zaman kalkınmak üzere, erdemlerini onarmak üzere olmadı ki[103]?

İş işten geçmedi. İnsanlar yedi bin yıldır var olduklarına göre, gelişimiz henüz çok erken. Geleneklere, geri kalan şeylere gelince, en az iyi ayakta. Eskilerden, çağcıllar arasındaki ustalardan sonra çalışmak üstünlüğüne sahibiz[104].

Dostluğa, tüzeye, sevgiye, usa erkliyiz. Ey dostlarım! Peki nedir bu erdem yokluğu[105]?

Ölümden söz etmeyeceğim, dostlarım ölmedikçe[106].

Kötülüğe dönüşlerimizden, mutsuzluklarımızın kusurlarımızı düzeltebildiğini görmekten üzgünüz[107].

Ölümün güzelliğini ancak yaşamın güzelliğiyle değerlendirebiliriz[108].

---

[102] *Vauvenargues:* "Ey güneş, ey göklerin görkemi! Nesiniz siz? Devinimlerinizin gizini ve düzenini kavradık..."

[103] *Vauvenargues:* "Belki insanlar arasında doğrular kadar yanlışlar, iyi nitelikler kadar kötü nitelikler, zevkler kadar acılar var..."

[104] *La Bruyère:* "İş işten geçti, insanlar yedi bin yıldır var olduklarına göre artık çok geç... Geleneklere gelince, en güzeli ve en iyisi yok oluyor..."

[105] *Vauvenargues:* "Dostluğa, adalete, insanlığa, acımaya ve usa yeteneğimiz var. Ey dostlarım, öyleyse nedir erdem?"

[106] *Vauvenargues:* "İnsanları ölmeden kesinlikle övmeyiniz, kıskançlığın ürünü, filozoflarca sorumsuzca kabul edilmiş bir özlü sözdür. Ben, tersine, onlar hayattayken övülmeli diyorum..."

[107] *Vauvenargues:* "Kötülüğe dönüşlerimizden ve mutsuzluklarımızın bile kusurlarımızı düzeltemediğini görmekten dolayı üzgünüz."

[108] *Vauvenargues:* "Ölüm gibi düzmece bir kuralla yaşamı değerlendiremeyiz."

Son üç nokta acımayla omuz silktiriyor bana. Bir düşünce adamı, yani bir budala olduğunu kanıtlamak için buna gereksinimi var mı insanın? Sanki, noktalar konusunda, anlaşılırlık belirsizliğe denk değilmiş gibi.

Mektuplar[1]

[1] Ducasse'tan altı mektup kaldı. Adı bilinmeyen bir eleştirmene gönderilen ilk mektup *İkinci Şarkı*'nın yazılış tarihi hakkında görece doğru bir bilgi veriyor. Bankacı Darasse'a gönderilen iki mektupta yazarın kendi yapıtına ilişkin düşünceleri yer alıyor. Öteki üç mektup basımcı Lacroix'nin ortağı Verboeckhoven'e gönderilmiş.

BİR ELEŞTİRMEN'e[2]

Paris, 9 Kasım 1868[3]

Bayım,

Bu risaleyi lütfen değerli gazetenizde eleştiriniz. Elimde olmayan nedenlerden dolayı, ağustos ayında yayınlanabildi. Şimdi Petit Journal Kitabevi ve Européen Çarşısı'ndaki Weil et Block'ta bulunuyor. İkinci Şarkı'yı bu ayın sonunda Lacroix Yayınevi'nde yayınlamam gerekiyor.

İçten selamlarımın kabulü ricasıyla.

YAZAR

---

[2] Bu mektup ilk kez 1938 yılında, Jacques Guerin tarafından G.I.M. baskısında yayınlandı. Eleştirmenin adı bilinmiyor.

[3] Bu mektuba göre *İkinci Şarkı* 1868 yılı Eylül ayı başlarında bitmiş olmalı.

BAY DARASSE'a[4]

22 Mayıs 1869

Bayım,

21 Mayıs tarihli mektubunuzu dün aldım. Bundan yararlanarak, size üzüntülerimi bildirmek fırsatını kaçırmak istemedim. Nedeni şu: Çünkü geçen gün, paranın tükenmiş olduğunu bana haber vermiş olsaydınız, içinde bulunduğum koşullarda, başıma geleceklerden habersiz, para çekmeye kalkışmazdım; ama hiç kuşkusuz, sizin okumadığınız için memnun olacağınız o üç mektubu yazmadığım için alabildiğine seviniyorum. Babamın tuhaf davranışının üstü kapalı olarak zorunlu kıldığı kınanası güvensizliği yürürlüğe koydunuz; başlıca kusuru bulanıklık olan, Güney Amerika'dan gelmiş bir mektup kâğıdının sizi içine soktuğu güç durumu dikkatle değerlendirmeme baş ağrımın engel olmadığını anladınız; çünkü bir yaşlı insanın kolayca hoşgörülebilecek ve bende, ilk okuyuşta, başkentte oturmaya gelen bir baya karşı, belki de, katı bankacı tavrınızı bırakmanızı istiyormuş izlenimi uyandıran bazı düşüncelerin yakışıksızlığını hesaba katmıyorum...

---

[4] Bay Darasse ("Tüccar ve Bankacı", 5 rue de Lille, Paris) Montevideo'daki (Uruguay) Fransa Başkonsolosluğu'nun muhabir bankacısıydı ve Kançılar François Ducasse da onun müşterisiydi. Bu mektubun bazı bölümleri, Leon Genonceaux'un *Maldoror'un Şarkıları'nın* 1890 baskısına yazdığı önsözde yer aldı.

...Bağışlayın, Bayım, sizden bir ricam var: Bankanızın kapısı önünde boy göstermem gereken 1 Eylül tarihinden önce babam size para gönderecek olursa, bana haber vermek inceliğinde bulunur musunuz? Zaten bütün gün evdeyim ben, ama sizin bana bir satır yazmanız yeter.

.....

VERBOECHKHOVEN'e[5]

Paris, 23 Ekim 1869

İlkin size kendi durumumu açıklayayım. Tıpkı Misçkiéwickz, Byron, Milton, Southey, A. de Musset, Baudelaire, vb. gibi kötülük'ü (şer, mutsuzluk, acı. Ö.İ.) dile getirdim. Yalnızca okuru ezmek, ona iyilik'i bir çare olarak benimsetmek amacıyla umutsuzluğu dile getiren bu soylu yazına bir yenilik getirmek için, doğal olarak, düzeyi abarttım. Demek oluyor ki, sonuç olarak gene iyilik'i dile getiriyorum; ama Victor Hugo ile daha birkaçının yaşayan ender temsilcileri oldukları eski okuldan daha felsefi ve daha doğal bir yöntemle. Satınız, size engel olmuyorum: Bunun için ne yapmam gerek? Çalışma koşullarınızı önceden bildirin. Benim istediğim, yapıtın belli başlı eleştirmenlerin eline geçmesi. Hiç kuşku yok ki, daha sonra, benim yaşamımla birlikte sona erecek bir yayının başlangıcının ilk ve son gücünü ancak onlar değerlendirecekler. Ama, bununla birlikte, her sayfada büyük bir acı var. Kötülük mü bu yoksa? Hiç kuşkusuz, hayır. Eleştirmenler olumlu bulurlarsa, daha sonraki baskılarda, çok sert parçaları çıkartabilirsem, size minnettar kalırım. Kısacası, her şeyden önce istediğim, eleş-

[5] Paris, Brüksel, Leipzig ve Livourne'da şubeleri bulunan, Sue, Hugo, Zola gibi yazarları yayınlayan büyük bir yayınevinin (Libraire Internationale, A. Lacroix, Verboeckhoven et Cie) yöneticilerinden biri.

tirmenlerin değerlendirmesi; bir kez tanınınca, gerisi kolay. Sizin.

I. DUCASSE
I. Ducasse, rue du Faubourg-Montmartre, No: 32

VERBOECKHOVEN'e

Paris, 27 Ekim 1869

Verdiğiniz bilgiler uyarınca Lacroix ile konuştum. Size mutlaka yazacak. Önerileriniz kabul edildi. Benim hesabıma satarsanız % 40... Koşullar, katalogunuzda iyi bir biçimde yer alarak, kitabın belli bir ölçüde değerlenmesine olanak sağladığı için, biraz daha pahalı satılabileceğini sanıyorum; bence bunun sakıncası yok. Zaten, bu bakımdan, Fransa'da okurlar bu başkaldırı şiirinin tadına varmak için daha iyi hazırlanmış olacaklar. Ernest Naville (Institut de France'ın muhabir üyesi), geçen yıl, Cenevre ve Lozan'da, *Kötülük Sorunu* konusunda verdiği konferanslarda, *lanetli*[6] filozof ve şairlerden söz etmişti. Sözleri zihinlerde iz bırakmış olmalı... Daha sonra bu konuda bir kitap yayınladı. Kendisine bir kitap göndereceğim. Daha sonraki baskılarda benden söz edecektir, çünkü bu ilginç tezi öncellerimden daha belirgin bir biçimde ele alıyorum, ve Paris'te, Roman-İsviçre'nin ve Belçika'nın temsilcileri Cherbuilliez Kitabevi'nden ve Cenevre'de gene aynı kitabevinde yayınlanan kitabı beni Fransa'da dolaylı olarak tanıtacaktır. Bir zaman sorunu bu. Bana yirmi kitap göndermeniz yeterli olur. Sizin.

I. DUCASSE

---

[6] Verlaine'in "lanetliler"i (Corbière, Mallarmé, Rimbaud, Marceline Desbordes-Valmore, Villier de l'Isle-Adam) değil, Pascal, Schiller, Rousseau, Musset, Hugo gibi yazarlar söz konusu.

VERBOECKHOVEN'e

Paris, 21 Şubat 1870

Bayım,

Bana, *Le Supplèment aux Poésies de Baudelaire*'i[7] gönderiniz lütfen. Bedelini 2 franklık posta pulu olarak gönderiyorum. Mümkün olduğunca çabuk gönderilmesini rica edeceğim, çünkü aşağıda sözünü ettiğim yapıt için bu kitaba gereksinimim var.

Saygılar, vb.

I. DUCASSE
Faubourg-Montmartre, 32

Lacroix yayını bıraktı mı ya da ne yaptı? Ya da red mi ettiniz basımı? Bana bu konuda bir haber vermedi. O zamandan bu yana görmedim kendisini. Biliyorsunuz, geçmişimi yadsıdım. Artık yalnızca umudu dile getiriyorum; ama, bunun için, ilkin bu çağın kuşkusunu (karakaygılar, kederler, acılar, umutsuzluklar, iç karartıcı kişnemeler, yapay iblislikler, çocuksu gururlar, gülünç ilenmeler, vb., vb.) eleştirmek gerek. Mart ayının ilk günlerinde Lacroix'ya götüreceğim yapıtta, Lamartine, Victor Hugo, Alfred de Musset, Byron ve Baudelaire'in en güzel şiirlerini ele alıyor ve umut doğrultusunda düzeltiyorum

[7] 1869 yılında, Brüksel'de Michel Levy yayınevinin yayınladığı *Complément aux Fleurs du Mal de Charles Baudelaire* söz konusu ediliyor.

onları; nasıl olması gerekiyordu onu gösteriyorum. Aynı zamanda, benim Allah'ın belası kitabın en kötü altı parçasını da düzeltiyorum.

BAY DARASSE'a[8]

Paris, 12 Mart 1870

Bayım,

İzninizle başından almak istiyorum. Lacroix Yayınevi'nde (B. Montmarte, 15) bir şiir kitabı yayınlattım. Ama kitap hayatın acı yanlarına sergilediği ve Bay Lacroix başsavcıdan korktuğu için, basılmış olmasına karşın kitabı dağıtmaya yanaşmadı. Misçkiéwickz'in Konrad'ı[9], Byron'ın Manfred'i türünden bir şey, ama, bununla birlikte, çok daha sert. Baskı 1.200 franga mal oldu, 400 frangını ödedim şimdiye kadar. Ama, her şey suya düştü. Bu gözlerimi açtı. Mademki, diye düşünüyordum, kuşku şiiri (bugünün kitaplarından 150 sayfa kalmayacak geriye) böyle bir kara umutsuzluk ve sözde kalan bir iblislik noktasına geldi, o halde, kesinlikle yanlıştır; bu nedenle, *burada ilkeler tartışılır, ve onları tartışmamak gerek:* Haksızlıktan da öte bir şey bu. Bu çağın şiirsel sızlanmaları iğrenç safsatalardan başka bir şey değil. Can sıkıntısını, acıları, hüzünleri, karakaygıları, ölümü, bilinmezliği, karamsarı, vb., dile getirmek, ne pahasına olursa olsun, olayların çocuksu yanına bakmak istemektir yalnızca. Lamartine, Hugo, Musset kendi istekleriyle nanemol-

---

[8] Genonceaux baskısında (1890) bu mektubun tıpkıbasımı yapıldı.

[9] "Konrad Wallenrod' adlı küçük bir destan. P.O.Walzer, Ducasse'ın Mickiewicz'ten birçok kez esinlendiğini yazar.

lalara dönüştüler. Çağımızın Büyük-Uyuşuk-Kafalar'ıdır bunlar. Her zaman ağlamaklı! Özellikle *umut, umu,* DİNGİNLİK, *mutluluk,* GÖREV'i dile getirmek için, bu nedenle yöntemi tamamen değiştirdim. Ve böylelikle, gösterişçi Voltaire ve Jean-Jacques Rousseau'dan bu yana birdenbire kesilen sağduyu ve soğukkanlılık ilişkisini Corneille'ler ve Racine'lerle yeniden kuruyorum. Kitabım ancak dört-beş ay sonra bitecek. Ama, bu arada, A. Lemerre'in yayınlayacağı 60 sayfa tutacak bir önsözü babama göndermek isterdim... Böylece çalıştığımı görecek babam, ve kitabın baskı masrafları için gereken parayı gönderecek.

Kasım ve aralık ayları ödenekleri dışında bana para vermeniz konusunda size bir şey söyledi mi babam, size onu sormak istiyorum, Bayım. Bu durumda, önsözü ayın yirmi ikisinde Montevideo'ya gönderebilmem için baskı masrafı olarak 200 frank gerekecek. Size bir şey söylemediyse lütfetip bunu yazar mısınız bana?

Sizi selamlamaktan onur duyarım.

I. DUCASSE
15, rue Vivienne

ZAMANDİZİN VE NOTLAR

ZAMANDİZİN

1809 *(12 Mart):* Isidore Ducasse'ın babası François Ducasse'ın Tarbes yakınlarındaki Bazet'de (Fransa) doğumu.

1821 *(19 Mayıs):* Annesi Jacquette Davezac'ın, aynı bölgede, Sarniguet'de doğumu.

1837-1839: François Ducasse'ın Sarniguet'de ilkokul öğretmenliği. Onun ve Jacquette Davezac'ın Güney Amerika'ya gidişlerinin, evlenmelerinin ve Bayan Ducasse'ın ölüm tarihleri bilinmiyor.

1838: Eugène Sue'nün Latréaumont adlı romanının Paris'te yayınlanması. Roman 1860'a kadar birkaç baskı yapar.

1846 *(4 Nisan):* Isidore-Lucien Ducasse'ın Montevideo'da (Uruguay) doğuşu.

(16 Haziran): Birkaç yıldır Fransa'nın Montevideo Başkonsolosluğu'nda memur olarak çalışan François Ducasse'ın murahhas kançılar olarak atanması.

1847 *(16 Kasım):* Isidore Ducasse'ın Montevideo Katedrali'nde vaftiz edilmesi.

1859 *(28 Haziran)* - **1862** *(Ağustos):* Isidore Ducasse, Tarbes (Fransa) Lisesi yatılı öğrencisi. *1859-1860:* Altıncı sınıf.

1860-1861: Beşinci sınıf. *1861-1862*: Dördüncü sınıf öğrencisi.

Gittikçe artan bir öğrencilik başarısı. Tarbes'da Georges Dazet ve Henri Mue ile arkadaşlık *(Poésies'nin* ithafına bakınız).

1863 *(Ekim)* - **1865** *(Ağustos):* Isidore Ducasse, Pau Lisesi yatılı öğrencisi. *1863-1864:* Sözbilim sınıfı. Öğretmeni Bay Hinstin *(Poésies'mn* ithafına bakınız). *1864-1865:* Felsefe sınıfı. Bordeaux, Toulouse, Paris üniversiteleri arşivlerinde, Isidore Ducasse'ın 1864 ya da 1865 yıllarında, bakalorya sınavında başarı gösterdiğini gösterecek belge

bulunmamaktadır; dahası, bu sınava girip girmediği de bilinmiyor. Pau'daki okul arkadaşları: Paul Lespès (Lespès seksen bir yaşındayken kendisiyle Isidore Ducasse-Comte de Lautrèamont üzerine bir röportaj yapıldı) ve Georges Minvielle *(Poésies'nin* ithafına bakınız). Bu tarihte Paris'te olduğunu gösterir bir belge de bulunmamaktadır.

1868 *(Ağustos): Birinci Şarkı*'nın, yazarının adı olmaksızın, Balitout, Questroy ve Ortakları basımevinde (7, rue Baillif-Rue de Valois, 18, Paris) basılması. Fiyatı 30 santim olan bu 32 sayfalık risale, 1891 yılında, Remy de Gourmont tarafından Ulusal Kitaplık'ta bulundu. Risale basımdan hemen sonra kitapçılara dağıtılmamıştı.

(15Eylül): Alfred Sircos'un yayınladığı iki aylık *La Jeunesse* dergisinde *Birinci Şarkı* üzerine Epistémon imzalı bir yazı.

(9Kasım): Ducasse'in adı bilinmeyen bir eleştirmene yazdığı mektup. Bu mektuptan *Birinci Şarkı*'nın satışa çıktığını öğreniyoruz. Ducasse, ayrıca *İkinci Şarkı*'nın yayıncı Lacroix tarafından yayınlanacağını haber vermektedir (gerçekleşmeyen tasarı).

1869 *(Ocak?): Birinci Şarkı*'nın, yazarın adı bulunmaksızın, Evariste Carrance'ın Bordeaux'da yayınladığı *Parfums de l'âme* adlı derlemede yer alması. Derlemede, Bordeaux şiir yarışmasını (15 Ağustos - 1 Aralık 1868) kazanan şiirler yer alıyordu. Derleme Victor Hugo'nun eşine adanmıştı.

(22 Mayıs): Ducasse'ın bankacı Darasse'a mektubu.

(23 Ekim): Brüksel'de sürgünde bulunan Auguste Poulet-Malassis'in yayınladığı "Yabancı Ülkelerde Basılan Fransa'da Yasak Yayınlar Bülteni"nin 6. sayısı Comte de Lautréamont'nun (Isidore Ducasse) *Maldoror'un Şarkıları* (Chants de Maldoror, I, II, III, IV, V, VI) yayınlandığını ve bütün kitapçılarda satışa çıkartıldığını haber verir (Bruxelles, İmp. Lacroix, Verboeckhoven; 1869, in-8, 332p.) Ancak, aynı bültenin sonunda, Poulet-Malassis, basımcısının *Maldoror'un Şarkıları*'nı dağıtmayı kabul etmediğini bildirmektedir.

(27 Ekim): Ducasse'ın Verboeckhoven'e ikinci mektubu: Kitabın Belçika ve İsviçre'de satışa çıkartılması düşünülmektedir. Yazar yirmi adet kitap ister. Lacroix ve Verboeckhoven basımevinin adını taşıyan bu 1868 tarihli baskının nüshaları pek azdır: Bir tanesi Ulusal Kitaplık'ta bulunmaktadır. Yazarın Verboeckhoven'e yazdığı üç mektubun yer aldığı Poulet-Malassis'e ait nüsha Jacques-Doucet Edebiyat Kitaplığı'nda bulunmaktadır.

Birinci Şarkı, Ağustos 1868 ve Ocak 1869 metinlerine göre farklıdır; özellikle Dazet'nin adı tamamen kaldırılmış ve yerine değişik hayvan adları konulmuştur. 1868 baskısında tam bir oyun metni gibi yer alan on birinci kıta (Kişi adları: Anne, Çocuk, Baba, Maldoror) düz metne dönüşmüştür. Aynı şekilde, 12. kıtada Maldoror ve Mezarcı sözcükleri diyaloglardan kaldırılmıştır.

1870 *(Ocak):* Evariste Carrance'ın yeni derlemesi *Fleurs et Fruits'in* arka kapağında bulunan yeni yayınlanan kitaplar listesinde, Comte de Latréaumont (Lautréamont değil)'un *Maldoror'un Şarkıları* yer almaktadır.

(12 Mart): Bankacı Darasse'a mektup. 15, rue Vivienne adresinde oturan Ducasse, dört beş ay sonra bitecek yeni bir yapıt hazırladığını haber vermektedir: "Ama, bu arada, A. Lemerre'in yayınlayacağı altmış sayfalık bir önsözü babama göndermek isterdim."

Bu mektup bazı karışıklıklara yol açtı; Lemerre tarafından yayınlanmamasına ve altmış sayfa olmamasına karşın, bazı yorumcular, bu önsözün *Poésies* olması gerektiğini ileri sürdüler. Bu nedenle, bazı yayıncıların Poésies'ye alt-başlık olarak "Bir Gelecek Kitaba Önsöz" açıklaması koymaları zorlama bir yorum olmak gerekir: Böyle bir alt-başlık özgün metinde bulunmamaktadır. Öte yandan *Poésies'*nin ilk fasikülünün sırtında bir "sürekli yayın"dan söz edilmektedir.

*(Nisan): Poésies'*nin ilk fasikülünün 16-25 Nisan tarihleri arasında İçişleri Bakanlığı'na teslim edilmesi.

(Mayıs): Léon Techener'in yayınladığı *Bulletin du bibliophile et du bibliothécaire'*de *Şarkılar* üzerine imzasız bir yazı.

(Haziran): 18-25 tarihleri arasında, *Poésies'*nin ikinci fasikülünün İçişleri Bakanlığı'na teslimi. İki fasikülde basımla ilgili şu bilgiler bulunmaktadır: "Paris-Journaux politiques et littéraires-Librarie Gabrie, passage Verdeau 25,1870 -Prix: Un franc." Basımcı: "Balitout, Questroy et Cie."

Poésies'nin özgün baskısının bilinen tek nüshasını da gene Remy de Gourmont, 1891 yılında, Ulusal Kitaplık'ta buldu.

*(Temmuz): Revue populaire de Paris'*te *Poésies'*nin ikinci baskısıyla ilgili ilan.

(19 Temmuz): Fransa, Prusya'ya savaş ilan eder.

(Eylül): Sedan'ın ilk teslimi, dördüncü imparatorluğun düşüşü.

(24 Kasım): Ducasse'ın, 7, Faubourbg-Montmartre adresinde ölümü. Ertesi gün Kuzey Mezarlığı'na gömülmesi.

1874: *Maldoror'un Şarkıları*'nın 1869 baskısının başka bir kapakla Brüksel'de yeniden yayınlanması; yayıncı Lacroix ve Verboeckhoven'in adları kaldırılmış, basımcı olarak E.Witman adı verilmiştir (Büyük bir olasılıkla bir takma ad). Başarısızlık.

1887: François Ducasse'ın ölümü.

1919: Şimdiye kadar parçalar halinde yayınlanan *Poésie*s'nin tam metninin *Littérature* dergisinde yayınlanması. Metni Ulusal Kitaplık'ta André Breton kopya etmiştir.

1920: *Poésies*'nin Philippe Soupault'un önsözüyle Paris'te Au Sans-Pareil Yayınevi tarafından yayınlanması.

1925: *Disgue vert'in* "Lautréamont olayı" başlıklı özel sayısı.

⁂

1989 *(Nisan):* Özdemir İnce'nin çevirdiği **Maldoror'un Şarkıları'**nın Gece Yayınları tarafından Ankara'da yayınlanması.

1999 *(Mart):* Özdemir İnce'nin çevirdiği **Maldoror'un Şarkıları'**nın ikinci baskısının Gendaş Yayınları (İstanbul) tarafından yapılması.

İÇİNDEKİLER

SORUSU SORULMAMIŞ YANITLAR (Önsöz) 9

MALDOROR'UN ŞARKILARI
BİRİNCİ ŞARKI 31
İKİNCİ ŞARKI 67
ÜÇÜNCÜ ŞARKI 121
DÖRDÜNCÜ ŞARKI 149
BEŞİNCİ ŞARKI 181
ALTINCI ŞARKI 213

POÉSIES – I 247
POÉSIES – II 265

MEKTUPLAR 295
Bir Eleştirmene (9 Kasım 1868) 287
Bay Darasse'a (22 Mayıs 1869) 298
Yayıncı Verboechkhoven'e (23 Ekim 1869) 300
Yayıncı Verboechkhoven'e (27 Ekim 1869) 302
Yayıncı Verboechkhoven'e (21 Şubat 1870) 303
Bay Darasse'a (12 Mart 1870) 305

ZAMANDİZİN VE NOTLAR 307

"Maldoror'un Altıncı Şarkısı'nı okuyunca kendi yapıtlarımdan utandım" ***André Gide***

"Maldoror'un birazcık tadına bakınca, bütün şiir yavanlaşıyor." ***Louis Aragon***

"Lautréamont'u açın! Bütün edebiyat şemsiye gibi tersine döner." ***Francis Ponge***

"Maldoror'un Şarkıları olmasaydı Fransız kültürü eksik ve tamamlanmamış kalırdı." ***Marcelin Pleynet***

Comte de Lautréamont (Isidore Ducasse, 1846-1870) yirmi iki yaşında ***"Maldoror'un Şarkıları"*** ile şiirin klasik söylemini tamamen değiştirdi ve iki yıl sonra öldü. Üstgerçekçi (sürrealist) şairler tarafından keşfedilinceye kadar elli yıl şiirin yeraltı dünyasında yaşadı. Özgürleşen şiirsel söylemin yalvacı olan Lautréamont, şiirin ve edebiyatın insanı (yüzü ve tersi olarak) bütünlüğü içinde yansıtabileceğini kanıtladı. Kurulu düzene başkaldırının ve ***"hapishane dil"***e karşı ayaklanma çığlığının simgesi oldu.

Comte de Lautréamont üstgerçekçilik, psikoanaliz ve kendini araştıran yazının öncüsüdür; bilincin ve bilinç ötesinin sınırlarının şairidir.

Hiçbir şair çağının siyasal ve Tanrısal iktidarını, toplumsal düzenini Lautréamont/Ducasse kadar acımasızca eleştirmemiş, onunla alay etmemiş, bir çorap gibi tersine çevirmemiştir.

"Denizin bütün suyu düşünsel bir kan lekesini yıkamaya yetmez !"

"Doğmuş olmaktan daha büyük bir lütuf tanımıyorum!"

KİTAP 2006